UZUN YÜRÜYÜŞ

AYLIK
SİYASİ
DERGİ
SAYI:2
100.000TL
NİSAN 96

GERİ DÖNÜYORUZ!

- Özgürleşme mücadelesinde parti ve birey ilişkisi / 2
- Ezilenlerin Pedagojisi, Marksizm ve Yöntem
- 24. yılında gelenek süreci
- Anadolu'nun acı ağıdı
- Emperyalizm, Filipinler ve Tayland'da seks endüstrisi

Kemal URGENÇ ("Düşişleri Bakanı" adlı albümünden)

Merhaba

İkinci sayımızla yine karşınızda olmaktan mutluyuz. Bu sayımız kurumlaşmamızı oturtma çabası ve ekonomik zorluklarla mücadele içerisinde hazırlandı.

Yayın periyodumuza sadık olmak için elimizden geleni yapıyoruz. Her ayın ilk haftasının sonunda dergimizin elimizde olacağı biçimde çalışmalarımızı planlıyoruz. Fakat bu noktada 2 aylık bir zaman diliminde daha zorlanacağız gibi gözüküyor?

Dergimizin ilk sayısı umduğumuzdan çok daha fazla ilgi gördü ve beğenildi. Bu bize güç verdi ve daha iyisini yapma çabamıza destek oldu. Telefonla, mektup ve fax aracılığıyla, büromuzu ziyaret ederek bizi destekleyen ve çalışmamızı eleştiren tüm dostlara teşekkür ediyoruz.

İlk sayımızda en önemli zaafımız, teknik-ekonomik olanaksızlıklarımızın göstergesi olarak tashih(yazım hatası)lerde ortaya çıktı. Dergimiz ilk sayısında önemli derecede tashih vardı. Tüm okurlarımızdan ve yazarlarımızdan özür diliyor, bu sayımızda bu zaafımızı aşmak için oldukça dikkatli olmaya çalıştığımızıda hemen belirtiyoruz.

Değişik bir kapakla giriş yapmak istedik ikinci sayımıza. Körelmenin, içe kapanmanın ve cahilliğin içinden hayatın zenginliğine dönüş mücadelemizi anlatmak istedik; umarız anlamlı bulursunuz.

Kendimizle ve dolayısıyla sosyalist basınla uğraşmayı sürdürdük bu ay. Yenilenmeyi, tartışarak, eskilerin kendisini ortaya koymasını sağlayarak gerçekleştirmek istiyoruz.

Parti ve birey yazısı, öncelikle insanı tanımak ve anlamak gerektiğinden hareketle insanı irdeleyen bir çalışma. Devamla ülkemiz sol kişiliğini ele alan bir başka yazımız yer alıyor.Geleneğe bakış, Anadolu'nun acı ağıdı ve Ezilenlerin Pedagojisi çalışmalarının bilgilendirici ve araştırıcı ürünler olarak dikkatinizi çekeceğini umuyoruz.

Daha zengin, daha nitelikli, açıcı bir dergi için renklilik ve sorgulayıcılığa önem ve özen gösteriyoruz. Bu noktada dergimize haraketli ve doygun bir kimlik kazandırmak için çabalıyoruz. Bunu hissettirebildiğimz sanıyoruz.

Tüm okurlarımızdan bizle diyaloğa geçmelerini, bizi eleştirmelerini, önerilerde bulunmalarını, kültürel-sanatsal ve siyasal çalışmalarını dergimize ulaştırmalarını, duyarlı davranmalarını istiyoruz.

Daha eleştirel, daha üretici ve dönüştürücü diyaloğlarda buluşmak umuduyla.....

TOHUM

BASIM YAYIN, GÖSTERİ VE ORGANİZASYON LTD. ŞTİ. ADINA

Sahibi ve Yazışleri Müdürü
Filiz TEPELİ

Adres: İstiklal cad. Turnacıbaşı sok. Çeşme han
No:21 / 3
Beyoğlu / İSTANBUL
TEL: 245 54 24 FAX: 245 43 70
Dizgi : Tohum Basım Yayın
Baskı: Ceylan Matbaa

ABONE KOŞULLARI:

Bir yıllık	Altı aylık
Yurtiçi: 1.200.000 TL	Yurtiçi: 600.000 TL
Yurdışı: 60 DM	Yurtdışı: 30 DM

Banka Hesabı: Güvenç ŞAR T. İş Bankası
TL Hesabı/ Galatasaray Şubesi: 722133
Pound Hesabı/ Parmakkapı şub. : 71160
Mark Hesabı/ Parmakkapı şub. : 73887

UZUN YÜRÜYÜŞ

NİSAN 1996 SAYI: 2

İÇİNDEKİLER

HAYATA, BİLİME VE ÖZGÜRLEŞMEYE
Geri dönüyoruz! 2

Sosyalist basında durum 'iyidir' 5

Kavramlar sol taraf ve gerçeklik
KAAN ARSLANOĞLU 6

Özgürleşme mücadelesinde parti ve birey ilişkisi (2)
EMRE DOĞAN 7

Sosyalist insan mı, sorunlu insan mı?
FATMA DÜNDAR 16

24. yılında gelenek sürecine genel bir bakış
KEMAL KARABULUT-ALİ AK 18

Sorunlarımızın kökenlerine kısa bir değini
ERKAN UĞUR 22

Anadolo'nun acı ağıdı
ATA YADİĞAR 24

Ülkemizde enflasyon ve iki temel çıkışsızlığı
SİBELCANER 29

Taslağın taslağı (2)
MUZAFFER ORUÇOĞLU 31

Abe Türkiyeli misen?
TALİP ÇAKMAK 32

'Ezilenlerin pedagojisi' üzerine
MURAT KAYMAK 34

Emperyalizm, Filipinler ve Tayland'da seks endüstrisini nasıl geliştirdi 43

Gördüklerimiz, görmek istediklerimiz...
TANSEL-SEVİNÇ 46

Gerçekleri olduğundan farklı göstermek mi, var olanı olduğu gibi kavramak mı?
OZAN VELİ 47

Yeniden başlamak
ERHAN MEYDAN 54

Yanılgının farkında mısın?
DEDE DOĞAN 58

Tiyatroda uzun yürüyüş
H. HİLMİ BULUNMAZ *60*

Karikatür
BAKİ MURAT *64*

HAYATA, BİLİME VE ÖZGÜRLEŞMEYE

Geri dönüyoruz!

İlk önceleri bilime, yaşama ve özgürleşmeye diye çıktığımız yürüyüşün sonunda bağımlılık, darlık ve yabancılaşmayla tanıştık. Kırıldık, acı çektik, öfkelendik ve inatlaştık. Değiştirmek için mücadele ettik, çabaladık. Olmadı, çünkü tahammül yoktu. Çünkü gözler kör, ufuklar dardı. Çünkü yaşamdan kopulmuş, insandan uzaklaşılmış, bilim ve bilgi yadsınır olmuştu...

İdeallerin kirletilmeye başlandığı; çirkinleşmelerin yoğunlaştığı, eleştirdiği düzenin, kişiliğin aynısının süslü, şatafatlı söylemler ardında sürdürüldüğü bir ortamda çığlık çığlığa, avaz avaza bağırmanın zamanıdır: Hayata, bilime ve özgürleşmeye geri dönüyoruz!...

Sanmayın ki tozpembe hülyalar içindeyiz. Kızdığımız, kınadığımız zehrin hala içimizde, benliğimizde mevcut olduğunuda biliyoruz. Alışkanlıklar, tembellikler ve günü kurtarma salvoları çokta uzak değil bizden. Aynı kültürün, aynı koşulların içinden çıktık. Doğrusu tam çıktık da denemez.

Garantisi yok acı çekmemenin, inatlaşmamanın yine. Garantisi, olsa olsa kendimiziz. Böyle olması elzemdir kanımızca.

Yani değişmek, yaşamı yakalamak olmazsa olmazımızdır. Üretmek, yaratmak en azından bunun için ısrarlı bir çabayla didişerek, denemek istiyoruz. Milyonlarca kez sabah olur ama sabahlar eskimez. Milyonlarca sabah doğacak ve hava kararacak; karardığında hazırlıklıysan önünü görebilirsin. Sabaha hazırlanabilirsin. Ortalığı kaplayacak olan gündüz ışığının canlılığını ve aydınlatıcılığını emebilirsin. Gece hazırlanamazsan, gündüze vakıf olamazsın. Gözlerin kamaşır, şaşkınlaşır ve kaçacak karanlık bir yer aramaya koyulursun.

Evet, sabahlar eskimez ve bitmez, bizden nice nice sonrada bitmez....

Şimdi cesur olmanın, eski olan herşeyden şüphe etmenin ve bilimsel, objektif bir çabayla sorgulamanın zamanıdır. Bu zaman geri dönmeyi emrediyor; kapılınan bencilliğe, tekdüzeliğe ve boyun eğişe dur demeyi, ikinci elden aktarılan tekerlemeler ve alıntılar yerine bilginin kaynağına inmeyi emrediyor. Deneyimlere, yaşama ve tecrübeye davet ediyor. Anlamalısın, görmelisin, duymalısın...

Evet geri dönüyoruz... Aklımızın orta yerine yerleştirdiğimiz şöylesi bir söz var: **Değiştirmek için değişmek gerek**!... Nasıl değişeceğiz? Hangi yöntemle?

İlk önce hayatla olan bağları-

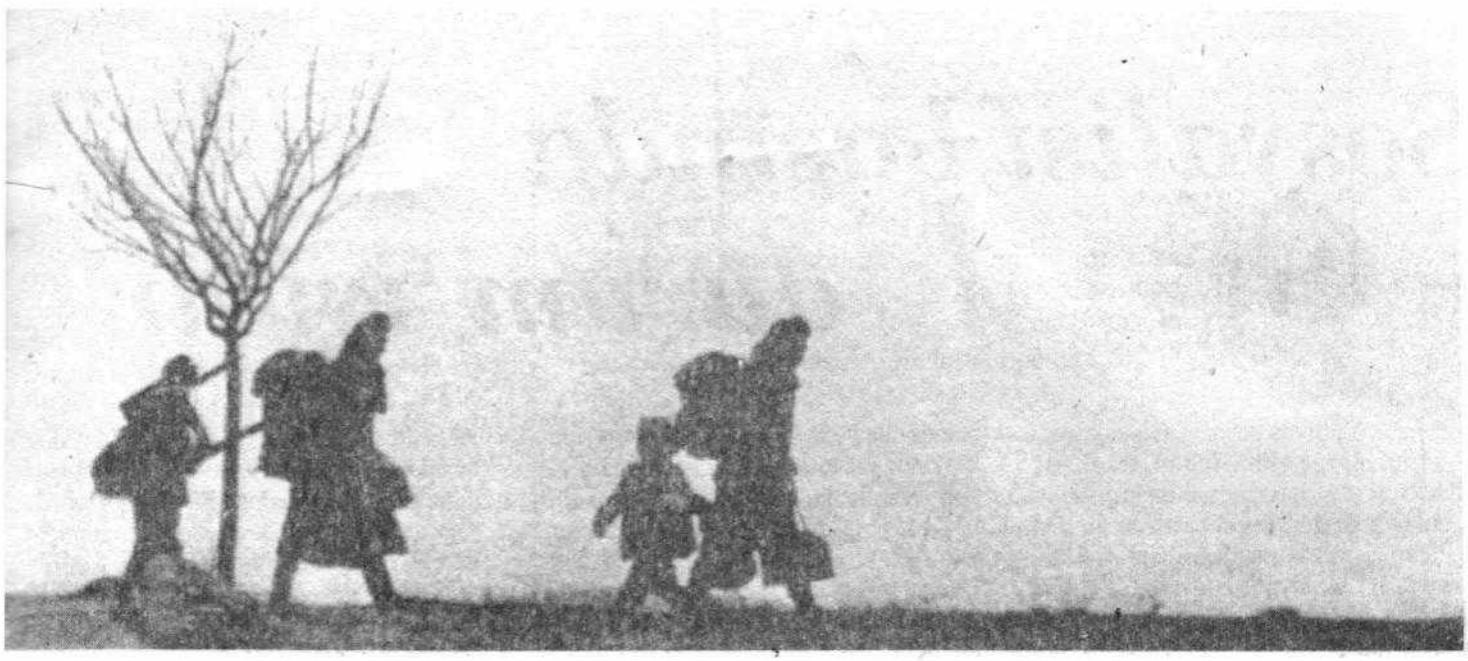

mızı koparan, bizi darlaştıran, bulunduğun yerden dünyayı algılama öznelciliğine sürükleyen benmerkezciliği, tutuculuğu ve statükoculuğu reddetmeliyiz. Cesaretle ve açıkça bilmediğimizi, öğrenmek istediğimizi ortaya koymalıyız.

Bilgiye olan açlığı, ihtiyacı duyumsamadan değiştirebilmek, değişmek mümkün değildir. Değiştikçe, değiştirebildiğimizi göreceğiz, anlayacağız. Kibire ve ukalalığa dur demeli, "her doğru bende, bende yanlış yok!" tavrını yerle bir etmeliyiz. Sözde böyle deme cüretini kimse gösteremese de pratikte ısrarla böyle 'mükemmel' olanlara prim vermemeli, onları dar dünyalarından durmadan dışarı çekmeye çalışarak rahatsız etmeliyiz.

Bilgi donuk, durağan bir olgu değil; durmak, dinlenmek bilmeyen güçlü bir çağlayıştır. İkinci olarak bilgiyi bilmek, tanımak, bilgiye açık olmak ve onun sonsuzluğunu kavramak zorundayız. "Değişmeyen bir şey varsa o da değişimin değişmediğidir" seramonisini mırıldanmamız gerekiyor sık sık. Hayata böyle bakabilmeyi, gelişmeye, çelişkiye bu gözle tanık olmayı kavramamız zor ama zevkli bir çaba olsa gerek. Bilgiyi, değişim bilinciyle tanıştırıp kucaklaştırmak, bunu içselleştirmek öyle kolay değildir ve bu sorun bugünden gerçekleşecek bir sağlayış değildir. Çabası bugünden yükseltilmesi gereken ve yarına, geleceğe devredilecek olan bir süreç denilebilir ancak.

Nasıl bir yöntem sorusuna, biliyormusun-bilmek istiyormusun, değişmek istiyormusun-cesaretlimisin ve var mısın sorularını sormak gerekiyor. Cevaplarda yöntem gizlidir herhalde.

Evet cesarete, çabaya ve insana geri dönüyoruz. Anlamlı çabalara, renkli ütopyalara, sarsılmaz aşklara dönüyoruz. Alabildiğine korkusuzuz. Ama kör gözlü bir korkusuzluk değil bu. Yoksa bilememeden, öğrenememeden korkumuz çoktur. Sadece yenilenmeyi anladığımızdan, bilginin değerini gördüğümüzden korkusuzuz.

Yıkıntıların içerisinde ilerleyen, geri dönen şu çocuğa bakın. Yeniden yekiniş! Koskoca bir dünyanın ürpermiş bir çabayla yeniden değiştirilmesine gelişmidir acaba bileklerindeki sıkılık, cıvıl cıvıl yaşama dönmenin keyfi midir yoksa?

Bilgi, değişim, cesaret ve çaba... Yan yana koyabilmeyi başarmalıyız bunları. İhtiyacı anlamalı, hiçbir ama hiçbir gerekçeye tutsak olmadan, tutsak olmaya izin vermeden duyumsamalıyız ve atılmalıyız bu ihtiyaca. Bilgili duruşlara, değişmek isteyen hareketliliğe, cesaretli sevdalara ve güçlü çabalara olan ihtiyaç yerkürenin durumundan bellidir.

Yaşamlarınızı yaşamlarımıza katmaya, cesaretinizi cesaretimizin yanına koymaya, insanlaşma mücadelesine sessizce katılmaya, yeteneklerimizi, renklerimizi birleştirmeye var mısınız?...

Var mısınız geri dönmeye; biz geri dönüyoruz, herkesi geri dönmeye çağırıyoruz. Geri dönmek bir başlangıçtır. Hayatı tuttuğumuz gibi eteğinden yapışmak, sıkıca kavramak ve milim milim yarına taşımaktır.

Haydi geri dönmeye...

Sosyalist basında durum 'iyidir'

Uzun Yürüyüş birinci sayısında yeni bir dergi olmasından hareketle sosyalist basının sorunlarını, içinde bulunduğu durumu ele alan ve bir dizi incelemeyi içeren bir değerlendirme yayınladı. Her biri ayrıntılı olarak ele alınıp, derinleştirilebilinecek nitelikteki konu başlıklarından oluşan yazımız esasen meseleye bir giriş ve toplu bir vurgu yapma amacını taşımakta idi. Bu noktada asgari bir başarı sağladığımız kanaatindeyiz.

Kendisini sosyalist basın cephesinde ifade eden ve sosyalist basının içinde yetişmiş, basın emekçilerinin biraraya gelip şekillendirdiği bir yayın olarak içinden çıktığımız kabukla bir hesaplaşmak, bakış açımızı ortaya koymak ve sosyalist basının kendisini dönüştürmesine yardımcı olmak amacıyla böyle bir konuyu ele alma girişiminde bulunduk. Deneyimlerimizi, elelştirilerimizi aktararak canlılık yaratmak ve bir silkinişe vesile olmak arzusunu taşıyorduk. Bu yazımızın tartışma konusu olmasını istiyorduk.

Kamil arkadaşımızın somutladığı bu yazı aynı zamanda yeni bir tarz, yeni bir sentez yaratma uğraşımızda yayın çalışmasının misyonunun nasıl şekillenmesi gerektiğine dair yeni bir model üretme isteğimizin göstergesiydi. Benzer eleştiri ve yaklaşımları ifade eden bir çok kişi olmasına rağmen bunları yazılı olarak ifade eden ve gündeme getiren çok az kişi vardı. Oysaki yazılı olarak ifade etmek kalıcı ve etkili olması açısından, daha geniş kesimlere ulaşma şansı olduğundan oldukça önemliydi.

Dergimiz çıktı, yazımızı yayınlamıştık ve tepkileri bekledik.

Yazımızın çıkmasıyla beraber mektupla, telefonla, faxla ve büromuzu ziyaret ederek fikirlerini belirten bir çok okurumuz, dergi konusunda beğenilerini ifade ederken, sosyalist basınla ilgili eleştirilerimizi de doğru bulduklarını belirttiler. Bu noktadaki değişim çabamızı desteklediler. Birinci elden bu okurlarımızın yaklaşımlarını tahmin edebiliyorduk, bunlar daha çok şu ya da bu düzeyde ilişkilerimizin olduğu arkadaşlarımızdı. Bunun yanında hiç tanımadığımız yeni dostlarımız da telefon ve mektupla yaklaşımlarımızı destekleyen mesajlarını sundular. Bunlar bizim için önemliydi. Fakat daha da önemlisi sosyalist basının neler düşündüğüydü. Bu alanda yeni bir dergiydik ve tanışıklığımız bireysel olarak olmasa da çıkardığımız dergi açısından yeniydi. Zamanın geçmesini ve tepkilerin süreçle geleceğini düşündük. Daha sonra sosyalist basında, tepkilerini ifade etmek için iletişime geçme noktasında bir gelenek olmadığı için kendimizin diyalog kurmamızın gerekli olduğunu gördük.

Fikirlerini alarak, bir görüş derleme yazısı hazırlamanın fena olmayacağı anlayışına dönüşen yaklaşımımızla bazı sosyalist dergi ve gazetelere gittik.

Kurtuluş, Demokrasi, Alınteri, Partizan Sesi, Söz, Yeniden, Proleter Halkın

Yayın hayatına yeni başlayan Uzun Yürüyüş'ün ilk sayısında "Sosyalist basın nereye" başlığı altında yaptığı incelemenin, sosyalist basının kendisinden kaynaklanan sorunları aşması doğrultusunda çok önemli bir adım olduğuna inanıyorum. Sosyalistler, genellikle, düzenin saldırılarını, mücadelenin zorluklarını ileri sürerek kendilerini sorgulamaktan, tartışmaktan ve tartıştırmaktan kaçınıyorlar. "Şimdi sırası değil", ciddi problemlerin tartışılmasının önündeki temel gerekçe oluyor... Bu gerekçeyi reddetmek ve yanlış anlayışlarla mücadele etmek gerekiyor. Bu anlamda, Uzun Yürüyüş'ün yaptığı incelemeyi önemli buluyorum ve bu türden tartışmaların sürdürülmesi gerektiğini düşünüyorum.

Son 5-6 yılın ürünü olan günlük gazete ve radyo gibi kurumlar, sosyalistlerin alışılagelmiş kurumlarından çok ayrı özellikler taşıyorlar. Burada, kitleleri bilinçlendirme ve örgütleme işlevleriyle yüklü dernek, lokal vb. türden kurumlar için yeterli olabilen amatör çalışma geçerli olamıyor. Profesyonellik, bilgi, muhasebe, uzmanlık ve gerçek bir yönetme yeteneği gerektiriyor. Sosyalistlerin kendilerinin ne olup olmadıklarını anlamaları açısından günlük gazete, haftalık dergi ve radyolar bir ayna işlevi görüyorlar. Ne yazdıkları, ne söyledikleri değil yarattıkları kurumun ne olduğu önemli. Bu açıdan bakıldığında özlellikle radyoların ve haftalık dergilerin tam bir amatörlük ve yeteneksizlik içinde olduğu görülür. Sosyal haklar, ücret koşulları ülkedeki burjuva normların alt düzeyini bile yakalayamamıştır; çünkü bu öngörülmemiştir. Bu durum, tek tek bireylerin yeteneksizliğinden değil, sosyalistlerin bu kurumlara yükledikleri işlevler ve bakış açılarından kaynaklanmaktadır. Ve bu bakış açısı iflas etmiştir. Kurumların durumu, bu iflasın belgesi olarak kabul edilmelidir.

Şimdi sosyalistler bu durumu kökten değiştirmek göreviyle karşı karşıyadır; bu görev de tıpkı kapitalizme karşı verilen ciddi ve sabırlı mücadele gibi zamana yayılan ciddi ve sabırlı mücadeleyle başarılabilir.

Vehbi ERSAN, SÖZ dergisi çalışanı

Birliği, Devrimci Çözüm gibi bir dizi yayına uğrayarak yazımızla ilgili konuştuk, görüşlerini bize iletmelerini istedik. Zaman sınırını da koyarak, hazırlayacakları yazıları dergimize faksla ulaştırabileceklerini, olmazsa telefonla haber verdiklerinde kendimizin gelip alabileceğimizi söyledik. Belli bir süre geçmesine ve verdiğimiz zamanın dolmasına rağmen sosyalist basından ses soluk çıkmamıştı. Bu noktada Söz Dergisi'ndeki arkadaşlarla Proleter Halkın Birliği'ndeki arkadaşların duyarlı davrandığını, sorumlulukla hareket ettiklerini eklemek gereklidir. Anlaştığımız süre içinde yazılarını bize ilettiler. İletme noktasında aksaklıklar olduğunda haber vererek belirtme nezaketini gösterdiler. Diğer sosyalist basını defalarca arayarak hatırlattık. Yazıp yazmayacaklarını sorduk. Kimisi sorumlu arkadaşa iletilmediğini, kimisi yazıyı okumadığını, kimisi de işlerinin yoğun olmasından dolayı hazırlayamadıklarını belirterek, bir-iki gün içinde hazırlayacaklarını söylediler. Biz zaten herhangi bir aksamayı ve böylesi durumlarla karşılaşacağımızı düşünerek biraz zaman payı bırakmıştık. Bu konuda itinalı olunmasının altını çizerek, tekrar gün verdik. Derginin hazırlanış sürecinde hızlı davranarak da zamandan tasarruf edebileceğimizi düşündük.

Daha sonraki süreçte kimi dergileri iki ya da üç kez daha aramak zorunda kaldık. Bazı dergiler hazırlayamayacaklarını bildirdiler, bazıları da hazırlayacaklarını söylemelerine rağmen yazılarını ulaştırmadılar. Belki en başta hazırlayamayacaklarını belirtip, kendi durumlarına uygun davransalar çok daha sorumlu ve kendi gerçekliklerini bilenler olarak olumlayabilirdik.

Sosyalist basında karşılaştığımız tablo plansızlık, sorumsuzluk, tembellik ve dar pratik içinde boğulmuşluktu. Herkes kendi dar dünyasında kaybolmuş, içe kapanmış ve kimseyle diyalog kurma diye bir dertleri de yoktu. Bizi doğmatik duruştan saldırgan bir tarzda eleştireceğini düşündüğümüz kimi sosyalist yayınlar dahi kendilerine gitmemize rağmen, bir şey söylemediler. Daha doğrusu kendilerinden geçmiş bir haldeydiler. Birçoğu kendi dışındaki yayınları takip etmiyor, eleştiri ya da beğenilerini sunmak gibi bir davranış ihtiyacını duymuyordu. Doğrusu bu durumdan utandık ve üzüldük. Değişim ve farklılaşma isteğimizin böylesi noktalarda belirgin bir tarzda somutlanması gerektiğini çok daha iyi gördük. Böylesi hastalıklardan

KAVRAMLAR, SOL TARAF VE GERÇEKLİK

"Toplumcu (sosyalist) gerçekçi sanat" kavramını bilirsiniz. Artık gönül rahatlığıyla "toplumcu gerçekçiyim" diyemiyorum. Toplumcu gerçekçilik adına kafa açıcı kuramlar geliştirildi, güzel ürünler ortaya kondu. Ancak aynı zamanda bu kavram adına otuzlu yıllardan bu yana öyle kuramsal zırvalar, öylesine gerçekçilik dışı ürünler çıkartıldı ki; kavram iyice kirlendi. Ne gerçekçiliği kaldı, ne toplumculuğu.

Nereden kaynaklandı bu durum? Uzun Yürüyüş'ün ilk sayısında Kamil Esen'in sol medya değerlendirmesini okudum. Burjuva medyasının temel işlevi kitleleri yanıltmaktır. Otuzlu yıllardan bu yana muhalif ya da resmi sol medya (büyük çoğunluğu açısından söylüyorum) sağ medyayla yalan yarışı içinde. Sol medyanın, emekçileri ve aydınları yanıltıcı yayınları bürokratik faydacı anlayışın propaganda alanındaki yansıması. Bürokrat parti yöneticilerini övmek ya da aklamak, sosyalist devleti ya da grubu olduğundan güçlü göstermek, bu yolla moral pompalamak, yarışılan sol grupları ve devletleri ahlak ilkeleriyle bağdaşmayacak biçimlerde karalamak, düşmanı olduğundan zayıf göstermek, kolay başarı düşleri yaratmak, söz konusu anlayış ve uygulamanın günübirlik amaçlarıdır. Bu alanda yapılan olumlu şeylerin yanı sıra olumsuzluklar ağır basmıştır ki, sosyalizm kapitalizm karşısında propaganda sahasında da yenilgiye uğradı.

Geçmişi bırakalım, bugüne bakalım. Örneğin, solcuların okuduğu dört günlük gazeteden Cumhuriyet, Yeni Yüzyıl, Demokrasi, Evrensel'in kültür sayfaları arasında belirgin bir fark görebiliyor musunuz? Hatta bunlarla Hürriyet, Milliyet, kültür sayfaları ve sanat dergileri arasında niteliksel bir fark var mı? Fark yok. Yazarlar aşağı yukarı aynı, haber seçimleri, kitap seçimleri aşağı yukarı aynı. Nasıl oluyor, böylesi bir sınıflarüstü felsefe, kültür ve sanat?

Şöyle oluyor: Sermaye kafa gücünü sürekli geliştirirken sosyalistler bu kanalda her geçen gün geriliyor. Marksizm'in önemli açmazlarının tartışılıp çözümlenmesi kırk yıldır savsaklanıyor. O bir yana, cahilliğin vermiş olduğu aşağılık duygusu içinde felsefe, kültür, sanat; ilkesiz, yarı cahil, sözde sosyalist bazı profesyonellere terk ediliyor. Bu profesyoneller bir yandan sosyalist yayın organlarında "sosyalist kültür" üretirken, bir yandan sermaye kuruluşlarının uzantısı yayınevlerine kapılanmada sakınca görmüyorlar.

Peki sonuç? Başka neenlerin yanı sıra, bu nedenle de sorgulayıcı, direngen, etkin ve bilgili insan tipi giderek azalıyor. Bu da sol değerlerin, insani değerlerin gerileyişinin nedeni ve sonucudur. İyi niyetli kitleler ve aydınlar, durmadan yanlış işler yapanların kuru ajitasyonlarına kapılmadı, kapılmayacaktır.

Çözüm ne? Çözüm aydınlanmadır. Okumak, araştırmak, tartışmak. Kangren olmuş her türlü yaranın deşilmesi, birlik ve direniş amacıyla kuramsal sorunlara kafa açıcı çözümler bulunması... Bu sağlanamazsa emekçiler aydınlara güvenmezler, aydınlar kendilerini, birbirlerini ve emekçileri ikna edemezler.

Emekçilerin, yirminci yüzyıl başına göre çok daha iyi örgütlenmiş, çok daha akıllı olan sermayeye karşı birlik, bilgi, akıl ve ahlak silahlarından başka silahları yoktur. Dedikoduya, cahilliğe, tembelliğe, aptallığa, yalana, çıkarcılığa ödün vermeyen kafalar aydınlanmayı gerçekleştirecektir.

Kaan ARSLANOĞLU, İnsancıl Dergisi Yazarı

kurtulma noktasında bizim de çaba göstermemiz, hassas olmamız gerektiğini daha iyi anladık ve bu bize iyi bir örnek oldu.

Sorumluluk içerisinde, planlı ve itinalı çalışmanın mesleki boyuttaki başarı dahi (yayıncılık) çok önemli olduğu gözönünde bulundurulursa, sosyalist yayıncılık, kitleleri dönüştürme gibi bir iddia taşıyanların içinde bulunduğu durum, sol hareketin içinde bulunduğu durumu çok iyi anlatmaktadır.

Değinilmesi gereken önemli bir nokta da diyaloğa geçtiğimiz sosyalist basında olsun, çeşitli dergilerin okurları olsun, eleştirilerimizi ve yaklaşımlarımızı beğenmesine rağmen ortada varolan sosyalist yayınları, hatta okuru olduğu yayını değiştirme doğrultusunda ciddi bir çaba verilmemesiydi. Yazımızı doğru bulduğunu söyleyen basın çalışanları, çalıştıkları dergiyi neden bu noktalarda değiştirmediklerini anlamak "zor" gerçekten. İşin ilginç yanı sol dergi çevrelerinde yazımızı, yaklaşımlarımızı doğru bulduğunu kısa yoldan söyleyip, eleştirdiğimiz tüm yaklaşımları anlayışını anlatırken peşi sıra savunma pratiğiyle sıkça karşılaşmamızdı. Örneğin biz yazımızda yayınlarda ki ajitasyon bombardımanını eleştiriyoruz. Yaklaşımımızı beğendiğini söyleyen arkadaşlar ajitasyona ağırlık verilmesi gerektiğini sohbet sırasında yada yazılarında belirtebiliyorlar. Bu gibi birçok örnek verebiliriz. Eleştirilerimizin muhatabıda esasta kendileri olmasına rağmen sosyalist yayınlar eleştirileri hiçte üzerlerine almıyorlardı. Ya da benimsenmeyip eleştirilse ve o doğrultuda bir tartışma yaşanıp, yanlışlarımız ortaya konulsa ne iyi olur -ki biz de bunu istiyoruz-. Bu, sosyalist basında önemli derecede kendine yabancılaşma yaşandığı ve memur zihniyetiyle birşeylerin yürütüldüğü anlamına geliyor. İnsanlar benimsemedikleri, zevk almadıkları hatta çok da ihtiyacı karşılamadığını, hayatı dönüştürmede küçük bir yeni şey katmadığını bile bile bu yayınları çıkarıyor ve "okuyor". Gördüğümüz atmosferin böyle olduğunu söylersek mübalağa olmaz.

Bu kısa değerlendirme ve vurgulamaların yapılması g rekiyor. Bu konuda duyarlı, sorumlu olmak, basın emekçilerinin birincil görevidir. Biz üzerimize düşeni yapmaya çalışıyoruz ve bu çabamıza devam edeceğiz. Ve bu noktada olumlu bir geleneğin başlatıcısı olma şansını yakalayabileceğimize inanıyoruz. Sosyalist basın çalışanlarını, yazarlarını ve okurlarını duyarlılığa davet ediyoruz.

Proleter Halkın Birliği çalışanlarından dergimize yollanan yazıyı kısaltarak aktarıyoruz.

"Sosyalist basın nereye" adlı yazınızda yanıt bulmaya çalıştığınız çeşitli sorunlara ilişkin görüşlerimizi ortaya koymaya çalışacağız.

Bir kere devrimci ve sosyalist basının ağır sorunlar ve baskılar altında zorlu bir savaşım yürüttüğünü bilerek, eleştiri ve önerilerimizi bu zemin üzerinde yükseltmemizin daha doğru olacağını düşünüyoruz. Ayrıca yazınızda değindiğiniz bir çok nokta ve eleştiriye katıldığımızı ve bunların devrimci sosyalist basının çözmesi gereken sorunlar olduğunu düşünüyoruz.

Başta şunu vurgulamalıyız ki, devrimci dergi ya da gazeteler öncelikle ne için yayınlandıkları ve çıkarken açıkladıklarına bağlı davranmaları gerekiyor. Yine, hedef kitlesi kimdir ve hangi sınıf ve kesimlere hitap ettiğimiz net olmalıdır. Aynı zamanda kimin için gazete-dergi çıkardığımızı bilerek basit -sade ve anlaşılır bir dil kullanılmalıdır. Teorik dergi ile kitle yayın organı arasındaki fark iyi kavranmalıdır. Dahası dergi ve gazeteler yığınlara yönelik değil daha çok sanki kadrolara yönelik çıkarılmaktadır. Perspektif yazıları ya da başyazılar bile oldukça uzun tutulmakta ve anlatılmak istenen fikir ve hedefler yazı içinde erimektedir. Bu durumda çağrılar ve direktifler süs olarak kalmaktadır.

Yine gazete ve dergilerde basmakalıpçılık ve doğmatizmin güçlü etkileri yaratıcılığı ve fikir üretimini ciddi ölçüde engellemektedir. En iyi benim, en doğruyu ben bilirim yaklaşımları, grupçuluk hastalığı dergileri ve gazeteleri derinden etkilemektedir. Dünyalarını yığınların istem ve sorunlarıyla doldurarak bunlara çözümler sunma yerine kendi grubuna yönelik propaganda -ki o da alabildiğine abartılmış biçimiyle yapılmaktadır. Sosyalist ahlak ve ilkeler grup çıkarlarına feda edilerek, eylemler ve eylemlere katılan kitle sayısı bire beş katılarak aktarılmaktadır. Abartıcılık devrimci dergi ve gazetelerde adeta hastalık haline gelmiştir. Doğruları yazmak ve gerçeklere parmak basmak, devrimci hareketi küçümsemek ve kendi gücüne, devrime ve sosyalizme güvensizlik olarak lanse edilmektedir. Böyle bir damga yemekten korkan, çekinen devrimci dergi ve gazeteler yanlışları eleştirmekten uzak durarak bu çürümenin sürmesine yardımcı oluyorlar.

Köylü gerilla savaşı perspektifine uygun yayın yapan bir derginin sayfalarında buna uygun bir düzenleme yok. Ya da işçi sınıfını merkez aldığını iddia eden bir gazetenin sayfalarına bakıyoruz, en az işçi sorunları işleniyor. Demek ki, sosyalist yayınlarda bir kafa karışıklığı yaşanıyor. Dergi ve gazetelerin içeriklerine uygun bir yayın politikası izlenemiyor. Güncel gelişmeleri yakalama ve bunlara doğru çözümler bulmada da ciddi sıkıntı çekiliyor. Burada dergi ve gazetelere ayrılan kadro ve muhabirlerin bu işe uygunlukları yeterince önemsenmiyor, adeta disiplen gereği bir çalışmayla, daha içerikli ve zengin bir dergi ve gazetenin çıkması da zorlaşıyor. İşin gereklerine göre davranmada önemli tutukluk yaşanıyor. Dergi ya da gazeteye onlarca insan ayrılmasına rağmen, bunlar bu işe yatkın olmadıkları ya da, bu işin altından kalkacak düzeyde bulunmadıklarından dolayı uzun erimde kendilerini yenileyemerek yozlaşıp mücadelenin dışına düşüyorlar.

Elbette birbirine yakın yerde aynı kulvarda bulunan dergi ve gazeteler vardır ve bundan sonra da olacaktır. Olumsuz olan bir çok gazete ve dergilerin olması değil, kaliteli yayın çıkarılması ve bunların yığınlara taşınmasıdır. Bugün temel problem nice zorluklarla çıkarılan bu yayınların kitlelere yeterince taşınmamasında ifadesini buluyor. Birçok insanın binbir emek ve ter akıtarak, zorluklara karşı mücadele ederek hazırladıkları dergi ya da gazeteler kitlelere yeterince taşınmıyor. Hatta öyle ilginç olaylar yaşanıyor ki, okuyuculara düzenli gazete ulaşmıyor ve bu ağ kurulabilmiş değil. Dağıtım tekellerinin fahiş ücretli dergi dağıtımını engellediği, polisin baskısıyla dağıtıma almadığı gibi bu yolla dergilerin satımı da oldukça düşük kalmaktadır. Polisin baskısı ve devrimci dergilerin okuyucularının gizlilik adına bayilerden dergi alma alışkanlığı edinmemeleri yani korku duvarlarını aşamamaları, devrimci dergilerin başka kanallar yaratarak kitlelere ulaşmalarını zorluyor. Bunun en önemli yolu kitlelerle birebir ilişki kurmayı da koşullandıran, elden dağıtımın ve dergi bürolarının yaygınlaştırılmasıdır.

Özgürleşme mücadelesinde parti ve birey ilişkisi (2)

Emre DOĞAN

İNSAN NEDİR?

İnsan; bilinçli etkinliğiyle doğadaki diğer varlıklardan ayrılan bir özelliğe sahiptir. Primatlardan bugüne yaşanan doğal evrim sürecine, insanlar için bir başlangıç belirlemek gerekirse; en ayırtedici evre gereksinimlerini karşılamak için üretmeye başlamalarıdır diyebiliriz. Maddi yaşam araçlarını karşılamak için gerçekleştirdikleri üretim, bilinç olgusunun gelişimini sağlamış; böylelikle, doğayı kullanmaktan uzaklaşarak, bilinciyle değiştirmeye başlamıştır. O'nun bilinci; lütfedilmiş, yaratılmış bir şey değil, aksine varlığını sürdürebilmek için, doğayla girdiği ilişkide gelişmiştir. Hayvanı, insandan ayıran; davranışlarının, gereksinimlerini karşılamasının kendiliğinden olmasıdır. Oysa insan; amaca yönelik, planlı, sistematik ilişkilerle hayvanlar aleminden ayrılır. Biyolojik işlevleri bakımından hayvanlarla aynı organik yapıya sahip olmasına rağmen, hayvanlardan farklı olarak, maddi yaşamla olan ilişkileri içinde gelişen beyni aracılığıyla, hayvanlar aleminden ayrılmıştır. Duyu organları aracılığıyla algıladığı doğayı, gereksinimlerini karşılamak için değiştirmeye başlamış, değişim dolaysız olarak insanın değişmesine, doğayı daha iyi algılayıp - kavramasına yol açmıştır.

Varlığını korumanın zorunlu koşulu olan sürü halinde yaşantı, bilinçli etkinlik göstermesiyle birlikte toplumsal ilişkilere dönüşmüştür. Yeme, içme, cinsel tatmin, korunma gibi hayvanlarla ortak olan gereksinimlerin karşılanmasındaki eski benzerlik de, maddi yaşamın sürmesi için gerekli geçim araçlarının, gereksinimlerin üretilmesiyle farklılaşmış, insana özgü bir içerik, toplumsal bir içerik kazanmıştır. Bu bakımdan da insan biçimsel de olsa hayvanlar aleminden ayrılmış, tüm yaşamına bilinci yön verir hale gelmiştir. Bilinç; somut bir maddenin, beynin gelişmiş işlevsel formunu ifade ederken, gelişiminin zemini maddi yaşamdır. Maddi yaşam geliştikçe insan bilinci gelişmiş ve sistem tersten, yani gelişen bilincin etkinliğiyle gelişen maddi yaşam şeklinde süreklilik sağlayan bir içerik kazanmıştır.

Bilincin gelişimi her birey-insanda aynı olmadığı gibi maddi yaşamın gelişip - karmaşıklaşması oranında toplumsal bilincin, toplumsal maddi yaşama paralel olarak gelişmediği de bir gerçekliktir. Toplumsal ilişkilerin gelişmesinin, gerek birey insanda gerekse de toplumda bilincin gelişmesine paralel olarak etkide bulunmamasının çok çeşitli nedenleri vardır. Bu nedenlere geçmeden önce insanı diğer varlıklardan ayıran bilinç olgusunun nasıl bir içeriğe, gelişim dinamiğine sahip olduğunu incelemek istiyoruz.

BİLİNÇ VE OLUŞUM YAPISI

İnsanı insan yapan üretimle gelişen bilinç, özünde canlı maddenin üst düzeyde gelişmiş halinden başka bir şey değildir. İlkel canlılarda bulunmayan sinir sistemi, canlı varlıkların gelişimi ile ortaya çıkmıştır.

İnsan; sinir sisteminin en gelişmiş olduğu canlıdır. Sinir sisteminin en gelişmiş hali ise beyindir. Diğer memeli canlılarda da sinir sistemi, beyin bulunmasına kağmen; onlarda, insanda olduğu gibi gelişmemiştir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, insan beyninin bugün vardığı düzeyin gelişimi, maddi yaşamın, toplumsal ilişkilerin bir ürünüdür.

Genel olarak sinir sistemi, özel olarak da beynin çalışması sinir hücresi olan nöronlar tarafından sağlanır. Nöron; tüm vücuttaki sinir ağının, sinir demetlerinin, omuriliğin, beynin temel yapı taşıdır. Vücuttaki tüm sinir sistemi, nöronlar aracılığıyla birbirleriyle ilişki halindedir. Bu ilişkiyi nöronların uçlarında bulunan ve sinaps denilen bağlantı noktaları sağlar. Vücudun kendi iç devinimini, dıştan gelen etkileri ve beynin hem bu etkilere tepkilerini hem de kendi istemlerini dışa iletimine nöronlar aracılık eder. Nöronlar yalnızca bir iletken olmayıp, kendi içlerinde karar alma özelliğine de sahiptirler. Bu özellikler nöronların temel özelliğidir. Uyarı taşıyan nöron, bunu yanındaki diğer nörona aktarıyorsa geçiş kararını verdiği içindir. Bu geçişkenlik uyarının iletilmesi gereken nörona varıncaya kadar devam eder. Ancak ne zaman ki uyarı kendisi ile ilgili nörona ulaşırsa artık iletilmez. Fakat her uyarının yeni bir ileti doğurarak sinir sisteminin çeşitli bölümlerine farklı uyarılar gönderdiğini de özellikle belirtmemiz gerekiyor. Yani dış ve iç kaynaklı her etki dolaylı veya dolaysız olarak bir tepkiye yolaçar.

Sinir sisteminin en gelişmiş düzeyini ifade eden beyin; kabaca dört bölümden oluşur. Bunlar; Beyin Sapı, Talamus ve Hipotalamus, Beyin Kabuğu (Eski -paleo- ve yeni -neo- Korteks) ve Beyinciktir.

Beyin Sapı; bulbus, pons ve mezensefalon (midbrain) un topluca oluşturduğu bölgedir. Bulbusta yüz ve boyun bölgesinin motor ve sensoriyel

çekirdekleri bulunur. Beyin sapı solunum ve dolaşım gibi hayati işlevlerin kontrol merkezidir. Ayrıca bu bölümde işlevsel bir saha olduğu için yeni tam olarak gösterilemeyen Retiküler Formasyon Sistemi de bulunur. Bu sistem aktivatör ve inhibitör faaliyetiyle; uyku-uyanıklık, bilinçlilik hali - koma durumlarından birinci derecede sorumludur.

İNSANAL ETKİNLİĞİN KAYNAĞI HANGİ BÖLÜMDÜR

Beynin ortasındaki merkez Talamus ve Hipotalamustur. Talamus tüm duyu liflerinden aldığı mesajları kabaca işler, değerlendirir ve beyin kabuğuna (Korteks) gönderir. Hipotalamus beden ısısı, ozmotik basınç kontrolü ayrıca; yorgunluk, açlık gibi duyumların merkezidir.

Beyin kabuğu; iki bölümden oluşur. Eski (yani paleo) korteks denilen bölüm; öfke, korku, endişe gibi heyecanlar, cinsel dürtüler, besin arama gibi işlevler bu merkezden yönetilir. Onun üstünde de en dış katman, Yeni (yani neo) korteks bulunur. En üst düzeyde akli işlevlerin; algı, düşünce, bilinçli davranış, bellek çalışması yürütmek yeni korteksin görevidir. (Beynin bilinçsel etkinliklerinin Yeni Korteks de değil de, beyin sapı'nda gerçekleştiği yönünde savlar ileri sürülmektedir. Ancak incelememiz açısından önemli olan, bilinçsel etkinliklerin beynin hangi bölümünde gerçekleştiği değil, güdüsel etkinlikleri gerçekleştiren bölüm ile olan ilişkisidir).

Beynin diğer parçası da, kafanın arka bölümünde; bağımsız, küçük bir beyin gibi duran Beyincik'tir. Beyincik; vücudun hareketle ilgili koordinasyon ve denge işlevlerini yerine getirir. Bunların dışında; insan davranışlarının oluşumunda, heyecanlarında, dolayısıyla düşünce süreçlerinde; hormonlarda rol oynar. Bu hormonların bir bölümü cinsel, bir bölümü başka bazı gelişimsel ve metabolizik görevler yüklenmişlerdir.

İnsanı insan yapan, beynin hangi bölümüdür? sorusuna verilebilecek cevap elbette ki bu bölümlerin tamamı olduğudur. Ancak, insanı hayvandan ayıran bir bölüm vardır ki, bu bölüm Yeni (Neo) Korteks'tir. Yeni Korteks beynin bölümleri içinde hayvanlara göre insanda daha fazla gelişmiş ve doğallığıyla beyinin bütünlüğü içinde daha fazla yer kaplamaktadır. Düşünce, bellek çalışması, duygulanım ve bilinçli davranış gibi insana özgü farklılıklar Yeni Korteks'te gerçekleşir. Bazı hayvanların da (örneğin; maymun, köpek, örümcek kuşu gibi) Yeni Korteks'i vardır. Algılar, düşünür, dostluk gösterirler ama soyut düşünceleri çok az gelişmiştir; konuşamaz, kavram kuramazlar.

Konuşma ile genelde beynin, özelde ise Yeni Korteks'in gelişimi arasında bir paralellik vardır. Konuşma insana özgüdür. Hayvanlar da çeşitli durumları ifade etmek için sesler çıkarırlar, ancak bu sesler duyulanımlarının tepkileri olmaktan öteye gitmez. Konuşma ile düşünce işleme alanlarının beyinde yanyana olması her ikisinin, birbirinin gelişim düzeyleri üzerinde etkileşimlerinin daha hızlı bir şekilde gerçekleşmesine neden olmuştur.

Bebeğin doğuştan sahip olduğu Yeni Korteks'de dahil olmak üzere, tüm genetik yapısı; binlerce yıllık maddi üretim sürecinin insan toplumuna kazandırdığı özelliklerin, tek tek bireylerde farklı olarak yansımasından başka birşey değildir.

Sürü halindeki yaşantı sırasında, varlığını korumak için diğer insansılarla ilişki halinde olması, insanların aynı şeyleri (madde, duyulanım) adlandırmalarına ve ortak sesler çıkarmalarına neden olmuştur. Beynin gelişimi ile orantılı gelişen konuşma faaliyeti, soyut kavramların üretilmesi, bunların beyinde içeriklendirmesi ile karşılıklı etkileşimi hızlandırmıştır.

İnsanı insan yapan beyin bölümü olan, Yeni Korteks'in gelişmişlik düzeyi, hayvansı beynimiz olan beynin diğer kısımları üzerindeki etkinliğinin de göstergesidir. Hayvansı beyniniz diye tanımlayabileceğimiz Beyin Sapı, Talamus ve Eski Korteks doğal güdülerle davranır. Yeme, içme, uyuma, kendini koruma ve cinsel arzular duyma gibi işlevler bu bölümler tarafından gerçekleştirilir. İnsanın düşünce, bellek çalışması, konuşma etkinliği ve bilinçli davranış gibi özelliklerini gerçekleştiren Yeni Korteks'i bir hayvan düzeyinde gelişmiş olsaydı, O'nu hayvandan ayıracak bir özelliği bulunmayacaktı. Bazı hayvanlarda olduğu gibi, Yeni Korteks'in varlığı dahi insanal özelliklerin sergilenmesine yetmez. Buradan da anlaşılacağı gibi yalnız Yeni Korteks'in varlığı değil ama aynı zamanda gelişkinlik düzeyi de önemlidir. Eski Korteks ile Yeni Korteks'in gelişmişlik oranı, insanın davranışlarının; güdülerinin mi, yoksa bilincinin mi daha fazla etkisinde olduğunun bir göstergesidir.

Yeni doğan bir çocukta, Yeni Korteks'in gelişmişlik düzeyini belirleyen, elbetteki genetik-kalıtımsal yapıdır. Bu nedenle her insanın bilincinin gelişme düzeyi doğuştan gelen bir "sınırlılık" taşır. Ancak şunu önemle belirtmemiz gerekir: Bebeğin doğuştan sahip olduğu Yeni Korteks'de dahil olmak üzere, tüm genetik yapısı; binlerce yıllık maddi üretim sürecinin insan toplumuna kazandırdığı özelliklerin, tek tek bireylerde farklı olarak yansımasından başka bir şey değildir. Buradan da anlaşılacağı üzere, her çocukta doğuştan geldiğini kabul ettiğimiz özelliklerde insanlaşma sürecinin, toplam birikiminin, bireysel düzlemindeki, özel ifadesidir.

Her çocuk genetik olarak farklı bir yapılanma içinde dünyaya gelse de onun bilincini asıl olarak belirleyen yaşadığı toplumsal koşullardır Baştan sahip olduğu Yeni Korteks'in "sınırlılığı" veya "gelişmişliği," uygun koşullar veya olumsuz koşullar sözkonusu olduğunda önemini esasta yitirmektedir. İnsan olarak kendini gerçekleştirme olanaklarına toplumsal koşullar

açısından sahip, ancak doğuştan Yeni Korteks'i "sınırlı" özellik taşıyan bir insan, doğuştan "gelişmiş" bir Yeni Korteks'e sahip, fakat toplumsal koşullar açısından gelişme olanağına sahip olmayan bir insana göre bilinçsel gelişim açısından daha olumlu ve hızlı bir gelişme kaydedecektir.

Genetik yapının insan bilinci üzerindeki etkilerini şu şekilde toparlayabiliriz: Bilincin gelişim alanı olan Yeni Korteks doğuştan belli bir forma sahiptir. Her insanın farklı bir fizik yapıya sahip olması gibi beyin yapısı da farklılık taşır. Bu farklılık kişinin yaşadığı toplumsal koşullarda şeklillenecek bilincinin gelişimi için bir form oluşturur. Fakat doğumdan gelen bu yapı toplumsal koşullar karşısında esas olarak özelliğini yitirir. Çünkü insanın bilincini belirleyen, temelde yaşadığı ortamdır. Nesilden nesile aktarılan kalıtımsal yapıya zemin hazırlayan toplumsal koşullar, aynı zamanda kişisel düzeyde kalıtımsal yapının sınırlarının zorlanmasına da neden olur. Bunun nedeni; fizyolojik yapı da olduğu gibi, en gelişmiş maddesel organizma olan beyinde durağan bir yapıya değil, dinamik bir yapıya sahiptir. Yaşadığı toplumsal koşulların etkisi ile gelişen (veya gelişemeyen) beyin açısından altyapısal bir form sağlayan doğumdan gelen yapı, özelliğini esas olarak kaybeder.

Ayrıca insan beyninin gelişme kapasitesi ile işlevsel olarak kullanılan kapasitesi arasında büyük bir fark vardır. Bugüne kadar yapılan araştırmalar sonucunda insanların ortalama olarak beyinlerinin %8'ini (yüzde sekiz) kullandıkları belirlenmiştir. İstisnai olarak görülen en üst kullanım kapasitesinin %14 (yüzde ondört) olduğunu gözönünde bulundurduğumuzda gelişme kapasitesinin genişliğine karşılık, kullanım kapasitesinin düşüklüğü anlaşılacaktır. Üstelik sözkonusu olan beyin, mevcut toplumsal koşulların ürünüdür. Toplumsal koşulların, insanın kendini gerçekleştirme etkinliğine uygun olarak değiştiği, yani; özgürleşme üzerindeki toplumsal sınırlamaların ortadan kalktığı koşullarda beyinin yapısında muazzam gelişmelerin olacağını ileri sürmek temelsiz olmayacaktır.

Bugüne kadar birbirinden farklı anlamlarda kullanılan; ruh, akıl, zeka, irade, zihin, insiyatif gibi tüm kavramlara karşılık gelen insan özellikleri, insani etkinlikleri gerçekleştiren Yeni Korteks'in ürünleridir. Hepsi farklı içeriğe sahip gibi görünselerde tüm bu kavramları bilinç üst başlığı altında değerlendirmenin doğru olduğunu düşünüyoruz. Çünkü bilinç; dar kapsamlı bir içeriğe değil, aksine insan etkinliğinin tüm yönlerini kapsayan bir özelliğe sahiptir. Duyu organları aracılığıyla duyumsanan, dış dünyadan alınan verilerin kaydedildiği, işlendiği, birbirleriyle ilişkilerinin kurulup, yeniden dış dünyaya etkinlik, insan etkinliği olarak dönmesini koşullayan, insanın duyusal-zihinsel süreçlerinin toplamı olan bilinçtir. Toplumsal üretim ilişkileri içerisinde varolan bilinç; insan olarak gerçekleştirdiğimiz ve elbette gerçekleştirmediğimiz, gerçekleştiremediğimiz tüm etkinliklerin kaynağıdır. Duygularımız, düşüncelerimiz ve bunların yönlendirdiği insani etkinlikler bilincin dışında varolamaz.

Burada kullandığımız, insani etkinlikle anlatmak istediğimiz Yeni Korteks'e ulaşarak burada işlenip yeniden dış dünyaya yönelen, uyarıların neden olduğu tepkilerdir. Bu tepkilerin dışında insanın bağlı olduğu hayvanlar aleminin özelliklerini korumasından kaynaklı doğal güdü olarak da ifade edilen, tepkileri de vardır. Örneğin; kas sistemine uygulanan bir gücün yarattığı refleks hareketi gibi yeme, içme, cinsel gereksinimlerin kaynağı da, insanın biyolojik yapısının sonuçlarıdır. İnsan; biyolojik kaynaklı gereksinimlerini karşılamadığı koşullarda, doğacak tahribatı ortadan kaldıramamasına rağmen, bunları bilinciyle kontro altına alabilir. Ölüm orucu eylemini gerçekleştiren insanın besin gereksinimini karşılamasını engelleyen, onun bilincidir. Ancak bilinç; ölüm orucu eylemi gerçekleştiren bir insanın, karşılamadığı besin gereksinimi nedeniyle ölümünü engelleyemez. Bu nedenle insan canlı varlığını sürdürebilmek için biyolojik yapsının sonucu olan gereksinimleri karşılamak zorunluluğunda olmasına rağmen, karşılama biçimini bilinciyle düzenler. Ve aynı zamanda; bilinciyle, kendini ifade etme biçimi olarak, bu doğal güdülerini karşılamaktan tamamen de vazgeçebilir.

Yeni Korteks'in, dolayısıyla bilincin hayvansal beyine göre gelişmişlik düzeyi, insanın maddi gereksinimlerinin mi(ki maddi gereksinimler hayvanal yapıya karşılık gelir) yoksa bilincinin mi yaşamına yön verdiğinin belirleyicisidir.

BİLME İLE YAPMA, BİLGİ İLE BİLİNÇ İLİŞKİSİ

Burada bilinç ve bilgi ilişkisi üzerinde de durmamız gerekiyor. İnsanın nesnel gerçekliğin bilgisine sahip olması, bu bilgiler paralelinde etkinlikte bulunmasına yalnız başına yolaçmaz. Bilginin elde ediliş yönteminin önemli bir etkisi olmasına rağmen, tek başına da yeterli değildir.

Kitabi bilgi olarak da ifade edebileceğimiz dolaylı bilgi, bizim dışımızdaki insanların, olguları, tarihsel ve toplumsal koşullar içinde kendi öznellikleri üzerinden değerlendirmeleri ve bunu yazılı veya sözlü olarak ifade etmelerine dayanır.

İnsanların, her zaman için "kendilerinden hareket etmeleri" sonucu, bilimsel araştırmalarda bu öznelliği ortadan kaldıramaz. Dokunma, duyma, görme, tad alma ve koku alma gibi duyu organlarının gelişmişlik düzeyinin, her insanda farklı olduğu göz önünde bulundurulduğunda öznelliğin ortadan kalkması olası değildir. Ancak öznellik, sürekli olarak tekrarlanan deneyler aracılığı ile öznel-deneysel bilgi, bilimsel bilgiye dönüşür. Bilimsel bilgi olarak elde ettiğimiz dolaylı bilgi, insanlığın binyıllar boyunca ulaştığı sonuçları toparlayarak yeniden kullanıma sunması açısından ilk olarak ulaşılması gereken bilgidir. Dolaylı bilginin beynimizde (Yeni Korteksde) yaratacağı etki ise; algıdan öteye gidemez. Algılar ise, insanın etkinlik gösterebilmesi için yeterli değildir.

Dolaylı bilgi'nin beyinde yaratacağı sonuç Yeni Korteks içindeki bellek merkezinde depolanması olacaktır.

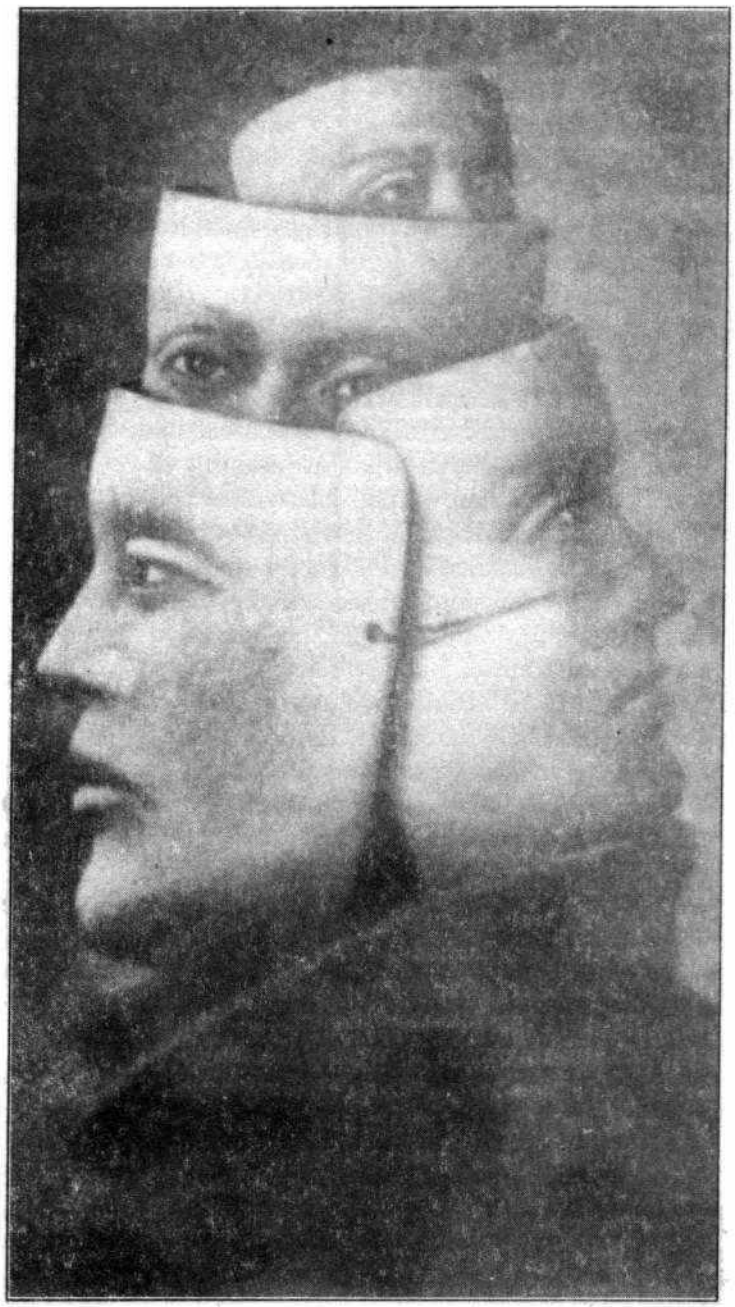

Bellek merkezinde depolanan bu bilgi, insanın bilgi kaynağı ile dolaysızca ilişkiye girdiği zaman gösterdiği etkinliğin temel belirleyenidir. İnsanın; herhangi bir etkinlikte bulunduğu zaman, dolaylı bilgiye sahip olması bir zorunluluk değildir; ki genellikle bilmediği şeylerle ilişkisinde böyle davranır. Fakat böylesi bir etkinlik, bilinçsizce olduğu gibi, deneysel bir içeriğe de sahiptir.

Dolaylı bilginin; gerçek bilgiye dönüşebilmesi için, insanın bilgi kaynağı ile dolaysız ilişkiye, pratiğe girmesi gerekir. Dolaylı bilginin, bilgi kaynağına uygulanması ile gerçeklelşen pratiğin açığa çıkardığı sonuçlarda, ilk başta algısal aşamadadır. Fakat, pratikle olan bu dolaysız ilişkinin sürdürülmesi süreç içinde bir sıçrama ile bilgi kaynağı hakkında kavram oluşturma, yargıya varma ve sonuç çıkartmaya neden olur. Bu aşama bilginin algı düzeyinden, akıl düzeyine varmasıdır. Akli bilgi algısal bilginin, dolaylı-dolaysız elde edilen algıların, niteliksel dönüşümü ile ortaya çıkar. Dolaysız pratiğe dayanan bu aşama nesnel gerçekliğin soyutlanması aşamasıdır. Pratiğin üzerinden yükselen bu aşamaya teori diyoruz.

Teorinin, dolaylı-dolaysız pratiğin içinden şekillenmesi, nesnel gerçekliğin dönüştürülmesinin ön koşuludur. "Devrimci teori olmadan, devrimci hareket olmaz" düşüncesi, pratiğin oluşturduğu teori olmadan, hareketin deney özelliğinden kurtulamayacağının ifadesidir. Fakat nesnel gerçekliğin bilgisine, yani teoriye ulaşan her birey; bu teoriyi, nesnel gerçekliğin dönüştürülmesi amacıyla yeniden pratiğe uygulamaz. Örneğin; sigaranın sağlığımıza zararlı, düzenli spor yapmanın ise sağlığımız açısından yararlı olduğunu biliriz. Ancak sigara ile elde ettiğimiz tatminin; Beyin Sapı, Talamus ve Hipotalamus, ile Eski korteksten oluşan hayvansal beynimizin karşılık gelen bölümünde yaptığı uyarı, sigaranın sağlığımıza zararlı olduğunun bilgisine sahip Yeni Korteks'imizin ilgili bölümünün yarattığı uyarıdan daha güçlüdür. Aynı şekilde; spor yapmamızın sağlığımıza yararlı olduğunun bilgisine sahip Yeni Korteks'imizin ilgili bölümünün yarattığı uyku ve benzeri maddi gereksinimlerimizi sağlayan hayvanal beyin üzerinde baskın gelemediği için, bizim spor yapmamıza yolaçmaz, veya düzenli olarak gerçekleştiremeyiz. Aynı şekilde çevremizde, teorileri ile pratikleri arasında zıtlık olan insanlarda vardır. Düşünceleri doğru olmasına, pratikten elde edilmesine rağmen yaşama uygulamazlar.

Son bir örnek olarak burjuva aydınlarını da gösterebiliriz. Onların da sorunu bilgi eksikliği değildir. Yaşam koşulları nedeniyle maddi gereksinimleri karşılanmasını düzenleyen, Yeni Korteks dışındaki beyinlerinin gelişmişlik düzeyi, Yeni Korteks'e baskın geldiği için dünyanın dönüştürülmesi mücadelesine, özgürleşme mücadelesine katılmazlar.

Bunun nedeni; pratiğin doğuracağı sonuçların varlıklar üzerindeki etkilerini karşılayabilme iradesine sahip olmamadır. İradeyi belirleyen de; Yeni Korteks'in gelişmişlik düzeyi yani bilinçtir. İnsanın sahip olduğu toplumsal ilişkiler, Yeni Korteks'in de gelişebilmesinin koşullarını oluşturur. Bu nedenle, toplumsal ilişkileri değiştirilen insanın bilinci değişir, dolayısıyla iradesi de güçlenir.

Buradan da anlaşılacağı üzere, bilgi tek başına bilince yolaçmaz. Bilinç için, bilginin yanısıra, pratiğe uygulandığında yolaçacağı sonuçların olumlanacağı toplumsal koşullara da sahip olmak gerekir.

İnsanın Yeni Korteks'i, dolayısıyla bilinci gelişiminin henüz alt evrelerindedir.

İnsanın insan tarafından tutsak kılınması nedeniyle yaşadığımız tarih öncesi, bu düşük gelişimin birincil nedenidir. İnsanın insan tarafından tutsaklığına son verilerek ulaşılacak komünizm; insan üzerindeki tutsaklaştırıcı etkilerin ortadan kalkmasına, dolayısıyla bilincin hızlı bir şekilde gelişimine yolaçacaktır.

BİLİNÇ MADDEDİR VE AYNI ZAMANDA HEM NESNE HEM DE ÖZNEDİR

İnsan beyninin, maddenin bu en yüksek düzeyde gelişmiş halinin bir ürünü olmaktan başka bir şey olmayan, bilinç; maddesiz bir önceliğe değil tam tersine maddenin gelişmişliğinin ürünüdür. Bilincin ortaya çıkışına ve gelişimine ancak maddesel süreçlerle ulaşabiliriz.

Canlı varlık olmadan, madde olmadan bilinçten sözetmek olası değildir. Bu anlamıyla yaşamı vareden, belirleyen bilinç değil, aksine onun varlık temeli, gelişmesinin koşulu maddesel öncelik, maddi yaşam, toplumsal üretim süreçleridir.

İnsan bilinci, maddesel değişime açık bir yapıya sahip olmasıyla nesne özelliğine sahipken, etkilenimlerini birbirleri arasında ilişkilendirip, bağ kurarak maddi yaşamın değiştirilmesi yönünde kullanılmasıyla da özne işlevine sahiptir.

Nesne olma hali temel, önsel durumu ifade ederken, dış dünyanın yansımalarını işlemesi ve etkinliği aracılığı ile dış dünyaya etkide bulunmasıda özne olma halini ifade eder. Her nesnel etkinin neden olduğu öznesel etkinliğin, koşulsuz olarak insan bilincine yolaçtığı yeni etki, nesnesel sürecin gelişmesini, bir üst aşamaya yükselmesini ve öznesel etkinliğin düzeyinde de sıçramaya, gelişime neden olmasına yolaçar.

İnsan farklılığını oluşturan koşullarda genetik yapısının fiziksel yapısında belirleyici olmasına rağmen bilincinin oluşumunda tali olarak etkileyici olduğunu ifade etmiştik.

İnsanın gelişmişlik düzeyini ve kendisine yön veren bilinç süreçlerinin oluşumunu sağlayan maddi, verili toplumsal koşulları gözönünde bulundurduğumuzda genetik yapının ihmal edilebilir olduğu açıktır.

Buna bağlı olarak bireysel boyuttaki farklılığın nedenlerinin maddi toplumsal koşullardan kaynaklı olduğundan hareketle, maddi toplumsal koşulların bireyin bilinci üzerinde yaptığı şekillendirmeyi inceleyebiliriz.

BİLİNCİ BELİRLEYEN GENEL VE ÖZEL KOŞULLAR

Bireyi bilinçsel açıdan farklı kılan maddi toplumsal koşullar, onun dışında yeralan, içine doğduğu ancak bilinçli etkinliği aracılığıyla da değiştirebildiği koşullardır. Bu koşulları genel ve özel olarak iki başlık altında ele alabiliriz.

Bireyin bilincini oluşturan genel koşullar; toplumsal yapı ve içinde bulunduğu tarihsel dönemdir. Özel koşullar ise toplumsal yapının hangi sınıfına ait olduğu, aile ortamı ve yakın çevre ilişkileridir. Toplumsal yapı ve içinde bulunduğu tarihsel dönem bireyin bilincinin oluşumunda ve gelişiminde, alt ve üst sınırlar belirleme, tarihsel gelişimin olanaklarına bireyin ulaşabilmesinin koşullarını sağlamanın ötesinde fazlaca etki yapmaz. Bireyin bilincini esasta belirleyen; ait olduğu sınıf, aile ve yakın çevre ortamıdır. Doğumundan itibaren kendisini dolaysız olarak şekillendiren bu ilişkiler bilincin niteliği üzerinde, belirleyici işleve sahiptir. Ancak bilincin nesnesel özelliğini ifade eden bu yanının yanı sıra, öznesel boyutunun varlığı: içinde şekillendiği çevreyi de değiştirebilmesini, hatta karşıt sınıfsal ilişkilere girebilmesinin de zeminini oluşturur. Özne rolünün; içinde şekillendiği nesnel koşullardan bağımsız olmadığı da açıktır.

İnsanın zenginliğinin, ilişkilerinin, zenginliği olduğu gözönünde bulundurulduğunda, sosyal ve psikolojik yönlerinin sağlıklı ve aktif olmasının bizzat sınıfsal ve yakın çevre ilişkilerine bağlı olduğu da anlaşılacaktır. Doğumundan gelişimine kadar aldığı eğitim, çevresinin kendi etkinlikleri üzerindeki teşvik veya sınırlaması, sınıfsal olarak istemlerini gerçekleştirebilme koşulları, çevresinin gerek kendisine gerekse de başkalarına karşı gösterdiği duygusal yaklaşımlar, ahlaki ve kültürel değerler doğal güdülerinin karşılanabilme düzeyi bireyin bilincinin oluşum ve gelişiminde rol oynayan temel faktörlerdir.İşte genel ve özel tüm bu toplumsal ilişkilerle kurduğu bağlar, bireyin bilincinin (iradeli veya iradesiz olma, zeki veya 'aptal' olma, duygulu veya ruhsuz-duygusuz olma, insiyatifli veya edilgen olma, korkak veya cesur olma, kavrayışlı veya kavrayışsız olma gibi) gelişmişlik düzeyini ifade eder. Tüm bu ilişkiler içinde birey yalnız başına yaşadığı dünyanın, toplumsal ilişkilerin ve içinde yeralan kendini, varoluşunu sağlayan yasaların bilgisine ulaşabilir ancak bilincine varamaz. Doğasal ve toplumsal ilişkilerin (toplumsal ilişkilerin de doğanın bir parçası olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda özünde herşey doğasaldır) işleyiş yasalarının özelliklerini kavramasını ve bilince çıkarmasını sağlayan maddi toplumsal ilişkilere sahip değilse maddi gereksinimlerini karşılamanın ötesinde, insan olarak kendisini gerçekleştirme, dolayısıyla toplumsal yaşama aktif olarak katılma, katkıda bulunma ve dönüştürme olanağına da sahip olamaz.

ÖRGÜTSÜZ BİREY EGEMEN TOPLUMSAL İLİŞKİLERİN DIŞINA ÇIKAMAZ

Toplumsal yapının sınıflara bölünmüşlüğü, topluma egemen olan ilişkilerin de egemen sınıfın belirlediği ilişkiler olarak şekillenmesini gündeme getirir. Özel mülkiyetin ortaya çıkmasıyla başlayan sınıflı toplumların tamamı insanın toplumsal olarak gelişimini engelleyici bir işleve sahiptir. Sınıflı toplumsal ilişkiler, bireyin kendi başına bu ilişki ağını parçalayıp, insan olarak kendini gerçekleştirebilmesini olanaksız kılar. Mevcut durumu tersine çevirmesinin, insan olarak etkinlikte bulunabilmesinin ön koşulu farklı bir toplumsal ilişki ağı içerisinde bulunmasını gerektirir. Bilincini belirleyen toplumsal koşulların dışına çıkarabilecek farklı bir toplumsal koşula, ilişkiler sistemine sahip olmadığı sürece gerçekleştireceği etkinlik zorunlu olarak, egemen toplumsal ilişkilerin belirlediği bir etkinlikten öteye gidemeyecektir. Bu ilişki ağı, etkinliği aracılığıyla bilincinin gelişiminde de rol oynayacak, egemen ilişki ağını yeniden üretmenin dışına çıkamayacaktır.

Farklı toplumsal ilişki ağı olarak ifade ettiğimiz, verili toplumsal ilişki ağına alternatif olma özelliği taşıyan ve amacı verili toplumsal ilişkilerin yer

aldığı sistemi tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırmayı hedefleyen şey bir örgütlenmeden başka bir şey değildir elbete. Kapitalist toplumda, Komünist Parti'de ifadesini bulan, böylesi bir içeriğe sahip örgüt olgusuna daha sonra dönmek üzere, öncelikle bireyin - ve tabi ki toplumun- doğa ve toplum yasalarını kavrayıp, bilince çıkarmalarına engel olan toplumsal süreçleri inceleyeceğiz.

ÖZEL MÜLKİYET BİLİNCİN GELİŞİMİNİ ENGELLER

Maddi gereksinimlerini karşılamak amacıyla, gerçekleştirdikleri üretim ilişkisi içindeki insanların, beyinlerinin gelişme koşullarının, doğması dolayısıyla bilincin ortaya çıkması sözkonusu oldu. İlkel komünal toplum olarak tanımladığımız bu sürecin, insanlarının bilincinde yaş farkının dışında bir farklılık yoktur. Henüz; artık-ürün oluşabilecek kadar üretici güçler gelişmediği için toplumun sınıflara bölünmeside gündeme gelmemişti. Ancak insanın bilgi birikiminin gelişmesi ile doğa üzerinde yarattığı değişikliklerin, artık-ürüne olanak tanıması sonucu ortaya çıkan sınıf ilişkileri, bilincinde bu sınıfsal ilişkilere paralel olarak farklılaşmasına, sınıf ilişkileri içinde gelişmesine yol açtı. Özel mülkiyetin yarattığı sınıfsal farklılaşma zorunlu olarak toplumun maddi gereksinimlerinin eşitsiz karşılanmasına neden olurken, gelişen üretici güçlere karşılık gelen üretim ilişkilerinde olduğu gibi, toplumsal yaşamın düzenlenmesinde de zorunlu işbölümünü gündeme getirdi. Emekçi maddi yaşamını sürdürebilmek amacıyla, üretime kopmaz bir şekilde bağlı kalırken, emekçinin artık ürününe el koyduğu için, üretimde direkt olarak yer alması gerekmeyen sömürücü sınıf yaşamını toplumsal sistemin sürekliliğini sağlayacak; siyaset, hukuk, din, sanat ve bilim alanında gerçekleştirmeye başladı.

Köleci ve feodal toplumun toprağa bağımlı olmaları, tarım ve hayvancılık üretiminin gerçekleşmesi nedeniyle zirai toplumlar olarak değerlendirebiliriz. Zirai toplumlarda toplumun maneVi yaşamının üretimine ve yeniden üretimine katılma olanağına sahip olmayan emekçiler, maddi gereksinimlerin üretilmesi süreçlerinde ise başından sonuna kadar yeralabilme koşullarına sahiptiler. Örneğin; buğday üretiminde, tohumun ekiminden. yetiştirilmesi ve hasadına kadar başından sonuna yer alan emekçi, emek ürününün önemli bir kısmına sömürücü egemen sınıf tarafından el konulması, emeğinin bir bölümünün elinden çekilip alınması ile yabancılaşma olgusu ile karşı karşıya kaldı. Maddi gereksinimlerini karşılamanın aracı olan, fakat daha da önemli olarak insanın, bilinçli üretim olan özünün yansıdığı emek ürününün bir kısmının elinden alınması, onun; bilinçli, amaca yönelik etkinliğinin ürününe yabancılaşmasına neden oldu. Maddi üretim sürecinde özel mülkiyetin ortaya çıkması, yaşanılan doğa ile birlikte emekçinin ürününün bir kısmının, bu ürünün ortaya çıkmasında hiçbir emeği olmayan emekçi sınıfa mensup olmayan insanlar tarafından mülk edinmesiyle devam etmesi, üretici güçlerin gelişmişlik düzeyiyle bağlantılı olarak işin, işbölümü ile parçalara ayrılması ve her insanın kendi alanının bilgilerine sahip olması, insanın yaşadığı dünyaya ve içindeki kendisine yabancılaşmasının başlangıcını oluşturur.

İŞBÖLÜMÜNÜN NEDEN OLDUĞU YABANCILAŞMA

Özel mülkiyet ve zorunlu sonucu olan yabancılaşma; insanın yaşadığı toplumu ve kendisini olduğu gibi kavrayarak nesnelliği bilince çıkarmasını ortadan kaldırdı. Ancak emekçinin, üretim süreçlerinin ürünün üretilmesine kadar geçen bölümünde yer alması, üretici güçlerin gelişmişlik düzeyine bağlı olan işbölümünün yetkinleşmemişliği yabancılaşmasının boyutlarının sınırlı kalmasına neden oldu. Bu tarihsel-toplumsal aşamalarda insani etkinliğin manevi alanını ifade eden; bilim, felsefe ve sanat ise ağırlıklı olarak egemen sömürücü sınıfların veya onlara bağımlı ancak sadece bunlarla meşgul olan insanların etkinliği oldu. Buna rağmen emekçinin, üretimin tüm süreçlerine katılması ve üretimin esas olarak doğanın işlenmesine dayanması nedeniyle, emekçiyi doğanın yasalarının keşfedilmesinden koparmadı. Fakat keşfettiği doğa yasalarını birbirleri arasında bağ kurma ve sistemli bir bütünlük içinde yapılaştırma olanağı yoktu. Yaşamını devam ettirmek için maddi gereksinimleri karşılama zorunluluğu ve toplumun sınıflara bölünmüşlüğünün sonucu olan köleci veya feodal sınıfa mensup efendisine çalışma zorunluluğu, emekçinin zihinsel üretim için zaman ve olanak bulmasını ortadan kaldırıyordu. Bu da işin kafa ve kol emeği şeklinde bölünmesine neden oldu.

Egemen sömürücü sınıfa bağlı bilim adamları tarafından bizzat emekçinin maddi üretim süreçlerinde ortaya çıkan doğa yasalarının değerlendirilmesi ve geliştirilmesi ile gelişen biçim, emekçinin yaşamına direkt olarak yansımaktaydı. Maddi süreçlerden soyutlanan bilimsel gelişmeler gerek bilim adamının üretim süreçlerinden kopukluğu, gerekse de egemen sınıfın iktidarından beslenmesi nedeniyle egemen sınıfın iktidarını kalıcılaştırıcı bir işlev görüyor ve toplumsal yaşamın düzenlenmesi alanında idealist ve metafizik bir içerik kazanıyordu.

Toprağa bağımlı zirai toplumların yıkılması ve sanayi toplumu olan kapitalizmin egemen olması ile işbölümü en üst düzeyde ifadesini buldu. Toplumsal yaşamın doğal düzenlenişinin nesnel bir sonucu olan işbölümü; kapitalizmde üst evresine çıkmış ve toplumsal ilişkiler alanından, üretim süreçlerine kadar her alanda en küçük parçaya bölünmüştür. Köleci ve feodal toplumda en fazla meslek olarak gündeme gelen işbölümü kapitalizmde aynı işin birkaç aşamaya bölünmesi ve her insanın bu bölümlerde yetkinleşmesine neden oldu. Toplumun üretkenlik düzeyi artmasına rağmen, tek tek bireylerin üretime ilişkin sahip olduğu bilginin azalması iş sürecinin küçük bir parçası üzerinde rolü olması dolaysız olarak bilincin üzerinde olumsuz etki yapmıştır.

İşbölümü toplumsal faaliyetin tümünü kapsadığı için sadece üretimde

değil, yaşamın tamamında etkisini gösterir. işbölümü sonucu toplumsal faaliyette biraraya gelen bireyler, toplam faliyeti yaratanın biraraya gelmiş, birleşmiş kendi güçleri olduğunu göremezler. Çünkü bu süreci kendi öznel istekleri ile değil, maddi gereksinimlerini karşılamak için kapitalizm egemenliğinde zorunlu olarak gerçekleştirmektedirler. Kendi emeklerinin, bireysel olarak sadece ancak bir bölümünü oluşturan emeklerinin sonucu olarak ortaya çıkan toplumsal faaliyet; insanlığın gelişimini yöneten yabancı bir güç halini alır. İşbölümünün yol açtığı yabancılalşmanın kaynağı burasıdır.

Dünyanın, toplumsal ilişkilerin karmaşıklığı karşısında, işçinin iş sürecinde birey olarak küçük bir role sahip olması, onun zihinsel süreçlerinin gelişimini etkilemiş ve dünyaya iş sürecinde oynadığı küçük rol benzeri bir bakış açısıyla bakabilme zorunda kalmıştır.

İnsanın özü olan, bilinçli etkinlik gösterebilmesi; işçinin iş sürecinin küçük bir bölümünde rol oynaması ile kısıtlanmıştır. Genel toplumsal ilişkiler alanına göre çok küçük bir parçada bilinçli etkinlik göstermesi işçinin nesnel gerçekliği kavraması açısından önemli bir yere sahiptir. Kapitalist toplumda gerek işçi, gerekse de diğer sınıflar açısından işbölümünün muazzam bölünmüşlüğü, bilinçlerinin de bölünmesine, nesnel gerçekliği bölük-parçalı, ama çok sınırlı kavramalarına neden olmuştur.

İNSANIN KENDİ ÖZÜNE, EMEĞİNE YABANCILAŞMASI

Nesnel gerçekliği, sadece işin katıldığı bölümü kadar kavramasına ve bilinç çarpıklığına yolaçan işbölümü sonucu ortaya çıkan yabancılaşmanın yanısıra, yabancılaşmayı sağlayan en önemli etken; kuşkusuz insanın kendi özünü yansıttığı emek ürününün mülk sahibi sınıf tarafından elinden çekilip alınmasıdır. Kapitalizm öncesi üretim biçimlerinde emekçi, emeğinin karşılığı olarak, kendi özünü yansıtarak ürettiği ürünün bir kısmını alır. Mülk sahibi sınıf tarafından el konulan ürünün diğer kısmını bilinçli etkinliği sonucunda elde edememesi, sahip olamaması; emekçinin emeğe yabancılaşmasının kaynağını oluşturur. Mülk sahibi sınıfta bu yabancılaşmadan; emek harcamamasına rağmen ürün sahibi olması konumuyla payını alır. İnsanı insan kılan üretim, mülk sahibi için yabancı olduğu bir etkinliktir. Üretimde bulunmamasına rağmen, üretimin önemli bir kısmına el koyması, bilinçli etkinlik göstermeden ürüne sahip olması insanlaşmasını engeller. Ve onu kendi özüne yabancılaştırır.

Kapitalizmle birlikte mülkiyetten özgürleşen emekçi (işçi) için kendi özüne yabancılaşması, doruğuna ulaşır. Artık, insanal varlığının belirtisi olan emek işçi için, geçinme aracından başka bir anlam taşımaz. O fizik özne olarak varlığını ancak emeğini kapitaliste satarak sürdürebilir. Ürettiği ürünün tamamına kapitalist sahiptir.

Emek ürünü; bir nesne içinde, saptanmış bir nesne içinde somutlanmış emektir, emeğin somutlaşmasıdır. Emek; üründe somutlaşan, işçinin kendi gerçekliğinin yitirilmesi, üründe nesneleşmesi ve kapitalist tarafından el konulmasıyla da yabancılaşması sonucunu doğurur. Emek ürünü elinden alınan işçi, çalışmasının sonucunda ürettikleri ile özgürce karşılaşamaması nedeniyle, emeğine yabancılaşır. Emeğin doğurduğu sonuçlar işçinin dışındadır. Bu nedenle emeğinde kendini olumlayıp yadsır, emek harcamakla mutlu değil, mutsuz olur. Özgür bir fizik ve entellektüel etkinlik göstermeyip bedenine ve zihnine eziyet ettiğini duyumsar. Çalıştığı zaman eziyet çekmesi, çalışmadığı zaman kendi varlığını gerçekleştirdiğini duyumsamasına neden olur. Böylece işçi, insan olarak varlığının belirtisi olan emeğe yabancılaşır. Bu yabancılaşma insanın kendi kendine yabancılaşmasıdır. Bu durum fiziksel varlık olarak değil ama insanal varlık kolarak yabancılaşmasıdır. Çünkü insanın özü olan özgür, bilinçli etkinliğe, emek üretimine yabancılaşmıştır. Emek üretimi insan olarak yaşamasının özü olmaktan çıkmış, sadece fiziksel varlığını sürdürebilmesinin bir aracına dönüşmüştür.

"Hayvan kendi yaşamsal etkinliği ile doğrudan doğruya özdeşleşir. Kendini ondan ayırmaz (ayıramaz). O, bu etkinliktir. İnsan kendi yaşamsal etkinliğinin kendisinin, kendi istenç ve bilincinin nesnesi (konusu) durumuna getirir. Onun bilinçli bir yaşamsal etkinliği vardır. Bilinçli yaşamsal etkinlik insanı, hayvanın yaşamsal etkinliğinden doğrudan doğruya ayrırır" (Marks). İnsanı insan kılan bilinçli, yaşamsal etkinliğin, yabancılaşmış emek nedeniyle istemli olarak gerçekleşememesi ve sadece fizik varlığının devamı için bir araç olarak gerçekleşmesi sonucu, insan zihinsel süreçlerine de yabancılaşır.

Üretim sürecinde; emek üründe somutlaşan, insanın özünü yansıttığı ürünün kapitalist tarafından tamamına el konulması ve buna karşılık ürün ile hiç bir benzerliği, ilişkisi olmayan ücretin verilmesinin kaynaklık ettiği yabancılaşma sırasıyla şu alanlarda yaşanır. Öncelikle üretim nesnesi olması ile insanın bilinçli etkinliği ile dönüştürdüğü doğaya, dış dünyaya yabancılaşır. Yabancılaşmış emek; doğaya olduğu gibi, insanın zihinsel yetilerine, insanal özü oluşturan bilinçli etkinliğine ve bedenin de yabancılaşmasına neden olur. İnsanın kendi emek ürününe, kendi yaşamsal etkinliğine, özüne yabancılaşmasının dolaysız bir sonucu olarak, insan aynı zamanda diğer insanlara karşı da yabancılaşır. Kendi kendine yabancılaşması dolaysız ve zorunlu olarak karşısında ki diğer insanlara, topluma da yabancılaşmasını beraberinde getirir.

İşte özel mülkiyetten kaynaklanan, insanın özüne yabancılaşması, onun varlığının, insani varlığının giderek ortadan kalkmasına neden olur. Özel mülkiyet yaşamın her alanını kapsar. Her şey bireysel olarak sahip olunduğu zaman kişi için bir anlam taşır. Bu durum insanın toplumsal bir varlık olmasının karşıtlığını oluşturur. İnsanal gerçekliğin belirtisi olan tüm duygu ve düşünceler yerini, nesnelere sahip olmaya bırakır. Nesnelerin ortak toplumsal kullanımı yerine, bilinçli etkinliğinin araçları olan nesnelerin çokluğu, insan zenginliğinin belirtisi olur çıkar. Ve elbettki nesnelere sahip olmanın aracı, işçiye emek ürünü karşılığında

verilen ücretin de ödeme biçimi olan paradır.

PARA İNSANI İNSANDIŞILAŞMAYA YÖNELTİR

Para, üretimin soyutlaştığı biçim olarak, artık herşeyin üzerinde bir güç olur. Paraya sahip olmak demek; artık, her şeye sahip olmak demektir. Paranın gücü ne kadar büyükse, sahibinin gücü de o kadar büyük olmuştur. Para sayesinde; çirkin olan güzele, rezil biri saygına, namussuz olan dürüste dönüşür. Maddi-manevi her türlü ürünü ve hatta onların üreticisini dahi satın almayı sağlayan para ile, her şey tersine çevrilebilir olmuştur. *"Para-insan olarak insandan ve toplum olarak insanal toplumdan gelmeyen, evrensel, dışsal araç ve erklik- tasarımı gerçekliğe ve gerçekliği yalın tasarıma dönüştürme araç ve erkliği, insanın gerçek ve doğal özsel güçlerini salt soyut tasarım ve bunun sonucu yeteneksizlikler durumuna, acı veren kuruntular durumuna dönüştürdüğü kadar, öte yandan gerçek yeteneksizlikleri ve kuruntuları, bireyin sadece imgeleminde varolan gerçekten erksiz özsel güçleri de, gerçek özsel güçler ve erklik durumuna dönüştürür. Öyleyse bu tanıma göre para bireyselliklerin genel bozulmasıdır. Onları kendi karşıtlarına dönüştürür ve kendi nitelikleriyle çelişen nitelikler kazandırır onlara"* (Marks).

Bireyselliklerin genel bozulması ile ortaya çıkan kendi nitelikleri ile çelişen nitelikler, insan-dışı niteliklerdir. Para gücü; sadakati sadakatsizlik, sadakatsizliği sadakat; erdemi kusur, kusuru erdem; sevgiyi nefret, nefreti sevgi; uşağı efendi, efendiyi uşak; yeteneği yeteneksizlik, yeteneksizliği yetenek; akıllılığı aptallık, aptallığı akıllılık; dürüstlüğü ikiyüzlülük, ikiyüzlülüğü dürüstlük; bilinçliliği bilinçsizlik, bilinçsizliği bilinçlilik durumuna dönüştürür.

Oysaki insanal bir varlık olarak insan; sevgiyi ancak sevgi etkinliği ile doğurabilir. Dürüst olabilmek için toplumsal ilişkilerinde dürüst davranmalıdır. Saygı görmek isteyen bir insan, ilişkilerinde bu saygıyı yaratacak bir etkiye, insanal bir etkiye sahip olmalıdır. En sonu insanca bir yaşam sürmek istiyorsa, bilinçli etkinliğiyle, üretici, geliştirici, dönüştürücü bir yaşam, insan olarak anlamlı bir yaşam sürmek zorunluluğundadır.

İnsanal yaşamı gitgide ortadan kaldıran ve her şeyin üzerinde bir güç haline getiren para, kapitalist toplum açısından tek belirleyici güç olup çıkar. Değişim aracı olmasının dışında, insanal açıdan bir önemi olmayan paranın imparatorluğu sayesinde, kapitalizm insanı insanlığından uzaklaştırarak,

Bununla birlikte burjuvazi, gerek yeni emek ihtiyacını karşılamak açısından gerekse de sistemin sürekliliğini sağlamak açısından, kendi çocuklarını eğittiği gibi, işçi ve emekçilerin çocuklarını da eğitir. Sürekli olarak, çarpıtılmış bilincin yeniden şekillendirilmesinin aracı olan eğitim ile sisteme uygun insanlar, tek tip insanlar yetiştirilir.

onu düşünmeyen, duyumsamayan, özgür üretmek etkinliğinden yoksunlaşmış varlıklara dönüştürür. Siyasete, bilimsel gelişmeye, sanata, felsefeye-para getirmediği ölçüde- ilgi duymayan, toplumsal ilişkileri sınırlı, yalnızca fiziksel, maddi gereksinimlerini karşılama amacı taşıyan kitleler nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturur hale gelirler.

EGEMEN SINIF EGEMEN DÜŞÜNCEYİ DE ÜRETİR

Paraya sahip olan kapitalist sınıf; siyasetin, felsefenin, sanatın ve bilimin de tek sahibi haline gelir. Egemen sınıfın, kapitalistlerin düşünceleri aynı zaman da egemen düşünceler olarak da etkinlik kurarlar. Maddi üretim araçlarını elinde bulunduran sınıf, aynı zamanda zihinsel üretim araçlarını da elinde bulundurur. Zihinsel üretim araçlarına sahip olmayanların düşünceleri de egemen sınıfa, yani zihinsel üretim araçlarının sahiplerine bağımlı hale gelir.

Egemen kapitalist sınıf, kendi sınıf egemenliğini sürdürebilmek açısından, başta eğitim olmak üzere; kültür, hukuk, siyaset, ahlak kurumlarıyla sistemini pekiştirir. Yazılı ve görsel-işitsel yayınları kullanarak sisteminin propagandasını yapar. Bunların yeterli gelmediği koşullarda, polis-ordu gibi silahlı aygıtlarını devreye sokarak egemeni olduğu devletin güvenliğini sağlar. Sistemini tehdit eden her girişimi katliamlarla bastırmaktan geri durmaz. Çünkü kendisine zenginlik sağlayarak, bolluk içinde yaşamasını sağlayan sistem, işçi ve emekçilere her gün yoksulluk ve sefalet üretmektedir. İnsanlar gün geçtikçe, daha zor koşullarda yaşamak zorunda kalmaktadırlar.

Toplumun bir yanında hiç bir emek harcamadan, asalakça yaşayan ancak maddi üretimin tüm ürünlerinden yararlanan küçük bir azınlık bulunurken diğer bölümünde ise çalışmadığı zaman fiziksel varlığını sürdürebilmesi için gerekli maddi gereksinimleri elde edemeyen, uzun süreli ve zor koşullarda çalışmasına rağmen, sadece ölmeyecek kadar maddi gereksinim elde etmeye hak kazanan, çalışma koşullarını yitirdiği koşullarda açlıktan ölmeyle, hırsızlık ve fuhuş arasında seçim yapmak zorunda kalan milyonlar yeralır.

İşçi ve emekçiler gerek işbölümü gerekse de emek ürünlerinin ellerinden alınması nedeniyle, karşı karşıya kaldıkları yabancılaşma sonucu, nesnel gerçekliğin ve onun bir görüngüsü olan kapitalist sistemin işleyiş yasalarının bilincine varamazlar. Oysa ki insanın özgürleşmesi önünde engel olarak dikilen özel mülkiyet, kapitalizmle son sınırına varmış, maddi üretimden toplumsal olarak yararlanabilme koşulları doğmuştur.

Üretim karşısında aynı ortak özel-

liklere sahip işçi sınıfı, dünya ölçeğinde, özel mülkiyetten bağımsızlaşarak tarihsel yerini almıştır. Kendisinden önceki emekçi sınıflardan farklı olarak, mülke sahip değildir, tek yaşam kaynağı emek gücünü kapitaliste satmaktır. Kapitalist toplumda, nüfusun en büyük kesimini oluşturma özelliğiyle de kurtuluşu sağlama gücüne sahiptir. Bununla beraber, her gün her saat, ara sınıflardan emekçiler, kapitalizmin dur durak bilmeyen aşırı kar ve rekabet koşullarına dayanamayarak işçi sınıfının saflarına katılmaktadır. Müttefiki olan ve işçi sınıfı ile birlikte toplumsal kurtuluşa gereksinimi olan ara sınıflara göre kapitalizm ve emperyalist karaktere büründüğü için tasfiye edemediği feodal toplumun uzantısı sınıfların karşılıklı konumları arasında, işçi sınıfının lehine, muazzam bir eşitsizlik olmasına rağmen işçi sınıfı; gömülü bulunduğu maddi yaşam koşullarında bu gerçekliği görebilecek olanağa sahip olamaz. Öncelikle uzun çalışma süresi nedeniyle zihinsel etkinlik için zaman ayırma olanağı kısıtlı olduğu gibi çarpıtılmış bilinciyle buna gerek de duymaz. Yanısıra, topluma egemen olan düşünceler egemen maddi ilişkilerin yansıması olduğu için yaşamına yön veren düşünceler de burjuvazinin düşünceleridir. Bununla birlikte burjuvazi, gerek yeni emek ihtiyacını karşılamak açısından gerekse de sistemin sürekliliğini sağlamak açısından, kendi çocuklarını eğittiği gibi, işçi ve emekçilerin çocuklarını da eğitir. Sürekli olarak, çarpıtılmış bilincin yeniden şekillendirilmesinin aracı olan eğitim ile sisteme uygun insanlar, tek tip insanlar yetiştirilir. Eğitimin yanısıra ekonomik altyapının yansıması olan üstyapıyı oluşturan; din, hukuk sistemi, siyasal yönetim, kültürel yapı, ahlaki değerler, felsefi bakış açısı sürekli olarak sistemin korunup, gelişmesi yönünde, işçi ve emekçi kitlelerin sisteme uyumunu sağlamak için çalışırlar.

İdeolojik olarak kapitalizmin etkinliğindeki toplumun ezilen kesimlerinin, maddi koşullardan kaynaklı ve kaçınılmaz olarak gündeme gelecek tepkilerinin açığa çıkmaması için; din, ahlaki değerler, kültürel yapı ve felsefi bakış açısı etkin rol oynar. Kaderci bir yaşam felsefesi ile dinin vaadettiği öbür dünya ideali, kitlelerin özellikle manevi yaşamlarındaki boşluğun doldurulmasında en önemli etkendir. İnsanal zihinsel etkinlikte bulunabilme koşullarından yoksunlaşan toplum için, bu boşluğun doldurulmasının en önemli aracı dindir. İnsan olarak yabancılaşan ve nesnel gerçekliği bilince çıkarma koşullarından uzaklaşan toplumun manevi dünyasının boşluğu onu bir arayışa yöneltir. Bu arayış, çoğunlukla toplumsal yaşamın her alanına sızmış bulunan dinle karşılanır. Her türlü yabancılaşmaya rağmen, çok sınırlı da olsa zihinsel etkinlik gösterme özelliğini yitirmemesi ve çarpık da olsa bir bilince sahip olması sonucu, toplumda hissedilen manevi yaşantı boşluğu, yüzyıllardır kitlelerin uyuşturulmasında etkin role sahip din tarafından doldurulmasına neden olur. Ayrıca dinin yeterli gelmediği koşullarda, dinsel ayinlerden hiç bir farkı olmayan spor karşılaşmaları (özellikle futbol), kapitalist üretimin yansıması olan ve zihinsel etkinlik gerekmeden ulaşabilecek düzeye indirilmiş, kaderciliği pekiştiren kültürsanattaki tek düzelik ile kimyasal uyuşturucu kullanımı yaygın olarak gelişir.

Özellikle günümüzde iletişim araçlarının gelişmesine paralel olarak, kitleleri sisteme uyumlu hale getirme faaliyeti tüm toplumu yönlendirir. Televizyon başta olmak üzere, gazete ve radyolar aracılığıyla kapitalizmin yaşam biçimi propaganda edilir. Televizyon ve basının sunduğu sahte cennetin yanısıra, kitlelerin bilinçlerinin çarpıtılmasında, bilgi çarpıtıcılığı (dezenformasyon) ve yönlendirme (manipülasyon) etkinliklerinin de önemli payı vardır. Ayrıca; yozlaşma ve dejenerasyonun bir yaşam biçimi olduğu kapitalizmin işleyiş yasaları tüm toplumu dejenere ve yoz ilişkilere, çürümeye yönlendirir. Televizyon dizileri ile rüşvet, yolsuzluk, ahlaksızlık daha doğrusu insani erdemlerin karşıtlıklarının propagandası yapılırken, erdemli olmak aptallık olarak sunulur.

Bunlarla birlikte reklamcılık sektörü ile teşvik edilen tüketimle, kitlelerin satın aldıkları ürün ile reklamında sunulan yaşam tarzının da satın alınması anlamına gelir. Ancak kitlelerin çoğunluğunun sunulan sahte cennete ulaşabilmeleri maddi olarak söz konusu olamayacağı için gerçekte satın alınan hayalden başka bir şey değildir.

Tüm bu uyuşturucu merkezleri de sonuçta yetersiz kalmakta ve kurtuluşlarının nerede olduğunu kendi etkinlikleri ile göremeyen, insani özlerini gerçekleştiremeyen kitleler kendilerini ifade edecek doğru yöntemi bulamama nedeniyle gittikçe daha fazla bunalıma sürüklenmektedir. Toplum gün geçtikçe akıl sağlığını yitirmekte, yabancılaşmanın yol açtığı bu durum nedeniyle insani ilişkileri ortadan kalkmaktadır. Kapitalizmin yol açtığı toplumsal çürüme nedeniyle, toplumsal-insanal ilişkiler hergün daha fazla çözülmekte, tüm insanal erdemler önemini kaybedip, değersizleşmektedir.

Kapitalizm; felsefe, din, kültür, kitle iletişim araçları, spor, kimyasal uyuşturucular, ile gene de engelleyemediği ezilen kitlelerin tepkilerini bu seferde siyasal yönetim aygıtları ile; polis-ordu kurumu, hukuk sistemi ile bastırmaya çalışır. En küçük hak talebi karşısında dahi polis-ordu kurumları, gözaltı, işkence ve katliamlarla dikilirken, diğer yandan mahkeme ve cezaevleri ile düzen karşıtı güçlerin cezalandırılması, toplumdan yalıtılarak etkisiz hale getirilmesi amaçlanır. Parlamenter sistem aracılığıyla parlamentodaki partilerin çok değişik düşüncelerin temsilcisi olduğu yanılsamasının yaratılması da farklı bir yöndür. Özellikle muhalefet döneminde iken ileri sürülen kitlelerin talepleri iktidara gelinince kolaylıkla unutulur ve "dün dündür, bugün bugündür" politikası sürekli olarak tekrarlanmasına rağmen, devrimci alternatif kitleler içinde maddi bir güç olana kadar bu yanılsamalı durum devam eder.

İşte sıraladığımız işbölümü ve yabancılaşmış emeğin neden olduğu yabancılaşma ve yabancılaşmanın topluma egemen olan üst yapı kurumları tarafından yeniden üretimi nedeniyle insanlar doğanın, toplumsal ilişkilerin, ve içindeki kendilerinin bilincine, kendi etkinlikleri aracılığıyla varamazlar.

Sosyalist insan mı, sorunlu insan mı...

Fatma DÜNDAR

Yanlışlarımızı, hatalarımızı dile getirmek, her ne kadar düşmanlarımızı sevindirse de, kaçınamayacağımız bir görev olmalı bizler için. Ancak kendi hatalarımıza karşı acımasız olduğumuz zaman; eleştirilerimizi, elimizi-kolumuzu bağlayan kaygılardan uzak tutarak gerçekleştirdiğimiz zaman dönüşmenin kapısını aralamış olacağız. Bunun için, yaşanan olumsuzlukları, oluşturulan çarpık kültürü dürüstçe ortaya sermek ve karşısına geçip "ne yapmalı" diye düşünmek gerekir.

Bu amaçla; bu yazıda, sosyalist insan tipi adına, ülkemiz radikal solu içinde yaratılan "devrimci" insan tiplemesini eleştireceğiz.

Taraftarlarını bilgiden yoksun, duygu yüklü ajitasyon ve propagandayla elinde tutmaya çalışan günümüz sol gruplarının, mücadele olarak nitelediği hareketliliğinin, gerçekte geniş yığınların ihtiyacına ne oranda yanıt verdiği ortada. Mücadele olgusu dağarcıklarda o hale gelmiştir ki, sadece o hareketin kendisinin yaptığı eylemler topluluğu olarak algılanır olmuştur. Herkes, en komünist olarak, en mücadeleci olarak kendini görür. Adına hareket edilen geniş yığınların, halkın ne tür çelişkiler yaşadığı veya öncelikle ne tür çözümlere ihtiyacı olduğu pek önemsenmez. Önemli olan örgütün subjektif ihtiyaçları ve yapabildikleridir. Böyle bir örgütün gereksinme duyduğu ve yetiştirdiği insan tipi de, doğal olarak yaşadıklarını sorgulamayan, "Emir demiri keser" mantığıyla hareket eden ve sorgulayıcılığı sağa-sola yalpalama olarak algılayan insan tipi olur. Çok okuma ve araştırmayı "kayma" (elbette sağa) olarak gören, objektifliği "ne savunduğu belli olmayan insan"a indirgeyen bir birey olur. Sorgulayan, yaşadıklarına eleştirel bakabilen insan, "güvenilmez, her an 'mücadeleyi' bırakabilecek" insandır. Bu duygunun altında yatan şey aslında, yürütülen çalışmanın yaşamda pek yer bulamadığının, kitlelerce benimsenmediğinin, hatta kitlelerle bağ kurulamadığının itirafıdır. Bu güvensizlik; gerçeği, eleştirelliği ve sorgulamacılığıyla her an farkedebilecek olan insanadır. Bu durum kişiyi, o insanın gideceğinden doğan bir kaygı ve eleştiriye, muhalif düşüncelere tahammülsüzlüğe götürür. Araştıran, sınırsızca ve dogmatiklikten korkarak herkesle her şeyi tartışan insan, gerçekte onların anladığı anlamda güvenilmezdir de. Çünkü böyle bir insan, yanlışlarını farkettiğinde bunlardan kurtulmaya çalışan, bulunduğu yer onun için hiç bir zaman yeterli olmayan ve hep daha ileride olmak isteyen insandır. Bu nedenle bu insan için, statükocu ve dogmatik yaklaşımlar etkili olmayacak, gördüğü yanlıştan kurtulmaya çalışacaktır. Bunun için, statükocu ve tutucu sol gruplar, bu yanlarını sürdürmek istedikleri sürece, böyle insanlara hep güvenilmez ve kuşkuyla bakılması gereken insanlar olarak yaklaşacaklardır.

Mücadele, her ne kadar yarım ağızla "yaşamın bütününü kapsar ve bir yaşam biçimidir" denilse de, gerçekte yaşananlar farklıdır. Mücadele denince, Marksizm'in sol grupların subjektif ihtiyaçlarına yanıt verecek şekilde yorumlanıp, hayata geçirilmesi anlaşılır. Her grup, en doğru yorumu, tahlili kendisinin yaptığına inanır. Öylesine basitsenmiştir ki her şey, insanlar ikinci, üçüncü ağızlardan duydukları ya da okudukları yorumlarla Marksizm'de usta kesilirler. Kendilerinden önceki tecrübeler ancak tutuculuğun elverdiği oranda kabul görür.

Günümüz devrimcileri hormonlu domatesler gibidir. Bir yığın eklektik, derme-çatma bilginin üzerinden, bir sınıf savaşımı yürüttüğünü zanneden bireyler çıkmıştır ortaya. Gelişimleri hiç de sağlıklı değildir. Marks'tan ya da Lenin'den birkaç alıntıyla en büyük filozof kesilirler ancak, felsefenin tarihi konusunda bilinenler "Marks'ın, Hegel'in başaşağı duran diyalektiğini ayakları üzerine diktiğini" söylemekten ileri gidemez.

Bilgiler tek taraflıdır. Karşıt ve birbirinden farklı düşüncelerin kıyasından ortaya çıkarılmamıştır savunulan düşünce. İlk onunla karşılaşılmıştır ve o en doğru olarak kabul edilmiştir. Kaldıki, o düşüncenin kendisi de gerçekten araştırılıp öğrenilmemiştir. İnsanlar günümüzde birkaç günde devrimci olabiliyorlar. Bir gruba dahil olmak ve beylik birkaç sloganı takrar etmek yeterlidir bunun için. "Aslında okumak, araştırmak gerekir" diye sık sık vurgulanır ancak, onun için zaman yaratılmaz. Çünkü geniş bakış açısına sahip olmak gerçekten de ihtiyaç değildir onlar için. Eğer bilgi denizine girilirse, kaybolmaktan (yani 'kaymak'tan) korkulur. İçinde yer alınan çevre, insanları o bilgisizlikleriyle kabul eder. Herkes kralın görünmez elbise giydiğini söyler. Biri çıkıp da "kral çıplak" demez.

Günümüzde insanların birkaç günde devrimci olabildiklerinden bahsetmiştik. Evet sadece; ülkeye özgü bir önder, dünya çapında bir usta cımbızlayıp, Marksizm'i onların yorumuyla öğrenip, bir de popüler bir devrimci roman okumak yeterlidir. Formüller şöyle olabilir:

Mahir Çayan+Che Guevera
Deniz Gezmiş+Enver Hoca
İbrahim Kaypakkaya+Mao Zedung

İşte size hormonlu domates formülleri. Aynı anda hem filozof, hem ekonomist, hem sosyolog, hem de psikolog olmaya çalışan ama aslında hiç biri olamayan bir hormonlu domates. Mevsiminde ve normal koşullarda yetişen domatesin kırmızılığını, tadını, görüntüsünü taşımayan, normal sürecinden önce ve pompalanan çeşitli hormonlarla erginleştirilen ama sağlığa zararlı bir yiyecek. Günümüz devrimcileri, normal sürecine müdahale edilmiş, yapay koşullarda bir takım

formüllerle yetişmiş o eğri-büğrü hormonlu domatesler gibidir. Birçok yeni gelişime kendilerini kapatırlar. Bildikleri bölük-pörçük bilgilerle yaşama hükmetmeye çalışırlar. Ancak yaşamda olanı değil de, olmasını istediklerini algıladıkları için, yaşamın dışına itilmeleri kaçınılmazdır. Bu gelişmeye kapalı ve subjektif tarz, zamanla marjinalliği ve içe kapanmayı getirir beraberinde. Artık yaşam ayrı yerde, devrimciler ayrı yerdedir. Bir yerde yaşam, müdahaleyi ve çelişkilerinin çözümlenmesini beklerken, diğer yanda hormonlu domatesler, kendi yarattıkları darlıktan kurtulmayı akıl etmeden, uzaklarında duran yaşama uzanmaya ve müdahale etmeye çalışırlar. Ancak, müdahale için, önce o yaşamın içinde olmak, onu anlama, buzlardan çözülüp güncelleşmek gerekir. Yaşamın "kahrolsun"lardan ve "yaşasın"lardan ibaret olmadığını görmek gerekir. Yaşama dönüştürücü bir müdahalede bulunmak isteniyorsa, önceki deneyimleri ve oluşan birikimleri gözden geçirip, öğrenmek gerekir önce. Yoksa işimize gelen kısmını cımbızlayıp, onun tekerrürü için uğraşmak değil. Geçmişin birikimini, deneyimini öğrenmek ise, bir ayda, üç ayda olacak bir iş değil, yaşamın bütününe yayılan bir eğitim ve öğrenimi gerektirir.

Kemal Urgenç, "Düşişleri Bakanı" Adlı albümden

Bugün, marjinalliği ve yaşamdan kopuk, grubun ihtiyaçlarına yanıt veren eylem çizgileriyle sadece maceracı gençliğe hitap edebilen sol grupların taraftar gençleri, birkaç kitap okudukları için Marksizm konusunda alim kesiliyorlar. Her şey eğretileşiyor. Artık bir aydının, bir kitabın, bir insanın değeri, o çevreden olup olmadığıyla ölçülür oluyor. O çevreden olan herkes proleter, o çevreden olmayan herkes oportünist, burjuva ve küçük burjuva. Bu benmerkezcilik, bireylerin yaşamının her alanına öyle kaba bir şekilde yansıyor ki, bu durum zamanla yaşamdaki birçok alana olan ilginin yitirilmesini getiriyor. Yaşamı anlamlandıran, zevklendiren ayrıntılar küçümsenir oluyor. Ortaya sığ bireyler çıkıyor. Yaşanan herşey "şuraya hizmet ederse iyi, oraya hizmet etmezse kötü" şeklinde nitelenir oluyor. Hobiler, zevkler, uğraşılar gereksizleşiyor, insana rengini veren kişilik ayrıntıları zamanla yontularak, dümdüz neredeyse tek tip insanlar çıkıyor ortaya.

Bu dar gruplar içinde, zaaflar, yanlışlıklar ve kişiliklerdeki çarpıklıklar da çok iyi gizlenebiliyor. Bir çok kişilik bozukluğu veya yozluk içindeki insan, sorumlu, kadro ya da örnek insan olarak görülebiliyor. Sahte payelerle insanlara değerler biçiliyor, öyle kabul görüyor. Ancak o insan o çevreden çıktığında, bütün yanlışları ortaya dökülüp, "o zaten öyleydi" denip iç rahatlatılıyor. "Bu insanlar nasıl buna rağmen burada varlığını koruyabildi ya da neden eğitilemedi?" diye sorulmuyor. Oysa, yaşamdan kopuk, kapalı ve yapay ortamlarda yanlışların gizlenmesi çok kolay.

İşte tüm bu olumsuzlukların şekillendirdiği bireyler de, farklı seslere tahammül edemeyen, herkesin tekrar ettiğini eden, hatta bu tahammülsüzlük sonucunda farklılıklara şiddetle karşılık veren bireyler haline geliyor. Bu noktada, "Ben tek doğruyum, doğrularım için herşey mübahtır" anlayışı yeşeriyor ve içinde bulunulan açmazın nedenleri tek tek bireylerde aranıyor. Sistemle değil, çarklarla uğraşılıyor. Bu, çürümeyi daha da hızlandırıyor. Yaşam karşısında tutunamama ve gitgide marjinalleşmenin nedenleri olarak, sorgulayan, darlıktan kurtulmak isteyen bireyler ya da gruplar görülüyor. Çaresizlik saldırganlığı doğuruyor. Ortaya, hiçbir şey üretmeyen, aksine bitişi hızlandıran bir "sol içi çatışma" dediğimiz olgu çıkıyor. Sığlaşan, yaşamdan kopan ve at gözlükleriyle gezinen birey, artık düşünmeden davranan, sağlıksız beyinlerin ürettiği sağlıksız kararları hayata geçiren mekanik bireyler oluyor. Dostluklar, arkadaşlıklar, yoldaşlıklar; bir günde düşmanlıklara dönüşüyor. Bir taraftan insanın mutluluğu ve altınçağ hayalleri, bir taraftan da buna kimlerin layık olduğuna dair birilerinin kendini karar mercii olarak görmesi. Savunulanların ve yaşananların böylesine birbirine zıt olması... Bilim adına bilimi dışlama, halk adına halka rağmen hareket etme, insanın mutluluğu adına bireyi ve bireyin hak ve özgürlüklerini çiğneme, felsefe adına felsefeyi yok sayma... Örnekleri çoğaltabiliriz. Tüm bunların varlığı sol grupların bumerangıdır. Bu yanlışlar döner, yine o sistemleri vurur. Günümüzde olduğu gibi.

Bu kısır döngüye son vermek için, beyinleri öğrenmeye açmak gerekiyor. Ezbercilik ve basmakalıpçılık yerine, her olayı ve olguyu tarihsel gelişimi içinde, karşıtlarıyla birlikte öğrenmek-öğretmek bir zorunluluk. Politikanın tarih, sosyoloji, ekonomi ve psikoloji bilgisiyle birlikte ele alınmasının gerekli olduğu görülmeli. Politika sadece ajitasyon ve propagandaya indirgenirse, bugün olduğu gibi üretimsizliğin ve kısırdöngünün kıskacında kıvranan politikacılar ve gruplar çıkar ortaya. Bırakın bir topluluğa, bir sınıfa önderlik etmeyi, kendi günlük açmazları içinde boğulup giderler.

24. yılında gelenek sürecine genel bir bakış

Kemal KARABULUT - Ali AK

İnsanlaşma mücadelesi özgür, eşitlikçi ve adaletli bir toplum yaratma çabası içinde kültürleşerek ilerliyor. Zorunluluklar dünyasından özgürlükler dünyasına doğru ilerleyen insanlığın büyük evrensel yürüyüşü Marks'ın dünyayı değiştirmek için geliştirdiği tarihsel materyalist dünya görüşü, bilimsel sosyalizm öğretisinin yol göstericiliğinde önemli adımlar attıysa da, zaman zaman büyük yenilgiler de yaşadı. Büyük ancak geçici yenilgiler insanlığın bu evrensel büyük yürüyüşünü durduramadı. İnsanlığın bu büyük yürüyüşü toplumlardaki sınıf mücadelesi zemini üzerinde geleceğe doğru ilerlemeye devam ediyor. Hemen vurgulamalıyız ki bu yürüyüşün tarihsel öğretmenleri aynı zamanda bize öğretmişlerdir ki teoriyi ve pratiği onlarla sınırlı kılmak, hayata göre geliştirip, ilerletmek görevini aksatmak yada daha kötüsü unutmak, yanlışlarından ayıklamamak, hayatın canlı akışına uyarlayarak zenginleştirmemek bu bilimin özüne terstir.

Mücadelemiz daha ileri düzeyde ve insana yakışır bir dünya yaratma çabasından kaynağını almaktadır. İnsanlığın binlerce yıllık gelişim mücadelesini kavrama azmiyle yola çıkmak, komünist hareketi bu temelde şekillendirmek ihtiyaç duyulan temel halkadır. Bu gereklilik kendi gerçekliğimizin bilincinde olunarak, adım adım biçimlendirilmelidir. Cüretlilik ukalalığa dönüşmemeli, mütevazi ve öğrenme isteğiyle hareket etme anlayışı rehberimiz olmalıdır.

Gelenek, coğrafyamızda uzun bir tarihsel geçmişe sahiptir. Bu tarihsellik, özelde 24 yıllık gelenek mücadelesini kapsamaktadır. 24 yıllık tarihsel mücadele birikimine sahip gelenek, üzerinde varolduğu topraklardaki 50 yıllık sınıf mücadelesinin ve devrimci hareketin birikimleri üzerinde varolmuştur.

Bugün gelenek içinde eskiyi yadsıma zemininde yeniden proletarya hareketini yapılandırmayı temel alan bir yaklaşım şekillenmektedir. Eskiyi temsil eden öznelcilik, dogmatizm ve oportünizm uzun yıllar gelenek üzerinde etkili olmuş, damgasını vurmuştur. Gelenek çıkışındaki niteliğinden saptırılmış, antibilimsel yaklaşımlar hakim kılınmış, gelişiminin önünün tıkanmıştır. Öznelcilik, dogmatizm ve oportünizm gelenek içindeki Marksist eğilimli muhalif güçler üzerinde de önemli ölçüde tahribatlar yaratmış, hata ve yanılgılara sevk etmiştir. Gelenek sürecinin bilimsel bir sorgulamayla yeniden şekillendirilmesi Marksistler önündeki asıl görevlerin başında yer almaktadır. Yenilenme, geleneğin 24 yıllık mücadele tarihinin köklü muhasebesi üzerinde hata ve yanılgılarından dersler çıkartarak yapılmalıdır. Bu ilk adımda, gerekli ve zorunlu olandır. Dönüşme bir yenileşme hareketi yaratılarak somutlanacaktır. Yenileşme, geleneğin kendini değiştirip-dönüştürmeyi temel almasıyla olanaklıdır. Yeniyi yaratmak eskiyi kopartıp atmak, statükoları parçalamakla gerçekleşecektir.

Gelenek, TİİKP içinde PDA revizyonizmine karşı mücadele içinde şekillenerek doğdu. İbrahim Kaypakkaya'nın başında bulunduğu gelenek, PDA revizyonizmine karşı mücadelede ortaya koyduğu programatik düşüncelerin geliştirilerek somutlanması yaşanmadan yenilgisini aldı. Kaypakkaya öncülüğündeki gelenek sadece TİİKP revizyonizmine karşı mücadele içinde doğmadı, 50 yıllık toplumsal mücadelenin ve devrimci hareketin muhasebesini yaparak, onun deney birikimlerini devrimci teoriyle bütünleştirme zemininde, devrimci hareket içerisinde önemli ölçüde etki sağlayan şovenizme, Kemalizm ve reformizme karşı mücadele içinde, bilimsel sosyalizmin deney birikimi, "Büyük Proleter Kültür Devrimi" hareketinin muazzam etkisinin bir sonucu ve en önemlisi tarihsel materyalist bir yaklaşımla Marksizmi üzerinde yaşadığımız tapraklara uyarlamak için atılan önemli adımın ve çabanın ürünü olarak doğdu. Kaypakkaya önderliğindeki geleneğin programatik görüşlerini toplumsal pratikte sınayarak, hareket içinde tartışıp, devrimci teoriyi geliştirip kongresini veya konferansını yaparak programlaştırma zamanını yakalama fırsatını bulamadı. Kuruluşundan bir yıl sonra 1. yenilgisini aldı, başta Kaypakkaya olmak üzere bir çok kadrosunu yitirdi. Kadrolarının önemli bir bölümü yakalandı. Yeni doğmuş bir hareketin bir yıl gibi kısacık bir mücadele diliminde yenilgi alması doğal olarak devrimci teorisini pratikte sınamasının koşullarını bulmadı, eksiklerinin, yanılgılarının ve hatalarının muhasebesini yaparak devrimci teoriyi geliştirip-zenginleştiremedi.

Gelenek genç ve tecrübesiz oluşundan dolayı öznelcilik ve doğmatizmin etkisini taşıdı.

Geleneğin 1. yenilgisinde öznelciliğin önemli rolü oldu. Öznelciliğin bir yansıması olarak ülkedeki devrimci durum tespitinde subjektif davranıldı. Devrimci durumun subjektif tespiti mücadele taktiklerinin hatalı tespitini beraberinde getirdi. Bu yanılgı ve yanlışlar mücadele koşullarının ağır oluşu ve düşmanın devrimci harekete topyekün saldırısıyla bütünleşince yenilgi yaşanıldı. Geleneğin genç ve tecrübesiz oluşu UKH (Uluslararası Komünist Hareket) içinde önemli sapmaları değerlendirmesini engelledi.

UKH'nin başını çeken KP'lerin tespitlerini olduğu gibi kabul etmesini beraberinde getirdi. "Emperyalizmin bütün dünyada toptan çöküşe gittiği", vb. tespitler geleneğin UKH içindeki sapmaların belli ölçüde etkisinde kalmasının bir sonucu olarak ülkedeki devrimci durumun değerlendirilmesi vb. tespitlerde yanılgı taşımasına neden oldu.

Gelenek daha toparlanma aşamasın-

da önemli bir saflaşma yaşadı. Hareketin bir kaç yıllık mücadele sürecinin muhasebesi yapılamadan, ideolojik-politik mücadelede yeterli olgunluk yaşanmadan yaşanan saflaşma toparlanma sürecini uzattı, ancak 1978'de asgari ölçüde toparlanmasını sağlayarak merkezileşti. Hareketin mücadele sürecinin ve 1. yenilgisinin muhasebesini yaparak önemli bir adım attı. Öznelciliğin ve dogmatizmin hareket üzerindeki etkisi tespit edildi. 1. yenilginin özeleştirisi verildi. Ancak, öznelciliğin ve dogmatizmin etkisi önemli ölçüde varlığını korudu. Öznelci ve dogmatik, sol oportünist bir akım hareket içinde etkili olmaya başladı. 80'li yıllara geldiğinde bu akımın bir bölümü hareket dışına çıktı. 81 yılında bu öznelci akım geleneğe önemli ölçüde damgasını vurdu ve geleneğin 2. yenilgiye taşımada belirleyici rol oynadı. 2. yenilgi dönemi sonrası süreçte sağ oportünist sapma geleneğe damgasını vurdu. Marksist eğilimli kimi muhalifler, bu sapmalara karşı etkili mücadele yürütemediler. Saldırıları göğüslemekten uzaklaştılar ve bu sapmaların önemli oranda etkisinde kaldılar. Bilimsel çalışmada Marksist yöntemi içselleştiremediler. Kendiliğindenciliğe boyun eğdiler. Hareket içinde dağınık kaldılar.

Gelenek süreçle beraber toplumsal ilişkilerin devrimcileştirilmesi, toplumsal dönüşümlerin yaratılması mücadelesinde öncelikli olarak kendini dönüştürmeyi, Marksist ilkeler ekseninde devrimci ilişkileri geliştirmeyi sağlama yerine statükolar içinde kendisini sınırladı. Mücadele sürecini sorgulama, muhasebe yapma ve bu eksende kendini dönüştürme, sürekli yenilenme yaklaşımından topyekün uzaklaşmaya başladı. 80'li yıllardan itibaren adım adım statükoculuğa yöneldi. Dönüşüm ve yenilenmeden uzaklaşma dogmatizmin gelişmesinde temel etken oldu. Dogmatizm, politik seviyenin düşmesinde önemli rol oynadı.

87'lere geldiğinde, gelenek içindeki Marksist eğilimli bir muhalefetle oportünist akımların arasındaki mücadele yerine oportünist akımların kendi aralarındaki mücadele ön plana çıktı. Marksist eğilimli muhalefetin oportünist akımlarla mücadelesi oldukça yetersiz ve etkisizdi. Bu somut durum oportünist akımların kendi gruplarını geleneğe hakim kılma mücadelesini esas duruma getirdi. Bu durum, gelenekte iki oportünist grup arasındaki saflaşmayı beraberinde getirdi. Bu saflaşma, ideolojik-politik olarak aynı hatta olan grupların örgütsel çatışması üzerinde şekillendi. Marksist eğilimli muhalefet, bu örgütsel saflaşmada ağırlıklı olarak bir grupla hareket etti. Bir bölümü ise, diğer grup içinde kaldı. Marksist eğilimli muhalefetin gelenek içinde hakim hale gelen oportünist sapmayla ciddi bir ideolojik-politik mücadele verememesi, oportünizmle kesin somutlanmış çizgileriyle farklılıklarını somutlayamaması, oportünist akımdan önemli ölçüde etkilenmeleri ve komünist hareket içinde iki çizgi mücadelesini yürütme koşullarının bulunmaması vb. etmenler etkili ve örgütlü hareket etme olanağını zayıflatmıştı. Marksist eğilimli muhalefetin nitelik ve nicelik zayıflığı oportünizmin gelenek içinde etkin olmasının somut zeminini yaratmıştı.

Gelenekte yenileşme sürecinin tıkanması, dogmatizmin etkili olması vb. etmenler hareketin kendini sorgulamasının ve muhasebesini yapmasının da önünü tıkadı. Bilimsel araştırma-inceleme zemininden uzaklaşıldı. 72'nin teorik hattıyla kendini sınırladı. Teoriyi geliştirme-zenginleştirme yönelimine giremedi. İdeolojik-politik temelde farklı düşünce ve çizgilerin çatışmasının- hesaplaşmasının önü açılamadı. Geleneğe monolotik parti anlayışı hakim hale getirildi. Bu yaklaşım iki çizgi mücadelesini ortadan kaldırmakla kalmadı, hakim çizgiyle çatışma içindeki farklı çizgilerin örgütsel tasfiyesi bir kültür olarak yerleşti. Bu zeminde 88'de örgütsel tasfiyeye gidildi.

80'li yıllardan itibaren yaratılan ideolojik zemin geleneği sınıf mücadelesine yön veren, müdahale eden, bunun için politika üreten bir araç olmaktan uzaklaştırarak amaçlaştırdı. Aracın amaca dönüştürülmesi politika üretimini örgütsel dar sınırlar içinde boğdu. Amaç haline getirilen araca hakim olmak için bölge ve grupların politik olmayan çatışmasını geliştirdi. Geleneğe grup ve bölge ruhları egemen oldu. Yaşanan 87 ayrılığı bu zemin üzerinde şekillendi.

İdeolojik ve politik olarak aynı zeminde olan ancak iki ayrı örgütsel yapı temelinde yaşanan saflaşma geleneğe ciddi zararlar verdi. Suni farklılaşma zemininde düşman kardeşler yaratıldı. Her iki yapıya hakim olan menşevik-oportünist çizgi, sınıf mücadelesine yön veren proletaryanın politikleşmiş kurmay örgütü yerine kendi klik örgütlerini meşrulaştırma, dargrup örgütü yaratma-yaşatma esas alındı. Geleneğin sorunları büyüdü, bunalım derinleşti, yaşanan tıkanma çıkmaza dönüştü. Bu durum kliklere tepkileri büyüttü, kliklerin kendi içinde ciddi sorunlar yaşamasına neden oldu. Bu somut durum ve tabanların birleşme baskısı 92'de birliği getirdi. Ayrılıkta olduğu gibi birlikte de ideolojik-politik sorunlar ele alınmadı. Grupların klik çıkarları karşılıklı olarak korundu. Pazarlık zemininde birlik gerçekleşti. Beş yıllık ayrılık sürecinin muhasebesi yapılmadı. Ayrılık ve birlik sorunu ideolojik ve politik muhasebeye tabii tutulmadı. Birlik ilkesizliğe karşın tarihsel olarak atılan olumlu bir adımdı. Çünkü ideolojik politik olarak aynı hatta sahip yapılanmaların tek örgütsel çatı altında mücadele yürütmesi sınıf mücadelesinin ve devrimin yararına olandır. Devrim ve emek sürecinin dağınıklık yaşadığı bir süreçte siyasal yapılanmaların örgütsel bütünleşmeye gitmesi olumluluktur.

Birlik tarihsel olarak bir olumluluk taşıyordu. Önemli olan tarihsel olarak olumluluk taşıyan bu adımın bilimsel temelde somutlanmasıydı. Birlik geleneğin köklü muhasebesiyle bütünleştirilerek, tıkanmanın önünü açacak yenileşmeye taşıyacak bir yaklaşımla somutlanmadı. "Tartışma ve eleştiri özgürlüğü" ile hareketin sorunsallarını kapsamlı tartışarak, iki çizgi mücadelesi zemininde ideolojik politik hesaplaşma sonucu hareketin birliğini gerçekleştirme yaklaşımıyla hareket edilmedi. 20 yıldır tartışma konusu yapılmayan 72 platformunu oluşturan programatik görüşlerin tartışmaya açılarak yeniden değerlendirilmesi süreci başlatılarak, dondurulan devrimci teoriyi yaşamsal kılmak, geliştirip zenginleştirmek perspektifi ile hareket edilmedi. Öznelci, dogmatik, oportünist ve menşevik zeminde kliksel yapıların birbirini etkisiz kılma, eritme ve tek başına etkin olma hesapları yapıldı. Proleter demokrasi ekseninde sorunların çözümü yerine burjuvazinin yöntemsel yaklaşımıyla hareket edildi. Kirli işlere bulaşmak, darbeci yöntemlerle tasfiyecilik yapmak vb. ciddi ideolojik sapmaların yaşam temeli oluştu. Yaratılan bu zeminde yeni bir saflaşma daha yaşandı. Bu örgütsel saflaşma eskinin kötü bir tekrarıydı. Marksist eğilimli muhaliflerin, yetmezlikleri ve dağınık

oluşları sürece baştan itibaren doğru ve yeterli düzeyde müdahale etmesini sağlayamadı. Dolayısıyla gelenekte oportünizmin gelişerek etkin oluşunda önemli pay sahibi olunduğu gibi, hareketin ciddi açmazlar içine girmesinde, tıkanma süreciyle birlikte ideolojik erozyonun boyutlanmasında da pay sahibi olundu.

Marksist eğilimli muhalefet, yeniden yaşanan örgütsel saflaşmaya müdahale ederek geleneği ideolojik-politik eksende bir hesaplaşma ve sorgulama sürecine sokmayı temel alarak mücadele etti. Ancak, sürecin çok hızlı gelişmesi, alışkanlıkların ağırlığının kırılamaması, tartışma zemininin ortadan kalkması yapılan müdahalenin yaşam bulmasını engelledi. Gruplar hızlı bir şekilde eski örgütsel yapılarını oluşturmaya gittiler. Darbeci tasfiyeci yöntemlerle hakim olma fiiline karşı iradeyi örgütlemek, iradenin bir tartışma platformuyla ideolojik-politik sorunları ele alarak çözmesi yaklaşımı belli bir etki sağladı. Marksistlerin bu yöntemi gruplardan biri tarafından kabul edildi. İradenin örgütlenmesine gidilerek sorunsalların çözümü hedeflendi. Ancak bu grup, başlatılan tartışma platformunun demokratik bir zeminde sürdürülerek ideolojik-politik sorgulama ve hesaplaşmayla sorunsalların çözümü yerine eskiden uyguladığı burjuva yöntemlerle harekete damgasını vurmaya çalıştı, klik örgütünü meşrulaştırma yaklaşımını esas aldı. Tartışma platformu amacından uzaklaştırıldı. Demokratik zeminde ideolojik-politik sorgulama ve hesaplaşma yadsındı. Bu grupla aynı platformda hareket etmek, hareketin yeniden yapılanmasını sağlamak zora sokulmuştu. Marksist eğilimli muhalifler artık yeni bir tercih yapmak zorundaydı. Tercih, bu grupla örgütsel bağların kopartılarak, geleneğin köklü muhasebesini ideolojik-politik sorgulamasını esas alan demokratik bir platformda tartışma ve eleştiri özgürlüğü ekseninde politikleşme yaratılarak adım adım proletarya partisini yeniden inşa etmekti. Muhalifler bu yaklaşımı esas aldılar.

Gelenek sürecinin tarihsel gelişimine kısa bir değinide bulunduk. Proletarya partisinin gerçek niteliğine kavuşması bu tarihsel sürecin kapsamlı olarak ele alınıp değerlendirilmesi acil ve temel ihtiyaçlardan birini oluşturmaktadır. Geleneğin ideolojik-politik-örgütsel hatalarından arınması, zaaflarını aşması, eksikliklerini gidermesi ve devrimci teorisini geliştirerek zenginleştirmesi için geçmiş tarihsel sürecinin köklü muhasebesini yaparak hatalarının samimi özeleştirisini vererek, kendi olumsuzluklarına karşı mücadele yürüterek kendini yenilemesi gerekmektedir.

Marksist-Leninist-Maoistler gelenek sürecinin deney birikimleri üzerinde devrimci teorinin geliştirilmesine katkıda bulunmak çabasıyla sınırlı kalınmayacak, uluslararası komünist hareketin ve bilimsel sosyalizmin deney birikimleri rehberliğinde sınıf mücadelesinin ve devrimci hareketin tecrübe birikimlerinden de öğrenerek proletarya hareketini ayakları üzerine dikme yaklaşımının mücadelecisi olacaktır. Devrimci teorinin geliştirilip-zenginleştirilmesi, proletaryanın politikleşmiş kurmay örgütünün proleter devrimci temelde inşa edilerek toplumsal mücadeleye yön vermesi, toplumsal pratikten öğrenme yöntemiyle somutlanacaktır. Toplumsal pratikten öğrenme, teoriyi yeniden toplumsal pratikte sınama ve uyarlama yeniden toplumsal pratikten öğrenerek teoriyi geliştirme yöntemi esas alınacaktır. Toplumsal pratikten öğrenerek devrimci teoriyi geliştirmek aynı zamanda devrimci hareketin pratiğini eleştiri süzgecinden geçirerek ondan öğrenmeyi de gerekli kılmaktadır.

Komünist hareket kendi pratiğini ve teorisini sorgulamada cüretkar davranmamıştır. Adeta pratiğini ve teorisini sorgulamaktan kaçınarak devrimci teorisini dondurarak gelişmesinin önünü tıkamıştır. Tıkanma, ideolojik-politik ve örgütsel olarak yenilenerek yetkinleşmeye de set çekmiştir. Başarı ve başarısızlık kişilerde, kişilerin inançsızlığında aranarak, bilimsel sorgulama yönteminden uzaklaşmıştır.

Genel olarak devrimci hareket pratiğini ve teorisini sorgulama, toplumsal pratikten öğrenme yaklaşımından oldukça uzaktır. Dargrupçu ve benmerkezcilik temel yaklaşım tarzıdır. Devrimci harekete damgasını vuran küçük burjuvazinin yöntemi, onun ideolojik-politik hattı önemli ölçüde gelenekte de yaşam bulmuştur. Proleter devrimciler Marks'tan Mao Zedung'a kadar uzanan tarihsel sürecin deneyim ve bilgi birikimini esas alarak, toplumsal mücadele ve devrimci hareketin deneyimlerinden öğrenerek devrimci teoriyi geliştirme, zenginleştirme yaklaşımını temel alır. Bu yaklaşım ekseninde geleneğin programatik görüşlerinin kritiğini yaparak, devrimci teoriyi somut hale getirerek programlaştırmayı temel görevlerden biri sayar.

Marksistler devrimci teoriyi geliştirerek programlaştırma, yetkinleştirerek toplumsal pratiğe yön verme temel görevi yanında programı güncelle bütünleştirme, güncele yön veren taktikler geliştirmek gerektiği bilinciyle hareket etmeye çalışacaktır.

Devrimci teorinin geliştirilip-yetkinleştirilmesi gelenekte önemli ölçüde etkili olan öznelcilik ve dogmatizmle mücadele etmekten geçmektedir. Öznelcilik ve dogmatizm gelenek hareketini doğru düşünme yönteminden uzaklaştırmıştır. Bu yöntem teorinin canlı oluşunu, değişen gelişen toplumla birlikte değişip-gelişeceğini görmezden gelmektedir. Teori bir doğma olarak dokunulmaz, değiştirilip-geliştirilemez görülmektedir. Gelenekte bu kültür hakim kılınmıştır. Böylesi yaklaşımlar nedeniyledir ki 72 teorisi tabulaştırıldı. 72 ve Kaypakkaya kutsallaştırıldı. 72 ve Kaypakkaya'yı eleştirerek, eksikliklerini, hatalarını ortaya koymak, 72'yi ve Kaypakkaya'yı geliştirerek günümüze taşımayı savunmak korkulan bir olguya dönüştürüldü.

Marksistler öznelcilik ve dogmatizmle mücadeleyi esas alarak geleneğin pratiğini ve teorisini toplumun nesnel gerçekliği zemininde gözden geçirerek sorgulamayı temel alacaktır. Önemli olan tespitlerde bulunmak değildir. Tespit edilene uygun davranmak, ona göre şekillenmek, tespit edileni yaşama geçirmektir. Tespit etmek kolay, tespit edilene uygun davranmak ve yaşama geçirmek zor olandır. Proleter devrimciler nesnel gerçekliği ölçüsünde bu zoru başarmayı hedefleyecektir.

Bugün Türkiye ve Kürt coğrafyasının sosyal ve iktisadi yapısının yeniden tahlil edilmesi gerekmektedir. Gerek gelenek, gerekse de devrimci hareket uzun bir tarihsel süreçten bu yana kapsamlı bilimsel bir tahlil yapmamıştır. 25 yılı aşkın bir tarihsel süreçte toplumun iktisadi ve sosyal tahlilinin yapılamaması önemli bir eksikliktir. Marksistlerin görevlerinden biri de önümüzdeki tarihi süreçte Türkiye ve Kürt coğrafyasının iktisadi ve sosyal tahlilini yapmasıdır. Süreçle bilimsel araştırma ve incelemelerle Türkiye ve Kürt coğrafyasının iktisadi ve sosyal tahlili yapılmaya yönelinecektir.

Marksistler çok uluslu toplumumuzun nesnel gerçekliğine denk düşen yeni demokratik devrimi (demokratik halk devrimi) savunur. Yeni demokratik devrim

mücadelesi üretici güçlerin özgürce gelişimini engelleyen emperyalizmin ve emperyalizme bağlı burjuva ve feodal mülkiyet ilişkilerini tasfiye etmeyi, bu mülkiyet ilişkileri üzerinde şekillenen devleti değiştirerek yeni demokratik bir toplum yaratmayı hedefler. Bu mücadele, toplumun demokratikleşmesi, Kürtlerin özgürleşmesi ana ekseni üzerinde gelişecektir.

Geleneğin 72 platformunda Yeni demokratik devrim ve ulusal sorundaki ulusların kendi kaderini tayin hakkı yaklaşımı ana tezleri oluşturur. Kaypakkaya önderliğindeki gelenek o günkü tarihsel koşullarda Marksist bilimsel yaklaşımla bu ana tezleri toplumun nesnel gerçekliği üzerinde esasta doğru bir temele oturtmuştur. Kaypakkaya, Marks'tan Mao Zeding'a kadar uzanan tarihsel bilgi birikimini toplumumuzun nesnel gerçekliği ile bütünleştirerek, yeni demokratik devrim temel tezini ülke somutunda geliştirmiştir. Kaypakkaya önderliğindeki gelenek, 70'lere kadar uzanan toplumun iktisadi ve sosyal yapısını doğru bir yöntemle tahlil etmiş, yeni demokratik devrim teorisini bu tahlille bütünleştirmiştir. Kaypakkaya'nın Yeni demokratik devrim öğretisi aradan 25 yıllık tarihsel süreç geçmesine karşın olduğu yerde dondurularak bırakılmıştır. 30 yıla yaklaşan tarihsel süreçteki toplumun iktisadi ve sosyal yapısını yeniden tahlil ederek, değişen, gelişen toplumsal koşulların nesnel gerçekliği ile örtüşür hale getirilmemiştir. Tersine Yeni demokratik devrim öğretisi toprak devrimi ile neredeyse özdeş hale getirilerek içi boşaltmıştır. Kaypakkaya'nın Yeni demokratik devrim öğretisini yaşadığımız toplumun nesnel gerçekliği üzerinde somut hale getirerek geliştirmek temel görevlerden biri olarak öne çıkmıştır. Yeni demokratik devrim, toplumun demokratikleşmesi ve Yeni demokratik toplumun yaratılarak sosyalizmin maddi koşullarının yaratılmasıdır.

Marksist olmanın temel kriterlerinden biri de ulusal sorunda Marksist bir öğretiye sahip olmaktır. Kaypakkaya'nın önderliğindeki komünist hareket, şovenizmin devrimci harekete damgasını vurduğu, ulusal sorunun yadsındığı bir süreçte, ezilen ulusun ayrı devlet kurma hakkının kararlı kavunucusu olmuştur. Kaypakkaya, çok uluslu toplumlardaki ulusal soruna yaklaşımı sovyet proletaryasının pratiğinden, Lenin ve Stalin'in ulusal sorun öğretisinden öğrenerek, kendine temel alarak Kürt sorununda somutlamıştır. Ulusal sorunu doğru bir temel üzerinde şekilllendirmiş olsa da kısa mücadele sürecinde şehit düşmesi nedeniyle Kürt coğrafyasında ki toplumun çelişmelerini ayrıntılı inceleme fırsatını yakalayamamıştır.

Gelenek, Kaypakkaya'nın ortaya koyduğu temel tezlerini geliştirerek değişen, gelişen toplumun nesnel gerçekliğine uyarlayarak zenginleştirme yöntemini esas alma yerine ona bir dogma olarak sarılarak tabulaştırmıştır. Ulusal sorundaki temel doğru yaklaşımını Kürt bölgesindeki toplumsal çelişmelerin çözümü üzerinde somutlamamıştır. Ulusal çelişmeyi görmezden gelmiş, Kürtlerin özgürleşmesinin savunucusu olamamıştır. Pratiğinde ve politik yaklaşımında önemli ölçüde şovenizmin etkisinde kalmış, üniter devlet anlayışının savunucusu pozisyonuna düşmüştür. Gelenekte ki şovenizmin ve üniterciliğin etkisiyle savaşarak, ulusal soruna yaklaşımın Kürt toplumunun sosyal ve iktisadi yapısının tahlili üzerinde, çelişmelerini ayrıntılı bir şekilde tespit ederek geliştirmek ve yaşama geçirmek gerekli ve zorunludur.

Kaypakkaya'nın halk savaşı teorisini öncü savaşına dönüştüren yaklaşımların ve pratiğin muhasebesi yapılarak, halk savaşı öğretisini Kürt coğrafyasına uyarlama, Türkiyelileştirme yaklaşımını esas alarak halk savaşı çizgisini toplumun nesnel gerçekliği ile örtüşen, çelişmelerinin çözümünde temel bir araç haline getirme yaklaşımı eksenli bir politika üzerinde yükselmek temeldir.

Yeni demokratik toplumun yaratılmasında yeni demokratik kitle hareketinin yaratılmasını gerekli ve zorunludur. Egemen sınıfların iktidarına karşı proletarya ve emekçilerin yeni demokratik toplumunu yaratmaya uzanan iktidar mücadelesi devrimci-demokrat güçlerinin bütünleşmesini de hedefleyen eylem ve güç birlikteliği üzerinde taçlanacaktır. Faşizmin devrime yönelen, kitleleri hedefleyen topyekün saldırısının boşa çıkartılması, proletarya ve emekçilerin devrim cephesinde örgütlü bir güç olarak iktidara yürüyüşü yeni demokratik kitle hareketi yaratmakla olanaklıdır.

Bugün Kürt coğrafyasında temel toplumsal olgu ulusun özgürleşmesi sorunudur. 72 platformunun ulusal sorunundaki temel doğru yaklaşım tarzı Kürt coğrafyasının bugünkü gerçekliği üzerinde ulusal çelişmenin çözümünü kapsayan ulusal özgürlük mücadelesine önderlik edilmesidir. Buna denk taktik politikalar geliştirilmesidir. Türkiye-Kürt coğrafyası komünist hareketi, Kürt coğrafyasında yeni demokratik bir toplum yaratmanın Kürt coğrafyasının özgürleşmesi mücadelesi üzerinde yaşam bulacağının bilincinde hareket ederek soruna yaklaşmayı esas almalıdır. Türkiye ve Kürt coğrafyası komünist hareketinin ikili görevi vardır. Türkiye komünist hareketi Kürt coğrafyasının özgürlük mücadelesinde Kürt coğrafyası emekçi halkının yanında ona politika sunarak yön vermenin yanında propaganda ve ajitasyonda ayrılarak özgürleşmesini ön planda tutarken, Kürt coğrafyası komünist hareketi, sömürge ulusunun özgürleşmesi mücadelesi verirken propaganda ve ajitasyonda birlik çağrısını ön plana çıkarmalıdır.

Kürt coğrafyasının özgürlük mücadelesinin, yaşanan ilhaka karşı savaşımın aktif savunucusu olunmalıdır. Ulusal eşitsizliğe karşı ulusların özgürleşmesi esasında ulusların tam hak eşitliğini savunmak doğru olan tutumdur. Komünistler ulusal sorunun çözümünde sovyet pratiğini esas alarak Kürt-Türk uluslarının federatif temelde örgütleneceği Yeni demokratik bir toplumun yaratılmasını; Kürt coğrafyasında ulusal özgürlük mücadelesi, Türkiye'de ülkenin demokratikleşmesi ekseninde yeni demokratik toplumu hedefleyen politik iktidar mücadelesini temeli üzerinde yükselir.

Marksistler bilimsel sosyalizmin inşa edilmesini temel teorik sorun olarak esas alır. Sosyalist devrimin ve sosyalizmin inşasının ancak yeni demokratik toplumun yaratılması zemininde gerçekleşeceğini savunur. Sosyalizmin temel sorunlarını incelemeyi, çözümler üretmeyi komünist hareketin temel sorunu olarak görür. Sosyalizmin zengin deney birikimlerini sosyalist devrim programında geliştirmede temel bilgi kaynağı olarak esas alır. Sosyalizmde sınıf ve sınıf mücadelelerinin varlığını sürdüreceğini kabul eder. Sosyalizmde proletarya diktatörlüğünü zorunlu görür. Proletarya diktatörlüğünü, proletaryanın sınıf örgütü partinin diktatörlüğü olarak kabul etmez. Sosyalizmde emekçilerin iktidara katılımını reddetmez. Düşünce ve örgütlenme özgürlüğünü savunur. Sosyalizmin inşasında proleter kültür devrimlerini savunur.

SERDAR ÇAKMAK'A KISA BİR YANIT VE

Sorunlarımızın kökenlerine bir değini

Erkan UĞUR

Yöntem, tarz sorunu üzerinde durmak, bu noktada olgun ve düzeyli bir yaklaşım biçimlendirmek ve bunu içselleştirmek öncelikli ihtiyaç olarak kendisini sürekli öne çıkarıyor.

Kültürümüzde yer alan ve aşmamız gereken olumsuzlukların omurgasını oluşturan eksikleri, zaafları altedebilmenin yolu yapıcı ve dönüştürücü bir yöntemi yakalayabilmekle ilgilidir. Tartışmaya, muhasebeye, eleştiri ve özeleştiriye olan ihtiyacı nitelikli bir yöntemle kucaklaştırmak iyi bir başlangıç olur.

Objektif olabilen, bilgisini sürekli geliştirerek yaşama bakışını derin eştiren, öğrenmeye açık ve öğretmek için çaba sarfeden anlayışlar başarının önkoşuludur. Bu anlamda yaklaşımlarımıza olabildiğince bilgi yükleyerek, araştırmalarla geliştirerek bütünlük içinde ortaya koymak istenileni anlatmada daha başarılı ve faydalı olunmasının yegane yoludur.

Bu kısa girişten sonra hemen geçmeliyim ki; Partizan geleneğinde süreçler ve sorunlar genellikle İbrahimcilik ve silah kimdeyse haklı, güçlü olan odur yaklaşımı çerçevesinde ele alınıyor. Böylesi bir olumsuz geleneğe sahibiz. Bu da doğal olarak sorunları çözme yerine dar bir çerçevede dönüp durmayı beraberinde getiriyor. İbrahim, silah ve partinin fetişleştirilmesi ortaya çıkıyor. Bunları tartışmalıyız fakat tartışmayı buraya saplamamalıyız.

Neden sorunlar bu düzlemde tartışılıyor. Hayat İbrahimle başlamıyor, onla bitmiyor. Tartışmaları böylesi bir mecrada böylesi bir yöntemle yürütmenin kesinlikle hiçbir şey kazandırmayacağı peşinen ve açıkça ortaya koyulmalıdır. Bunu böylece benimsemekle birlikte, daha oturaklı bir bakışla kimi noktalarda yazarın istediği mecrada belli şeyleri belirtmek gereklilik diye düşünüyorum.

İnsanlar yaşamın dilini, kitlelerin somut durumu ve ihtiyaçlarını anlayıp mücadeleyi ona göre şekillendireceğine, böylesi noktalarda çözümlemeler üretmeye girişeceğine kalıplar ve doğmalarla yaşama kendisini dayatmaya çalışıyor. Tabi ki marjinalleşme ve siyasal olarak düzeyin düşmesi bunun sonucunda ortaya çıkıyor. İnsanlar savunduklarını anlatamadığı gibi, karşı çıktığının ne olduğunu dahi bilimsel ölçülerle bilmiyor. Marksizmi bilmeyip Marksizm'e karşı çıkanlarla, Marksizm'i bilmeyip Marksist olanlar arasında nitelik farkı da (doğal olarak) olmuyor. Tartışılanların, bakış açılarının somut durumda ne anlama geldiğini, nasıl uyarlanması gerektiğini kimse açımlayamıyor. Bu yüzden dar kalıplar etrafında sorunları incelemeye çalışmak, bu yaklaşımla bilimden uzaklaşmak yerine, deneyim ve birikimlerden gerekli dersler çıkararak bunların üzerine yeni bir tuğla koyma çabasıy a hareket etmek daha anlamlı ve faydalıdır.

Bu kısa vurgular ışığında Serdar Çakmak adlı arkadaşın Uzun Yürüyüş'ün birinci sayısında kaleme aldığı yazısına baktığımızda kimi sorgulayıcı ve eleştirel yaklaşımına rağmen Partizan geleneğini ayakları üzerine dikilmiş bilimsel bir tahlille kavrayamadığını görüyoruz. Hatta istemeden de olsa verdiği örnekte (Mao'nun Çiang Çing'e mektubu) eleştirdiği, Kaypakkaya'ya yaklaşımın (ikinci Kaypakkaya) benzerine yakalanmaktan kurtulamamıştır. Yani tarzı İbrahim'i havaya atıp tutanların yaklaşımını önemli oranda taşımaktadır. Olumsuzluklardan kurtulma çabası Partizan geleneğinde de kimi defalar yaşandığı gibi yanlış bir mecraya girmiş, İbrahim'i kutsama ve mükemmeleştirme, ondan sonra gelenleri günah keçisi haline getirme yaklaşımına bürünmüştür. Tabi ki İbrahim ve sonrası arasında farklılıklar vardır fakat İbrahim'den sonra ortaya çıkan biçimlenişin 72'den önemli oranda gıdasını aldığınıda anlamak, görmek gereklidir. Çağ tespiti, devrimci durumdaki gerilemenin görülememesi, subjektif gücün deneyimsizliği ve hazırsızlığına para el mücadele taktiklerini belirleyememe vb noktalar bir yaklaşım tarzını miras bırakmıştır. Herşeyden önce Marksist klasiklerin bir çoğunun dahi ülkeye taşınmamış olduğu bir durumda, 24 yaşındaki genç bir önderin, kısa mücadele tarihinde yapabileceklerinin çokta fazla olamayacağını bilmemiz gerekiyor. Tüm bunlara rağmen 72 dönemeci Türkiye devrimci hareketine sunduğu katkı noktasında oldukça önemlidir. Ve bu yönüyle dahi üzerine düşenden fazlasını yerine getirmiştir. Mesele yaşanan sürece ve değişmelere paralel olarak teoriyi derinleştirme, zenginleştirme ve yanlışlarıyla hesaplaşabilmededir.

Devrimci bir kabarışın olmaması, kitlelerin önemli iniş çıkışlar içinde esasta düzen içi pozisyonda seyretmesi, uluslararası düzeyde sosyalizmin yaşadığı yenilgiler ve bu yenilgilerin bilimsel bir değerlendirmesi üzerinde yükselen hesaplaşmalara girilememesi, böylesi bir ihtiyacın görülememesi bugün yaşadığımız sorunların temel noktasıdır. Açmazların aşılması yolunda sorun alanlarını derinlemesine yakalama, bilgi birikimi yaratma, çözümlemeler üretecek dinamikler yetiştirme ve bunların kurumlarını oluşturma gibi önerilebilecek modeller üzerinde kafa yormak ihtiyaca yanıt vermede ve geliştirici olmada daha yararlıdır.

Bilginin alınışını, öğrenme metodunu ve genel olarak devrimci harekette ortaya çıkan ezberci, aktarmacı ve hazırcı biçimlenişleri ele a ıp sorunları bu açıdan da ele almak daha geniş bir sahada mesaj verici olacaktır. Kendimizide bu konuda sürekli muhasebeye tabi tutmamız gerektiği açıkça anlaşılıyor.

"Sadece bir parti değil, aynı zamanda bir sosya akımdır", "Kaypakkaya'nın fikir ve programı marjinalleştirilemiyor", "Komprador-Kemalist 'marksist'lerden, 2. Cumhuriyetin 'marksist'lerine kadar adı açıkça verilmeden saldırının adresidir Kaypakkaya" gibi söylemler önemli

derecede subjektif ve yüzeysel söylemlerdir.

Kaypakkaya hattı çeşitli bakış açıları tarafından farklı kavranmaktadır. Kaypakkaya'nın sorunlara yaklaşım yöntemi, bilimsel inceleme-araştırmalarla yüzünün sürekli yaşama dönük olması, sürekli gelişerek değişmesi, kendini aşmaya çabalaması örnek alınacak temel yönüdür. Onun söylediği şu yada bu söz, yaptığı bir dizi tespit bugün sorgulanmaya ve uyarlanmaya muhtaçtır. Aradan 25 yıl geçmiştir ve yıl 1996'dır. Bunu Serdar Çakmak da söylüyor, o zaman bazı iddiaları acelece ortaya atıp, kestirmeci yaklaşımlar sergilememek gerekiyor.

Etraflı araştırma ve açıklamalar, soğukkanlı çalışmalarla şekillenmiş, öne sürülmüş iddiaların daha eğitici, öğretici ve ilerletici olacağı açıktır.

İki farklı Kaypakkaya eleştirisi anlaşılabilir bir eleştiridir ve bir yönüyle doğrudur. Kaypakkayanın bilimsel yöntemi, yaşama yaklaşma çabası ve çalışkanlığı ile ondan sonra gelenlerin ortaya çıkardığı dogmatik, bilime kapalı ve üretimsiz Kaypakkaya arasına kalın bir çizgi çekmek gereklidir. Ve bu yaratılan ikinci Kaypakkaya'nın artık elle tutulur bir olumluluğu kalmamıştır. Fakat tam da bu noktada ikinci İbrahim'i yaratan zihniyetin ne olduğu üzerinde durmak gerekmektedir. Ne 11 aylık saldırı ruhunun devam ettirilememesi, ne de Kaypakkaya'nın hattından sağa yada sola doğru bir erozyona evrilinmesi bütünlüklü ve açıklayıcı bir çözümleme değildir. Ayrıca, Kaypakkaya'nın 72'nin koşullarını iyi kavrayamaması, hareketin nitel ve nicel birikiminin yetersizliğine koşut bir mücadele planını somutlayamaması ve bu eksikliklerin aşılacağına, kutsanarak ucube hale getirilmesi olgusuna tekrar dikkat çekmek gerekiyor. İçinde bulunulan sorunların bir yanı budur ve bu yan aysbergin görünen kısmıdır.

DEVRİMCİ BİR MUHASEBE VE ÖZELEŞTİRİ GEREK

Sorunların kökeninde, geçmişi sağlıklı bir muhasebeden geçirememe, yanlışları ayıklayamama, devrimci teoriye, bilgiye olan ihtiyacı görememe, bu noktada yoğunlaşmama ve planlı-programlı, uzun vadeli bir inşaa mücadelesine girişmemede aramak daha sağlıklıdır. Keza kişiler yada olaylarla meseleleri değerlendirme anlayışını yadsıdığımız gibi sorunu sağa yada sola savrulanlardan da ayrı görmek gereklidir. Yaşam, nesnel gerçeklik gayrı bilimsel ve kısa vadeli, apolitik yaklaşımları savurmaktadır ve savrulmayanda yoktur. Parçalanmalar, dağılmalar, çirkin tartışmalar, yoz uygulamalar bu savruluşun sonucudur.

Değinilmesi gereken bir nokta da sosyal akım iddiasıdır. Bu ifade mübalağadan da öte bir fetişleştirme çabasıdır. Bölgesel yada yöresel düzeyde etkide bulunan, halkın belli bir kesimini etrafında toplayan çeşitli ideolojik-siyasal görüşteki grupların hepsini sosyal akım olarak kabul ediyorsak yanlış bir söylemin iç tutarlı bir mantığı olarak kabul edebiliriz. Bu durumda Türkiye'de varolan hemen bütün grupları birer sosyal akım olarak tespit etmek yanlış olmayacaktır. Böylesi kavrayışın dışında İbrahim Kaypakkaya yoldaşın kurduğu partinin sosyal akım olduğunu söylemek mümkün değildir.

"Sosyal akımdır", "karşı-devrimci İşçi Partisi" vb iddialar, cümleler arasına sıkıştırılan söylemler, subjektivizm ve öznelcilikten beslenen böylesi yaklaşımlar tarafsızlaştırılacak, kazanılacak güçleri kaybettirmekte, hareketin kendisini olduğundan büyük ve nitelikli zannetmesini beraberinde getirmektedir. Teoriyi ve pratiği üretimsizliğin, yetmezliğin bir maskesi haline getirerek abartan anlayışların önemli derecede içimizde yer ettiğini iyi görmemiz gerekiyor. Partizan geleneğinde İbrahim Kaypakkaya'nın kimi programatik görüşlerini kutsayarak savunup bu görüşleri İbrahim Kaypakkaya Düşüncesi (İKD) adı altında (Mao Zedung Düşüncesi gibi) isimlendirerek savunan fokocu kavrayışların ortaya çıkması böylesi yaklaşımlardan kaynaklanmakta ve beslenmektedir. Ki bu yaklaşımlar hayatın bütün sorunlarına çözümün kendilerinde olduğunu sanacak kadar dar ve kibirlidir. Gerçekte ise hayatın ve kitlelerin oldukça uzağında, küçük dünyalarında günü kurtarmaya çalışmaktan başka bir uğraş içinde değildirler.

Serdar Çakmak arkadaş bir yandan varolana kızıyor ama diğer yandan varolanı ortaya çıkaran anlayışları ve kafa yapılarını ortaya dökmek ve sorgulamak için bilimsel bir çaba sarfetmiyor. Yazısında, yukarıda bir bölümüne gönderme yaptığımız öyle yaklaşımlarda bulunuyor ki geleneğin 87'lerde yaşadığı saflaşmada silahlı fokoculuğa azıya alan kesimin fanatik yaklaşımlarını sık sık kullanıyor ve kısmi sorgulayıcı, muhasebe isteyen yanını iyice gölgede bırakıyor. Sanki, bugünkü tekerlemelerin aynısını kullanan fakat gözüpek, inatçı, 11 aylık saldırı ruhunu taşıyan kişiler olsa işler düzelir gibi bir yaklaşım anlaşılıyor. Pratiğe yön veren teoriyi sorgulayarak-dersler çıkararak, değişen koşullara ayak uydurma yeteneği göstererek başarı sağlanabileceği gerçeği hiç mi hiç akla gelmiyor anlaşılan.

Ayrıca şunu da belirtmeliyim ki bir yazıda dört bir yana yumruk sallayıp yüzeysel değerlendirmelere girişmek yerine tek tek konuları odak alarak ayrıntılı bir öğretime, düşündürmeye girişmek daha öğretici ve kazanıcıdır. Bu noktada hassas olmak bilginin sağlıklı, anlaşılır bir şekilde aktarılması için şarttır.

İdeolojik-siyasal hattaki doğru tespitler dahi kalıpçı ve doğmatik kavrayışlardan ötürü anlamını yitirebilmektedir. Mao'nun kavranışı öylesine kurudur ki pratik duruşun monolitik parti savunucularından bir farkı yoktur, hatta daha da kötüsüdür.

Aracın amaçlaştırılması noktası, üzerine ciddiyetle gidilmesi gereken yabancılaşma konusudur. Parti, silahlı mücadele, İbrahim yoldaşın görüşleri, Marksizm-Leninizm-Maoizm gibi bir çok nokta daha güzel, insana yaraşır bir dünya yaratma amacımızı gerçekleştirmede yardımcı olacak araçlardır. Mutlak ve kusursuz, mükemmel ve değişmez olgular değillerdir. Bilimsel düşünce yöntemi kavranınca bu gibi olguların koşullara ve somut duruma göre uyarlanmak için kullanılan bir araç olduğunu daha iyi anlayabiliriz. Araçlar ihtiyaç duyulduğu somut durumda kullanılması gereken birer silahtır, hazır reçete değildir. Bunu böylece bilince çıkarmak zorundayız.

Yaşananları, olumsuzlukları bilimsel bir analize tabi tutmak, yaratıcı çalışmalara girişip dönüştürücü ürünler hazırlamak, çözümleyici önerilerde bulunmak önü açmada gerekli olandır. Gerisi öteden beri yapmaya alışık olduğumuz birbirimizi mat etmeye ve ezmeye çalışan bastırmacı yaklaşımdan başka bir şey değildir. Öğrenmek ve öğretmek, sorunlara çözüm bulmak için tartışmak acil bir gerekliliktir. İfadeler basmakalıp olmaktan çıkarılmalı, derinleştirilmeli, ayrıntılandırılmalıdır.

Anadolu'nun acı ağıdı

Ata YADİGAR

"Ermenilerin köklerinin kazınmasından bugün söz eden var mı?"(1)

Hitler, Yahudiler üzerinde soykırım politikasını uygulamaya başlamadan az önce, komutanlarına yukardaki soruyu sorar.

Biz, sadece bugün değil, yarın ve gelecekte de ve her vesileyle "bu sorun"dan söz edeceğiz ve "tarihsel haksızlık" olarak bulduğumuz bu katliamı her vesile ile yüksek sesle protesto etmeyi sürdüreceğiz. Bu tarihsel haksızlığı 81. yıldönümünde tekrar ifade etmek bu anlayışla kavranmalıdır.

İnsanlık tarihine iktisadi, sosyal, siyasal nedenlerin soktuğu ezilen sınıf, millet ve ırkların düşmanı Alman faşizmi ve onun Führer'i Hitler, ilham aldıkları Ermeni soykırımını hiç de boş yere sorgulamış değildi.

Bütün belge, bilgi ve tanıklıklara rağmen bu soykırım ne soykırımı gerçekleştirenler ne de soykırımın devamcısı Kemalistler tarafından kabul edilmiştir. Ancak olayın büyüklüğü nedeniyle hepten de suskun kalamamışlar, Ermenilerin uğradığı katliamın gerçekliğini çarpıtmaya yönelmişlerdir. Bu soykırımı inkar etmek, çarpıtmak, meşrulaştırmak konusunda Türk siyasal tarihinde yer alan bütün partiler hemfikir olmuş,. bu suçun ortakları gibi davranmışlardır.

Kürt olduğu halde kendisini artık Türkçülüğün kuramcılarından olarak bildiğimiz Ziya GÖKALP, bu soykırım karşısında şunları söylemektedir: *"Ulusumuza kara çalmayınız. Türkiye'de Ermenileri toptan öldürme diye bir şey yoktur. Türk-Ermeni kavgası vardır. Bizi arkadan vurdular. Biz de vurduk."*(2). Aynı hususta Kemalistler: *"Savaş içindeki Osmanlı tarafından (Türkiye'nin) kendisine cephe gerisinden güçlük çıkaran grupların başka başka bölgelere sürülmesi"* değerlendirilmesini yapmaktadırlar. Bu iki kesimin tavrı, inkarı veya kırımı meşrulaştırma çabaları anlaşılabilir. Fakat dönemin TKP'sinin tavrı bunlardan hiç de farklı değildir. Mustafa SUPHİ önderliğindeki TKP yaşanan soykırımı bakın dünya halklarının gözlerinden nasıl saklamaya çalışlıyor: *"...Bu Türkler'in Ermeni düşmanlığı ile ilgili bir şey değildir. Emperyalist işbirlikçi Ermeni-Taşnak hükümetinin ortadan kaldırılması için yapılmış bir harekettir. Siz de bizi yalancı çıkarmayacak biçimde böyle açıklayın"*(3). TKP'nin önderi M. Suphi ve Ethem Nejat yukarda alıntı yaptığımız mektubu Mustafa Kemal' e yazarlar. Belli ki kendilerine bu hususta bir hayli soru sorulmakta ve Ermeni soykırımı ile ilgili bilgi alınmak istenmektedir. Ancak Suphiler hiç de gerçeğe uygun yanıtlar vermezler. Bunu yapmadıkları gibi, Kemalistler'le "yalancı" çıkmama konusunda anlaşmaya varmak istemektedirler. Bir ulusun yok edilmesinin dünya kamuoyundan saklama, duyarsızlık gösterme, dahası Kemalistlerle ortak bir inkar noktasında buluşma milad olarak kendisini TKP devamcısı görenler açısından tekrar değerlendirilmesi gereken bir husus olduğunun altını çizmekte yarar var.

Soruna böyle yaklaşılması, soykırıma uğrayanlarla soykırımcıları aynı terazide görmek olur. Oysa Ermeni soykırımı az aşağıda belgelerle sunacağımız gibi sabittir. Bu belgelerin içinde Osmanlı yoktur. Kemalizmin günümüzde ki savunucularının en önde geleni Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, "Ermeni Sorunu 1, ABD ve Ermeniler" başlıklı 1990 yılında Cumhuriyet Gazetesi'nde, "...böyle bir soykırımın Osmanlı Hükümetince yaptırıldığı hangi belgelerle saptanmış. Gazetelerimizin bir çok kez yazdığı gibi, Osmanlı arşivleri incelenmiş mi?" diye soruyor. Aslı aranırsa, H.V. Velidedeoğlu, bu gibi konuların arşivlere girmeyeceğini, girse bile kitabına uygun gireceğini bilecek durumdadır. Ancak sorun bu değildir. Arşivlere bakılmıştır. Soykırım iddialarının yoğunluğu karşısında bunu yapmak zorunda kalmışlardır. Fakat herkesin de tahmin edeceği gibi hiç bir suçlu arkasında delil bırakmak istemez. Yıllar sonra bakılan bu arşivlerde soykırımın yaşandığı tarihlerdeki belgelerin (1893-1918 yılları arasındaki belgelerin) arşivlerde olmadığı görülmüştür. Ayrıca, böylesi bir sorunun en kuvvetli delilleri bu soykırımı yaşayanlardır. On binlerce insan ben şu tarihte şuradan sürüldüm, şu kadar insan katledildi, şu kadar köy, kasaba yakıldı yıkıldı dedikten sonra hala arşive baş vurmanın hiç mi hiç kıymeti harbiyesi yoktur. Günümüzde en sıradan polis karakoluna düşen bir vatandaş ömründe unutamayacağı izlerle çıkar girdiği karakoldan. Fakat hiç bir zaman işkenceciler işkence yaptıklarını kaydetmez, yani arşivlemezler. Bugün, Türkiye'yi yönetenlerin de kabul ettikleri gibi Kuzey Kürt bölgesinde binlerce köy yakılmış yıkılmış üç buçuk milyondan fazla Kürt köylüsü yerinden yurdundan edilmiştir. Fakat hiç bir resmi belgede bu göç ettirme, göç nedeniyle yaygın salgın hastalıklar ve bu hastalıkların kırdığı Kürtler'den söz etmez. İki türden belge vardır; resmi ve resmi olmayan. Resmi olmayan belgelere genel olarak zulmü, şiddeti bedenlerinde, yaşamlarında duyanların ortaya koyduklarıdır. İstisna olarak da yönetenler içinde ya kurban edilmek istenenlerin feryatları ile ya da yapılanlara sahiden de içi el vermeyenlerin açıklamalarıyla oluşur. Osmanlı arşivleri katliamı kapsayan dönemlerinden arındırılmış olsa da her suç gibi soykırım suçunun da arkada bıraktığı deliller, belgeler vardır. Bunlardan çok önemlileri gün ışığına çıkmakla kalmamış, soykırım daha tazeyken, soykırım sorumlularından Talat Paşa'nın Berlin'de Ermeni militan Solamon TELLERYAN tarafından cazelandırılması üzerine görülen mahkemeye sunulmuştur. Aram ANDONYAN'ın "Ermeni Soykırımına İlişkin Belgeler" isimli kitabından sunulan belgeler neticesinde Telleryan beraat etmişti. Bizim sorunu incelerken elbette ölçüt aldığımız bu mahkemenin kararı değildir. Bu belgelerle birlikte başkaca onlarca-yüzlerce binlerce belge sözkonusudur. Ancak biz ilgili olanlarını alacağız.

20. yüzyıl insanlık tarihi açısından çok önemli olayların yaşandığı bir dönem olmuştur. Yazıya konu bağlamında 1880'li yılların son otuz yılında uluslaşma sürecinin Avrupa'da bitmesi ve sonrasında aynı sürecin Doğu ve Asya'ya kayması aynı zamanda kapitalizmin yöneldiği alanlar ve irili-ufaklı ulusal devletleşmelerin yaşandığı bir süreç beraberinde bir dizi sorunu da getirmiştir.

Emperyalistler içine düştükleri bunalımdan kurtulmak için sömürge alanlarının yeniden paylaşılması kavgasına tutuştular. Bu süreçte Osmanlı İmparatorluğu yaygın deyişle "hasta adamdır." Zira, kanı ile beslendiği halklar kapitalizmin uluslaşmayı doğurması ile birlikte imparatorluğa karşı silaha sarılmış ve imparatorluğun etkisi altından kurtulmuşlardır. Avrupa ve Balkanlar'dan kovulan Osmanlı en son Kuzey Afrika'da tutunmaya çalışmış ancak bunda da başarılı olamayarak etki alanlarını günün güçlü emperyalistlerine kaptırmıştır. İmparatorluğun içten içe kaynaması yeni oluşumları beraberinde getirmekteydi. İttihat ve Terakki bu dönemin ürünüdür. Daha sonra Ermeni soykırımını gerçekleştirecek olan ve bu nedenle Ermeni militanları tarafından vurulmak suretiyle cezalandırılan Enver, Talat ve Cemal Paşalar da bu orga-

nizasyonun içindedirler. Ulusçuluğun /milliyetçiliğin hızla yayıldığı bir dönemde İttihat ve Terakki'de burjuvazinin renklerini/çizgisini görmek mümkündür. Bu oluşum her ne kadar Sultan Hamid'e karşıysa da Hamid'le Panislamizm, İttihat ve Terakkici'lerde ise Türk-islam-Turancı çizgiler ön plandadır. Avrupa'dan, Balkanlar'dan nihayetinde de Kuzey Afrika'dan elini ayağını çekmek zorunda kalan Osmanlı ister istemez devletin ağırlığını elinde kalan son topraklara doğuya kaydırdı. Merkezileşmenin diğer adı, o zamana kadar nisbi özerklikleri bulunan Ermeni ve Kürtler'i merkeze bağlamaktı. İki ulusun buna yanıtı gecikmedi. İlerde göreceğimiz gibi Kürtler'le Ermeniler'in arasının açılması, çelişmelerin yoğunlaşması tam da bu döneme denk gelmektedir.

İTTİHAT VE TERAKKİ ERMENİLER'DEN ÖĞRENİYOR, ÖĞRENDİKLERİNİN EN KÖTÜ YANINI ERMENİ VE KÜRTLER'E UYGULUYORDU

Osmanlı'nın doğuya kayan devlet oluşumu, islami kanla Kürtler'le bağ kurarken bunun askeri oluşumunu da ismini Sultan Hamid'den alan Hamidiye Alayları'ndan teşkil ediyordu. Hamidiye Alayları birden çok işleve sahip olacaktı. Bunlardan, önem derecesine göre, dış düşman olarak Rusya, Rusya'nın içteki dayanağı Ermeniler ve öte yandan merkezileşmeye karşı derhal harekete geçen ve Osmanlı'ya karşı savaşa tutuşan Kürtler'in kendi içinde bölünmeleri.

Hamid döneminde Osmanlı'ya "islami' kanla bağlanan Kürtler, daha geniş bir amaç ekseninde de İttihat ve Terakkici'lerle bağlar kurmuşlardı. İttihat ve Terakkiciler tarihin sahnesine ilk çıktığında Ermeni ve Kürtler için de bir umut oluyorlardı. Ve bu umut 1908 Meşrutiyet'in ilanı ile daha da artıyordu. İttihatcıların ilk etapte bu kadar geniş destek bulması ve kuvvet toplamasının nedenleri vardı. Sovyet araştırmacı Prof. Lazeref şunları yazıyor, *"Makedonya'da Miri ve vakıf topraklarını yoksul köylüye ve Doğuda Ermeniler'den Kürt feodallerinin gasp ettikleri toprakların Ermeni köylülerine iade edilmesini açıkça vaad ettikleri"* (4) için İttihat ve Terakki derhal bu kadar güçlenebiliyor. Bu aynı zamanda harekete rengini veren burjuva demokratik çizgilerdir. Fakat İttihat ve Terakkicilerin dayandıkları sınıfların, burjuvazinin zayıflığı nedeniyle bu "devrim" hiç iz bırakmamıştır. Bunları kaydettikten sonra, aynı kaynak, *"ulusal politika alanında, İttihatçılar Hamid'in gerçek mirasçısı olduklarını gösterdiler ve ondan merkezileştirici ve asimilasyoncu eğilimleri aldılar"* (5) diye kaydediyor. Ermeniler ve Kürtler daha sonra başlarına gelecekleri bilselerdi elbette İttihat ve Terakki'yi desteklemezdi. İttihatçılar iktidara yürürken "devrimci" şiddeti Ermeniler'den öğrenmiştir. Bilindiği gibi, Ermeniler İttihatçılar'ın içinde hatırı sayılır bir yoğunlukta bulunmaktaydı. Ermeniler, Kürtler ve İttihatçılar İttihatçılar'ın iktidar olmasına kadar bir hayli sıcaktırlar birbirlerine. Ermeni örgütlerinden Taşnak Sutyun İttihat ve Terakki'nin kongresine örgüt olarak katılıyor ve hatta 31 Mart Vakası olarak bilinen İstanbul'daki gerici ayaklanmayı bastırmak için aynı cephede yer alıyorlardı. İttihatçılar, sadece Ermeniler'den ve Kürtler'den öğrenmiş değillerdi. Ulusal "mekfure" olmayı da Makedonyalılar'dan öğrenmişler, en azından derin bir biçimde etkilenmişlerdir. Cumhuriyet döneminde de yaşayan Kazım Karabekir, uluslaşma konusunda kendisinin nasıl etkilendiğini şöyle kaydediyor: "23 Nisan'da bazı komitacıların sürgüne gönderileceklerini işittik. Ve bir kaç arkadaşla istasyona gittik. 41 Bulgar, 4 Rum ikişer ikişer bileklerinden kelepçeli olarak trene bindirildi. Tren hareket eder etmez hep bir ağızdan Bulgarca haykırıştılar: ***'Yaşasın bizim Bulgar milletimiz!'***. *Tren gözden kayboluncaya kadar haykırıştılar, el ve mendil salladılar. Arkadaşlara dedim: 'İşte milli mekfüre!'. Bu varlığı gösterdiği gün milletimiz de kurtulmuştur"* (6). Sahiden de imparatorluğun kılıcı altında inleyen Türk olmayan uluslardan çok şey öğrenmiştir, kendileri de uluslaşma sürecinde bulunan Türkler, Jön Türklük/İttihat ve Terakkicilik organizasyonu altında Türk ve Türk olmayan ulusların Sultan yönetimine karşı savaşmalarında ortak noktalar olduğu gibi zaman zaman birbirlerine karşı da milliyetçi aksiyonlar gelişebilmekteydi. Uluslaşma sürecinde her ulusun kendine göre emelleri vardı ve ilk etapta nasıl bu emeller bu unsurları bir araya getirdiyse gelecekte de aynı nedenler kanın, soykırımın, tek pazara hakim olmanın temellerini oluşturacaktı.

Şimdi artık bu topraklarda yok edilen Ermeniler'e ağıt yakılırken hiç kuşkusuz bu ağıdın en acılı yanını Türkler'in Anadolu'ya gelişlerinde kolaylık sağlayan Ermeniler'in içinde bulundukları zorunlu durum oluşturmaktadır.

DAĞDAN GELİP BAĞDAKİNİ KOVMAK YADA NAM-I DİĞER MALAZGİRT ZAFERİ

Kendileri burjuva veya burjuva sınıfına mensup olmadıkları halde hedefleri kapitalist bir toplumu inşaa etmek olan İttihat ve Terakkiciler söylem ve pratiklerinde kimi "radikal" yanlar bulunsa da esasta statükocuydular. Yıkmak istedikleri ne padişahlıktı ne de hilafet. Padişahın kendisine karşıydılar ve bütün melanetleri padişah yönetiminin kötülüğünde görmekteydiler. Onların en "radikal" eylemleri bir milletin ortadan kaldırılmasıdır ki, bu da insanlığın temiz sayfalarına yazılan bir radikallik değildir. Bu sonucun başlangıcı çok eskilere, şimdi Türkler'in "Malazgirt Zaferi" dedikleri ve her yıl şaşaalı kutlamalar yaptıkları 1071 yılına dayanmaktadır. Bu yıl Türkler'in Anadolu'ya giriş tarihleridir. Ermeniler Türkler'in Anadolu topraklarına ayak basmalarında çok önemli rol oynamıştır. 1071 yılında Malazgirt Bizans'a bağlıdır, Ermeni yönetimindedir. Bizanslılar Ermeniler'e mazhep değiştirmeleri konusunda baskılar uygulamakta, katliamlara girişmektedirler. Malazgirt, Ermeni prensi tarafından savunulurken kapılarını Selçuklular'a açmaktadırlar. Türkler Malazgirt'ten Kostantinopolis'e yürürken (belki) kendi torunlarının tarihin bir kesitinde 20. yüzyılın başlarında insanlık tarihine kara bir leke bırakabileceklerini düşünmemişlerdi. Selçuklular döneminde hem Ermeniler'in hem de Kürtler'in özerk yaşamalarının tek nedeni budur. Yoksa, Malazgirt'ten sonra yönünü Anadolu içlerine ve Kostantinopolis'e çeviren işgalcilerin demokratlığı/hak bilirliği değildir.

1071 yılında Ermeniler'in kapılarını açmaları ile Anadolu'ya giren Türkler iki yüzyıl sonra kendilerine Anadolu'nun kapılarını açan Ermeniler'i Anadolu'da soykırıma uğratıyor, katledemediklerini ise yurtlarından sürüyordu.

DOĞUDA ULUSLAŞMA SÜRECİ VE 1. EMPERYALİST SAVAŞ

Kuran ve kılıç! Osmanlı'nın yükseliş dönemini en iyi bu iki sözcük ifade eder. Kılıç zoruyla baştan sona işgal edilen topraklar tek kuruş geri dönmeksizin talan ve yağmalanmaktaydı. Sömürü, işgal edilen toprakların zenginliklerinin merkeze taşınması biçiminde gerçekleşmekteydi. İmparatorluğun ayaklarının altındaki toprakların hızla kayması, elde edilen zenginliklerin yatırım olarak geri dönmemesindendir aynı zamanda. Zaten uluslaşma sürecinde bir anda bu kadar toprak kaybetmesinin başkaca da izahatı yoktur. Kapitalizm girdiği alanlarda yeni kuvvetler yaratmış, ayaklanan bu milletler Osmanlı'nın ayaklarının altındaki topraklarını bir halı gibi çekip almış, daha öncesinde talan ettiği zenginlikleri saltanatın şaşaasına kullanıp, yatırıma dönüştürmediği için imparatorluğunun altında bulunan diğer toprakları da günün başlıca kuvvetli emperyalistlerinin ipoteğine bırakmıştı.

Günün emperyalist kuvvetleri İngiltere, Fransa, Almanya ve bunlara yetişmek iste-

yen Rusya idi. Bunların hiç biri de kabaran iştahını saklamıyordu.

Sorun sadece Osmanlı'nın hasta olması değildi, tarihsel koşullar Ermeniler'in imparatorlukla çatışmalarını kaçınılmaz kılmaktaydı. Osmanlı despotizminden kurtulma, kendi kaderini tayin etme hakkı mücadelesinin hem iç hem de dış koşulları hızla oluşmaktaydı. Ermeniler'in İttihatçılar'la yakınlıklarının temelini teşkil eden çağa uygun istemler ortaklığıydı. İnparatorluk içinde hatırı sayılır bir iktisadi gücü ellerinde bulunduran ve bunun avantajı ile hem iç hem de dış teminatlar isteyen Ermeniler, bu isteklerine bir nebze olsa da sahiptirler. Ermeni örgütlerinden Hınçak Devrimci Partisi, Vatan Koruyucuları Cemiyeti, Taşnak Sutyun Partisi çatısı altında toplanmışlardı. Bu organizasyonlar, 1880'li yıllarda "Ermeni Ulusal Anayasası" olarak Sultan Hamid tarafından bir fermanla kabul edilmesinden sonra gelişmişti. Bu anayasanın kabul edilmesi bugünün gericilerinin "her millet kendini ifade edebiliyordu" demogojilerini boşa çıkaran tarihsel-toplumsal nedenlerle yürürlüğe girmişti. **Binlerce, onbinlerce yıl bu topraklar üzerinde yaşamış olmanın hakkı ve daha da ötesi, zanaatçılığı, ustalıkları, üretim ilişkileri, tarımdaki gelişkinlikleri ile köklü uygarlıkların altına imza atmış olmalarındandı.** Bu nedenlerledir ki, toplumları var eden nedenler 20. yüz yıla da taşınmıştı. Çağı yakalamaları, bunu dile getirip eyleme dökmeleri, katledilmeleri ile birlikte bir acı durumu, istisnai bir durumu göstermiştir: İktisadi ve siyasi olarak yeni ve daha ileri olan her şeyin her zaman kendisinden geri olanı alt edemeyeceğini... Ermeniler'in sonunu hazırlayan gelişmeler esasen 1. Dünya Savaşı ile başlamış değildir. Ondan önce de, Anadolu toprakları Ermeni kanı ile sulanmıştır ancak soykırımın esası 1. Dünya savaşından sonra gerçekleştirilmiştir.

28 Haziran'da Avusturya prensi Bulgaristan'da vurularak öldürülüyor, bunu bahane eden emperyalistler 1. Emperyalist paylaşım savaşını başlatıyorlardı.

Osmanlı genel kurmayı Almanlar'la ittifak olarak savaşa giriyor, bunu da Türk-İslam-Turan sentezinin bir gereği olarak gerçekleştiriyordu. Devletin ağırlığı doğuya kaymış, Orta-Asya'ya "büyük Turan"a başlama zamanı gelmiştir. Osmanlı'nın savaşa girmesi ve müttefiklerini seçişi tamamıyla bir tercih sorunu değil, içinde bulunduğu iktisadi ilişkiler, emperyalistlerin durumu, İttihat ve Terakki'nin ideolojik şekillenişi gibi nedenlerle bir zorunluluktur. Enver, Talat, Cemal Paşalar'ın Türkçü-Turancı ideolojilerinin özel bir önemi vardır. Bunun sonucudur ki, daha savaş başlar başlamaz doğu cephesini tutmak isteyen Enver Paşa, Gürcistan ve Azerbaycan'ı işgal etmek için Sarıkamış'ı geçmek ister. Ancak kış şartları, ordunun donanımsızlığı, açlık ve hastalıktan dolayı ordu Sarıkamış dağlarında telef olur. Yüz bin askerin ölümünden Ermeniler sorumlu tutulmak istenir. Zira Osmanlı Orta Asya'ya yöneldiğinde Ermeniler'i ve Kürtler'i engel olarak değerlendirmekteydi zaten. Bu arada hemen belirtelim ki, İttihatçılar, 8 Şubat 1914 yılında Berlin'de Rusya'nın da bulunduğu toplantıda "Ermeni Reform Anlaşması"nı imza etmişti. bu yanıyla ilk etapta soykırımın belirtileri yoktur. Hatta bir "ittifak" sözkonusudur. 1914 yılının Haziran ayında Taşnak Partisi'nin kongresine temsilci gönderen İttihat ve Terakiciler, Ermeni reformunun hızlandırılmasına karşılık, bir savaş durumunda Ermeniler'in Osmanlı'nın yanında yer almalarını isterler. Savaş kapıdadır. Ermeniler, İttihatçıların isteklerini sıcak karşılamazlar. Taşnaklar, kongreden çıkan karara göre şöyle davranacaklardır: *"Savaşı kışkırtmaktan kaçınmakla beraber, bir savaş çıkması halinde ise, öncelikli olarak ulusal çıkarların gözetilmesi"* (7) sadece Taşnaklar değil, diğer Ermeni organizasyonları da Ermenistan'ın özerkliği için Avrupalı devletlerin Osmanlı üstünde uygulayacakları baskılara bel bağlamışlardı. Bu organizasyonlardan 2. Enternasyonal'in çizgisini savunan -kendi burjuvazisinin saflarında- haksız bir savaşın ortaklığını yapan Hınçaklar ise, AREVE Gazetesi'nde yayınlanan bildirilerinde, *"üçlü ittifakın (İngiltere, Fransa, Rusya'nın) saflarında çarpışma kararı aldığını"* (8) açıklamıştı. Daha sonra Osmanlı'nın dayanak yapacağı ve onun ardıllarının da ısrarla tutunacağı gerekçeler bunlardır.

Gerekçeler bunlar iken gerçek ise, Talat Paşa'nın ABD büyük elçisine açıkladığı gibi daha kapsamlıdır. Sürgüne karşı çıkan ABD büyük elçisine şunları söyler: ***"Ermeniler'le karşı karşıya kaldığımız üç ayrı nokta vardır: İlk olarak, Ermeniler, Türkler'in zararına olarak kendilerini zenginleştirmişlerdir. İkinci olarak, bize hükmetmeye ve ayrı devlet kurmaya kararlıdırlar. Üçüncü olarak, açıkça düşmanlarımızı cesaretlendirmişlerdir. Kafkasya (Sarıkamış) geniş ölçüde Ermeniler'in eylemleri ile açıklanabilir. Bu nedenlerle, savaş son bulmadan onları güçsüz bırakmaya kesinlikle kararlıyız"*** (9).

Konuya devam etmeden, İttihatçılar'ın Sarıkamış telefine üzülmediklerini, tam tersine, Sarıkamış'ı yenilgi saymakla birlikte esasen "muzaffer" olduklarını, *"çünkü, Sarıkamış ormanlarından Erzurum'a kadar uzanan yollar üzerinde on binlerce Kürt gençlerinin cesetlerini bıraktık"* (10) değerlendirmesini yapmaktadır Enver Paşa.

Aslında Talat Paşa'nın ABD büyük elçisine verdiği yanıtta, Osmanlı'nın savaşa girme nedenleri "iç" politika açısından açıklanmış oluyor. Turancı-Türkçü emeller Osmanlı'nındır ve ne Ermeniler ne de Kürtler bu emellerin ortağı değillerdir. Ermeniler'in, Osmanlı'nın saflarında savaşa girmemeleri bir yana fırsat bulduklarında bu fırsatı kendi milletlerinin lehine kullanmaktan daha doğal ne olabilirki. Ayrıca, Ermeniler'in Osmanlı'ya güvenmemeleri için yeterince nedenleri mevcuttur. Ermeniler'den savaşta yanlarında olma konusunda olumsuz yanıt alan Osmanlı, Ruslar'ın Van Gölü civarına kadar gelmeleri sonucu ve bundan hemen öncesi olaylar nedeniyle Ermeni "bela"sından kurtulma ve "sorunu kökten çözme" amacıyla kapsamlı bir plan geliştirdi.

BAŞKALE NALBANTI CEVDET BEY'DEN SOYKIRIMA GİDEN YOL

Savaşın başlamasından beş ay sonra Osmanlı da savaşa katıldı. Seferberlik ilan etti ve savaşa katılışının esas gerekçesini Türkçü-Turancı emellerini gerçekleştirmek için harekete geçti. İlk telefi Sarıkamış'ta verdi. Ancak, bu onun önünde engel gördüğü iki ulusu Kürtler ve Ermeniler'i hedefleme politikasından vazgeçirmedi. Seferberlik ilanıyla birlikte daha önce Ermeni reform anlaşması -zaten sürüncemede bırakılmıştı- yok sayıldı, Ermeniler'in açık alanda ve yasal güvenceler altında kurulmuş organizasyonlarına yönelim oldu. Zorla askere alma, amele taburlarının kurulması gerçekleştirilmeye çalışıldı. Ermeniler silahlarından arındırılıyor, köyler, kasabalar basılıyordu. Zorla askere alınan ve amele taburlarına koşulanlar elbette "azınlık"lara mensup unsurlardı. Ermeniler üzerindeki baskılar alabildiğine artmıştı. Bu nedenlerle, Zeytun, Bitlis, Kayseri, Van, Mamüretülaziz (Elazığ), Şebinkarahisar, Zara, Hafik, Gürün, Trabzon, Sivas, Tarsus vb. bölgelerde çatışmalar, direnmeler çıkıyordu. Bu direnişlerden Van'ın savunulması kayda değer bir önem arz etmektedir. Bir milletin kendini can havliyle savunmasının yanında daha sonra bu milletin katline yasal dayanak oluşturacak "Tehcir Kanunu"nun bu direnişin bahane edilerek çıkarılması açısından önemlidir.

Hiçbir zulüm yoktur ki, bu toprakların insanlarının çıplak bedenlerinde denenmemiş olsun.

Devlet, her dönem politikalarına göre görevlendirir memurlarını. Bugün Mehmet Ağar'ın Adalet Bakanı olması, toplumsal sözleşmelerden olan iç hukuk, Anayasa, Uluslararası anlaşma/sözleşmelerin egemen sınıflar cephesinde ne kadar dibe vurduğunu göstermesi açısından önemli olduğu ka-

dar daha da önemlisi yarın, başta polis teşkilatının, mahkemelerin, cezaevlerinin ne türden olaylarla karşılaşacağının habercisidir. İşkenceci bir polis eskisinin sorumluluğu altında olan bakanlık yaptırımlarının neler olacağını bilmek için müneccim olmaya gerek yoktur.

Cevdet Bey, nam-ı diğer "Başkale Nalbantı" Enver Paşa'nın kayınbiraderidir. Sürdürdüğü vahşi ve insanlık dışı işkencelerine bir de işkence yaptığı insanların ayaklarının altına nal çakmayı eklemiş, "Başkale Nalbantı" ünvanını da bu icraatlarından dolayı almıştır. Cevdet Bey'den önce görev yapan Tahsin Paşa, imparatorluğun içinde bulunduğu koşullarda bölgedeki dengeleri gözetmek durumundaydı. Ancak Başkale Nalbantı, Tahsin Paşa'nın görevini devraldığı zaman soykırım hazırlıkları içindeydi. 1915 Nisan'ının illk günlerinde Ermeni yerleşim yerlerini kuşatma altına almış, görüşme bahanesiyle çağırdığı Ermeni temsilcilerinin bazılarını katletmiş, bazılarını tutuklatmıştı. Bu bardağı taşıran son damla oldu. Şehirde nüfus kalabalığını oluşturan Ermeniler derhal harekete geçti. Otuz bin Ermeni, mahallelerinin etrafına siperler kazarak direnişe geçti. Az sayıda silah, cephane ve yiyecekle Nisan ayının sonuna kadar Van'ı savundular. Rus ordusu içinde bulunan Ermeniler gönüllü olarak Van savunmasına yardıma koştular. Savunmadan saldırıya geçen Ermeniler il merkezindeki hükümetin bütün binalarını ele geçirdiler. Hükümet bölgeye yeni birlikler gönderdi. Çetin savaşlardan sonra bu direniş kırıldı. Ermeniler şehri boşaltıp Kafkaslar'a doğru çekildi. Hükümet Van'ı baştan başa yaktı. Kafkaslar'a çekilen 250 bin Ermeni'den 40 bini yollarda açlık, sefalet ve hastalıktan kırıldılar.

Van direnişi, yanıtsız kalmamış, daha önce saydığım bölgelere Muş, Bitlis de eklenmişti. Hükümet Ermeni aktivitesini kontrol etmekte güçlük çekiyordu. Derhal Ermeni Komita Merkezleri'ni kapattı. Yöneticilerini tutuklamaya girişti. Rusya, İngiltere, Fransa'nın da benimsediği başta, "altı ilin tek il haline getirilmesi, bu ilin kendi içinde sancak, kaza ve bucaklara bölünmesi" yerel yönetimde Ermeniler'in bulunmasını içeren 21 maddelik "reform" geçerliliğini ve anlamını yitirdi. Ermeniler'e karşı açık şiddete girişildi. Bunlar katliamın ilk belirtileriydi.

TEHCİR KANUNU

Bakmayın siz "tehcir" yani, "göç" dendiğine. Elbette göç ettirilen Ermeniler de söz konusudur ve buradan amaç da göç yollarında Ermeniler'in katlidir. Musa Anter'in aktardığına göre, daha sonra kurulan Kürdistan Teali Cemiyeti'nin ikinci başkanlığını yapan Ziya Paşa'nın oğlu Şükrü Baban, Talat Paşa ile aralarında geçen konuşmayı şöyle aktarıyor: "Babam Ziya Paşa, Beyrut valiliği'nden yeni emekli olmuştu. Kendisi Talat Paşa'nın yakın dostu idi. Talat Paşa her cuma köşkümüze gelirdi.... Fransa'dan yeni gelmiştim. Babamla Talat Paşa'nın elini öptüm. Talat Paşa, 'Ooo, maşallah Şükrü sen kocaman bir delikanlı olmuşsun. Okulu da bitirmişsin, öyle mi?'. 'Evet paşam' dedim. 'Öyleyse oğlum, bugünden itibaren seni Osmanlı İmparatorluğu İskan Umum Müdürlüğü'ne tayin ettim' dedi. Ben şaşkın, 'Paşa amca, kimleri iskan edeceğim' deyince güldü. 'Oğlum, Ermeniler'i iskan edeceksin' dedi. 'Peki, Ermeniler meskün değil de göçebeler mi? Ben bu işi nasıl yaparım, bilmemki' deyince, bir kahkaha attı ve 'Şükrü, sen Paris'e gittin ama hala çocuksun... Oğlum, kolaydır, sen emir vereceksin, Erzurum'daki Ermeniler Muş'a gelince yolda iskan olurlar; Van'dakini Bitlis'e, Bitlis'tekini Van'a Siirt'e; Diyarbekir'dekini Urfa'ya, Urfa'dakini Mardin'e, Mardin'dekini de Musul'a giderken yolda iskan olurlar. Bu yoldaki sözüm ona iskanı ve fecaatı anlaymca sapsarı kesildim, dilim dönmez oldu". Talat Paşa, (Kürt genci Şükrü "iskan müdürlüğü"nü kabul etmez fakat) başka bir Şükrü hem de "daha iyi Şükrü"yü bulur. Yukardaki konuşmanın devamı şöyledir: "Senden başka Şükrü yok mu? Daha iyi Şükrü'yü bulduk"(11). Talat Paşa'nın daha iyi Şükrü'sü Cumhuriyet döneminde -Ermeniler'i "iskan" ödülü olsa gerek- Atatürk'ün içişleri bakanlığını yapacak olan Şükrü Kaya'dır.

Van isyanını bahane eden Osmanlı hükümeti "Tehcir Kanunu"nu çıkardı. Bu kanun tıpkı daha sonraki Kürt isyanlarını bastırmak için çıkarılan "Tunceli Kanunu", "Takrir-i Sükun" yasaları gibi kısa, öz ve el altından tamim, genelge, talimat gönderilmesine gerek kalmayacak kadar açık imha ve yok etmeyi içeren kanunlardı.

Tehcir Kanunu üç maddeden oluşmaktaydı:

1-Sefer sırasında ordu ve kolordu komutanları ve bunların vekilleri ve bağımsız mevki komutanları, ahali tarafından her hangi bir biçimde hükümetin emirlerine ve memleketin savunması ve asayişin korunması ile ilgili eylem ve düzenlemelere karşı davranış, silahlı saldırı ve direniş görürlerse derhal askeri kuvvetlerle en şiddetli cezalandırmaya girişmek, saldırı ve direnişi temelinden yok etmekle yetkili ve yükümlüdürler.

2-Ordu ve bağımsız kolordu ve Tümen komutanları, askeri gerekler dolayısıyla casusluk ve hiyanetlerini hissettikleri köyler ve kasabalar halkını teker teker ya da toplu olarak öteki bölgelere gönderebilir ve yerleştirebilirler.(Milli Kurtuluş Tarihi, 3. Cilt, s. 1134-1135, D. Avcıoğlu)

"Öteki bölgelere yerleştirme"den ne anlatılmak istendiğini artık hepimiz ve bütün insanlık bilmektedir.

OSMANLILAR YALNIZ DEĞİLDİR: HAMİDİYE ALAYLARI VE ALMAN EMPERYALİZMİ

Osmanlılar'la Almanlar'ı 1. Emperyalist paylaşım savaşında ortak yapan ve aynı saflarda dövüştüren birden çok neden vardır. Fakat bunların en özlüsü, Osmanlılar için Türkçü-Turancı anlayışla Kafkasya'ya çıkmak iken Almanya'nın niyeti Orta Doğu üzerinden Hindistan'a açılmaktı. Bu nedenle önündeki engellerin kaldırılmasına değil itiraz etmek, bundan memnunluk duymaktaydı. 1. Emperyalist savaş başlamadan çok önce Ermeniler'le Kürt'ler arasında çelişmeler çatışmaya dönüşmüştü.

Bunun yegane nedeni elbette farklı dinlere mensup olmak değildi. Hatta yoksul halk için -şehir merkezlerinden uzak yaşayan Ermeni ve Kürtler arasında sorunların ya hiç olmaması ya da yok denecek kadar az olmasının başkaca açıklaması olmasa gerek- bu unsur çok tali bir işleve sahipti. Esasen iç içe yaşayan iki ulus aynı zamanda egemenlik çekişmesi içindeydi. Bunu körükleyen merkezi hükümetti. 1880'li yılların başlarında Zeytun'da Türkmen ve Kürtler'i Ermenilere karşı kışkırtmış, saldırtmıştır. Bir müddet sonra yine aynı bölgede bu defa Ermeniler'i Kürtler'e karşı harekete geçirmiş ve halklar arasında daha derinde kökleşecek düşmanlık tohumlarını serpmiştir. Osmanlılar kendilerine karşı ayaklanan Kürtler'i bastırmak için Ermeniler'e Zeytun'da "özerklik" vaadinde bulunmuş, bunun üzerine Ermeniler Osmanlı askerleri ile birlikte Akçadağ'da isyan edip bağımsızlıklarını ilan eden Kürtler'e saldırmışlardır. Kürtler ile Ermeniler arasında en derin yara Bedirhan Bey isyanından sonra olmuştur. Bedirhan Bey isyanında da Ermeniler Osmanlı'nın saflarında dövüşmüş, Kürtlerin yenilgilerinde önemli roller oynamışlardır. Kürt isyanının önderlerinden bir kısmı katledilir, bir kısmı alçakça kazığa vurulurken, önemli bir kesimi de İstanbul, Silistre, Ege adalarına sürüldüler. Merkezi hükümete daha yakın olmak ve avantajlar sağlamak isteyen Ermeniler'in ileri gelenleri Kürtlerin isyanının bastırılmasını öven kutlamalar göndermişlerdir merkezi hükümete. Belki bu nedenlerle yarayı daha derinleştirmek için, Osmanlı Sultanı Ermeni Ulusal Meclis'ine ilişkin ilk yasayı kabul ediyordu. Bu Ermeniler için bir rönesanstı. Yukarıda isimleri zikredilen ve daha sonra Tehcir Kanunu ile kapatılıp mensupları tutuklanan organizasyonlar bu rönesans döneminin ürünüdür. Ancak Ermeni egemenleri kendilerini mem-

nun edecek bir düzenin kurulması için yeni isteklerde bulundular. Osmanlı'nın amacı Kürtler'i kaybetmek değildi. İki ulusu egemenliği altında tutmaktı. Ermeniler'e sağlanan olanaklar yeterliydi(!).

Gereği kadar çelişme yaratılmış, Ermeniler'in iktisadi ve sosyal üstünlükleri Kürtler'de çekememezlik/kıskançlık duygularını yeterince körüklemişti. Abdülhamid'in tahta çıkmasıyla birlikte Panislamizm'in daha açık bir tarzda benimsenmesi, Ermeni reformlarının sürüncemede kalmasını beraberinde getirdi. Hamid, büyük devletlerin Ermeni sorunu ile ilgili sıkıştırmalarını *"Şark-i Anadolu'yu muhtariyete götürecek 'ıslahat'ı kabul etmektense ölmeyi tercih ederim"* diye açıklıyor, Ermeni hareketinin güçlenmesini Avrupa'nın anti-Panislamist politikasına bağlıyordu. *"Avrupa, Yunanistan ve Romanya'yı ele almak yoluyla Türk Devleti'nin ayaklarını kesti. Bulgaristan'ın, Sırbistan'ın ve Mısır'ın yitirilmesi ise bizi kollarımızdan yoksun bıraktı. Şimdi de Ermeniler'i ayaklandırarak ciğerlerimizi sökmek istiyorlar"*(12) dedikten sonra hangi nedenle olursa olsun "ciğer"lerini vermek niyetinde olmadığını ortaya koyuyordu.

Hamidiye Alayları işte, tam da böylesi bir dönemde kuruldu. İmparatorluk dört bir yanından çatırdıyor, uluslar bağımsızlıklarına kavuşuyordu. Osmanlı Hamidiye Alayları ile hem Kürtler'i kendi içinden bölüyor, hem Ermeni ulusal kurtuluşunun önüne bir engel olarak çıkarıyor hem de dış düşman olarak değerlendirdiği Rusya'ya karşı savaştıracak ve sonrasında da "Kürt gençleri cesedi" olarak değerlendireceği ateşi "maşa" ile tutma politikası güdüyordu.

İşte bu Alaylar ve Osmanlı Orudusu marifetiyle yerlerinden yurtlarından edilen Ermeniler, yine bu iki kuvvet tarafından imhaya uğratıldılar. Günümüz köy koruculuğuna denk düşen Hamidiye Alayları'na Kürdistan'da bulunan 51 aşiretten 13 aşiret katılmıştır.

Dönemin özellikleri düşünüldüğü zaman bu hiç de azımsanacak bir kuvvet değildir. Garo SASUNİ'nin saptamasıyla, *"hayret edilecek bir gerçek de 1915 Nisan Jenosidinde reaya Kürtler'in aşiretlerden daha kötü rol oynamalarıdır. Osmanlı idaresi aşiretlerden şüphe ettiği için, reaya Kürtler'i sahneye çıkarıp, kısa vadede jandarma olarak görevlendirip silahlandırarak, kendilerine Ermeniler'i kırmalarını ve bırakılmış olan mülkleriyle zenginleşmelerine izin vermiştir. Osmanlı idaresinin kendilerine verdiği bu yetkiden şımaran reaya Kürtler, Ermeniler'in başına tam bir bela kesilerek, son derece insafsız davranışlarda bulunmuşlardır ve hatta şu veya bu aşiretin yanına sığınan Ermeniler'i de Osmanlı'ya şikayet etmişlerdir"*(13).

Bu arada din adamlarının bu katliamda çok olumsuz rolleri olmuştur. "Gavur"ları öldürün fetvaları ile zaten savaşın sefaleti içinde yüzen halkı kışkırtmışlardır.

Ermeniler, sürgünde mallarının çok azını götürebildiler. Zaten sürgün edilenlerin çok cüzi bir miktarı canlarını kurtarabilmişlerdi. Sürgün kafilelerinin yanında giden askerler bu biçare insanları yağmalamakta hatta kadınları-genç kızları çırıl çıplak soyundurarak edep yerlerini kontrol etmekte, eğer bir şey saklamışsa almakta, böyle bir davranışta sakınca görmemişler hem insanlıklarına hem de "askerlik şerefleri"ne bu davranışı yedirebilmişlerdir.

Ermeniler'in soykırımı ve sürgünü bazı Türkler'in ve Kürtler'in zenginliklerini artırmalarına yaramıştır. Sürgün edilenlerin malları -sanki sürgünler geri dönecekmiş gibi- hükümet tarafından belirlenen komisyonlara bırakıldı. Ermenilerin ticarethaneleri milli burjuvaziye kalırken, "çiftlikler ve arazileri, göçmenlerin, Kürt köylülerinin ve bu arada nüfuz sahibi kişilerin tasarrufuna geçti"(14).

Mülkiyet için vahşetin sınırı yoktur. Egemenlerin dört elle sarıldıkları dinin de bir önemi yoktur.

İslamiyette müslüman olmak için Kelime-i Şehadet getirmek yeterlidir. Ermeniler'in katliamlardan kurtulmak için bu yolu denedikleri, Talat Paşa'nın, 1 Temmuz 1915 tarihli şifreli genelgesinden anlaşılıyor. "Ermeniler'in bazılarının toplu ya da ferden din değiştirdikleri, bu suretle memketlerinde kalmaya çalıştıkları anlaşılıyor. Din de değiştirseler gönderilmeleri". Talat Paşa'nın bir başka emri Eylül 1915 yılında valilere ulaşıyordu. Buna göre, "Türkiye toprakları üzerinde Ermeniler'in çalışma ve yaşama hakları bütünüyle ortadan kaldırılmıştır..."

1915 baharında -daha Tehcir Kanunu çıkmadan- Ermeniler katledilmeye başlandı. Sadece Bitlis'te bir günde 15 bin Ermeni katledildi.

Katliam boyunca bu sayı Bitlis'te 18 bin, Erzurum'da 25 bin, Muş'ta sadece merkezde 25 bin kişi katledilmiştir. Bitlis'te 300-400 kadar Ermeni geride kalmıştır. Bu sayı, Erzurum'da 200 kadardır. Ermeniler, kırımdan kurtulmak için kaçabilecekleri kadar uzaklara kaçmışlar, birbirlerinden kopmuşlardır. Bir kısmı İran'a, Irak'a, Suriye ve Suudi Arabistan'a kaçıp canlarını kurtarırken, geriye kalanların bir kısmı da kimi Kürt aşiretleri tarafından saklanmışlardır. Ermeniler için Osmanlı ile çatışmayı göze alan Kürtler'in olduğunu kaydetmek gerekmektedir.

Şunu hemen belirtelim ki, soykırımın birinci derecede sorumluları İttihat ve Terakkiciler'dir. Bununla birlikte diğer unsurlar bu katliama katılmışlarsa da bundan tümüyle Kürtler'i sorumlu saymak doğru olmaz. Bizim niyetimizin bu olmadığı aşikardır. Biz, sadece yaşanmış bir gerçeğe tekrardan değinmek niyetinde de değiliz. Biz, sadece Nazi soykırımcılarının nazirelerini yanıtlamak durumunda da değiliz. Başta da söylediğimiz gibi biz, Anadolu'da mülkiyet savaşları ile kirletilmiş ve acı içine gömülmüş vebu yanıyla artık tarihe mal olmuş bu "tarihsel haksızlığı" bir kere daha protesto ediyoruz.

Tüm inkarlara, resmi yalanlamalara karşı, bu soykırımın içinde bizzat yer almış ve uygulamış Boğazlayan Kaymakamı Kemal Bey'in -Ermeni soykırımındaki rolünden dolayı- asılmadan az önce sehpadan halka seslenişi ile bitirmek istiyoruz:

"Sevgili vatandaşlarım, ben, bir Türk memuruyum. Aldığım emri yerine getirdim. Vazifemi yaptığıma vicdanım emindir. Sizlere yemin ederim ki ben masumum, son sözüm bugün de budur, yarın da budur. Ecnebi devletlere yaranmak için beni asıyorlar. Eğer adalet buna diyorlarsa, kahrolsun adalet!"(15).

Dipnotlar:

1. 24 Kasım 1945 tarihinde Times/Londra Gazetesinin "Nazi Almanya'sının savaş Yolu" başlıklı makalesinde Hitler'in 22 Ağustos 1939 günü yüksek rütbeli komutanlarla tertiplediği bir toplantıda yaptığı konuşmada söylediği bu sözlerle ilgili zaptın, 23 Kasım 1945 günü Nürnberg Harp Suçluları Mahkemesi duruşmasında savcı tarafından delil olarak ileri sürüldüğü yazılmaktadır.(Sterka Rızgari, Mayıs 1994)

2. İttihat ve Terakki. sf.113, Naci KUTAY, Fırat yayınları

3. Mete TUNCAY, "Samim Kocagöz'ün yazısı üzerine" Mülkiyeliler Birliği Dergisi. sf.107, Mayıs 1989

4. Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Tarihi Ansiklopedisi

5. age

6. age sf.1831

7. Ahmet EMİN, Dünya Savaşında Türkiye. Aktaran:Sterka Rızgari

8. age

9. Hamidiye Alayları'ndan Köy Koruculuğuna. sf. 152, Osman AYTAR. Medya Güneşi Yayınları

10. age sf. 156,

11. Musa Anter, Anılar

12. Garo SASUNİ, Kürdistan Ulusal Hareketleri ve 15. Yüzyıldan Günümüze Türk-Kürt İlişkileri

13. Garo SASUNİ. age

14. Doğan AVCIOĞLU

15. Yalçın KÜÇÜK, Aydın Üzerine Tezler, cilt 1, sf.59

Ülkemizde enflasyon ve iki temel çıkışsızlığı

Sibel CANER

Liberal iktisat kuramcılarına göre, pisaya öyle bir mekanizmaydıki, tüm ekonomik faaliyetleri düzenleyecek, dengede tutacak ve devlet ekonomiye müdahale etmeden çark dönecekti. Ancak kısa süre sonra piyasa ekonomisinin kendi kendini işletme yeteneğinden yoksun olduğu görüldü. Zaten liberal ekonomistlerin dediği gibi devletin tarafsız kalması ve ekonominin kendi kendini yönlendirmesi hiçbir zaman yaşanamadı ve yaşanabilirliği de bir ütopya olarak kaldı. Kurulan hassas dengenin bozulmasıyla ortaya çıkan 1. Dünya savaşı ve sonrasındaki 1929 krizi liberal iktisat teorisini tamamen iflas ettirdi. Bu sefer özünde piyasa ekonomisinin doğru olduğunu ancak aksaklıkların devlet tarafından düzenlenmesini savunan Keynesyen ekonomi tartışılmaya başlandı. 1929 krizi sonrasında ilaç gibi görünen Keynezyen ekonomi 1970'li yıllara gelindiğinde hizmet sektörünün aşırı büyümesi, bütçenin açık vermesi, enflasyon vb. gibi yeni sorunlarla kapitalist ülkeleri yüzyüze bırakınca, terkedilmeye başlandı. Yeni yeni tartışmaların yaşandığı günümüzde çıplak olan gerçeklik kapitalizmin ciddi sorunlarının olduğu. Bu sorunların en vahiminin pazar sorunu olduğu bilinir ve ne yazıktır ki, bu sorun genellikle savaşla çözümlenir. Ancak yaşanılan tek sorun bu değil; işsizlik, iç borçlar, bütçenin açık vermesi, gelişen üretim araçlarının getirdiği yeni yükler ve enflasyon gibi...

Bu yazımızın konusu enflasyon.

Nedir enflasyon?

Enflasyon, sözlük tanımı ile fiyatlar genel düzeyindeki sürekli ve önemli artıştır. Dikkat edilmesi gereken nokta fiyatlardaki ani ve küçük dalgalanmaların değil; sürekli ve önemli artışların enflasyon diye tanımlanmasıdır. Enflasyon, ekonomik faaliyetler arasındaki dengesizliğin bir sonucudur. Bir ekonomide dolaşımdaki para miktarı, dolaşımdaki mal ve hizmete oranla daha çok ise fiyatlar yükselir. Bu durumun süreklileşmesi enflasyonu kaçınılmaz kılar. Ya da başka bir deyişle bir ekonomide toplam talebin taplam arzdan daha fazla olması da enflasyonu yaratır. Ortaya çıkan talep fazlası piyasalardaki mal ve hizmet miktarı tarafından karşılanamazsa fiyatlar yükselir.

Dikkat edilmesi gereken nokta fiyatlardaki ani ve küçük dalgalanmaların değil; sürekli ve önemli artışların enflasyon diye tanımlanmasıdır. Enflasyon, ekonomik faaliyetler arasındaki dengesizliğin bir sonucudur. Bir ekonomide dolaşımdaki para miktarı, dolaşımdaki mal ve hizmete oranla daha çok ise fiyatlar yükselir. Bu durumun süreklileşmesi enflasyonu kaçınılmaz kılar.

İktisat teorisinde bilinen üç çeşit enflasyon vardır. Bunlardan ilki talep enflasyonudur. Yukarıda bahsettiğimiz gibi toplam talebin toplam arzdan fazla olmasıdır. **Nasıl olur da insanların satın alma güçlerinin düşük olduğu bir ülkede talep fazlası oluşur?**

Para basma ve piyasaya sürme yetkisi devlete aittir. Devlet kendi ihtiyaçlarını karşılamak üzere para basar ve piyasaya sürer. Bu durumda dolaşımdaki para miktarı artar ve paranın değerinde azalma başlar. Enflasyonist bir ortamda paranın değeri düştüğünden insanlar ellerinde para tutmak istemezler, daha çok tüketime yönelirler. Zaten aynı gelirle daha az mal ve hizmet satın alabildiklerinden çoğu zaman eskiden ayırdıkları paradan da harcarlar. Böyle bir durumda ancak yüksek gelirli sınıflar tasarruf yapma şansına sahip olabilirler. Talep enflasyonunu doğuran çeşitli nedenler bulunmaktadır. Ekonomide yatırımların tasarruflardan fazla olması fiyatları yükselttiği gibi, aynı zamanda o ülkede yatırım yapmış müteşebbislerin, tüccarların kazançlarını artırır. Bir ülkede yaşanan ılımlı enflasyon müteşebbislerin hem fiyatların yüksek olmasından, hem de işçilerin yüksek fiyatlardan ve işsizlikten korkmalarından, az ücretle çalışmaya razı olmalarından dolayı karları artar.

Enflasyonun diğer bir çeşidi de maliyet enflasyonudur. Bir malın üretimine giren üretim faktörlerinin (hammadde, işçilik ücreti vb.) maliyetinde meydana gelen artıştan kaynaklanır. Ancak bu enflasyon çeşidi tartışmalıdır. Maliyet enflasyonu diye bir olgunun olmadığını söyleyen iktisatçılara göre maliyetlerin artması işsizliğe yol açacak ancak talep fazlalığı oluşmadığından enflasyonu yaratmayacaktır. Son zamanlarda ülkemizde bazı politikacılar sendika baskısı ile ücret artışlarının enflasyonu arttırdığını söylemekteler. Onlara göre ücretlerin artırılması bütçeye yeni ek getirmekte ve ödemelerde çekilen zorluk sebebiyle para basılması enflasyonu kamçılamaktadır. Oysaki 1995 yılında 12 katrilyon olan bütçe harcamalarının sadece %

30'u dolayında bir meblağ ücretlere ayrılmıştır. Üstelik ücret harcamaları 15 yılda sadece %20'lik bir artış yaşamıştır. Ücretlerin, enflasyonun çok altında olduğu bir ülkede böylesi bir iddia sadece komiktir.

Diğer bir enflasyon çeşidi de fiyat enflasyonudur. Özellikle tarımsal ürünlerde devletin politik nedenlerle piyasanın üstünde fiyat belirlemesi ile oluşur. Gerçekten de devletin tarım alanındaki üreticiyi korumak ve tarımsal faaliyeti desteklemek için (tüccarların çok düşük fiyatı köylüye kabul ettirmesinin önüne geçmek için) fiyat belirlemesi ekonomi politikası için kabul edilebilir bir yaklaşımdır. Oysa ülkemizde özellikle 1980 sonrası devlet, tarımsal ürünlerin alım fiyatını piyasa fiyatını dikkate alarak hesaplamaktadır. Bu durum destekleme alım fiyatlarını ülkemizde enflasyonun kaynağı olmaktan çıkarmaktadır.

Ülkemiz açısından enflasyonun kaynağı ne işçi ücretlerinin yükselmesinden dolayı yaratılan maliyet artışında ne de destekleme alım fiyatlarının yüksek oluşunda aranmalıdır. Esas sorun piyasadaki para miktarına oranla yeterli mal ve hizmetin üretilememesidir. Yani bir taraftan piyasaya sürekli para pompalanıyor, öte yandan yeterli üretim düzeyine ulaşılamıyor. **Piyasaya devamlı para niye sürülüyor?**

Günümüzde emperyalist devletler azgelişmiş ülkeleri değişik yöntemlerle kendilerine bağımlı kılmaktadırlar. Bunlardan biri mali bağımlılıktır. Yani yüksek faizli borçlar. Öncelikle büyümek için teknolojik bağımlılık altında olan ülkeler ara mal, teknoloji, teçhizat getirebilmek için borç altına girmekte ve ardından yüksek faizler altında ezilmektedir. Türkiye'nin geçtiğimiz yıl (1995) toplam borçları 3.5 katrilyondur. Bunun 1.3 katrilyonu iç borçtur. Dış borç ödemelerinde iç borçlanmaya giden devlet akıl almaz faizlerle devlet gelirlerinin büyük bir kısmını iç ve dış sermayenin cebine aktarmaktadır. Geçen yıl 1.3 katrilyon olan iç borcun bu yıl 2 katrilyonu bulacağı ve 95 Aralık ayı fazi oranı %170'i esas alırsak, 3 katrilyonu aşkın faiz yüküne ulaşılacağı öngörülmektedir. Toplam vergi gelirlerinin %49'u, toplam bütçe gelirlerinin ise %38'i sadece faiz ödemelerine gitmiştir. Evet, söylendiği gibi kamu harcamalarında bir artış olmuştur. Ancak bu artış ne ücret ödemelerine ne de yatırıma (1995 bütçesinde kamunun sabit sermaye yatırımları %16 oranında azalmıştır.) dönüşmüştür. Büyük oranda vergilendirme ile elde edilen gelirler iç ve dış borçların faizine ve ülkemizde yaşanan savaşın finansmanına gitmiştir. Artan harcamaları devlet ya vergi gelirlerini artırarak ya tekrar borç alarak ya da emisyon (para basma) yoluyla karşılamaya çalışmaktadır. Vergilerin artırılması dolaşımdaki para miktarını azalttığından enflasyonla mücadelede bir araç görevi görmektedir. Oysa borçlanma ve para basma tekrar enflasyonu üretmektedir.

Şimdiye kadar devletin hangi nedenlerle para basıp, piyasaya sürdüğüne değindik ancak **enflasyonla mücadelede üretimi arttırmak niye yapılmıyor, yapılamıyor?**

Yukarıda uluslararası kapitalizmin mali bağımlılığı borç yoluyla nasıl yarattığından söz etmiştik. Ancak bağımlılık sadece mali konularda değil, ticari, teknolojik konularda da kendini göstermiştir. Uluslararası sermaye ticari faaliyetini çok uluslu şirketler aracılığı ile yönlendirmektedir. Çok uluslu şirketler güçlü finansman yapılarıyla, modern ve üstün teknolojileriyle bir çok malın üretimini, dağıtımını ve pazarlamasını yapmaktadırlar. Kendilerine bağımlı kuruluşların faaliyetlerini ve yönetimini merkezi kararla denetlemektedirler. Çok uluslu şirketlerin %52'si ABD'ye aittir, sonra sırasıyla İngiltere, Fransa, Almanya ve İsviçre onu takip etmektedir. Genellikle tarımsal faaliyetle uğraşan ya da hafif sanayi kollarında üretim yapan bağımlı ülkelerin çok uluslu şirketler kaşısında hem finansman olarak hem teknoloji hemde en önemlisi pazar açısından rekabet edecek şansları yoktur. Bundan dolayıdırki bağımlı ülkelerin sanayisi çok uluslu şirketlere endeksli ve onların kontrolünde gelişmektedir. Bağımlı ülkeler dünya yüzölçümünün çok büyük kısmını kapsamasına rağmen dünya gayri safi hasılada aldıkları pay sadece 1/6'dır. Oysa ABD, AET ve Japonya'nın aldığı pay %70'i bulmaktadır.

Ülkemiz de, çok uluslu şirketlere bağlı bir gelişim izlendiğinden üretim kapasitesinde büyük atılımlar yapamamaktadır. Üstelik ülkemizde sermaye sınıfı yatırım yapma yerine yani üretimi artırıcı harcamalar, daha çok kısa vadeli, spekülatif kazançlara yönelmektedir. Enflasyonist ortamda uzun vadeli yatırımlar yapma yerine paranın el değiştirmesi yoluyla sağlanan kısa vadeli kazançlara yönelirler. Ayrıca paralarının bir kısmını da yurtdışındaki bankalarda depoladıkları bilinen bir gerçekliktir.

İktisat biliminde enflasyonla mücadele konusunda getirilen iki köklü reçete vardır: Bunlardan **ilki toplamarzı artırmak, yani üretimi arttırmak**. Oysa ki, Türkiye'nin uluslararası sermaye ile kurduğu ticari, teknolojik bağımlılık ilişkisi özellikle sanayi alanında çok büyük bir üretim artışının yaşanmasındaki en ciddi engeldir. Özellikle geleneksel mallarda belli bir pazar payı yakalayabilen, çok uluslu şirketlerle kurduğu çıkar ortaklığı ilişkisinde bir parça paya sahip sermaye sınıfı bugün Türkiye'de sanayi atılımı yapacak gücü ve dinamiği içinde barındırmamaktadır. Enflasyonla mücadelede **ikinci reçete toplam talebi kısmak**. Toplam talebin piyasaya para sürmekle kamçılandığından söz ettik. Ancak yine açıkladığımız gibi devlet giderlerini karşılayabilmek için para basma (emisyon) seçeneği ile yüz yüze kalmaktadır. Giderlerini karşılayabilmenin diğer bir yolu olarak da harcamalarını kısmaktadır. Bir taraftan vergileri artırarak gelirlerini çoğaltmaya çalışmakta, öte yandan harcamalarını kısarak bütçede bir denklik yakalamaya çalışmaktadır.

Enflasyon her ülkede değişik kaynaklardan beslenmektedir. Kaynaklarının iyi tesbit edilmesi çözüm yollarının bulunmasında yol göstericidir. Esasta biz burada ülkemizde enflasyonun yaratıcısı olan en ciddi konulara değindik. Bunların dışında enflasyonun kaynağı olan ve çözüm yolları bulunan bir çok yan vardır. Ancak ülkemizde yaşanan enflasyon krizinin köklü çözümü önündeki en büyük sorunlar mali bağımlılık yüzünden girilen borç batağı ve yine ticari, teknolojik bağımlılığın getirdiği yeterli üretim düzeyinin yakalanamamasıdır.

Taslağın Taslağı - 2

Muzaffer ORUÇOĞLU

9-Köylülerin, kamulaştırılan bankalara, tefecilere, tüccarlara olan borçlarını iptal etmek. Tarımı geliştirme, çölleşen toprakları yeşertme politikasına uygun olarak köylüye, eğitilmiş personel, ucuz makina, tohum, gübre, kredi vermek. Köylüyü, genel bir tarım ve çevre eğitiminden geçirerek, bilgiyle donatmak. Bununla birlikte, doğrudan tarımsal üretime hizmet eden, çevreyi koruyup güzelliştiren ihtisas okulları açmak.

10-Köylerde, köy komünlerinin yanında, komünlere katılmak istemeyen mülk sahibi köylülerin (yoksul, orta, zengin) içinde örgütlendiği kooperatiflerin kurulmasına önderlik etmek.

11-Tarım bölgelerinde, tarımın ve hayvancılığın gelişmesine doğrudan hizmet eden, çevreye zarar vermeyen, küçük endüstri işletmelerinin, yaygın bir şekilde kurulmasına önayak olmak. Toprak verimliliğinin artırılmasına, hayvancılığın, tarım ürünlerinin ve bitki çeşnisinin zenginleştirilmesine, yeni doğal parkların açılmasına hizmet eden bilimsel araştırma, inceleme ve uygulama merkezlerini kurup çoğaltmak.

Devrim için zor iş değil bunlar. Zorbalık, insanlık için olunca iş kolaylaşır. Devrimin yüzde yetmiş kurtuluşu. tarımın ve çevrenin kurtuluşuna bağlıdır. Tarımı ve doğayı ihmal eden bir devrimi, cin çarpar. Her ciddi devrim neşterinin işi derinliklerdedir. Yüzeyselleşmekten ödüm kopuyor.

12-Sekiz saatten fazla çalışmayı, akort, fazla mesai gibi uygulamaları yasaklamak. Çalışma süresini 8 saatin aşağısına çekme ve sürekli azaltma siyasetinde ısrar etmek. İndirilen her saati halkın tartışmasına açmak, gerekirse referanduma sunmak. Gece işlerini kısıtlamak. Sağlığı risk altına sokan, yeraltı ve ağır yerüstü işlerinde çalışma süresini altı saate indirmek. Bu iş alanlarında uzun süre çalışmayı yasaklamak.

13-Gönüllü, geçici, kampanyasal işler hariç, onsekiz yaşına kadar olanları işe almamak. Zorunlu eğitim sürecinden geçirmek.

14-Sağlığı bozulanları, iş kazaları sonucunda çalışamayacak duruma gelenleri, çalıştığı yıla göre ödenen iş tazminatıyla birlikte emekliye ayırmak.

15-Elli yaşına basan her insanı, emekli maaşına bağlamak.

16-Yaşlıları toplumdan tecrit etme, onları, Darülaceze, yaşlılar ve kimsesizler evi, yaşlılar yurdu gibi yerlerde toplama politikasına son vermek. Yaşlıların toplum içinde, herkes gibi normal evlerde yaşamalarını sağlamak. Çalışamayacak durumda olanlara sunulacak hizmetleri, bizzat evlerine gitmek, evlerinde gerçekleştirmek şeklinde bir sisteme bağlamak.

Geçenlerde Avusturalya Komünist Partisi'nin eski merkez komitesi üyelerinden, seksenbeşlik Flo Russel'in evindeydim. Bir baktım, içeri bir bayan girdi. Getirdiği yemekleri mutfağa koydu, bulaşıkları yıkadı, evi temizledi, Flo'nun ihtiyaçlarını sorduktan sonra çekip gitti. Sordum. "Hastalanıp da evde çalışamayacak durumda olduğumuz zamanlar, devletin bize sunduğu zorunlu bir hizmettir bu," dedi.

Yaşlıların siyasal, sosyal, kültürel, sportif, eğlencesel, gezisel vb. ihtiyaçlarını da, bizzat yaşlıların kurup yönettikleri yaşlılar birliği, sovyeti ya da komünü aracılığıyla karşılamak. Yine bu kuruluşlar içinde, yaşlıların, zevklerine uygun, gönüllü, yaratıcı çalışmalarda bulunmalarını sağlamak, yapıtlarını, ürünlerini sergilemek.

17-Gelire göre alınan vergileri, zamanla, tamamen ortadan kaldırmak.

18-Toplu taşıma, eğitim, sağlık ve benzeri kamu hizmetlerini parasız hale getirerek yaşamın bir bölümünü paranın prangasından kurtarmak.

Gelelim aileye ve kadın haklarına.

19-Resmi nikahı ve boşanma davalarını kaldırmak. Davalara sadece, evlilik sürecinde edinilen maddi değerlerin paylaşılmasında çıkan anlaşmazlıklar sözkonusu olunca işlerlik kazandırmak.

20-Ev işlerini ve çocuk bakımını normal iş statüsüne sokmak ve ücret sistemine bağlamak. Çocuğun giderlerini, yaş durumuna bağlı olarak ödemek.

21-Hem genelde, hem de iş ve eğitim yerlerinde ücretsiz kreşler açmak.

22-Halk meclisi başta olmak üzere tüm kurum ve organlarda cinsiyet bileşimini, bu kurum ve organların temsil ettikleri kitlenin cinsiyet bileşimine uygun olarak ayarlamak. Başkanlıkları devrevi olarak paylaşmak.

23-Kadın veya erkek cinselliğinin pazarlanmasını yasaklamak.

24-Doğum yapan kadını, altı aylık ücretli izne ayırmak.

25-Kadını, erkeği ve çocuğu köleleştiren ataerkil ailenin, nisbeten özgür bireylerden oluşan modern bir birlikteliğe dönüşmesini hızlandıracak köklü politikalar izlemek. Modern komünal yaşamı kolaylaştırmak. Bunun yanında, ayrı yerlerde oturan, ama aynı maddi ve manevi atmosferi paylaşarak, sevgi zemininde yaşayan özgür birlikteliklerin gelişip yaygınlaşmasını desteklemek. Bunların kira bedellerine, elektrik, gaz, su vb. masraflarına indirim uygulamak.

26-Aşkı, dinin, hukukun, geleneğin, mülkiyetçi-namusçu ataerkil toplumsal anlayışın prangalarından kurtarmak, özgürleştirmek. Bu mücadeleyi, her alanda yürütmek.

Aile:Mülkiyetin, geriliğin. köleliğin ini. Devrimi, teslim olmaya zorlayan güçlü bir kurum. Din, bu kurumda yatar kuluçkaya hep. Geleneklerin kalesidir. Can çekişen her devrimin son soluğunu, hiç bir yerde değil, aile duvarları içinde arayın. Bir devrimin gücünü ve derinliğini anlamak istiyorsanız, onun aileye yaklaşımına, aile programına bakın. Aileyi değiştirmekten, dönüştürmekten, giderek ortadan kaldırmaktan değil de, onu sağlamlaştırıp düzeltmekten sözeden devrimler, aile tarafından düzeltildiler.

"Abe Türkiyeli misen"

"Yurdumuz güçlü, yurdumuz genç.
En büyük türküleri daha söylenmedi.
Yalanlar üstüne, aldatmalar üstüne,
Kan dökmeler, linç etmeler üstüne,
Vatan, millet diyen söz cambazları,
Kuşku ve karanlık üstüne....
Yeniden duyulacak,
Yeniden duyulacak yürüyüş türkümüz
Bir halk havası kadar yalın,
Koyaklarımız kadar derin.
Dağlarımız kadar yalçın
Onu yaratan halkımız kadar yiğit."
(George Thomson'un İnsanın Özü isimli kitabından alınmıştır)

Talip ÇAKMAK

Toplumsal hareketliliğin toplumsal bilinci, toplumsal bilincin de toplumsal hareketliliği geliştirdiği nesnel gerçekliğinin ifadesi olan yukardaki soru, toplum bilimcilerin, etnoğrafların, coğrayacıların ve çeşitli dallardaki akademisyenlerin tartıştıkları "Kürt" ve "Kürdistan" kavramlarına açıklık getirmektedir.

Kavramların ve kategorilerin oluşumu her tarihsel sürçteki binbir çeşit ekonomik, siyasal, sosyal, etnik, kültürel etkenlere bağlıdır. Kavramlar ve kategoriler kendilerini oluşturan etkenler ve o etkenlerin yansımaları ortadan kalkmadıkça ortadan kalkmaz. Kavramların ve kategorilerin kullanılması, onları yaratan koşullar ortadan kalmadığı sürece hiç bir güç tarafından engellenemez. Ancak baskı altına alınabilir, sınırlandırılır, içeriği boşaltılmaya çalışılır. Tüm bu çabalara karşın onlar varlıklarını korurlar. Ta ki özgürce ifade edilme koşulları oluşup kendilerini gereksiz kılacak koşullar oluşuncaya kadar. Ulus ve ülke kavramları da sınıflı toplumların ürünü olarak ortaya çıktığından dolayı, sınıf çelişkileri ve bu çelişkilerin üzerinde şekillenen yansımaları ortadan kalkmadığı sürece varlıklarını koruyacaklardır.

Marksizm-Leninizm'in ulusal soruna çözüm üretmediği dolayısıyla yaşanılan sosyalizm deneylerinde bu sorunun çözümlenmediği, "sosyalist blokun" dağılmasıyla eski "sovyet cumhuriyetleri"nde ortaya çıkan mikro milliyetçi hareketlerin bunun göstergesi olduğu söylenir. Bu tez, yaşanan tarihsel süreci tarihsel materyalist bakış açısıyla inceleyememenin ürünü olduğu gibi esas olarak burjuvazinin sosyalizm aleyhine yaptığı ideolojik bombardımanın zihinlerde yarattığı tahribatın bir göstergesidir. Ancak şu gerçeğinde altını çizmek gerekiyor. Bu sorun, sosyalizmin diğer sorunları gibi Marksizm-Leninizm'in bilimsel yöntemiyle yeniden gözden geçirilmelidir. Burada amaç ulusal sorunu tartışmak değildir. Başlıktaki soruda kendisini ifade eden bir gerçekliği dile getirmek ve bu gerçeklikten dersler çıkarmaktır.

Bu soru, beş altı yıl öncesinde kimine göre "ayaklanma", kimine göre "başkaldırı", bölge halkına göre ise "serhıldan"ların yaşandığı dönemde, Cizre'ye giden gazetecilerden birine 9 yaşındaki bir çocuk tarafından sorulmuştu.

Soru, kendi içerisinde birçok sosyal, siyasal, etnik, lingustik ve coğrafik şeyleri barındırmakla birlikte esas olarak üç şeyi ifade etmektedir. Bir; kullanılan dil Türkçe değil. İki; sorunun sorulduğu yer Türkiye değil. Üç; en önemlisi de soruyu soran kendini Türk ve Türkiye'li olarak görmüyor. Bu ifadeler şu gerçeklikleri ortaya koymaktadır. Egemen sınıfların bu topraklara her ne kadar "Doğu, Güneydoğu" deseler ve orada yaşayan insanların Kürt olduğunu inkar etseler de, Türkiye denilen coğrafi bölgenin bir kısmı Türkiye olmadığı gibi o bölgenin insanlarının Türk olmadığı, kitlesel başkaldırı içerisinde yer alan ve esas olarak o kitlesel hareketliliğin bilincinin yansıması olan 9 yaşındaki çocuğun "Abe Türkiyeli misen?" sorusuyla ortaya çıkmaktadır.

Ulus ve ülke kavramlarını, ya da "Kürt", "Kürdistan" kavramlarını tartışmak konu dışında olmakla birlikte, sorunun ortaya çıkardığı bir gerçeği ifade etmek gerekiyor. Ulus ve ülke kavramlarının temellerinden biri ruhi şekillenmedir. Bu da soruda kendini ortaya koymaktadır.

Bu ruhi şekillenmenin ve toplumsal bilincin oluşmasına yol açan etkenin ne olduğunu ifade etmeden önce bir noktanın altını çizmek gerekiyor. O da şudur; bu soru, bir karşı duruşu, bir kopuşu ifade etmektedir. Bu karşı duruş Kürt'ün devlete karşı duruşu, kopuşu ise, Kürt bölgesinin Türkiye'den kopuşudur. Örnek vermek gerekirse,

Milliyet Sanat Dergisi 357. sayıdan alınmıştır. Fotoğraf: Sedat Pakay

Sovyet devrimini anlatan "Dünyayı sarsan 10 Gün" de, bir işçi askerin bir menşevik aydına "sen proletaryadan yana mısın, burjuvaziden yana mısın?" sorusundaki karşı duruş ve kopuş gibi. Yani sınıfa karşı sınıf. Türkiye'den de benzer bir örnek vermek gerekirse 12 Eylül öncesi silahlanmış çocuk yaşlardaki gençlerin mahallelerine giren yabancıları çevirip "faşist misin, devrimci misin?" sorularındaki siyasal karşı duruş ve kopuş gibi.

İster ulusal olsun ister sınıfsal her devrimci hareket, kitleselleşmek için mutlaka ve mutlaka kitlelerin duygu ve düşüncelerini dikkate alması gerekir. Kitleler ulusal ve sınıfsal bilinci esasta kitlesel eylemlilikler içinde edinirler. Bazı süreçlerde isabetli tesbit edilen sloganlar eyleme, bazı süreçlerde ise eylem slogana dönüşür. Kürt bölgesinde, Yurtsever Devrimci Hareket 15 Ağustos Eruh-Şemdinli eylemini gerçekleştirdi, bir kaç yıl sonra bu eylem Kürt bölgesi kitlelerinin dilinde "Gerilla vuruyor" şeklinde bir slogana dönüştü. Tıpkı, sınıf mücadeleleri tarihinin ortaya koyduğu, siyasal iktidarın silahla ele geçirilip, silahla korunması gerçeğinin "iktidar namlunun ucundadır" sloganına dönüşmesi gibi.

"Kürt" ve "Kürdistan" kavramları elbette yüzyıllardır var ve Kürtlerin önemli bir bölümü bu kavramları, her türlü zulme, sömürüye, asimilasyona rağmen kullanmaktan vazgeçmedi. Ancak bu kavramların Kuzey Kürt bölgesinin ve Türkiye'de bir karşı duruş, bir kopuş anlamında kitleler tarafından kullanılıyor olmasında en büyük payın, ulusal mücadeleninin başını çeken Yurtsever Devrimci hareketin, bölgede baş çelişki olarak sömürgeci devletle, bir avuç işbirlikçi dışındaki tüm ulus arasındaki çelişki olarak görmesi ve bu çelişkiyi silah zoruyla çözme girişiminde ısrarlı oluşudur. Bu ısrarından vazgeçtiği zaman yukarda belirtilen karşı duruşun ve kopuşun gelişmesine, ancak engel olur onu ortadan kaldıramaz.

Sonuç olarak; Türkiye'li Maoistler'in ulusal hareketden öğrenmesi gereken çok şey vardır. Bunların başında da baş çelişkiyi doğru tesbit edip onun çözümü için gerekli araç ve yöntemleri hayata geçirmeleri gelmektedir. Bu da ancak sınıfa karşı sınıf perspektifiyle hareket edilerek başarılır. Sınıfa karşı sınıf perspektifi içinde, Mao'nun ortaya koyduğu şu bilimsel yöntemi kullanmak gerekir: *"Gerçeği kılgı içinde bulmak ve sonra da gene kılgı içinde kanıtlamak ve geliştirmek. Algısal bigiden yola çıkmak ve onu etkin bir biçimde ussal bilgiye vardırmak; sonra ussal bilgiden yola çıkmak ve hem öznel hem de nesnel dünyayı değiştirmek üzere kılgıya etkin bir biçimde yol göstermek. Kılgı, bilgi, sonra yeniden kılgı yeniden bilgi. Bu süreç sonu gelmeyen döngülerle yinelenir ve kılgının ve bilginin özü her keresinde daha yüksek bir düzeye ulaşır. Diyalektik maddeci bilgi kuramı budur"* (Mao-Pratik Üzerine).

'Ezilenlerin Pedagojisi' üzerine

Murat KAYMAK

I - EZİLENLERİN PEDAGOJİSİ VE MARKSİZM

Marx, Feuerbach üzerine yazdığı onbir tezden üçüncüsünde şunları söylemektedir: *"Şartların değişmesi ve eğitim konusundaki maddeci doktrin, şartların insanlar tarfından değiştirildiğini ve eğitimcinin kendisinin de zorunlu olarak bir eğitimden geçtiğini de unutmaktadır. Bundan dolayı bu doktrin toplumu iki kısıma ayırmak ve bunlardan birini topluma üstün göstermek zorunda kalıyor, şartların değişmesi ile insan faaliyeti, ya da kendi kendini değiştirme arasındaki uygunluk yalnızca devrimci olarak kavranabilir ve rasyonel biçimde anlaşılabilir"*. (Marx)

Marks'ın diyalektikten yoksun bir materyalizm olarak nitelediği Feuerbach'ın materyalizmi üzerine bu tespiti, onun düşüncesinde önemli bir yere sahiptir. Özellikle Marx'ın toplumsal değişme kuramı, çoğu kez altyapı-üstyapı formülasyonunun salt altyapının belirleyiciliğine indirgendiği de gözönünde bulundurulursa burada daha anlaşılır bir biçimde gözükmektedir. Şüphesiz burada toplumsal değişme kuramının bütün yönleri bulunmuyor. Ancak konumuz bağlamında bu metin oldukça önemlidir. Çünkü Freire'i anlamak, büyük ölçüde Marks'ın bazı kavramlarını, tezlerini anlamayı zorunlu kılmaktadır. Bir bakıma Marks ile Freire'ı birlikte ele almak kaçınılmazdır da. Freire'ın tespitlerini tarhsel bir sürece oturtamaz isek, söz konusu tezlerini, kavramlarını gerçek içerikleriyle anlamakta güçlük çekeriz.

Freire, kendisini Marksist bir eğitim kuramcısı olarak tanımlamıyor. Tam tersi, Marksistleri **"kendisiyle kısmen fikir uyuşmazlığı içinde olan"** ve kitabını sonuna kadar okuyacak insanlar olarak görüyor.(s.17) O kendini **"radikal"** olarak tanımlıyorsa da Marksist'ler'in çok uzağında değildir. Geliştirdiği eğitim kuramında gönderme yaptığı düşünürlerin büyük bir bölümü Marksist'tir. Bunlar; başta Marks olmak üzere, Guevara, Mao, Althusser, Marcuse, Gramsci'dir.

Aynı şekilde onun kuramı, Marksizmin tam tersi diye niteleyebileceğimiz, Hıristiyanlıktan da etkilenmiştir. "Eğitim Politikası: Kültür, İktidar ve Özgürleşmek" adlı kitabının ingilizce çevirmeni Donaldo Macedo ile yaptığı söyleşide, Macedo'un sorusundaki şu cümle, Freire'ın eğitim kuramının Hıristiyanlık ile ilişkisi üzerine bize bazı düşünceler öne sürebilmemiz için veri niteliği taşımaktadır. *"...Massachuetts Üniversitesi'nde ilahiyat profesörü olan Richard Horsley, Ezilenlerin Pedagojisini okuduktan sonra Yeni Ahit'i daha iyi anlamaya başladığını söylemişti"* (s.169)

Ancak, Freire'ın eğitim kuramının gerek Marksizm'le olan ilişkisi, gerekse başka bir ideoloji veya kültürle ilişkisi, onun kendine özgü niteliklerini gözardı etmemize gerekçe olamaz. Freire'ın tezleri, basit bir biçimde Marksizm'in ve Hıristiyanlığın bazı tezlerinin tekrarıdır biçimindeki bir düşünce çok yanıltıcı olacaktır. Bu yanıltıcılıktan uzaklaşarak Freire'ın kuramının tarihsel bir perspektife oturtulması için bağlantılı olduğu ideoloji ve kültürlerin de değerlendirilmesi gerekmektedir.

Böylesi bir değerlendirmede iki sorun ortaya çıkmaktıdır: Birincisi, Hıristiyanlık ve Hıristiyanlık felsefesi konusunda yeterince bilgi birikimine sahip olmamamız. Bu eksiklik, Melih Başaran'ın "Ve niçin (yine) felsefe" adlı kitabındaki Ezilenlerin Pedagojisi üzerine makalesiyle bir ölçüde aşılabilir.

İkinci sorun ise, Freire'ın bu eserinden başka bir çalışmasının dilimizde yayımlanmamış olması. Freire'ın düşünce dünyasının gelişimini anlayabilmemiz için **"olgunluk eseri sayılan"** (s.11) Ezilenlerin Pedagojisi'nden önce yazdıklarını izlememizin gerekliliği ve bunun mümkün olmaması, nereden bakılırsa bakılsın yapacağımız değerlendirmelerin eksik kalmasına neden olacaktır. Nitekim eserde sık sık gönderme yaptığı "Özgürleşme Pratiği Olarak Eğitim" çalışması başlığından da anlaşılacağı gibi Ezilenlerin Pedagojisi'ndeki eğitim tanımının ta kendisidir.

Yukarıda belirtilen sınırlılıklara rağmen bu çalışmada Freire'ın kuramının Marksizmle bağlantısı üzerinde genel hatlarıyla durulacaktır.

A-YÖNTEM AÇISINDAN

Freire, toplumsal olgu olarak ezen ezilen ilişkisinden yola çıkarken bu ilişkinin diyalektik niteliğinden bahseder(s.26). Bir ilişkinin diyalektik niteliğinden bahsetmekle bir eserde diyalektiği yöntem olarak kullanmak elbetteki farklıdır. Freire'ın eserindeki çözümlemelerin ardındaki bilimsel bakışın kullanıldığı yöntem nedir? Bu yöntem diyalektik yöntem midir? Eğer Freire, diyalektik yöntemi kullanıyorsa Marksizm'in kabul ettiği diyalektik yöntemle aynı mıdır? Freire, bu çalışmasında diyalektik yöntemi kullanıyor. Ancak çalışmasının her hangi bir yerinde yönteminin diyalektik olduğunu savlamıyor. Buna rağmen diyalektik yöntemin temel ilkeleri olan "zıtların birliği", "karşıtların savaşımı" "yadsıma" ilkelerini her sayfada görebiliyoruz. **"Diyalektik düşüncede dünya ve eylem**

ayrılmaz biçimde karşılıklı bağımlılık içindedirler."(s.30) Freire diyalektik yöntemin bu ilkesini tamamıyla benimsemektedir. Daha çalışmasının ilk cümlesinde olguyu çelişme(hareket) olarak ele alıyor ve çelişmenin temel nedenini çelişenlerin birbirine bağımlılık ilişkisi olarak açımlıyor. **"İnsanlaşma kaygısı öncelikle insandışılaşmanın sadece varlıksal bir olasılık değil, ayrıca tarihsel bir gerçeklik olarak da fark edilmesini sağlar."**(s.21-22)

Devamla Freire, yöntemsel açıdan olguyu bu şekilde koyduktan sonra çelişmenin her aşamasında yadsımayı zorunlu görür. Aslında çalışma boyunca ele aldığı "ezen-ezilen" çelişmesi ezilenin ezeni yadsımasıyla sonuçlanır. Şüphesiz ezilenin ezeni yadsıması salt bir reddetme değildir. "**Problem tanımlayıcı eğitim, ezenlerin çıkarına hizmet etmez**".(s.60) derken açık bir reddedişi ifade etse bile.

Diyalektik yöntemde yadsıma aynı zamanda bir aşmadır. Her aşma aynı zamanda daha öncesindeki bir başka şeyin yadsınmasıdır. Marksizm'de diyalektiğin bu yasası yadsımanın yadsıması biçimindedir. Freire'ın ezilenlerin özgürleşmesi dediği şey yadsımanın yadsınmasıdır. Ne var ki Freire'ın diyalektiği bu kullanımı Marksist kullanımdaki gibi tarihsellik taşımamaktadır. Ezenlerin Pedagojisi, ezenlerin varlığını sürdürmede zorunlu bir işlevselliğe sahip ken, acaba hangi tüplumsal evrim aşamasına denk düşmektedir? Freire'ın kullanımında bu ve bu gibi sorulabilecek sorulara yanıt bulmak mümkün görülmüyor.

Freire'ın yönteminde Marksizmle ilişkilendirilecek bir başka kavram "praksis"dir. Bu kavramı Freire, düşünce ve eylem birlikteliği anlamında kullanmaktadır. **"İnsanların faaliyeti eylemden ve düşünceden oluşur; bu praksistir; dünyanın dönüştürülmesidir."**(s.61, s.97) İnsani etkinlikleri praksis olarak değerlendirmek diyalektik bir çıkarsamadır. Düşünce ve eylem birbirine karşıt ama birbirini zorunlu kılan davranışlardır.

Marksist diyalektik aynı zamanda materyalisttir.

Freire'ın diyalektiği de materyalist olma iddiasındadır, ancak bunu hemen hemen hiç vurgulamaz. Bu çıkarsama onun, özgürleşme sürecinin sonucunda artık ezenin de ezilenen de olmayacağı bir dönemin sonrasında **"bu çözüm idealist terimlerle başarılamaz"**(s.26) cümlesinden yapılabilmektedir.

Görülüyorki; Freire yöntem bakımından Marksizme bağlıdır. Ancak onun çalışmasında Marksist yöntemi kullanmış olması sonuçta çıkarsamalarının ve açıklamalarının Marksizmle bütünüyle örtüşmesi anlamına gelmemektedir.

Nitekim(ilerde de ele alacağımız gibi) Marksizmle kavramlar düzeyinde kurduğu ilişkide de bu durum daha iyi görülecektir.

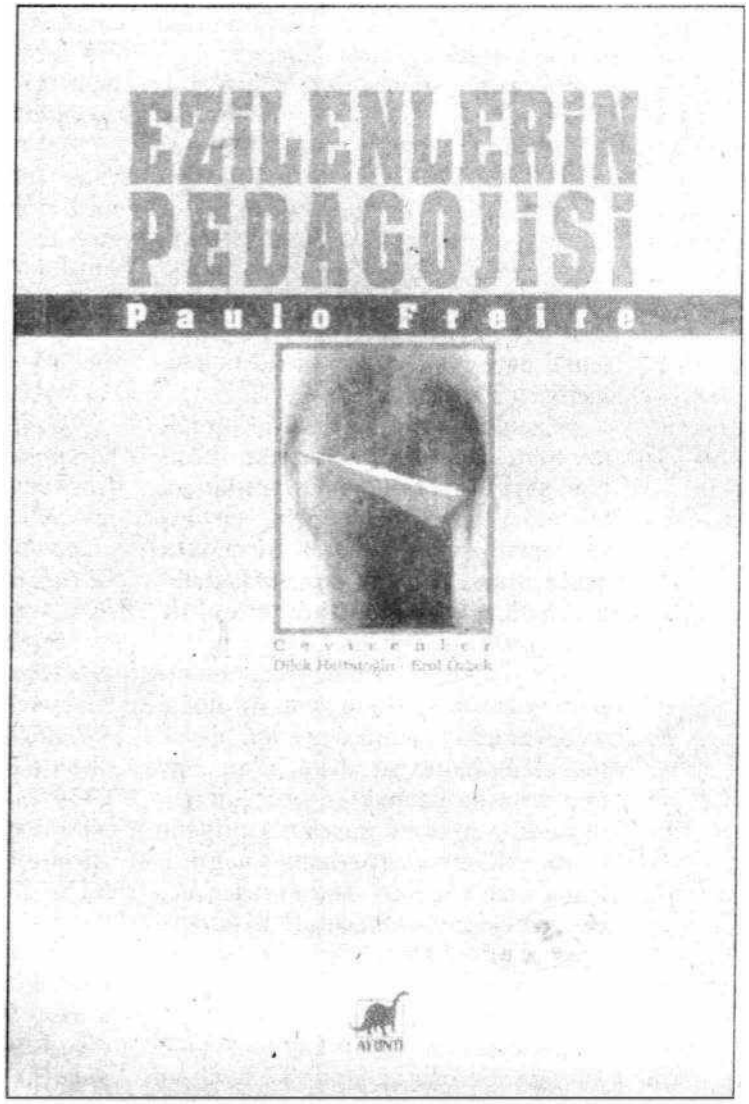

B-KAVRAMSAL DÜZEYDE

1-Ezenler-Ezilenler(Toplumsal Sınıfların Durumu)

Kitabın başlığının "Ezilenlerin Pedagojisi" olması, doğrudan doğruya ezen ezilen ilişkisi üzerinde durmamızı sağlıyor. Freire'ın bu iki kavramını açıklamak zorundayız. Ezen ezilen kavramları bir durumu ifade eder; gerek sıfat olarak kullanımında , gerekse fiil olarak. Freire, ezenleri ve ezilenleri iki ayrı sınıf olarak görmektedir:"Bir sınıf olarak ezilenler", "ezilenlerin sınıf olarak ortadan kalkması"(s.33)

Marksizm açısından ezen ezilen ilişkisi bir sonuçtur. Toplumsal evrimin belli bir aşamasında ortaya çıkan sınıflar ezme ezilme gerçeğini de beraberinde getirir. Marksist bakış açısı bu konudaki tutumunu Manifesto'da şöyle dile getirir: *"Bugüne kadar gelmiş geçmiş bütün toplumların tarihi sınıf kavgalarının tarihidir. Özgür insan ve köle, asilzade, avam, lord ve serf, lonca ustası, kalfa, bir kelime ile ezen ve ezilen, sürekli olarak birbirlerine karşı olmuşlardır.*(Marks, Komünist Manifesto s.175) Kısacası ezme ve ezilme sınıf savaşımının genel bir perspektifidir.

Ezme ve ezilme sınıflı topluma geçişle ortaya çıkmıştır. Freire'nin eğitim kuramı ezilenlerden yola çıktığına göre tarihin hangi aşamasındaki ezilenleri kapsamaktadır? Ezme ve ezilme olguları bir üretim tarzına bağlı olarak açıkça ele alınmıyor. Kullandığı kavram ve yaptığı tespitlerden anladığımıza göre bu günümüz toplumudur.

Büyük ölçüde ezen ve ezilen ilişkisini burjuvazi ve proletarya ayırımına denk düşecek biçimde kullanmaktadır. Marksizm bu ayrımı şu şekilde belirtir: *"Bir bütün olarak toplum, gittikçe daha büyük iki düşman kamp, doğrudan doğruya birbirinin karşısında bulunan iki büyük sınıf arasında parçalanmaktadır: Burjuvazi ve proletarya."* (Marks, age S. 176)

Sınıf kavramı saf bir bütünlüğü ifade etmez. Ezen ve ezilen kavramını nasıl bir toplumsal ilişki bütünlüğünü ifade ettiğini anlayabilmemiz gerekir. Bu konuda Marx'ın herhangi bir tanım vermediğini biliyoruz. Ancak bir sınıfı meydana getiren koşulların neler olduğu konusunda yazdığı şu satırlar kapitalist toplumun sınıfsal görünümünü vermektedir: *"İlk bakışta her birinin gelirleri ve gelir kaynaklarının ayrı olması sınıfları meydana getiren neden olarak görülebilir. Sınıflar, her birinin bileşkeleri yani bireysel üyeleri sırasıyla ücret, kar ve toprak kirasından, başka bir deyişle kol güçlerini, sermayelerini ve toprak mülklerini kullanarak yaşayan üç büyük toplumsal gruptur."* (Marx, age s.152)

Marksizm'de sınıf kavramı, Lenin ile gerçek tanımını bulmuştur: *"Tarihsel olarak belirlenmiş bir toplumsal üretim sistemi içindeki yerle, üretim araçlarıyla olan ilişkileriyle çoğu kez yasaların belirlediği ve kabul ettiği) emeğin toplumsal örgütlenmesiyle, dolayısıyla kendi tasarruflarındaki toplumsal zenginliklerin elde ediliş biçimleri ve önemiyle ayrılan geniş insan grupları"* (Lenin, Marks-Engels, Marksizm)

Lenin'in bu tanımı, kapitalist toplumda üç temel sınıfın olduğunu belirtiyor: Burjuvazi, proletarya, köylü. Köylü sınıfının hızla proletarya veya burjuvaziye dönüştüğü dikkate alınırsa kapitalist toplumun iki temel sınıfının olduğundan bahsedebiliriz. Ne var ki yukarıda belirtildiği üzere, bu sınıflar saf bir bütünlük taşımazlar. Bir çok ara tabakayı içinde barındırırlar(biraz önce Marks'ın cümlesinde olduğu gibi). İşte bu ara tabakalar, bulundukları yerler bakımından ezen ya da ezilen olmaktadır. Özellikle politik iktidarla olan ilişkiler bakımından Marksizm, bu ara tabakalardan burjuva olarak nitelediği iki ara tabakayı ezilenler safında görmüştü. Freire'ın sıkça örnek verdiği Küba devrimi düşünülürse proletaryaya oranla görece daha olumlu koşullara sahip küçük burjuvazi ezilenlerin öncülüğünü yaparak siyasal devrimi gerçekleştirmiştir. Çin'de ise küçük burjuvaziden daha olumlu koşullara sahip olan orta burjuvazi ezilenlerin safında devrimci bir rol alabilmiştir.

Bu özetten şu sonucu çıkarabiliriz: Marksizm'de sınıf kavramı salt ezilme özelliği ile tanımlanmıyor. Eğer öyle olsaydı, var olan özellikleri bakımından ezen konumunda olması gereken bir sınıfın bazı koşullarda devrimci olabilmesini açıklayamazdık. Ezilme bir toplumsal sınıfı tanımlamada tek başına yeterli ölçüt değildir.

Ezen-ezilen ayrımını bir an olsun, Marksizm'den ayrı düşünüp kimdir ezen, ezilen sorusunu tekrarlar isek, şu satırları yeniden okumamız gerekecektir: **"Ezen-ezilen arasındaki ilişkinin temel öğelerinden biri kural belirlemedir."**(s.24)

"Ezenler için olmak sahip olmaktır, hemen hemen her zaman da hiçbir şeyi olmayanların sırtından sahip olmaktır. Ezilenler için, varoluşsal tecrübelerinin belirli bir noktasında olmak ezene benzemek değildir. Fakat ezenin altında olmaktır, ona bağlı olmaktır."(s.41)

Son olarak ezen-ezilen kavramlarının toplumsal sınıf kavramı, bir noktaya daha açıklık getirmek yararlı olacaktır. Freire, burjuvazi ve proletarya kavramlarını kullanmaktan ısrarla kaçınmaktadır. Ama bu kavramlaştırmanın bilimselliğini de reddetmiş değildir. Hatta ezenlerin sınıf kavramından hoşlanmadıklarını yazarken(s.112) kendisi, ezen ve ezilen kavramının yanında sınıf kavramını sınıflar biçiminde çoğul kullanmaktadır.(113)

Çoğu kez de ezilen kavramını halk kavramı ile eşit anlamda kullandığını görüyoruz. Marksizm açısından halk kavramı devrimden çıkarı olan her türlü toplumsal kategoriyi kapsar. (Mao Seçme Eserler I) Bu nedenle de ezilme olgusu tek başına halkı belirlemede ölçüt olamaz.Halkı oluşturanların bazı tarihsel aşamalarda ve bazı sosyal koşullarda değişebildiğini gözönünde bulundurursak, Freire'ın halk ile ezilenleri eşit anlamlı kullanması yeterince açıklayıcı olamamaktadır.

2-Özgürlük mü? - Özgürleşme mi?

İlerde değineceğimiz üzere Freire, eğitimi özgürleşme olarak ele almaktadır. Ezilenlerin pedagojisi ezilenlerin özgürleşmesini içerir. Aynı zamanda özgürleşmek, özgürleştirmek insani ve tarihsel bakımdan görev niteliği taşır.(s.22)

Ezen ve ezilen kavramından sonra en sık kullanılan özgürleşme kavramı Marksizm'de nasıl kullanılıyor? Freire'ın özgürlük problemini özgürleşme olarak ele almasında, Marksizm'in kendisini öncellemesi söz konusu mudur?Bunun için soruyu şu şekilde sormak açıklayıcı olabilir: Özgürlük mü? Özgürleşme mi?

Marksizm'in özgürlük kavramını Hegel'de olduğu gibi zorunluluk kavramı ile birlikte ele almaktadır. Engels, Anti-Dühring'de özgürlük doğa yasalarının ve toplumun yasalarının kavranmasıyla kendisini ifade eder, demektedir. Marks'ın Kapital'inin üçüncü cildindeki şu satırlar daha açıklayıcı olacaktır:

"Özgürlük alanı, gerçekte ancak gereksinme ve dış amaçlarla belirlenen çalışmanın bittiği yerde başlar$ onun içindir ki, doğası gereği tam anlamıyla madde üretim alanının dışındadır. Tıpkı vahşinin gereksinimlerini karşılamak, yaşamını sağlamak ve sürdürmek için doğayla boğuşmak zorunda olması gibi uygar insan da bu durumdadır. Gelişmesiyle gereksinimleri çoğaldığı için doğal zorunlulukların alanı da genişler.Fakat aynı zamanda bu gereksinimlerin karşılanmasını sağlayan üretim güçleri de sağlanır.Bu alanda özgürlük, toplumsallaşmış insanlığın, birleşmiş üreticilerin doğa ile alışverişlerini akla uygun olarak düenlemeleri, kör bir güç tarafından yönetilmek işlerini en az enerji harcayarak, insanlara uygun ve yakışır konularda görmeleri olgusundan başka birşey olamaz. Böyle olmakla birlikte, bu her zaman bir zorunluluk alanı olarak kalır. Onun ötesinde, insan yetkinliğinin yalnız kendisi için, gelişimi gerçek özgürlük alanıyla başlar, bu da ancak zorunluluk alanını kendisine temel alarak onun üstünde serpilebilinir." (Marks, age s.243-244)

Özgürlük, gereksinmelerinin genişlemesi bağlamında düşünüldüğünde özgürleşmedir.Toplumların tarihsel evrimi veya bireyin kendi özel yaşamı geleceğe doğru ancak özgür olmak biçiminde değil, özgür olma durumlarının elde edilmesi yönündedir. Bunun tersi bir toplum içinde ise, birey için mümkündür.

Özgürlük, sınıfsal farklılaşmanın sonucunda tanımlanabilir olmuştur. Köleci toplumu önceleyen komünal toplum onu yaşayanların tanımlayabilmesinden çok uzaktı. Özgürlük kavramsal düzeyde kesinlikle böylesi toplum için herhangi bir gerçeklik ifade etmemiştir.

Özgürlüğün bir süreci içermesi komünal toplumdan kapitalist topluma, oradan komünist topluma doğru tarihsel

evrime tabi oluşu özgürleşmenin herhangi bir sınırından bahsetmeyi zorlaştırmaktadır. Özgürleşme başlayan ve biten bir olgu değil.Marksizm'de özgürleşmenin bugün için en önemli koşulu sınıfın yada bireyin kendi olmakla, kendisi olmaya başlamasıdır.

Bu bağlamda Freire'ın benimsediği özgürleşme kavramıyla Marksizm'in bu konudaki temel tezlerinin çakıştığını söyleyebiliriz: **"Özgürleşme bir doğumdur, hem de acılı bir doğum. Ortaya çıkan insan yeni bir insandır ve varoluşu ancak ezen-ezilen çelikisi insanların insanlaşmasıyla alt edildiğinde mümkündür."**(s.26)

Özgürleşme şüphesiz özgürleştirici davranışta bulunmayı gerektirir. Marksizm'de kendisi için olmak özgürleşmek için bir ön koşul olarak dururken Freire'da daha açımlanmış biçimde sunulmaktadır. Freire, Josse Luis Fiori'nin yayımlanmış bir çalışmasında özgürleşmek için gereki davramışın ne olduğunu açıklamaktadır: **"Özgürleştirici edim bir kavrama ve isteme anını zorunlu olarak içerir. Bu türden edimler hem bu kavrama ve isteme anından önce gelir, hem de onu izler; önce bir hazırlık sürecini görür, sonrada tarih içinde etkili olmayı ve kendini tarih içinde sürdürmeyi sağlar."**(s.28)

Özgürleşme konusunda Freire, Marksizm'in özgürleşme kuramından ayrılan özgürleşme aracı olarak eğitime verdiği önemdir. Neredeyse özgürleşmenin tek aracı eğitim olarak bize sunulmaktadır. Eğitime yüklenen bu işlevsellik, bir çok açıdan tartışılması gereken yönler taşımaktadır. Özellikle ezilenlerin içinde bulundukları toplumsal koşulların farklılığı hiç göz önünde bulundurulmamaktadır. Toplumsal koşulların iradeden bağımsız yasalara bağlı oluşu ile salt iradi faaliyet olarak eğitim arasındaki ilişki bütünüyle eğitimin irade dışı yasalara müdahale edebileceği düşüncesi ancak idealizm olarak adlandırılabilir.

3-Toplumsal Bilinç ve Yabancılaşma

Toplumsal gerçeklik ile bilinç arasındaki ilişki Spring'in yerinde saptamasıyla Freire'da "anahtar" unsurdur.(Spring,Özgür Eğitim,1991 s.47) Marksizm'in temel kavramlarının genel hatlarının çizildiği Ekonomi Politiğin Eleştirisine "önsöz" ile "Alman İdeolojisi"nde bilim ve toplumsal bilinç kavramları temel kavramlardan biri olarak ele alınmaktadır.

Poulo Freire

"Önsöz"de toplumsal bilinç, egemen ve tali üretim tarzlarının oluşturduğu toplumsal kuruluşun bütün üst yapı öğelerini kapsar biçimde kullanmaktadır. Dil, bilim, ahlak, sanat ve buna benzer kurumlar toplumsal bilincin parçalarıdır. Toplumsal kuruluşu oluşturan üretim tarzlarına ait üretim ilişkileri toplumsal bilincin nesnel temelini oluşturur.

Alman İdeolojisi'nde bu konuda daha kapsamlı bilgiler bulunmaktadır. Bilinç "hiçbir zaman bilinçli varlıktan başka birşey olamaz ve insanların varlığı gerçek yaşam süreçleridir."(Alman İdeolojisi, Marks-Engels)

"Yaşamı belirleyen bilinç değildir ama, bilinci belirleyen yaşamdır. Birinci biçimde, şeylerin ele alınışında, canlı bireymiş gibi bilinçten hareket edilir, gerçek yaşama uygun düşen ikinci biçimde ise bizzat gerçek ve canlı bireylerden hareket edilir ve bilinç yalnızca onların bilinci olarak dikkate alınır."

Freire tam da bu biçimde ele almaktadır. Ona göre pedagoji **"bizzat öğrencilerin bilincinin ifade edilmesini sağlar."**(s.44) Devamla yine Alvara Viera Pinta'dan yaptığı alıntı yukarıda alıntılanan Marksizm'in görüşüyle çakışacak biçimdedir, bir farkla Pinta bilinci son tahlilde yöntem olarak değerlendirmektedir.

"Bilincin özü, dünyayla birlikte olmaktır ve bu davranış sürekli ve kaçınılmazdır.Dolayısıyla bilinç özü gereğince kendisinden başka kendisi dışında, kendisini kuşatan ve onu fikirsel yeteneği aracılığıyla kavradığı bir şeye giden yoldur."

Freire bilinç konusunda, bilincin gelişmesini bireyin kendi yaşam süreçlerinin farkına varması biçiminde ele alması, Marks ve Engels'in *"yaşamı belirleyen bilinç değildir, ama bilinci belirleyen yaşamdır,"* sözü bir çelişki içeriyormuş gibi değerlendirilebilir. Marks ve Engels'in burada söz konusu ettikleri toplumsal yaşamdır.

Bilinç tek bir bireyin bilnci değildir. Freire, ezilenlerin bilincini açıkça ezilenlerin içinde yaşadıkları koşullara bağlar. Bireyin grubun, sınıfın veya sadece ezilenlerin kendisi için olmaya başladıkları noktada bilinç elbetteki yaşam süreçlerinin farkına varmak olacaktır.

Toplumsal bilinç konusuna kısaca değindikten sonra yabancılaşma kavramına geçebiliriz.

Yabancılaşma, Marksizm tarafından oldukça önemsenen bir olgudur. Çünkü yabancılaşmanın varlığı aynı zamanda devrim çağrısı içerir. Yabancılaşmadan kurtulmak ancak devrimle olacaktır. Kendisine karşı devrim yapılmasıyla kurtulunabilinir. Bu aynı zamanda üretici güçlerin gelişmişlik düzeyinin yüksek bir evresidir. Mevcut durumdan kurtulmayı gerçek komünizm olarak gören Marks ve Engels komünizmi nihai olarak yabancılaşmadan kurtulunacak bir aşama olarak görmektedir.

Yabancılaşma kişi, grup, toplum kendine ait bir etkinliğin, ürünlerin veya kendisine, içinde yaşadığı doğaya, insanlara hatta kendisine karşı yabancı duruma gelmiş olmasıdır. Kendine yabancılaşma, yabancılaşmanın görülebilen biçimlerinden sadece biri değil ama esas yapısı ve özüdür.

Freire'da sessizlik kültürü içinde bulunan veya ezenlerin değerlerini içselleştirmiş konuma gelen ezilen, yabancılaşma süreci içine girmiş durumdadır. Freire'ın Ezilenlerin Pedagojisi ezilenleri bu durumdan kurtarmanın yöntemini vermektedir.

Sonuç olarak bu bölüm için şunları söyleyebiliriz: Freire, Ezilenlerin Pedagojisi'nde toplumu analiz etme bakımından Marksizm'in kavramlarıyla içli dışlı görülmektedir. Dolayısıyla Marksist kategorilerle toplum analizi onun eğitim kavramının Marksist içerikle yoğrulmasına neden olmuştur. Başta da belirtildiği üzere Freire'ın eğitim kuramına tam anlamıyla Marksist eğitim kuramının yeni bir biçimi denilemez.

Şunu da belirtmeliyiz ki, kullandığı kavramlar görüldüğü üzre salt kendine özgü olmaktan uzaktır.

II - EZİLENLERİN PEDAGOJİSİ VE YÖNTEM

Freire'ın eğitim kuramı karşıtlıklar üzerine kuruludur. Bu karşıtlıklar arası lığıyla çözümlemelerini yapan Freire, kuramını bu çözümlemelerin üstüne kurar.

Freire, insanın tarihsel yetisi olarak nitelediği insanlaşma olgusunu temel problem olarak belirtirken, insandışılaşmış bir dünyada, kendi gerçekliklerinden koparılmış olarak yaşayan (ezilenlerin) insanların **"kurtuluşları için mücadele etmek zorunda olduğu"** temel tezinden (s.60) hareket ederek toplumsal yaşamın ve ezilenlerin hedefinin dünyanın insanileştirilmesi olduğunu belirtir. İnsandışılaşmanın bir yeti değil, aksine insanlaşma yetisinin tahrifi olduğunu ve bu nedenle insanlaşma yetisinin harekete geçirilmesi gerektiğini söyler.(s.22)

Daha tam insan olmak olarak tanımladığı insanlaşmayı gerçekleyebilmek için ezilenlerin, kendilerini insandışılaştırılanlara (ezenler) karşi er veya geç mücadele edeceğini söyleyen (s.22) Freire, ezilenlerin tarihsel görevinin kendilerini ve kendileri ile birlikte ezenleri de özgürleştirmek olduğunu belirtmektedir.(s.22, s.28) Ezilenlerin bu dönüşümü gerçekleşmeye muktedir olduğunu belirten Freire'ın dilinde "insan olmak, seçimler yapan ve kendi kaderini yönlendirmeye çalışan bir eyleyen (aktör) olmaktır. Özgür olmak, bir eyleyen olmak, kim olduğunu, çevredeki toplumsal dünya tarafından nasıl biçimlendirildiğini bilmektir." (Spring, Özgür Eğitim 1991 s.47).

Freire göre; "A'nın nesnel olarak 'B'yi sömürdüğü veya sorumlu bir kişi olarak özgüvenini pekiştirmesini engellediği her hangi bir durum, ezme durumudur.(s.32) Ezilme durumu içerisinde bulunan ve insanlıkları çalınmış, yoksunlaştırılmış olan ezilenlerin, ezilme durumunun üstesinden gelebilmek için, bunun nedenlerini eleştirel bir bakışla tanımaları gerekir. (s.25) İnsandışılaştırılmış bir dünyayı insanlaştırma, özgürleşme mücadelesini gerekli kılarken, bu özgürleşme ve mücadele isteğinin bizzat ezilenlerden ve ezilenlerle gerçek dayanışma içinde bulunanlardan gelmesi gerektiğini söyleyen (s,23) Freire, onların bu özgürleşmeyi, özgürleşme arayışı praksisiyle, özgürleşme için mücadele etme gerekliliğini tanıyarak kazanacaklarını belirtir(s.23).

Özgürleşme, insanların üzerinde yaşadığı dünyayı dönüştürmek için düşünmesi ve eyleme geçmesidir (s53). Ezilme durumu içinde kendi gerçekliğinin farkına varma ile başlayacak bir süreçtir. Ezilenler özgürleşme mücadelesine girebilmek için ezilme gerçekliğini, çıkışı olmayan kapalı bir dünya olarak değil, dönüştürebilecekleri kısıtlayıcı bir durum olarak idrak etmelidirler(s.26). Ezen-ezilen çelişkisi somut bir durum içinde kurulduğu için, bu çelişkinin çözümlenişi ezilmeyi doğuran somut durumun dönüştürülmesidir(s.27). Ezilme durumu içerisinde gerçekliğe gömülüş (sessizlik kültürü) bulunan ezilenlerin, nesnel dünyayı tanımaları, gerçekliklerinin farkına varmaları, kendileri için varlıklar haline gelmeleri gerekmektedir. Freire'ın özgürleşme praksisi diye niteleyebileceğimiz "Ezilenlerin Pedagojisi" işte tam burada işlev görmektedir. Egemenlik yapısının bu sessizlik kültürünün sürmesine yarayan "Ezenlerin Pedagojisi"nin (s.31) karşısına koyduğu "Ezilenlerin Pedagojisi", daha tam insan olmanın, özgürleşmenin bir aracıdır.

Freire göre; ezilenlerin insanlıklarını yeniden kazanma yolundaki kesintisiz mücadelesinde, ezilenlerle birlikte şekillenmesi gereken (s.26) bu pedagoji, ezilme olgusunu ve nedenlerini, ezilenlerin hakkında düşüneceği nesneler haline getirir ve bu durumu bir problem olarak sunma yoluyla düşünme sürecini yaratır. Bu süreçten de özgürleşme mücadelesine katılım doğar(ss.26). Ezilenlerin pedagojisi, ezilenlerin, hem kendilerini hem de onları ezenlerin insandışılaşmanın cisimleşmeleri olduğunu farketmelerinin bir aracıdır(s.26). Ezme-ezilme somut durumunun dönüştürülebilmesi için, "kendileri için varlık" olmaları yolunda mücadele aracı olarak ezilenlerin pedagojisi, düşünme ve eylemin birlikteliğini yaratarak, ezilenler için, ezilenlerle birlikte oluşturulur.

Ezilenlerle dayanışma içinde, bizzat ezilenlerin bilincinin ifade edilmesini sağlayan bu pedagojiyi hümanist ve özgürlükçü olarak tanımlayan Freire, bu pedagojinin iki aşaması olduğunu belirtir: "Birinci aşamada ezilenler içinde ezildikleri dünyayı "deşifre" ederler ve "praksis" aracılığıyla, bu dünyanın dönüştürülmesine kendilerini adarlar. Bu aşamanın pedagojisi ezilen bilinci ve ezen bilinci problemiyle ilgilenmek zorundadır. Bu pedagoji, onların dünya görüşünü, onların ahlakını göz önüne almak zorundadır. İkinci aşamada, ki bu aşamda içinde ezildikleri gerçeklik zaten dönüştürülmüştür, bu pedagoji ezilenlere ait olmaktan çıkar ve sürekli özgürleşme sürecinde tüm insanların pedagojisi haline gelir. Her iki aşamada da derine inen eylemlerle egemenlik kültürüne, kültürel bakımdan karşı çıkılması söz konusudur. Bu karşı çıkış; ilk aşamada, ezilenlerin içinde ezildikleri dünyayı algılama şeklindeki değişimde gerçekleşir; ikinci aşamada ise, devrimci dönüşümden ortaya çıkan yeni düzende hayaletler gibi dolaşan eski düzenin yarattığı ve geliştirdiği mitlerin kovulması yoluyladır.(s.32).

Freire, ezilenlerin, gerçekliğe gönülmüş durumda bulunduklarını, ezilme durumunu kaderci bir şekilde algıladıklarını ve bunların doğal sonucu olarak da kendilerine güven duymayan, edilgenliğe alıştırılmış duygusal olarak ezene bağlılığı da taşıyan ikiye bölünmüş varlıklar olduğunu belirtirken, bu kendine yabancılaşmış insanların özgürleşme edimlerinin ancak kendi bilinçliliklerini yaratma yoluyla gerçekleşebileceğini söyler. Ezilenlerin bilincini gömülmüşlük içinde tutarak sürdürülen ezme durumunun içselleşmiş bu süreçleri yarattığını ifade eden Freire, özgürleştirici pedagojinin ezilenlerin safında ve ezilenlerle birlikte oluşturularak, gerçekliğin farkına varma ve dönüştürülmesinde bir praksis olması gerektiğini vurgular. Bu ise ancak ezilenlerle doğru bir dayanışma ve her aşamanın temeli olan"diyalog" ile mümkündür. Freire'ın dilinde dayanışma **"kişinin dayanıştığı kişilerin ortamına girmesini gerektirir; radikal bir tutumdur"**(s.27). Ezilenlerle doğru dayanışma **"onları başkaları için varlıklar" haline sokan nesnel gerçekliği dönüştürmek üzere onların safında mücadele etmek demektir"**(s.27). Diyalog ise, "insanlar arasındaki yüzleşmedir ve dünyayı adlandırmak için dünya aracılığıyla yaşanır"(s.62). **"İçinde diyalogçuların ortak düşünce ve eylemlerini dönüştürülecek ve insanlaştırılacak bir dünyaya yönelttiği yüzleşme-**

dir"(s.63). Derin bir dünya ve insan sevgisine dayanan, insana yoğun bir inanç gerektiren diyalog, bir umut ve sevgi edimidir. Alçakgönüllülüğü ve eleştirel düşünceyi zorunlu bir koşul olarak barındıran diyalog, içinde sadece halen bildiklerinden daha fazlasını birlikte öğrenme girişimi içindeki insanlar tarafından gerçekleştirilebilir.(s.63-66)

Freire, ezen toplumun geleneksel eğitim yöntemini, ezilme durumunun sürdürülmesine hizmet eden ve insanların bilincinin değiştirilmesi üzerine kurulu, yığmacı, bankacı eğitim modeli olduğunu ve bu yöntemin özgürleşme mücadelesinde kullanılamayacağını belirtir. Bu modelde, anlatı üzerine kurulu öğretmen-öğrenci ilişkisi aracılığıyla gerçekliği mitleştirerek insanların dünyada varolma yolunu açıklayan belirli olguların gizlenmeye çalışıldığını, öğrencilerin yaratıcılığının önlenmesi yoluyla bilinçlerinin evcilleştrildiğini vurgulayan Freire, insanlara yardım edilecek nesneler muamelesi yapılarak, insanın daha tam insanlaşma yetisinin tahrif edildiğini söyer. Diyaloga direnen ve iletişimsizlik üzerine kurulmuş bu model öğrencileri alıcı nesnelere dönüştürür ve onların hareket alanını verilen bilgileri alıp, sınıflamaktan ibaret kılar. Bu modelde bilgi kendilerini bilen kabul edenlerin verdiği bir armağandır.(s.46-60).

Kendi özgürleşmeleri için mücadeleye girenlerin kullanmaları gereken yöntem, diyalog üzerine kurulu **"problem tanımlayıcı yöntem"**dir. Diyalog aracılığıyla öğretmen-öğrenci ilişkisini dönüştürüp, öğrenci ve öğretmenin öğrenme sürecinin özneleri haline gelmesine dayanan bu yöntemde, öğrencilerin kendi gerçekliklerini bir problem olarak algılayıp, öğrenme süresinin eleştirel düşünürleri olması hedeflenir. Problem tanımlayıcı yöntem, dünya ve dünya üzerindeki kendi gerçeklikleriyle ilgili meydan okuyan problemler üzerine düşünme yoluyla öğrencilerin yaratıcılığını geliştirirken, onların kendinde varlık olmalarına yardım eder. Problem tanımlayıcı eğitim gerçekliğin sürekli deşifresini sağlayarak insanların, gerçeklikle ilgili mitlerinin bozulmasını ve öğrenme sürecinin dünyayı kavramaya ve dönüştürmeye dönük bir eylem süreci haline gelmesini sağlar. Bu model, insanları olma sürecindeki-yetkinleşmemiş- varlıklar olarak olumlar. İnsanın bitmemiş karakteri ve gerçekliğin dönüşme özelliği, eğitimin sürekli bir faaliyet olmasını zorunlu kılar. Eğitim böylece praksis içinde sürekli yeniden oluşturulur(s.46-60).

Baskıcı ezen toplumu yansıtan bankacı eğitim yönteminin gerek varsayılarının, gerekse uygulamalarının insanları yabancılaştırmaya hizmet ettiğini ve insanları yabancılaştırarak özgürleştirmenin mümkün olamayacağını belirten Freire, gerçek özgürleşmenin bir praksis olduğunu ve insanların üzerinde yaşadıkları dünyayı dönüştürmek için düşünmesi ve eyleme geçmesi olduğunu söylüyor (s.53). Bunun ise, ancak praksis içinde ve praksis aracılığıyla oluşturulacak bir öğrenme sürecinden geçtiğini, problem tanımlayıcı yöntemin bu işlevi gerçekleştirmeye dönük olması gerektiğini vurguluyor.

III - İÇERİK VE UYGULAMA

Freire göre; yalnızca eleştirel düşünmeyi gerektiren diyalog, eleştirel düşünceyi yaratabilecek durumdadır. Diyalogsuz iletişim, iletişimsiz de gerçek eğitim olmaz. Öğretmen ile öğrenci arasındaki çelişkiyi çözümleyebilen eğitim, her ikisinin de idrak edimlerini onlara aracılık eden nesneye yönelttikleri bir durumda gerçekleşir. Böylelikle, özgürlüğün praksisi olarak eğitimin diyalogçu niteliği öğretmen-öğrencinin öncelikle kendisine ötekiyle ne hakkında diyalog kuracağını sormasıyla olur ve diyaloğun içeriğini ele almak aslında eğitim sürecinin program içeriğini ele almaktır. Diyalogçu problem tanımlayıcı öğretmen-öğrenci için eğitimin program içeriği bireylere, bilmek istedikleri şeyler hakkında yapılan, organize sistemli ve geliştirilmiş "yeniden sunuş"tur (s.66-67)

Gerçek eğitim çalışması, "A" tarafından "B" ile dünya aracılığıyla, her iki tarafı da etkileyen ve her iki tarafa da meydan okuyan, kendisi hakkında görüş ve fikir oluşturmalarını sağlayan bir dünya aracılığıyla yapılır(s.67). Gerçek hümanist eğitimci ve gerçek devrimci için eylemin nesnesi öteki insanlarla birlikte değiştirecekleri gerçekliktir, öteki insanlar değil(s.68). Bir eğitim veya siyasi eylem programının içeriğinin örgütlenmesinde çıkış noktası, bugünkü varoluşsal somut durum olmalıdır, ve halkın özlemlerini yansıtmalıdır(s.69). Bu somut durum içinde etkinlikle iletişim kurmak için, eğitimci de siyasetçi de halkın düşüncesinin, içinde diyalektik olarak biçimlendiği yapısal koşulları anlamak zorundadır(s.70). Halkın sahip olduğu dünya görüşüne saygı duymayan bir eğitim veya siyasi eylem programından hiç kimse olumlu sonuçlar umamaz. Böylesi bir program kültürel bir istiladan başka birşey değildir(s.69).

Eğitimin program içeriğini bulmak istiyorsak, insanlara aracılık eden gerçekliğe ve bu gerçekliğin eğitimciler ve halk tarafından savunulan kavranışlarına bakmalıyız(s.70). Halkın "konusal evreni" "halkın üretken konuları"nın topluluğu-diye ifade ettiğim şeyin incelenmesi ve özgürleşme pratiği olarak eğitim diyalogunu başlatır(s.70). Fikirlerin, değerlerin, kavramların ve umutların pek çoğunun, fakat aynı zamanda insanın tam insanlaşmasının önünü kesen engellerin de, somut ifadesi o tarihsel dönemin konularını oluşturur(s.74). Bu konuların bulunduğu alan, insan-dünya ilişkisinden başkası değildir. Bir dönemin karşılıklı etkileşim içindeki konularının iç içe geçmiş bütünselliği o çağın "konusal evrenini" oluşturur(s.75). Konusal evrenin araştırılmasında diyalogçu eğitimin özgürleştirici amacına uygun olarak incelemenin nesnesi insan değil, insanların gerçekliği anlattıkları düşünce-dili, bu gerçekliği idrak ettikleri düzeyler ve içinde üretken konuların bulunduğu dünya hakkındaki görüşleridir(s.70).

Öğretmen-öğrenci ve öğrenci öğretmenlerin, içinde aynı nesne hakkında idraklarını birleştirdikleri bir eğitim programının geliştirilmesine temel sağlaması amaçlandığı için, araştırmanın (konusal araştırma) kendisi de eyleme dayalı olmalıdır(s.80). Bir arayış, idrak ve dolayısıyla yaratım süreci olarak araştırma, araştırmacıların sorunların birbirlerine karşılıklı nüfus etme biçimlerini, anlamlı konuların birbiriyle bağlantısı içinde keşfetmeleri gerekir(s.80). Gerek eğitim çalışması, gerek onu desteklemek üzere tasarlanmış araştırma, kelimenin etimolojik anlamıyla "sempatik" etkinlikler olmalıdırlar(s.80).

Eğitimci insanlara sunmak üzere bir program hazırlayamayacağı gibi, konusal evreni araştırmak isteyen araştırmacı da kendisinin önceden belirlediği hareket noktalarından yola çıkarak yol tarifeleri düzenleyemez(s.80). Problem

tanımlayıcı yöntemin program içeriği, öğrencilerin üretken konularının bulunduğu dünyaya bakışıyla kurulur ve örgütlenir. Programın kapsamı bu şekilde sürekli genişler ve kendini yeniler. Araştırmayla ifşa edilen konusal evreni disiplinler arası bir ekip çalışmasıyla inceleyen diyalogçu öğretmenin görevi bu konusal evreni, daha önce kendilerinden edindiği insanlara'yeniden sunmak'tır- ve bunu da bir ders biçiminde değil, bir problem olarak "yeniden sunmak"tır(s.82).

Freire'ın cümleleri ile oluşturulan bu açıklamalardan sonra, onun geliştirdiği yönteme örnek olması ve yönteminin temel kavramlarının kullanımını da yansıtması niteliğiyle çarpıcı olan, yetişkin eğitimine dönük bir plan hazırlama çalışmasının özeti aşağıya aktarılacaktır. Bu yolla hem araştırma ve onun eğitsel işlevi, hem de Freire'ın tekniğinin anlatılmış olacağını umuyoruz. Sözü edilen çalışmada, araştırma yapılacak bölgenin belirlenmesinden sonra, bölgeye ilişkin, ikincil kaynaklardan ön bilgiler edinilir ve araştırmanın ilk aşaması başlatılır.

Bu ilk aşamada araştırmacıların önemli sayıda bölge insanını araştırma amaçlarını açıklayabilecekleri bir toplantıya ikna etmeleri gerekir. Katılanların araştırma amaç ve süreçlerini onaylamaları sağlanırsa, toplantıya katılanlar arasında araştırmacılara asistanlık yapacak gönüllüler bulunur. Bu gönüllülerin araştırmanın her aşamısında bulunmaları ve aktif katılımlarının sağlanması gerekir.

Bu arada araştırmacılar bölgeye ziyaretlerini yapmaya başlarlar. Ziyaretleri süresince araştırmacılar inceledikleri bölgeye ilişkin eleştirel hedeflerini, sanki "kod"u çözülecek devasa, eşsiz ve canlı bir "kod" ile karşı karşıyaymış gibi saptarlar. Bölgeyi bir kapsam olarak ele alırlar ve kendilerini etkileyen kısmi boyutlarını ele alarak "ayrıştırmak" üzere bölgeye ziyaret üstüne ziyaret yaparlar(s.83).Herşeyi, görünüşte önemsiz şeyleri bile defterlerine kaydederler(s.83).Her gözlem ziyaretinden sonra, araştırmacı tüm ekibin tartışacağı kısa bir rapor hazırlar(s.84).

Değerlendirme toplantıları yegane canlı kodun çözümlenmesnde ikinci aşamayı temsil eder(s.84). Bölgenin temsilcilerinin de katıldığı bu değerlendirme toplantılarında, konular bölümlendiği ve yeniden birleştirildiği ölçüde bölge insanların ektileyen temel ve ikincil çelişkilerin özüne yaklaşılır(s.85). Esas olan bu çelişkilerin özlerinin başlangıçtaki kavranış tarzından yola çıkarak, bölge sakinlerinin bu çelişkileri hangi düzeyde idrak ettiğini araştırmaktır(s.85). Bu çelişkiler asıl sınır konumları içerirler, konuları içlerinde barındırırlar ve görevlere işaret ederler(s.85).

Çelişkiler kümesinin kavranmasıyla sorgulamanın ikinci aşaması başlar. Araştırmacılar konusal araştırmada kullanılacak kodlar geliştirmek üzere bu çelişkilerden bazılarını seçeceklerdir. Kodlamalar, yaptıkları eleştirel analizde kod çözücülere aracılık eden nesneler oldukları için bu kodların hazırlanmasında alışılmış olandan farklı belirli ilkeler yol göstermelidir(s.86). Birinci ilke, bu kodların mutlaka konusalı araştırılan bireye aşina durumları canlandırması, dolayısıyla (bireyin) bu durumu kolayca tanıyabilmesidir(s.86). Kodlamaların hazırlanmasında yanı ölçüde temel bir koşulda bunların konusal özünün ne fazla açık ne de fazla esrarengiz olmasıdır(s.86, 87). Kodlamalar slogan değildirler, idrak edilebilir nesnelerdir ve kod çözücülerin eleştirel düşüncesinin yöneltilmesi gereken meydan okumalar oluşturmalıdırlar(s.87). Kod çözme sürecinde analizin birden çok olasılığını sunmak için kodlar "konusal yelpazeler" olarak düzenlenmelidirler. Kod çözücüler kodlar üzerinde düşünürken, kodlar başka konulara doğru açık olmalıdır(s.87). Bu açıklık konular ve karşıtlıklar arasındaki diyalektik ilişkinin anlaşılması için elzemdir(s.87).

Bir kez kodlar hazırlandıktan ve bunların tüm konusal yönleri disiplinler arası bir ekip tarafından incelendikten sonra araştırmacılar "konusal araştırma gruplarında" kod çözümü diyaloglarına başlamak üzere bölgeye geri dönerek araştırmanın üçüncü aşamasını başlatırlar. Önceki aşamada hazırlanmış malzemenin kodunun çözüldüğü bu tartışmalar, disiplinler arası ekip tarafından sonra yapılacak analiz için teybe kaydedilir(s.89).

Kod çözmenin tüm aşamalarında insanlar dünyayı nasıl gördüklerini dışa vururlar. Ve insanların dünya hakkında düşünme ve dünyayla yüzleşme tarzlarında, kaderci, dinamik yada durağanonların üretken konularını buluruz. Üretken konuyu somut biçimde ifade etmeyen bir grup-konularının varolmadığı biçiminde yorumlanabilirdi bu, aksine gayet dramatik bir konuydu.Örnekler: Suskunluk konusu. Suskunluk konusu, sınır durumların ezici güçü karşısında bir sessiz kalma yapısının varlığına işaret eder(s.78-79).

"Üretken konu"yalnızca insan dünya ilişkisi içerisinde kavranabilir. Üretken konuyu araştırmak, insanın gerçeklik hakkında düşünüşünü ve insanın praksisini oluşturan, gerçeklik üzerindeki eylemini sorgulamaktır. İşte tam da bu nedenle önerilen yöntem, araştırmacıların ve halkın ortaklaşa araştırmacılar olarak davranmasını gerektirir. İnsanlar konuların araştırılması açısından ne kadar aktif tavır alırlarsa, gerçekliği eleştirel algılamakta o denli derine inerler ve bu konusallığı ifadelendirirken gerçekliği o denli sahiplenirler(s.79).

Gruplarla kod çözme birkez tamamlanınca, araştırmanın son aşaması başlar ve araştırmacılar, bulgularını sistematik bir disiplinler arası değerlendirmeye tabi tutarlar(s.91). Kod çözme sürecinde tartışılan tüm konuların bir listesi yapılır ve sınıflandırılır. Konusal sınırlamalar yapılır. Konusal sınırlama tamamlanınca her uzman kendi konusunun bölümlenmesi için disiplinlerarası ekibe bir proje sunar. Sunulan bu projelerin tartışılması yoluyla konusalın açılımı yapılır. Konusalın açılımı yapıldı mı bunu kodlama aşaması izler: Her konu ve her konunun ifade edilişi için en uygun iletişim kanalı seçilir(s.92). Konusal kodlandıktan sonra eğitici malzeme hazırlanır (fotoğraflar, slaytlar, afişler, okuma metinleri vb.) (s.93). Ufak tefek tanıtıcı el kitaplarının da eklenmesi gereken eğitici malzeme hazırlanınca, ekip halka kendi konusalını sunmaya hazırdır. Halktan gelen konusal yine halka döner-mevduat yatırır gibi yığılacak bilgiler olarak değil, çözülmeyi bekleyen problemler olarak(s.94).

Özgürleştirici bir eğitim çalışması açısından, insanların kendilerinin ya da arkadaşlarının ifadelerinde açıkça ve ya zımnen ortaya konan düşünce ve dünya görüşlerini tartışarak, düşünceleri üzerinde egemenlik kurdukları duygusunu geliştirmeleri önemlidir. Bu eğitim görüşü, kendi programını sunamayacağı, bu programı halkla diyalog içinde araması gerektiği inancından yola çıktığı için "ezilenlerin pedagojisi" giriş işlevi görür ve bu pedagojinin geliştirilmesine ezilenlerin katılması şarttır(s.95).

Freire'ın kendi cümlelerinden yarar-

lanarak özetlemeye çalıştığımız düşünce ve yönteminin özgünlüğü tartışılmaz. Düşüncelerin çağımız radikal eğitim kuramlarıyla bir çok ortak noktası bulunabilir kanımca ama, bu düşünceleri geliştirdiği teknikle tamamlamış olması onu rahatlıkla sözü edilen kuramlardan ayırır. Yetişkin eğitimine dönük olan kuramının, bu yönüyle kalmayıp çok daha geniş alanlara uygulanabileceğini söylemek biz eğitimciler için zor olmasa gerek, elbetteki geliştirilerek.

IV - DEVRİM VE EĞİTİM

(Devrimci eylem kuramı olarak eğitim)

Birinci bölümde Freire'ın toplumsal analizde kullandığı temel kavramları ve yöntemi üzerinde durmuştuk. Bu bölümde özellikle, kitabının 2. ve 3. bölümünde geliştirdiği eğitim kuramını kendi deyimiyle kültürel eylem kuramı olarak yorumladığı, bizim açımızdan ise toplumsal devrim kuramını ele aldığı 4. bölüm üzerinde duracağız.

Freire, bu bölümün daha başından Marks'ın; Kapital'inin birinci cildinde yaptığı insan -hayvan karşılaştırmasına dikkat çekerek, insan ile hayvan arasındaki farkı bize veriyor; insanı hayvanan ayıran, praksis bir varlık olmasıdır(96).

Devrim, lafazanlık ve aktivizm ile gerçekleşmez. Devrimci süreçte önderleri düşünenler, ezilenleri yapanlar olarak göremeyiz. Önderler, halkı salt eylem için gerekli insanlar olarak göremezler. Eğer böyle olacaksa, devrimci önderler manüpülasyona karşı oldukları halde, halkı manüpüle edenler olacaklardır(s.97).

Freire'a göre ezilenlerin praksisi, egemen elitlerin praksisinin karşıtı olacaktır(s.97). Burada şunu sorabiliriz, eğer devrimden kastedilen sosyalizm ise (ki öyledir), sosyalizm bir sistem olarak salt kapitalizmin karşıtı değildir. Diyalektik yöntem açısından düşündüğümüzde, sosyalizm sentezdir.

Önderler eğer halk ile ilişkilerinde diyalogçu değiller ise egemenlerin karakter özelliklerini benimsemişlerdir. Freire göre bu önderler, gerçek devrimci değillerdir. Başarıya ulaşsalar dahi o devrim gerçek devrim değildir; bunun değeri şüphelidir(s.98).

Devrim bir birliktir, ezilenler bu sürece idrak etmiş olarak katılmalıdır. Eğer tersi olursa, devrim bir özgürleşme olmayacaktır. Devrimci önder, bu süreçte manüpülasyon, slogan, propaganda ile halkı yönlendirmeye çalışırsa, egemenlerden farklı konumda olmayacaktır. Halkla diyalog, **"devrimin radikal gereğidir"**(s.99). Devrimin meşruluğu halkla diyaloğa dayanır. Devrimde halkla diyaloğu zorunlu kılan neden ise **"iletişimsel bir varlık olduğu için, iletişimsiz gerçekten insani olmayan bir varlık olarak insanın ihtiyacıdır"**(s.99). Devrimde; halk da, önder de gerçeklik karşısında birer dönüştürücü aktörlerdir. Onlardan devrimci süreçte (eylem kuramında) karşılıklı iletişim içindeki aktörler diye bahsedebiliriz (s100).

Devrim, devrimci önderler tarafından halk adına yapılmaz. Halk ile birlikte gerçekleşebilir. Bu gerçek bir dayanışma ile olur. Bu dayanışma sürecinde ezilenlerin **"yüzleşme için yeterli cesaretleri yoktur"**(s.100). Bu nedenle kendi dışındakilere **"nesne muamelesi yaparlar"**(s.100). Aynı şekilde diyalogtan da kopukturlar. İşte gerçek devrim bu insandışılaştırıcı olguyu tersine çevirir(s.101). Devrimci süreçte önder halk ile birlikte düşünmelidir(s.103).Bilimsel düşünen ve devrimci hümanizma ile donanmış bir önder, halkı cahil olarak görmez(s.104).

"Devrimin yeniliği eski ezen toplumun içinden yaratılır"(s.106). Bu biraz önce bahsettiğimiz sentez durumudur. Freire açıkça kendisine ters düşmektedir.

A)Diyalog karşıtı eylem kuramının temel özellikleri

Diyalog karşıtı eylem kuramı ile diyalogçu eylem kuramını karşılaştıran Freire, diyalog karşıtı eylem kuramının özelliklerini şöyle sıralıyor:

1-Diyalog karşıtı eylem boyun eğdirme zorunluluğu içerir(s.108).

2-Ezen azınlık, çoğunluğa boyun eğdirdikten sonra iktidarda kalmak için onları bölünmüş halde tutmak ister(s.110).Ezilenleri bir bütünlüğün içerisinde değil de tecrit edilmiş odaklar biçiminde ele alırlar. "Yöre kalkınması" da bunun aracıdır, bu düşünceye göre(s.111).

3-Manüpülasyon aracılığı ile egemen elitler kitleleri, kendi hedeflerine uyumlu kılmaya çalışırlar(s.116).

"Halk bir çok mit kullanılarak manüpüle edilir.Bu manipülasyon halk ile egemen elitler arasında anlaşma ile gerçekleştirilir. Freire, bunun görünüşte kendisini sanki egemen ile ezilen arasında diyalog varmış gibi gözüktüğünü yazmaktadır. Gerçekte ise bu durum diyalog değildir(s.116). Manüpülasyonun amacı, halkı düşünemez hale getirmektir. Eğer halk düşünmeye başlarsa, yani bulunduğu durumu eleştirel bir biçimde ele alır ise, ezenler bu durumu ortadan kaldırmak için ellerinden gelen her türlü baskı yollarını denerler. Her türlü baskı aracını, bu eleştirel bilinci(devrimci bilinç, sınıf bilinci) ortadan kaldırmak için kullanırlar(s.118).

Halkın manüpüle edilmesi çoğu kez egemen elitler tarafından gerçekleştirilir. Bazen ise bunun tam tersi olur. Kendilerini önder olarak sunan, popülist önderler tarafından gerçekleştirilir(s.118). Bu tip önderlerin, devrime hiçbir yararı yoktur(s.119).

Freire göre manüpülasyon süreci kendi içinde çelişkisiz değildir. Devrimci önderler manüpülasyonun kendi içindeki çelişkileri, ezilenlere bir problem olarak sunmak üzere kullanmalıdır(s.120-121). Freire bu durumu şöyle örnekliyor; egemenler, **"ezilenleri kendileri için biraz daha fazla yardım elde etmeyi uman birey gruplarına böler. Bununla birlikte bu durum olumlu bir öge de içerir; yardım alan bireyler gittikçe daha fazlasını ister. Yardım almayanlar, yardım alanların durumuna bakıp hasede kapılırlar ve onar da yardım almak ister. Egemen elitler, herkese yardım veremeyeceğinden ezilenlerin huzursuzluğu artar"**(s.120).

4-Diyalog karşıtı eylem, karşıt grubun kültürel yapısına sızarak onu istila eder. Kendi bakışını ona dayatır. Bu, ister "güleryüzle"ister "kaba" bir biçimde gerçekleşsin, Freire'a göre **"şiddet edimidir."**(s.121).

Kültürel istila sürecinde, istilacılar eylemlerinin başarısı veya onu meşru kılmak için teknoloji ve bilimi kullanırlar. Böylece istila edilen grubun, sınıfın kendine özgün kültürü bu özelliklerini yitirir. Ezilenler, istilacıların kültürünü benimsemeye başlar(s.121). Onlara ezenler, kendilerinin ne kadar zayıf, güçsüz olduklarını benimsetmeye çalışır(s.122).

Kültürel istila aslında egemenliğin bir aracı olmaktan çok, onun sonucudur. Önceden planlanmış ve zorlama içermesine karşın, ezen olmanın doğur-

duğu bir sonuçtur(s.122). Buna rağmen tek başına ezilenin kültürünü yok edemez. Bu nedenle ezilen, ikili bir karater gösterir. Ezilenler ikiye bölünmüş varlıklar halini alırlar(s.126).

Bu bölümde Freire, kültür devrimine Mao'nun bakışı ile bakıyor. Mao'da kültür devrimini iktidarı aldıktan sonraki bir süreç olarak görmemişti. (Bkz. Han Suyin, Sabah Tufanı cilt I, s.75-92) 4 Mayıs 1919'daki devrimi kültür devrimi olarak adlandırmış ve 1949'daki devrimi, bu devrimin zorunlu bir sonucu olarak görmüştü.

Devrimci toplum kavramının, üzerinde durulması gerekiyor. Freire'ın devrim yapan toplum yerine "devrim toplumu" deyimini seçmesi çok yerinde bir tespittir. Marksizm'in sürekli devrim ve kültür devrimi tezi bu deyim ile daha net ifade edilmektedir.

Diyalog karşıtı kültürel eylemi bu şekilde özetledikten sonra; Freire, doğrudan diyalogçu kültürel eylem kuramına geçmiyor. Daha önemli bir sorunu ele alıyor. Devrimci önderlik grubunun nasıl oluştuğu konusuna geçiyor.(s.130).

B) Devrimci önderliğin oluşumu

Önderler genellikle daha öncesinde egemenlerin sosyal koşullarını paylaşmış insanlardan oluşur. Bunlar daha sonra, kendi sınıflarını terkederek ezilenlerle dayanışma içine girer. Bu giriş, samimi olabileceği gibi tersi de olabilir(s.130). Freire, bir kendini adama ve sevgi durumu olarak görüyor ve Guevera'nın da kendisi gibi düşündüğünü bir dipnotla belirtiyor(s.130).

Freire, önderlik grubunun oluşumunu bir kaç aşama içinde ele alıyor. Birinci durumda ortaya çıkan önderlar. egemenler ile ezilenler arasındaki karşıtlıkları istenilen biçimde kavrayamaz(s.130). Dolayısıyla istemeyerek de olsa halk ile çelişki içine düşerler(s.131). İkinci durumda ise, "önderler, halkın duygusal ve neredeyse ani desteğini alırlar"(s.131). Bu diyalogçu süreç devrim iktidara ulaştıkatan sonra da devam eder. Böyece halk kendisinin iktidara geldiğine inanır, iktidarda olduğunu bilir.(s.131). Bu paylaşma anı, devrim önderin kendisinde bulundurduğu mücadele ruhunu, cesareti, sevgiyi ve gözü pekliği azaltmamalıdır(s.131). Bu paylaşma anı, devrim önderin kendisinde bulundurduğu mücadele ruhunu, cesareti , sevgiyi ve gözüpekliği azaltmamalıdır(s.131).

Devrim sürecinde önderlerle halk arasında bütünleşme gerçekleşmez ise, önderlerin manüpülasyona başvurması tehlikesi ortaya çıkar. Kendilerini, örneğin mesih gibi sunabilirler. Bu durumda gerçek bir devrimden sözedilemez(s.133).

Freire, devrimci önderliğin oluşumuna ve bazı özelliklerine böylece değindikten sonra devrimci önderliğin görevi için şunları yazıyor:

"Devrimci önderliğin görevi, (her koşul altında fakat özellikle burada tanımlanan koşul altında) eylem sırasında bile, halkta güvensizliğe yol açan nedenleri ciddiyetle değerlendirmektir. Bunun ötesinde, halkla birleşmenin gerçek yollarını, halkın kendisini ezen gerçekliği eleştirel olarak kavrayabilmesi için kendi kendisine yardım etmesi için, ona yardımcı olmanın yollarını bulmalıdır."(s.133).

C)Diyalogçu eylem kuramının ilkeleri

Freire, diyalogçu eylem kuramının ilkelerini şu şekilde sıralıyor:

1-"Diyalogçu eylem kuramında özneler dünyayı dönüştürmek için işbirliği içinde karşılaşır"(s.134).

İşbirliği, yalnızca iletişim ile kurulur. Diyalog bu işbirliğinin temel aracıdır. Bu kurama göre halkı fethetmek gerekmiyor. İşbirliği, diyalog içinde olan özneleri, kendilerine meydan okuyan gerçeklik üzerinde problem olarak yeniden tanımlamayı sağlar.

2-Birliği özgürleşme amacıyla gerçekleştirmek(s.138).

Önderler, özgürleşmeyi sağlamak amacıyla bitmez tükenmez biçimde ezilenlere kendilerini adamalıdır(s.139). Egemen elit devrimci önderlerin olağan koşullar altında örgütlenmesine izin vermez. Bu gerçekleşmiş olsaydı, kendisi ile çelişmiş olurdu. Bunun dışında bir başka olumsuzluk ise ezilenin benliğinde oluşan ikilik, onu bir tür özgürlük korkağı haline getiren sonut durumudur. Bu olgu, egemenin parçalama projesinin ürünüdür. Birleştirmek ise ezilenin diyalogçu eylem kuramının zorunlu bir koşuludur(s.139).

Ezilenlerin Birliği, Freire'a göre mutlaka bir sınıf bilinci gerektirir. Bu aynı zamanda ezilen bir sınıf olmanın da bilincinde olmaktır(s.140).

Devrimci sürecin özgürleşme için birlik olarak gelişmesi, Freire'a göre, kültürel eylemi zorunlu kılmaktadır(s.141).

3-Diyalogçu eylem kavramının zorunlu sonucu olarak ve ayrıca diyalog karşıtı eylem kavramının manüpülasyonunu karşı örgütlenme, temel ilke niteliğini kazanmaktadır. Örgütlenme, diyalog karşıtı eylem kuramının denetimini kırar ve ezilenleri bir birlik içinde tutar. Özgürleşmenin ortak bir görev olduğu bilincini geliştirir, ona tanıklık eder. Bu tanıklık, şu özellikleri bağrında tutar:

a)Tutarlılık, b)radikalleşme, c)sevme yürekliliği(s.142). Sonuç olarak bu özellikler, manüpülasyonun yerini alan örgütlenmenin hedeflerine hizmet eder(s.143).

Halkı örgütlemek bir dönüşüm sürecidir. Gerçek bir öğrenme deneyimidir. Çünkü, halk bu süreçte önderlerle birlikte dünyanın nasıl adlandırılacağını öğrenmeye başlar(s.143).

Diyalogçu eylem kuramı, örgütlenme sürecinde düzensizliği öneren liberalizmi ve onun otoriter anlayışını reddeder. Onun yerine kendi otorite ve özgürlük anlayışını koyar. Dolayısıyla Freire'ın kuramı otorite ve özgürlüğü birbirinden kopmaz bir bütünsellik içinde ele alır(s.144). Dolayısıyla diyalogçu eylem kuramı otoriter değil ama otoriteye sahip, özgür ama dizginsiz bir örgütlenmeyi savunmaz(s.144).

4-Kültürel eylemin kendisi bilinçli veya bilinçsiz aslında özgürleşmeye hizmet eder. Kendi içinde bir değişim ve süreklilik diyalektiğine sahiptir. Diyalogçu eylem kuramı, bu olguyu ortadan kaldırmadan, sosyal yapı içinde etkili olan kültürel eylemi, sosyal yapı ile olan çelişkilerinden arındırmaya çalışır ve özgürleşmeye hizmet eder. Bu süreç bir kültürel sentez sürecidir. Burada egemen olan, öğretme, aktarma, ve verme değildir. Aksine halkla birlikte, halkın dünyasını öğrenmektir(s.145). Tarihsel açıdan bakıldığında ise kültürel sentez "egemen durumdaki yabancılaşmış ve yabancılaştırıcı kültürü aşmanın bir aracıdır"(s.146). Ayrıca bu özellikteki **"her gerçek devrim, kültür devrimidir"**(s.146).

Son olarak Freire, çalışmasının son satırlarında şunları söylemektedir: Nasıl ezenler, ezmek için bir ezme eylemi kuramına ihtiyaç duyuyorsa, ezilenler de özgür olamak için bir eylem kuramına ihtiyaç duyar"(s.148). Ve bu kuram ancak halk ile birlikte, onun katılımı ile gerçekleştirilebilir. Halk, kendi başına bir özgürleştirici eylem kuramı geliştiremez.

SERBEST PAZAR KÖLELİĞİ - 2

Emperyalizm, Filipinler ve Tayland'da seks endüstrisini nasıl geliştirdi

Bu yazı, ABD Devrimci Komünist Partisi kitle yayın organı haftalık "Revolutionary Worker" (Devrimci İşçi) gazetesinin 12 Kasım 1995 tarihli 831. sayısından çevrilmiştir.

Seks turizmine önayak olan uluslararası şirketler Tayland kadınının uzun süreli bir gönüllü fahişelik geleneğine sahip olduğunu iddia ediyorlar. Bu, bütün dünyaya turist klavuzları, broşürler ve internet reklamları vasıtasıya yayılan bir pezevenk yalanıdır. Bu, modern kapitalizmin Doğu Asya kadınlarına yaşatılan çirkin gerçeği gizlemek için düşünülmüş bir yalandır.

Doğu Asya'da modern seks endüstrisi, ABD hükümeti 60'ların sonu-70'lerin başlarında , Hindiçin'i işgal etmek için büyük bir ordu gönderdiği zaman, Vietnam savaşının vahşet ve çürümesi içinde doğdu. Savaşın doruk noktasında yarım milyon ABD askeri Güney Vietnam'ı işgal etti. Büyük bombalama kampanyaları için bölge ülkeleri ABD hava üsleriyle dolduruldu. Tayland'daki yedi hava üssüne 40.000 ve Filipinler'e 20.000 ABD askeri yerleştirildi.

ABD askerlerinin egemen oldukları her yere, seks merkezleri, striptiz barları ve masaj salonları şeklinde, ABD stili seksüel kölelik damgasını vurmaya başladı. Güneydoğu Asya'da ABD istilasına kadınların köleleştirilmesi ve toptan ırzlarına geçilmesi de eşlik etti.

Vietnam'daki ABD üsleri, kendi sınırları içinde resmi fuhuş evleri kurdular ve çevre köylerden ev hizmetleri ve seks için kadınlar getirdiler. Vietnam'da savaşın sonuna dek, savaş öncesi bu kentin nüfusundan daha fazla sayıda olan, yüzbinlerce kadın Saygon'da fahişelik yapmaya zorlandı. Pek çoğu kırlardaki kurtarılmış bölgelere yapılan yoğun ABD bombardımanınca köylerindeki yaşamlarından koparıldı. On-binlerce genç erkek çocuk da ABD askerlerinin cinsel ihtiyaçlarını karşılamaya zorlandı.

"R and R"nin her bir yılı için Tayland'a yetmiş bin ABD askeri geldi. Tayland'ın Amerikan yanlısı askeri hükümeti özel bir "eğlence yasası" bile çıkartarak, resmen sözde "kiralık eş servisi"nin büyümesini destekledi. Bu arada tüm bir şehir için 10 saz kulübe ve yarım düzine kadından oluşan, Subic Bay üssünün dışındaki, Olongango Kırmızı Fener Mahallesini değiştiren binlerce ABD askeri her gün Filipinler'e ulaşıyordu.

Kadın satışı tam olarak bu savaşın bir "yan ürünü" değildi. Bu durum, savaşın ne olduğuna dair bir örnekti. ABD güçleri fahişeliği "doğal" ve uğruna savaştıkları "özgürlüğün" bir göstergesi olarak görüyorlardı.

Aralarında kadın savaşçıların da bulunduğu Vietnam'lı özgürlük savaşçıları böylesi kadın satışına kesinlikle karşıydılar. ABD üslerinde çalışmaya zorlanan pek çok kadın-bilgi sağlayarak ve hatta zalimleri öldürerek- gizlice özgürlük güçlerine katıldı. 1975 yılında ABD işgalcileri Vietnam'ı terketmeye zorlanınca, Vietnam'da kadın ve çocuklar fahişelikten kurtuldu. Yüz binlerce ABD seks kurbanına yeniden eğitilmek ve yaşamlarını yeniden kurmak için bir şans verildi.

Bu arada, ABD'nin hala egemenlik altında tuttuğu çevre ülkelerde, özellikle de Filipinler ve Tayland'da, savaş zamanı seks endüstrisi sona ermedi. Hızla genişledi. 1970'lerin ortalarına kadar, Vietnam savaşı sona erdiğinde, fahişelik yapan 800.000 Tayland'lı kadın olduğu tahmin ediliyor. 1980'lerin ortalarına kadar, Filipinlerdeki ABD üsleri civarındaki seks endüstrisi çevresinde 500 milyon dolar harcandı. Bar sahipleri ve pezevenkler ordusu ABD savaş makinası tarafından yaratıldı. Pezevenk şebekeleri, genç kızlar aramak için, Doğu Asya'nın derinliklerinde aylak aylak dolaştılar. Ezilen ülkelerin "kaynaklarını" inceleyen, dünya çapındaki kapitalist bankerler, seks endüstrisini daha fazla milyonlar kazanmak için bir fırsat olarak gördüler.

SEKS TURİZMİ: EMPERYALİZMİN HALKI SÖMÜRMESİ İÇİN DİĞER BİR YOL

1970'ler ve 80'ler boyunca emperyalizm, pek çok üçüncü dünya ülkesi gibi, Tayland ve Filipinler'i gitgide daha derin borç batağına çekti. ABD yanlısı diktatör Markos döneminde Filipin Pesosu değerinin üçte ikisini kaybetti. Yirmi yıl içinde ülkenin borçları 500 milyon dolardan 26 milyar dolara yükseldi. Bu sırada bir Maoist hareket bu baskıcı yönetime karşı silahlı mücade-

leyi başlattı.

Uluslararası finans kapitalistlerin (özellikle de ABD'nin) yardımıyla, Markos rejimi "dengeyi" restore etmek için bir plan geliştirdi. Bu plan "fazla" işgücünü azaltmayı, "turizmi" geliştirmeyi, "ihracat geliştirme bölgeleri" (EPZ) yaratmayı ve ülkede sıkıyönetimi zorla yerleştirmeyi içeriyordu. Bu çözüm halkı daha fazla ve karlı sömürmenin olası bütün yollarını içeriyordu. IMF ve Dünya Bankası, borçlar, turizm ve EPZ'ler için "altyapı gelişmelerini" finanse etti. The Nation "1975'e kadar, Dünya Bankası gelişmede kadının rolünün yeniden örgütlenmesi ve desteklenmesi ihtiyacını savunurken bile, pek çoğu fuhuş yeri olan otellere istekle borç veriyordu" diye yazıyor. Zengin yabancılara teklif edilen temel çekicilik kadınlarda.

MODERN SEKS TURİZMİ

Seks turizmi Doğu Asya'da ulusal gelirin resmi olarak planlanan kaynaklarından biri oldu. Filipinler ve Tayland'da fahişelik, sıkı sıkıya polise, ABD ordusuna ve her bir ülkenin ABD destekli çürümüş hükümetlerine bağlı çok geniş ve son derece örgütlü bir genelev sistemi geliştirdi. ABD 1959 öncesi onyıllarca, Havana'yı "günah şehri" olarak kullanarak, modern seks turizminin öncüsü oldu.

Kesin, belgelenmiş rakamlar bulmak çok zordur. Bu seks ticareti öyle nefret uyandıran bir sömürüdür ki, ondan çıkar sağlayanlar sergilenmeyi istemezler. Ama bugün Tayland'da kadın, küçük kız ve oğlanların satışından, bankaların, hava alanlarının, hükümet memurlarının, polisin, tur operatörlerinin, gangsterlerin, devşiricilerin, otellerin, barların ve genelevlerin net kazançları dahil olmak üzere, bir yılda bu endüstrinin 4 milyar dolar meydana getirdiği tahmin ediliyor (The Humanist, Mart/Nisan 1995).

Bu kapitalist beslenme zincirinin tepesinde, bu sistemin yarattığı perişanlıktan kar sağlayan, batılı finans kapitalistleri vardır.

Bir Unesco araştırması, iki milyon Tayland'lı kadının fahişe olarak çalştığını ve onların 800.000 nin çok genç ya da çocuk olduğunu tahmin ediyor.

Tayland seks endüstrisi öyle gelişti ki, Tayland'ın kırsal alanlarında kız çocuğu kalmamaya başladı. 1990'da bir Tayland gazetesi, pezevenklerin daha doğmadan önce, bir kız çocuğu için anlaşma yaptıklarını yazdı(New York Review Of Books, 15 Kasım 1992). Human Rights Watch tarafından 1993 baharında yapılan tahminlere göre, her yıl 20.000 Birmanya'lı kadın Tayland'a akıyor.

Şu anda Tayland'da 50.000 genelev vardır. Teşvik edici olan "seks turizminin" yüksek kar oranıdır. Alman dergisi Spiegel(sayı 42, 1989) 1978'de 18 milyon erkeğin seks turizmi için üçüncü dünya ülkelerine gittiğini, sayının 1988 yılında iki katına çıktığını yazdı. Diğer bir rapor seks turizminin Tayland'da ve belki de Filipinler'de de, en büyük döviz kazanç yolu olarak görüldüğünü tahmin ediyor. Seks turizmi Sri Lanka, Fas, Bahreyn ve Karaibler gibi ülkelerde ekonomik bir role sahip.

Seks turizmi Doğu Asya'da ulusal gelirin resmi olarak planlanan kaynaklarından biri oldu. Filipinler ve Tayland'da fahişelik, sıkı sıkıya polise, ABD ordusuna ve her bir ülkenin ABD destekli çürümüş hükümetlerine bağlı çok geniş ve son derece örgütlü bir genelev sistemi geliştirdi. ABD 1959 öncesi onyıllarca, Havana'yı "günah şehri" olarak kullanarak, modern seks turizminin öncüsü oldu.

Emperyalist ülkelerde, acentalar tarife dışı kiralık uçak ve otobüs rehberleri de içeren "paket seks turları" öneriyorlar. Yolcular Batı Alman tren istasyonlarında onların reklamlarıyla karşılaşıyorlar. İnternette detaylı dosyalar Manila, Kosta Rika, Bangkok ve diğer yerlere yönelik seks turlarının reklamını yapıyorlar. Bazı büyük emperyalist şirketler üst düzey yöneticilere ödül olarak seks turları öneriyorlar.

Seks turizmi, özellikle, aşırı derecede yıkıcı sonuçlarından dolayı emperyalist ülkelerde yasadışı olan cinsel sapkınlıkları uygulamak için olanaklar sunuyor. Örneğin, bazı seks turları sübyancılara (küçük oğlan ve kızlarla yatmayı isteyenler) yöneliktir. Hem Filipinler hem de Sri Lanka'daki köyler dünyanın her tarafında uzmanlık merkezleri olarak ilan edilirler.

Global seks endüstrisinde, AIDS korkusu ve ezilen ülkelerdeki halk kitlelerinin yoksulluğunca teşvik edilen, küçük çocuklara yönelik talep hızla büyüyor. Spiegel, 4 ile 15 yaşları arasındaki 10 milyon çocuğun fuhuşa zorlandığını tahmin ediyor. Onlar üçüncü dünyanın kenar mahallelerinin yoksulluğundan, kahredici bir şekilde emiliyorlar. Söylentilere bakılırsa, çocuk fuhuşu Vietnam, Kamboçya, Laos, Çin ve Dominik Cumhuriyeti'nde gelişiyor.

ABD TARZI SEKS KÖLELİĞİ VİETNAM'A GERİ DÖNÜYOR

ABD'ye karşı Vietnam zaferinin fahişeliği ortadan kaldırmasından 20 yıl sonra, Vietnam'da seks köleliğinin hızla yayılışını görmek özellikle kahredicidir. ABD medyası bu değişimi "serbest pazar reformları" olarak adlandırıyor.

Vietnam'daki, Ho Chi Minh Şehri çocuk hastanesi yöneticisi Dr. Duong Hoa, "Japon-Hong Kong, Tayvan'lı işadamlarının yoğun olarak gelişinden sonra seks ticareti artıyor" diyor (New York Times, 9 Nisan 1993). Bu artışın nedenlerinden biri, müşterilerin AIDS tehlikesinin daha az olduğuna inanmaları, dolayısıyla "seks turizminin" Bangkok ve Manila gibi eski merkezlerden Vietnam gibi yeni alanlara yönelmesidir.

Time Dergisi(21 Temmuz 1995) Ho Chi Minh'de (daha önce Saygon adını taşıyordu) fahişe sayısının 10.000'den 50.000'e yükseldiğini yazıyor.

Bir çocuk doktoru ve eski bir özgürlük savaşçısı olan Dr. Hoa yabancı seks tüccarlarınca insanlıktan çıkartılan çocukları da içeren durumlardaki artışı New York Times'a şöyle anlattı: **"Bir baba 12 yaşındaki kızıyla geldi, kızın yaraları kanıyordu ve doğum yapmış gibi yırtıklar vardı".**

Vietnam hükümetinin bu seks ticaretine bulaşması yakın zamandaki bir skandalla ortaya çıktı. 1993'te bir geleneksel dans grubuna mensup kadınlar, Vietnam hükümetince düzenlenen bir tur bünyesinde Japonya'ya gittiler. Oraya varınca, tur yöneticileri, geri dönmelerine izin verilene dek, üç ay boyunca kadınları fahişeliğe zorladı.

İNSAN İHRACI

Seks turizmi bir yandan müşterileri ezilen ülkelere getirirken, diğer yandan da modern kapitalist seks endüstrisi, onları dünyanın her yanında bir mal gibi taşıyarak, kadınları aynı ülkelerden ihraç ediyor.

Milyonlarca çalışan insan onları aşırı derecede düşük ücretlerle ve en güç koşullarda sömüren emperyalistlerce, sürekli olarak, dünyanın her tarafına taşınıyorlar.

Bir ABD dergisi olan Nation, yakınlarda (17 Nisan 1995) şöyle yazdı: "Yalnızca geçen yıl 300.000'den fazla Filipinli işçi göç etti, 1980'lerde başlayan trend devam ediyor. Göçmen kadınların pek çoğu hizmetçidir. 75.000 Singapur'da, 50.000 Hong Kong'da, 40.000 İngiltere'de, 80.000 İtalya'da, 60.000 İspanya'da, 20.000 Yunanistan'da ve 750.000 Orta Doğu'da. Filipinler Hükümeti bu kadınları 'Filipinler ekonomisinin kahramanları olarak adlandırıyor. Denizaşırı ülkelerde çalışan 3-4 milyon Filipinli'den her yıl 6 milyar dolar kadar para Filipinler'e geliyor. Bu, Filipinler halkının yaşamını sürdürmesini sağlayarak ve aralarında Dünya Bankası ve IMF'nin de bulunduğu birikmiş borçlarının alacaklılarına hükümetin yılda 1,8 milyar dolar faiz ödemesini mümkün kılarak, Filipinler'in batmamasına yardım ediyor."

Filipinler bu kadın "ihracatında" dünyaya önderlik ediyor. Ve seks köleliği de global ticarette çok önemli bir bileşendir. ABD destekli Filipinler hükümetinin başkanı eski general Ramos sözleşmeli kadın işçileri "Filipinler ekonomisinin kahramanları" diye adlandırırken, bu görülebilecek en utanç verici ve yıkıcı sömürünün bir kısmını övüyordu.

Çeşitli kaynaklar Japon seks endüstrisinin 100.000 klüp ve barında şu anda 75.000 Filipinli'nin çalıştığını tahmin ediyorlar. Diğer Asya ülkelerinden, özellikle de Tayland'dan ve Güney Kore'den, yüzbinlerce kadın da bu tür bir sömürü için Japonya'ya "ithal ediliyorlar". Aynı zamanda, diğer pek çok kadın da, ailesine yardım etmek için, daha yüksek ücretli fabrika ya da ev işi bulma umuduyla evlerinden ayrılıyorlar. Filipinler'de kadın işçilerin ortalama ücreti bir günde 2,5 dolardır. Bu kadınlar genellikle en sonunda seks köleliğine zorlanıyorlar (Chicago Tribune 17 Kasım 1991). Ev işleri için Orta Doğu'ya ihraç edilen Asyalı kadınların yüzde 80'inin cinsel sarkıntılığa maruz kaldığının tahmin edildiğini aktarıyor.

Kadınların genelevlerde dövülerek zorla alıkonulmaları yaygındır. Genellikle pasaport ya da paraları verilmez. Yatağa zincirlenmiş ya da "maymun kafesleri" olarak adlandırılan genelev hücrelerine hapsedilmiş kadınların olduğu biliniyor. Bazıları, ailelerinin onların yollayacağı paraya muhtaç olduğu ve eğer köylerine geri dönerlerse evlenemeyeceklerine inanarak, kendilerini bu yaşama mahkum hissediyorlar. Cinayet ve intahar hikayeleri yaygındır.

Almanya ve Hollanda'da üstlenmiş olan bir pezevenk çetesi, Manila'da fakir Filipinliler'i toplamak için onlara "folklorik dansçı" olma sözü veren artist ajanslarını kullandılar. Kıbrıs'a uçuktan ve altı aylık çalışma izni aldıktan sonra, kadınlar kazançlarına "uçak ücretini ödemek üzere" el konulduğunu gördüler. Almanya' da Dusseldof'da geri dönüş paralarını ödemek için fahişeliğe zorlandılar. Kabul etmeyenler dövüldüler ve zorla tecavüz edildiler. Daha sonra İsveç, Hollanda, Belçika ve Almanya hükümetlerinin verdiği geçici artist çalışma izinleriyle Avrupa'nın dört bir yanındaki striptiz klüplerinde çalıştırıldılar. Söylenene göre bu pezevenkler çetesi, 1985-1991 yılları arasında Latin Amerika, Asya ve Doğu Avrupa'dan en az 3.000 kadını ağlarına düşürdü(Time, 21 Haziran 1995).

25 yaşında bir kadın olan Gun, Mart 1992'de Japonya'ya ulaştıktan sonra yaşadıklarını şöyle yazdı: "Satıldığımı anladım. Yaşamım bir hayvanınki gibiydi. Üç defa satıldım. Patronuma eve geri dönmeme izin vermesi için yalvardım ama o benim çok fazla borcum olduğunu, geri ödemem gerektiğini söyledi. Her gün erkeklerle yatmak zorunda kaldım. Bana, eğer kaçarsam beni bulup, beni de ailemi de öldüreceklerini söylediler"(Time 21 Temmuz 1995).

İNSANLARIN ACILARINDAN ELDE EDİLEN MUAZZAM KARLAR

Kadın üzerindeki bu kapitalist ticaretin her adımında "simsarlar" tarafından muazzam karlar elde edilir: 400 ile 800 dolar arası bir fiatla yerel simsar tarafından köylerinde satın alınan, oniki, onüç yaşlarındaki Tayland'lı kızlar daha sonra onları Japon genelev veya klüp sahiplerine 30.000 dolara kadar satacak olan Japonya'daki dağıtımcıya 8000 ile 14000'e satılır. Bazen kadınlar yaklaşık 1.600 dolara kiralanırlar (Human Rights Watch / Asia 1995, Utne Reader Ocak 1992, Kasım 1995).

Japonya'daki yedi Filipinli, evlerine göndermeye başlayabilecekleri aylık 500 dolarlık ücretlerini almadan önce, altı ay süreyle nasıl kontrat tazminatlarını ödemek zorunda kaldıklarını anlattılar.

Her ay 250 Tayland'lı kadın Tokyo'daki Tayland büyükelçiliğine gelerek seks köleliğinden kurtulmaya çalışıyor. Bu durumlarla ilgili şimdiye kadar hiç bir bar sahibi hakkında kovuşturma yapılmadı. Ve Japon polisi bir çok kez bu kadınları alarak, onları suistimal edenlere geri teslim etti.

Pek çok emperyalist ülke fazlasıyla, Filipinli kadınların dolaşımına bulaşmıştır. Okinawa'daki ABD üsleri civarındaki Kırmızı Fener Mahallesi kahredici şekilde Filipinli kadınları fahişe olarak çalıştırır.

Nation'un işaret ettiği gibi "hiç kimse, San Diego, Honolulu yada Jacksonville'deki askeri üsler yakınındaki striptiz evleri ve yarı-yasal genelevlerde kaç tane böyle kadının çalıştığını hesaplamadı."

Filipinli kadınların Avusturya, Almanya, İspanya, Belçika ve Hollanda'da fahişe olarak çalıştıkları bildiriliyor. Onlar dünyanın her tarafında "posta eşleri" olarak sunuluyorlar, bazı şirketler "otuz günlük deneme evlilikleri" bile teklif ediyor.

Her yıl 19.000 Filipinli kadın, diğer ülkelerden erkeklerle -çoğu aşırı derecede suistimalle sonuçlanan- evlilikler yapıyorlar.

Seks endüstrisinin bir sonucu olarak Doğu Asya'da tarihi bir AIDS salgını yaratılıyor. Bugün yalnızca Tayland'da (60 milyon nüfus içinde) 1,5 milyon kişiye HIV virüsünün bulaştığı tahmin ediliyor. Seksüel istismarlar çoğunlukla doku yırtılmalarına yol açtığından özellikle çocuklar HIV enfeksiyonuna hayli yatkınlar.

Seks endüstrisinin Filipinli bir eleştirmeni şöyle söylüyor: "Bugün kölelik ülkelerimizin 'ekonomileriyle' bütünleşmiştir." (Chicago Tribune, 17 Kasım 1991).

Gördüklerimiz, Görmek İstediklerimiz...

Tansel -Sevinç

Mart ayı bir dizi etkinliği, eylemliliği içerisinde barındıran hareketli bir ay biz kadınlar için. Aynı zamanda baharın muştucusudur da. 8 Mart, Ocak Ayı'nın ortalarından tatlı bir heyecanla başlar. İlk cemre düşer kadınların yüreğine, etkinlikler hızlanır, programlar, tartışmalar, koşuşturmacalar, izin, alan tesbiti, sanatçılar, sloganlar, afişler, dövizler vb... Günlerce, gece geç saatlere kadar varan tartışmalar yapılır. Bir koşuşturmadır gider...

Bu yıl özenle Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) nun kadın komisyonunun etkinliklerini izlemeye, katılmaya çalıştık. Başlangıçta oldukça umutluyduk. Çünkü KESK kendi içinde yetkilerle donatılmış bir kadın sekretaryası kurmuştu. Bu kamu sendikalarındaki kadın emekçilerin sorunlarının çözümü ve kadın hareketine kazandıracağı katkılar anlamında olumlu bir girişimdi. Herşeyin ilkinin eksiklikleri olur diye düşünerek, kurulan komisyonu, çok da demokratik olmamasına rağmen (acemice ve düzensiz çalışmasını ilk olmasına bağlayarak) savunduk. Komisyonun kurulması aşamasında tüm kamu sendikaları şubelerine ulaşılamaması ya da şubelerde çalışan kadın arkadaşlarımızın duyarsız kalmaları komisyonun işlevini azalttı tabi. Bu aşamada Eğitim-Sen şubelerinin kadın emekçileri ise komisyon çalışmalarına özenle katılım sağlıyorlardı. Sınırlı sayıda insanla ve çok az bir zaman dilimine sığdırılmış bu çalışma bir de "Dünya Emekçi Kadınlar Günü" mü? yoksa "Kadınlar Günü"mü? tartışmasını da beraberinde getirince komisyon bir süre işlevsiz kaldı. Ama kısa zaman diliminde bunu tartışarak ortak bir yaklaşım geliştirmek biraz zordu. Bu, tartışma sürecinde kadın komisyonunun çalışmalarında netleştireceği ve çözümlemesi gereken bir tartışma aynı zamanda. Yine kadın komisyonunun bir eksikliği olarak görebildiğimiz, 8 Mart'ın en geniş platformlarca birlikte kutlanması, bu eylemlilik (ve daha sonraki eylemlilikler)özelinde tüm kadınları birleştirmek olmalıyken önyargılı, kollektif ruhtan uzak bir çalışma anlayışı içinde hareket edildi, bu girişimin öncülüğünü yapması gerekirken bunu yapmadı. EKB'nin yapmış olduğu cumartesi mitingine her ne kadar haklı yanları da olmuş olsa katılmama kararı alırken, önyargılı davranılmıştı. Fakat bir siyasi partinin etkinliğine imza koyarken aynı yaklaşım sunulmamıştır. Bizler içeriği itibarı ile ilerici olan her eyleme katılmak gibi bir zorunluluk sahibiyiz, bu devrimci ve demokrat olmanın bir gerekliliği.

6 Mart'ta yapılan kokteyl ise tam bir olumsuzluktu. Tabandan ve kitleden gelmeyen bir çalışmanın somutlaştığı bir basın toplantısı oldu. Yine büyük bir eksiklik olarak; geçen yıl Tüm Bel Sen şubeleri tarafından çıkartılan 8 Mart'a yönelik bildiri dağıtan Eminönü Belediyesi çalışanlarından 3'ü kadın 1 erkek 4 kişinin bu bildiri yüzünden işten atılması olayını, KESK kadın komisyonunun bu 8 Mart'ta gündeme getirmemesi, adının bile anılmaması oldukça üzücüydü. Kendi sorunlarımıza ve haklarımıza sahip çıkamıyorsak, nasıl bir 8 Mart düşlüyoruz, bu düşünülmesi gereken bir konu.

Ve 7 Mart'a geldiğimizde tüm bu olumsuzlukların yansıması oraya taşınmıştı sanki. Kadın kitlesinin sahiplenmediği, coşkunun olmadığı bir basın açıklaması yapıldı. Tüm bunlara rağmen umutluyduk, ertesi gün 8 Mart çok güzel olmalıydı. KESK'in ve HADEP'in ortaklaşa, dayanışma sundukları bir 8 Mart umulanı verir diye düşündük. Alana geldiğimizde, KESK'in pankartını aradık ama bir türlü bulamadık. Bunun üzerine aramayı bırakıp, coşkuya ve sloganlara katılmayı denedik. Ama yine olmadı. **Çünkü yine bir 8 Mart'ta kadınlardan çok erkekler vardı, yine onların sesi kadınların sesini bastırıyordu. Yine sokaklar onlarındı, bizim olan bu gün, sloganlar bile onlarındı...** Yürüdüm... Birkaç kadın cılız bir sesle birşeyler söylemeye çalışıyorlardı: "Özgür toplum, özgür kadın", "Savaş toplu tecavüzdür". Ama bir türlü erkeklerin seslerinden kendilerinin sesi duyulmadı.

Yine de sokakta olmanın, emekçi kadınların sloganlarını haykırmanın, ulusal kimliğinden dolayı ezilen Kürt kadını ile birlikte "Yaşasın halkların kardeşliği" diyebilmenin coşkusunu yaşayarak mutlu olduk. (Daha coşkulu, daha yürekli, grup çıkarlarından, önyargılardan uzak 8 Martlar'ın kutlanabileceğine olan inancımız sönmüş değil).

Ertesi gün aynı duyarlılık ve beklentilerimizle bu kez de EKB'nin cumartesi mitingine gittik. Yüreğimize akan bir sloganla etkinlik alanına doğru adımlarımızı sıklaştırdık. Slogan devam ediyordu:

Ne istiyoruz?
Özgürlük
Ne zaman?
Hemen şimdi
Vermeyecekler
Alacağız!
Vermeyecekler
Alacağız!
Vermeyecekler
Alacağız!

Ne güzel, ne inatçı bir slogan diye düşündük. Peki ya kadınlar, talepleri için bu kadar ısrarlı ve inatçı mıydı acaba? Ne yapmışlardı özgürlükleri için?... Bir araya bile gelememişlerdi! Mitingden ayrılırken alanda uçuşan bildiriler, pankartlar, dövizler bırakmıştık, bize ise üşüyen ellerimiz ve yüreklerimizle hesaplaşan beyinlerimiz kalmıştı. Ne öğrenmiştik? Ya buraya getiremediklerimiz; fabrikalarda, ev içinde, kara çarşaflarından çıkmayan kadınlarımız...

Bir, "Dünya Emekçi Kadınlar Günü"nü daha geride bırakırken, kendini aşmış, sorunlarının bilincinde olan ve sahiplenen bir kadın komisyonuyla, kaygılardan, önyargılardan uzak bir 8 Mart gerçekleştirmek dileğimiz.

Özgür kadınla, özgür topluma...

Gerçekleri olduğundan farklı göstermek mi, var olanı olduğu gibi kavramak mı?

Ozan VELİ

Her siyasi betimleme, bir bakış açısına, bir ideolojik var oluşa dayanır. Dünyaya küçük köhnemiş penceresinden bakanlar, dünyayı bir köhnemiş yığıntıdan ibaret görürler. Kurbağanın dünyayı kuyunun ağzı kadar görmesi gibi. Her önerme, her siyasi tespit; bakış açılarının çapına, derinliğine, niteliğine göre bir gerçek öze sahip olacağı kabul gördüğünde, olguları olduğundan farklı göstererek, gizleyerek, çarpıtarak siyset yapmak; proleteryanın diyalektik tarihsel materyalist bakış açısınıa değil, küçük-burjuvazinin metafizik yöntemi, kaba materyalist yorumuna dayanan özü üzerinde şekillenmedir.

İçinde bulunduğumuz tarihi koşullar ve süreç, olduğu biçimiyle kavranamazsa, doğru bir politik perspektif ortaya çıkarılamaz. Toplumsal koşulların gerçekliğinden, kendi gerçekliğinden bi haber olanların, dünyayı kendi oturdukları tepeden ibaret sanmaları kaçınılmazdır. Her yeni durum yeni gelişme kendisini çevreleyen koşullara uygunluğu, ona cevap verebilmlemsi itibarıyla doğruluk derecesini ortaya koyabilir.

Öncünün, uzun mücadele tarihleri bazında kısa denilebilecek bir sürede yaşadığı çeşitlilikler, birer olgu boyutunda iken, bütün bu gelişmelerin iç ilişkileri neden ve koşullarına, doğru nesnel bir yaklaşım gösterilemediğinde, tekerrürden ibaret olacak olumsuzluklar alternatiflerini var edemeyecektir.

Toplumsal koşulların özgün durumu, önderlik gücü gösterebilecek olan öncünün dikkat merkezine oturmak zorundadır. Fakat bırakalım dış toplumsal koşulları olduğu gibi kavramayı, kendi gerçekliğini kavramaktan çok uzak "önderler" yığını, kısa sürede gerçeklerin boyutlu alt üst oluşlar karşısında şaşkınlıktan küçük dillerini yutacak hale gelmişlerdir. "Her şey benim", "En iyisini BEN yaparım" türünden küçük burjuva aydın kibirliliğinin yanısıra, oturduğu tepeden ötesini göremeyen sığ köylü bilinemezciliği gibi idealist yaklaşımlar, kendi gerçekliğini ve içinde bulunduğu koşulları kavramaktan uzak olmuş, '94 Nisan'ında tamamlanan "kılıç bende güç bende " aymazlığı, bunalımların, dağılmaların, kayıpların, zayıflamaların fiili uygulamaya konulduğu zamanı başlatmış ve kısa sürede içine düşülen pozisyonda, şaşkınlığını acizleşmesine temel eylemişken; keskin zafer naralarını aylarca süren bunalımların gerçek sahiplerinin ağzından haykıran ve "her şey buraya kadar artık bunalım bitti" derken; yeni bir bunalımı hatta bunalımın en büyüğünü kendi "değerli" çabalarıyla başlattığının farkında bile olmayan, yeniden gündeme gelen ve giderek de büyüyen /büyüyecek olan ayrılığa, "yok canım Şipka Geçidi'nde işler yolunda. Ne ayrılığı! Ayrılık falan yok!!? Üç beş 'suçlulllar güruhu' arındı. Bunun da adı doğal SELEKSİYON!" diyen anlayışların, olguları çarpıtarak, göze batan mertekleri yok sayarak neyi kotaracağını merak etmiyoruz. Çünkü biz bu yaklaşımların neyi kotarmaya muktedir olduğunu daha doğrusu olamadığını çok iyi biliyoruz. Yıllarca süren bunalımların, çalkantıların gerçek sahipleri yine bu mantığın kendisidir.

Her duyarlı taraftar, her iyi niyetli insan, şimdi gözlerini bütün dikkatleriyle "KP"nin gerçekliğine çevirmiş, "NE OLUYOR?" bu yıllarca doğru, en doğru olarak bildiğimiz öncüye. Her yeni gelişmeye "BU DA NEYMİŞ, BUDA MI?" diyerek hayretlerini bilimsel sorgularının önüne geçirerek şaşakalıyor.

Öyle ya! Bir KP eğer gerçek niteliğine ulaşabilmişse, beklenmeyen bir yığın gelişmenin "sınınf mücadelesidir" denilerek geçilemeyeceğini bilmek gerekir. "Sol tasfiyeciler" gitti, "TAMAM!"denildi. "Bunalımcılar" gitti, yine "TAMAM" denildi. Şimdi de "suçlular güruhu" denilen "üçbeş"ler gitti. Velhasıl TAMAM işi hala bitmedi. Sloganlar yine keskin. Ajitasyonlar alabildiğine yaldızlı. "TAMAM" diyenlerin bir gün kendileri üçbeş kişi kalırlarsa hiç şaşırmayın.

O zaman şaşkınlığı bir tarafa bırakıp, bilimsel sorgulayıcılığa yönelmek, gerçek bilimsel yöntemi bulup çıkarmak, onu sahiplenmek, gerçek olmayan aldatmacalara kanmamak gerekli olandır.

İşin gerçekliği, pek öyle, TAMAM'larla geçiştirilecek düzeyde hafif değildir. Yaşananlar bir kötüniyet- iyi niyet sorunu hiç değildir. Bunu görebilmek için öncelikle öncü gerçeğini olduğu gibi kavramak ge-

rekir. Ya da, o bu tepkiyle, şu da şu tepkiyle, şu sorunla deyip, sorunlar kuşa çevrilerek insanlar kandırılamaz. İdeolojik savruluşların yarattığı tıkanıklık, yine bu çerçevede sorgulayıcılık, araştırma, karşılaştırma, kulak verme, tanıma istemleriyle ele alınıp çözümleyici olunmak istenmeyip, küçük burjuva dar görüşlülüğü, kestirmeci, benmerkezci şekillenişiyle biçip atma, silip süpürme mantığı güdülürse -ki bu gün de dün de olan buydu- sonuç bir vahim çıkmaz olur, yalnızlaşma kaçınılmaz olur.

İşin hamallığını can-kan bedeli yürütenlerin, özellikle de bu kesimin istem ve söylemlerine kulak kapama, onu bir kulak cızırtısı derekesinde ele alarak bu değer yaratıcıların omuzlarında görkemli "önder" pozları takınarak devrime partiye önderlik edeceklerini sananlar, omuzlarına çıktıkları devrimin gönüllü hamallarını yitirdiklerinde kendilerini yerde bulacak ve hemen apar topar yeni hamallar arayacak ve üstelik bunu yaparken de yine o en üst perdeden bulunmaz "değerli kadrolar", fikir babaları edalarıyla kendi kokuşmuş savruluşlarına, oportünist siyasalarına toz kondurmayacaklardır.

Bugün her zamankinden daha fazla gerçekleri olduğu gibi ortaya koymaya ihtiyaç vardır. Bir bölünme sonrası (2. OPK'da gerçekleşen) saflardaki kopuşun maddi zeminini göremeyen, ondan da öte, böyle bir kopuşun olgu olarak ortaya çıktığı durumda gerçekleri ters yüz ederek, hiçbir sorun yokmuş gibi ve üstelik, kopuşun olası boyutlarını göremeyen, olanı da gizleme durumuna girerek, bir hayali "suç" listesi oluşturarak, siyasal soysuzlaşma en uç noktaya vardırılarak; zayıflığın ve acze düşmenin en bariz kanıtı olan fiziki yok etmelere yönelerek, "sınıf adına" siyaset yapanların, yarını hangi gerçeklik üzerinde inşaa edecekleri açık değil midir?

Bölgelerin tavrını dahi birbirinden gizleme gereği duyan mantıkların, neyi amaçladığı ve hangi bilim, kimin bilimi adına hareket edecekleri bile bilinirdi.

Dersim'de bir delegenin "Ne ayrılığı, ayrılık falan yok. Diğer bölgelerde hiç bir şey yok!" gibi söylemlerde bulunması durumunda, defalarca kez, içten istemlerimizle, *"Bunu böyle söylemen doğru değil. Kendini, kitleni, örgütlü gücünü yanıltmadan başka bir şey değildir."* dediğimiz halde, çok açık gerçekleri dahi kabule yanaşmayan bu mantık sahipleri, ayrılanların temsilcileriyle açık tartışma ortamı sonrası kendi disiplininde olup tavır takınarak ayrılanların saflarına geçen arkadaşlardan bazılarına hala, "ayrılık falan yok. Üç-beş kişiler sadece" demesi üzerine, arkadaş *"insaf edin burada sekiz-dokuz insan tavır takındı. Siz hala Üç-beş edebiyatı yapıyorsunuz"* cevabını almalarıyla da yetinmemişler, bu durum da onların gerçekleri olabildiğine ters yüz etmelerini engelleyememiştir. Çünkü olan üzerinden değerlendirme yapma yerine, kafadakilere uygun hareket etmek bu mantık sahiplerinin kendi ideolojik gerçekliklerini ifade eder.

Yaşamın nesnelliğinden doğan doğru düşünceler yine yaşamın kendisi içinde maddi birer olguya dönüşme gücü bulabilirler. En zor olan güzergahta dahi, yenilemeye, değiştirmeye muktedir olabilirler. Devrimin öncülüğünde, nitelikli insan yetiştirme sorunu belirleyici ögedir. Kitlenin denetimini üzerinde hissedemeyen, ona açık olamayan, onun eleştiri gücünden korkanlar bu temel gerekliliği var edemez

Gerçeği olgularda arama zahmetine katlanamayan bu akıldaneler, kendi ütopik istemlerini gerçek gibi yansıtmaya, bunu siyasi gerçekliklerine dayanak yapmaya çalışmaktadırlar. Aynı mantık sahipleri, 1 No'lu bölge OPO'sunun tavrını diğer bölgelerden ve parti kitlesinden gizleme girişimlerinde de bulunmuş ve gerçekten kafasında şaşaalı bir gül bahçesi gibi şekillendirdiği dünyasını, tüm gerçekliklere rağmen aleme kabul ettirmeye girişmiştir.

Bu türden gayri ciddi, ve tamamen kendi gerçekliğinden kopuk yaklaşımlarla ne yapılabilir? Gerçekleri gizlemek, kimi nereye kadar götürür? Bunun sonucunu yaklaşık bir tahminle ortaya koyabilmek zor değildir. Ve bilinmelidirki, bu yaklaşımlar ilk kez ortaya çıkan da değildir. 94 Nisan darbesi sonrası da, parti gerçekliğini alabildiğine çarpıtan, bir çok yanlış yönelimin ortaya çıkmasında bizzat esas belirleyici etken olan yine bu yaklaşım sahipleriydi. Gerçekleri çarpıtma, bu süreçle de sınırlı değildir. Marksist-Leninist ilan edilen merkez komitelerin, en değerli icraatları olarak raporlarına geçirdikleri nokta noktalı (.....) "maddi kaynak imkanları yaratma" olaylarının, nasıl birer ideolojik yozlaşma ve fiyasko olduğu kısa zaman geçmeden kendisini ele verdi. Bütün bu pratiklerin sahipleri, olguları ters yüz eden idealize olmuş düşün bataklığında çırpınanlardır. Çünkü, bilinmelidir ki, proleteryanın hiç bir zaman yalana ihtiyacı olmamıştır. Onun ideolojisi, olguların gerçekliğini olduğu gibi ortaya koymayı gerektirir. Ve o, her duruma alternatif çözümler üretme çabasındadır.

Yapılan bütün uygunsuzluklar, çizgi adına yaftasını takınca, mübah gösteriliyor, olması gereken gerçek değerlerin üstü külleniyor ve zamanla bu, içinden çıkılmaz bir hal alarak daha büyük sorunların patlak vermesine neden oluyordu. Örgütün bağrında ve onun önderlik yaptığı örgütlerde gelişen ufku geniş sorgulayıcılıklar, baş eğmezlilikler, yamanma ve dalkavukluğu red edişler bir çırpıda düşman ilan edilerek , "ağalar"ın saltanatına uzanabilecek her türden tehlike savuşturuluyordu böylece.

Yaşamın nesnelliğinden doğan doğru düşünceler yine yaşamın kendisi içinde maddi birer olguya dönüşme gücü bulabilirler. En zor olan güzergahta dahi, yenilemeye, değiştirmeye muktedir olabilirler. Devrimin öncülüğünde, nitelikli insan yetiştirme sorunu belirleyici ögedir. Kitlenin denetimini üzerinde hissedemeyen, ona açık olamayan, onun eleştiri gücün-

den korkanlar bu temel gerekliliği var edemez. Devrimin gönüllü ustalarını var edemezler. Artık; yaldızlı sözler arasına gizleyerek gerçekleri, tarihi uyutmaktan vaz geçilmelidir. Bu günkü ayrışımlarda da, yıllarca devrimin gönüllü hammallığını yapan bireylerin kopuşu ardından, yine gerçekleri ters yüz eden ve herbirine gayri ciddi, gayri siyasi gerekçeler yamayan ve kendilerince, "ideolojik sorunlular" grubu yaratarak kendilerini teselli edenler, bir şeyi akıldan çıkarmamalıdırlar ki, kitle ve pratik gerçeklikler bu türden aymazlıklarla teselli olmayacaktır.

Evet ideolojik sorun başından sonuna kadar var ve bu, yılları bulan olumsuz gidişata olan tepkinin de kaynağı, ve yine devrim hamallarının eleştiri merkezinde olan sorunlardır. "Yüce önderler" zahmet buyurup yazılan, dile gelen eleştirilere azıcık kulak verebilselerdi, dünyayı omuzlarının üzerindeki pazar sepetinden ibaret sanmasıydılar, belki bunu daha önce azıcık da olsa fark edebilirlerdi.

Şimdi her gidene bir alıklık örneği gerekçe yakıştıranlar, her ne hikmetse bir kaç yıl denetiminde veya beraberinde çalışan her alt düzey kadro, üye, savaşçı tarafından topa tutularak red edilmiş, bu bürokrat akıldaneler bütün bunlardan da bir sonuç çıkaramamışlardır. Yine her ne hikmetse, bir çok uygunsuz bireysel çıkarlar nedeniyle birbirine girenler, ve komünistlik yaftasını da indirmeden birbirini en berbat balçıkla sıvayanlar, bugün bir ağızdan devrimin gönüllü işçilerine, -ya da bir dönem bu yoldaşların yoğun çalışmalarına esprivari yakıştırılan parti katırlarına- ver yansın ederken, hiç de gerçekliklere dayanmayan bir yığın yakıştırma yapabiliyorlar. Üstelik bunlar dağların yüksek korunaklarını kendilerine mesken edinen, hamallara un taşıtarak orada güvenle beslenen bulunmaz "değerli" kadrolar ve onların papağanlardır. Kitle içine dahi inmeyip, kendi korunmalarını ön plana alan bu akıldaneler, devrimin pratik öncülüğünden ve Maoizmden ve parti ruhundan ve kollektivizmden ve bolşevik çalışma tarzından bahsedecekler, BOŞUNA! ARTIK BUNLAR YUTULAMAZ! Bunca gelişmenin yaşandığı ortamda, parti kitlesi bununla AVUNAMAZ! Kendinizi yorup, enerjinizi boşa harcamayın. Yine gran tuvaletli, apoletli, şehir şatolarından, Munzur'un eteklerindeki savaşı yönetmek için taktikler üretmeye çalışın. Yine bu taktik belirlemelerinizle iki aylık savaşçıyı güldürürsünüz. Bu da bir katkıdır! Dostça bir hatırlatma yapalım. Savaşın sorunları varoşlardan tozpembe görünür. Bunu akıldan çıkarmayın. İstediğiniz gibi hareket etmekte özgürsünüz ama bir şeyi, şehitlerin kanı üzerine edebiyat ve ajitasyon yaparken, ayaklar altına aldığınız bu değerleri fazla incitmeyin. Çünkü, şarjöründe beş mermiyle şehit düşenlerin yaşadığı çağda, siz ticaret işleriyle uğraşıyordunuz. Bunu yaşamın hafızasından silemezsiniz. Ve dün şehit düşenlerin çoğu, sizin oportünist önderliklerinize kafa tutan değerli insanlardı. Bunu da unutmayın.

Şimdi bazı akıldaneler, "aman kardeşim bu da ne? Ben mi vardım sanki o önderlikte" deyip ayağa fırlayacaktır. Ama bu yeni yetme iyi niyet gösterilerine deriz ki, elinde tuttuğun bayrak, bu yıllarca partiyi bunalımdan bunalıma sürükleyen akıldane oportünistlerin bayrağıdır ve o akıl hocalarıdır senin yolunu çizen. Ya da gerçekleri bunca ters yüz eden sen isen, senin de oportünist bir güzergahta olduğunu belirtmekle yetineceğiz. Çünkü olgularda var olan gerçeklikler, göze mertek olacak durumdadır. Biraz düşün kafa sallamadan önce!

Şunu bilince çıkarmak gerekir ki, var olan durumları somutlayamayan bir bakış açısının, doğru sonuçlara varabilmesi de olanaklı değildir. Çok uzağı görme yetisine sahip değilsek bile, yakın çevremizi iyi gözlemlemek, onun gerçekliğini önyargısız, olduğu gibi ortaya koyabilmek bilim karşısında dürüst olmanın da en temel kıstısıdır. Tek ayak üzerinde her şeye vallah-billah sadakatleri göstermek, tarihi misyonunu yerine getirmek demek değil, aksine tarih karşısında suç işlemektir.

Bu günün tarihsel görevi, gerçekliğimizi olduğu gibi kavramak ve yaşamın çatışkıları içinden gelişme vaad eden enginlikleri bulup çıkarmak, ona omuz vermek gerekli olandır. Siyasetimizi somut gerçekliğe dayandırmak, toplumun iktisadi koşulları bazında şekillenen her türden ihtiyaçlarını doğru tespit etmek, ve toplumsal gerçekliğin her kesitini tek hedefe yöneltebilecek güçlü önderlikleri bizzat onun özgün pratiği içinden şekillendirerek yetkinleştirmek, halk savaşı esasına tabi olacak tüm yan faaliyetleri bütünleştirmek ve gerçek Maoist partiyi yeniden inşaa etmektir. Küçük burjuva aydın kibirliliğine, benmerkezci, bürokrat kafa yapılarına, menşevizme, oportünizme karşı yenilenme, yetkinleşme ve büyümeyi hedefleyerek örgütlü mücadeleye mutlaka ama mutlaka katılmaktır. Bu günün tarihsel görevleridir.

Doğrular, hareketin yasalarına denk olandır. Tartışmaktan, eleştirmekten, eleştirilmekten korkmadan ama irade ve eylem birliğini de her şeyin üzerinde tutarak mücadeleciliği her alanda diri tutmak güçlü bir çıkış, etkili bir ses olabilmek için zorunludur. Taraftarlıkta, sempatizanlıkta aktif faaliyeti zorunlu kılar. Sözümüzü esirgemeden söyleyeceksek, işimizi de biraz bu güce tabi kılmalıyız. Bu devrim isteyen herkesin mutlaka gözetmesi gereken esas yandır.

Örgütlenemeyen kitlelerin gücünden bahsedilemez. Ve güce bürünemeyen yığınlar kendisini var edemez.

Gerçekleri ters yüz eden oportünistlere, bir kez de, O'nin adına çok şey yamadıkları ve "çizgi, program" havariliği içinde dondurdukları İbrahim yoldaş'ın söylemlerinden bir kaç cümleyle hatırlatmada bulunalım:

"Arkadaşlar, bunlar da açık gerçeklerdir. Ve kim bu açık gerçekleri red eder, bunları örtbas eder, bunları önemsemez(se) o kimse dürüst ve samimi bir sosyalist değildir." (İ.K. SY-1 s.24)

Evet, ilk söyleyeceğimiz şey, var olanı olduğu gibi kavramadan onun karşısında açık ve ön yargısız olmadan doğru sonuçlara varabilmek olanaklı olmayacaktır.

24. yıl vesilesiyle

"Işığa uçar bütün pervaneler
Ölüme giderken ne şahaneler
Dönerek acıyla, aşkla şu alemi
Yana yana rakseder divaneler"
Sezen Aksu

Serdar ÇAKMAK

Okuyucu, Katmandu'lu Budist'in, Konya'lı Mevlana'nın ideolojisini müziğine hakim kılınış olan Sezen Aksu'nun, bu yazıda işi ne diye itiraz edebilir.

Bu senenin Nisan ayı, İbrahim Kaypakkaya'nın, Türkiye'de Maoist ekolü kuruşunun 24. yılıdır. Kaypakkaya'nın, Aksu'nun dizelerinde dile getirdiği gibi, bir pervane misali, öleceğini bile bile "ışığa" yani, muharebeye kalkışması, işkencehane de bile, bütün acılarına rağmen, devrime ve devrimci kitlelere olan aşkıyla, "yana yana•raks" edecek kadar "divane" olması, şahsen bana, bu sözlerin adeta Kaypakkaya için yazılmış mısralar olduğunu hatırlattı. Sevgili Oruçoğlu'nun deyimi ile "devrimin, ancak delilerin işi" olduğunu teyit etti.

Yanlış bir gelenek, her sene Kaypakkaya'nın eserinin yıldönümü vesilesi ile klasik "kutlama" yapar. Bıktırıp, bezdirircesine hep aynı şeyleri bir kez daha terennüm eder durur. Derginin geçen sayısında anlatmaya çalıştığım gibi, "sen, ben bizim oğlan"la sınırlı kalan, marjinal, ikon haline getirilmiş bir Kaypakkaya'yı önümüze çıkartır. Halbuki, ne ülke gerçekleri ne de dünyanın şu içinde bulunduğumuz hali böylesi bir terennümü dinleme lüksüne sahip değildir. Bilakis, sosyal pratik, bugüne ilişkin canlı görüşler, tezler ve cevaplar talep etmektedir.Hey hat! Kaypakkaya'nın bizlere devrettiği siyasi-ideolojik miras, -yazdıkları ve yazmadıklarıyla, söyledikleri ve söylemedikleriyle- O'nun Maoist mantığının sürekliliği devam ettirildiği taktirde, bugünü tahlil etmeye ve cevap vermeye muktedirdir.

O halde gelin, Kaypakkaya'nın teleskopu ile bugünün Türkiye'si üzerine bir gezinelim. Geçmişte söylenenleri, kuru, içi boş terennüm etmeyi bırakalım. Geçmişte söylenenlerin bütün canlılığı ile gözlerimizi ufka dikelim. Hasbel kader yeni bir geleneğin başlamasına vesile olalım.

"ÖLÇÜ SEÇİMLER DEĞİL"

Son seçimler, Türkiye'de geniş halk yığınlarının ciddi bir şekilde radikalizme kaydığının, halkın, katti surette Meclis'ten hiçbir şey beklemediğinin göstergesidir. Seçmen kitlesinin %15'i şu veya bu sebepten ötürü -ama ilk defa ciddi oranda bu %15'in içersinde, her beş kişiden biri seçimlere düzenden hoşnut olmadığı için, bilerek rağbet göstermemiştir- seçimlere katılmamıştır. Geri kalan %85'i, yüz de yüz olarak baz alındığı taktirde, merkez sağ ve merkez sol partilere giden oyların toplamı%50 civarındadır. Geriye kalan %50'ye yakın oyların büyük bir çoğunluğu -RP'ye verilen oylar da dahil- "protesto oyları"dır. Buna bir de seçimlere katılmayan veya 'katılamayan %15 de eklendiği taktirde ortaya %65'lere varan bir rakam çıkmaktadır. Bugün seçmen oylarının (RP oyları hariç) %45'i TBMM'de temsil edilmemektedir. Ve hepimizin malumu, köşe yazarlarımız(!) bu durumu "felaket" olarak telakki etmektedirler. Peki kimin için "felaket"? Müsadenizle bu rakamlarla dolu paragrafa Lenin'in meşhur bir cümlesini şimdilik eklemekle yetinelim. **"Yönetilenler eskisi gibi yönetilmek istememektedirler."**

Komprador Burjuvazi/Bürokrasi ve Büyük Toprak Ağaları'nın temsilcilerinin bir kesimi %50 ile kendilerini zor bela Meclis'e atabilmişlerdir. ANAP ve DYP toplam %38 ile meclise yenilerek gelmişlerdir. Hiçbiri, düzeni yönetmeye gönüllü değildir. Bütün peşrevlerine rağmen bu yalancı pehlivanların hiçbirinin, "kestaneleri ateşten çekmeye" ne programları ne de güçleri vardır. "Zinde güçlerin" zoruyla oluşturulan ANAYOL koalisyonunun daha şimdiden ne kadar yaşayacağı yıldızlarda yazılıdır. O halde bu paragrafı da Lenin'in alıntısının devamı ile noktalayalım. **"Yönetenler eskisi gibi yönetememektedirler."**

Her iki paragrafın da sonunda gönderme yaptığımız Lenin'in sözlerinin kesiştiği nokta hepimizin malumudur. **Devrimci Durum!**

Kitlelerin es kaza ayaklanıp da, "öncüleri"ni arayıp, "sizden izin almadan ayaklandık, lütfedip şu ayaklanmanın başını çekermisiniz" diye sordukları taktirde, "öncünün"de "Haaaa.... evet! Artık devrimci durum gelip kapıyı çalmaktadır, bana şimdi öncülük etmek düştü" dediği günleri hiç bir zaman görmek nasip olmayacaktır. O halde Kaypakkaya'nın o muhteşem "subjektif" tabiriyle söyleyecek olursak, **"devimci durum mükemmel"**dir. Dolayısıyla, 20 yaşındaki Kaypakkaya'nın henüz MDD'ci olduğu dönemde bile, söylediği gibi **"Ölçü seçimler değil, güçlenen milli demokratik devrim mücadelemizdir."**

Ancak, tarihsel kökleri Uluslararası Komünist Hareket'de, 30'lu ve 40'lı yıllara tekabül eden, Komintem'in **"... faşizm ile burjuva demokrasisi arasındaki ayrışım, ... burjuva diktatörlüğünün bu iki biçimi arasındaki farkı mutlaklaştırma ve faşizme karşı mücadeleyi stratejik bir aşama yapmaya eğilim gösteren şekilde ele al"**dığı yanlış siyaset, bugün üç aşağı beş yukarı bütün devrimci güçler tarafından savunulmaktadır.(1) "Neden parlamentodan taktiksel -zaten ne geldiyse başımıza bu taktiklerden geldi ya- olarak yararlanmayalım" sorusunu sordurmaktadır. Karşı devrimci ikili taktik (yani devletin şeker ve kamçı politikası) devrimci güçleri legalizm minderine çekmek için elinden geleni ardına koymamaktadır. Bu durum, kaçınılmaz olarak bugün üzerinde durulmasa da, devrimci güçlerin, 70 yıldır hakim oldukları devleti yeniden şekillendirmek isteyen Komprador Burjuvazi'nin 2. Cumhuriyetçi'lerine ideolojik olarak kapıyı aralamala na yol açmaktadır. Aradaki ayrışım çizgisini (faşizm meselesinde) gittikçe aşındırmaktadırlar. Düzene "aşk"ını açıktan beyan eden, esasen başını modern revizyonistlerin ve eski fokocuların çektiği, sosyal demokratlığa soyunan legal partiye gizliden gizliye aşık olmaktadırlar. Kaypakkaya'nın, **"bir komünist hareket için elbette iki gerici klikten birini tercih etmek söz konusu olmaz"** sözü, işte burada gerçek bir anlam ifade etmektedir. Hatta gene Kaypakkaya'nın, **"Marksist-Leninist devlet teorisi açısından parlamento nedir"** diye sorup, Lenin'e gönderme yaptığı yeni aşağıya aktararak daireyi tamamlayalım. **"Belirli bir süre için parlamentoda halkı, yönetici sınıfın hangi bölümünün ayaklar altı-**

na alacağına, ezeceğine, dönem dönem karar vermek, sadece maşruti parlamenter monarşilerde değil, en demokratik cumhriyetlerde de burjuva parlamentarizminin özü budur"(2)

YA PROLETARYANIN KENDİ KADERİ?

Maalesef ülkemiz devrimci güçlerinin sadece ve tek muzdarip oldukları konu legalizm ve parlementarizme duydukları gizli aşkla sınırlı değildir. Revizyonizmin sahte "komünizmi"nin çökmesinin ve özgül olarak Türkiye'de karşı devrimin şiddeti ile birlikte gelen 80 kasırgası ve öte yandan Kürt milliyetçiliğinin gündemin birinci sırasına fırlaması, devrimci güçlerin şuur altındaki yanlış eğilimleri -ulusal ve dini etnisiteleri- yeşertmiştir.

"Rusya' da" diyor Stalin "karşı-devrim dönemi beraberinde sadece 'gökgürültüsü ve şimşek' değil, fakat hareket üzerine hayal kırıklığı ve birleşik güçlerde inançsızlık getirmiş bulunuyor. Önceleri, "aydınlık geleceğe" inanılmış ve bu nedenle hangi millyetten olursa olsun birlik içinde mücadele edilmişti. Şimdi ise düşüncelere kuşku sızdı ve ayrışımlar başladı: **'Herkes kendi ulusal meclisine; herkes sadece kendisine güvensin! Herşeyden önce ulusal sorun'!"**(3)

80 sonrasının kitapçı raflarında neden Marksist literatürün değil de, Hz. Ali ve Hz. Muhammed kitaplarının revaçta olduğu, şimdi anlaşılmaktadır. Zindan duvarlarının ardında zorla İstikla Marş'ı okutulanların, Mustafa Kemal'in şahsında bir kez daha yeniden nasıl "anti emperyalist"lik keşfettikleri, İlhan Selçuk'larla, Oktay Ekşi'lerle ve hatta Emin Çölaşan'larla nasıl da birlikte, zaten yarı sömürge-yarı feodal olan ülkeyi "bağımsız" diye yutturup, "vatan millet nidaları" attıkları, anlaşılmaktadır. Gene, "aydınlık geleceğe" bir zamanlar inanmış olanların şimdi, proletaryanın davasına sırt çevirip "kendi ulusal meclisine" doğru seyir etmesi, anlaşılmaktadır. Dolayısıyle, devrimci kitleler iki tercih arasında bırakılmak istenmektedir: "Ya büyük Türk şövenizmini ya da Kürt milliyetçiliğini tercih et"

Müsade edilsin. Ve açık sözlülüğümüz lütfen bağışlansın ama, proletaryanın da kendi kaderini tayin hakkı vardır. Zira, ulusal sorunun özü burjuvazi açısından her zaman bir pazar sorunu olmuştur ve böyle de olmaya devam etmektedir. Ancak, proletarya açısından ise mesele bir "pazar" sorunu değildir ve doğası gereği olamaz. Proletarya açısından ulusal sorunun, özü toprak sorunudur. Dolayısıyla da geniş köylü kitlelerinin devrimci savaşı ile çözülebilir. Öyleyse bugün önümüzde duran milli hareketin anatomisini nasıl izah edebiliriz?

"Her yandan sıkıştırılan, ezilen ulusun burjuvazisi", diyor Stalin, "tabii harekete geçer. Kendi halkına hitap eder ve kendi özel davasını bütün halkın davasıymış gibi göstererek bütün avaziyla 'vatan' diye bağırmaya başlar. Kendi 'vatandaşları' arasında, 'vatan' için bir ordu toplar ve 'halk' bu çağrılara her zaman kayıtsız kalmaz. Burjuvazinin bayrağı çevresinde toplanır. Yukarıdan gelen baskı onu da ezer ve hoşnutsuzluğuna sebep olur. Ve işte ulusal hareket böyle başlar".(4)

12 sene öncesine gittiğimizde, "ulusal hareketin böyle başla"dığını görürüz. Ancak hareket, başladığı gibi kalmamıştır. Doğal evrimleşmesi içerisinde yeni boyutlar kazanmıştır. Bu boyutlardan en belirgini, siyasi düzlem de hareketin liderliğinin, "ulusal çıkarını", emperyalist metropollere endekslenmiş olmasıdır. Böylece ezilen ulusun bütün geleceği, Washington, Moskova, Paris, Londra ve Bonn koridorlarından alınacak sinyallere endekslenmiştir. Kaçınılmaz olarak namlular, müzakere masasına giden yolda, sadece ve sadece bir şantaj aracı haline gelmiştir. Şimdi bu ortamda, aralarındaki bütün nüans farklılıklarına rağmen, 1. ve 2. Cumhuriyetçisi, takunyalısı, makosenlisi, komprador "Marksist"i, "silahlar sussun" diyor. "Realite"nin kabulüyle meşgul oluyor. Ezilen ulusun ağzına bir parmak bal çalmanın yollarını arıyor.

Kürt milliyetçiliği ise, "barış" diye bağırıyor. Kapısında "stand by" denilip bekletilen Ankara'ya, ev sahibi İMF'nin efendileri üzerinden kendi "imtıyazı" için "baskı yapılmasını" talep ediyor. Yok hayır, yardım dileniyor.

İyi ama, halkın, onca akıttığı göz yaşı ve kan, sarf ettiği muazzam enerji ve daha da önemlisi geleceği ne olacak? Herkes lafzını çok ediyor ama, kimse işin adını koymaya yanaşmıyor.

Burada Maoist eserinin 24. yılını kutladığımız Kaypakkaya'nın, Haziran 1972'de kaleme aldığı "Türkiye'de Milli Mesele" adlı yazısındaki engin görüşlere başvurmak zorundayız. Şöyle diyor Kaypakkaya;

"Herşeyden önce şunu belirtelim ki, milliyeti ne olursa olsun bilinçli Türkiye proletaryası burjva milliyetçiliğinin bayrağı altında yer almayacaktır." Stalin yoldaşın ifadesiyle:

'Bilinçli proletaryanın denenmiş olan kendi bayrağı vardır ve onun, burjuvazinin bayrağı altında safa girmesinin gereği olamaz.'

İkinci olarak, milliyeti ne olursa olsun, bilinçli Türkiye proletaryası işçi ve köylü yığınlarını kendi bayrağı etrafında toplamaya çalışacak, bütün emekçi sınıfların sınıf mücadelesine önderlik edecektir. Türkiye devletini kendine temel alarak, Türkiye içindeki bütün uluslardan işçileri ve emekçileri ortak sınıf örgütleri içinde birleştirecektir.

Üçüncü olarak, milliyeti ne olursa, olsun, bilinçli Türkiye proletaryası Kürt milli hareketinin Türk hakim sınıflarının zulmüne, zorbalığına ve imtiyazlarına yönelen, her türlü milli baskının kalmasını ve milletlerin eşitliğini hedef alan genel demokratik muhtevasını kesinlikle ve kayıtsız şartsız destekleyecektir.

Dördüncü olarak, milliyeti ne olursa olsun, bilinçli Türkiye proletaryası, çeşitli milliyetlere mensup burjuvazi ve toprak ağalarının kendi üstünlükleri ve imtiyazları için yürüttükleri mücadelede tamamen tarafsız kalacaktır. Bilinçli Türkiye proletaryası, Kürt millli hareketi içindeki Kürt milliyetçiliğini güçlendirmeye yönelen eğilime asla destek olmayacaktır; burjuva milliyetçiliğine asla yardım etmeyecektir; Kürt burjuvalarının ve toprak ağalarının kendi üstünlükleri ve imtiyazları için giriştikleri mücadeleyi kesinlikle desteklemeyeceklerdir; yani, Kürt milli hareketi içindeki genel demokratik muhtevayı desteklemekle yetinecek, onun ötesine geçmeyecektir".(5)

Bu satırların 1996 açısından anlamı son derece açıktır. Sınıf bilinçli proletarya, ezen ulusun burjuvazisinin "Sevr histerisi"ne kapılmayacak, ulusal bayrağa sarılmayacaktır. Dolayısıyla ezilen ulusun mücadelesinin -yani, eşit olmak ve milli baskının kalkmasını ve hatta ayrı devlet kurma hakkını(maalesef ezilen ulusun önderliğinin böylesi bir talebi de yoktur) istemek şeklindeki- demokratik muhtevasını, kayıtsız şartsız destekleyecektir. 1996'da da "onun ötesine geçmeyecektir". Gene aynı sınıf bilinçli proletarya, ezilen ulusun burjuvazinin kendi imtiyazı için giriştiği diplomatik manevraları ve hatta gene aynı imtiyaz için parlamentoya seçilme girişimini, iki kişi kalsa da desteklemeyecektir.

YENİ BİR 68 FIRTINASI GELİYOR

Savaşın bütün ekonomik yükünü taşımaya maruz bırakılan ve hatta savaşın ceremesini canıyla, kanıyla çeken geniş halk yığınlarının "bitsin bu savaş" arzusu anlaşılabilir. Ancak her şeyden önemlisi, bu arzunun hangi sınıfın kulvarına akacağıdır. Zira, "şimdi barış" propagandası ve "ulusal mutabakat" devlet ve milli hareke-

tin önderliğinden gelmektedir. Gelecekte, ezilen ulusa mensup olan emekçi yığınlarının "ulusal kimlik" sahibi olmaları, onların başını göğe değdirmeyecektir. İleri kitleler, bunun derin tarihsel anlamının farkındadırlar. Onun içindir ki, Kürt kitlelerinin başına musallat olan, "Lawrenc" İsmet İmset, "Abdullah Öcalan Marksist değildir, Kürt gençliğini ise kontrol altında tutacak yegane önderdir" vari tespitleri boşuna yapmamaktadır.

Sorun, hakikaten emperyalistler ve gerici hakim sınıflar açısından, devrimin fişeklerini kimin kontrol altında tutacağı sorunudur. Zaten o yüzden, Körfez savaşı sonrası Saddam'ı, Kisenger'in tabiri ile "Şeytan"ı, kontrolsüzlüğe tercih etmek zorundaydık" diyerek Irak halkının başında bırakmadılar mı? Başkan Mao'nun "düşman bildiği gibi, siz bildiğiniz gibi savaşın" itirazlarına kulak asmayan, Filistin gençliğinin "Cadillac devrimcisi" dediği, Yaser Arafat'ı, bu yüzden başa getirmediler mi? PAC (Pan Africanist Congress)'nin devrimci milliyetçilerinin "her beyaza bir kurşun" itirazına, efendilerinden düstur alıp, "her beyaza bir oy" diyen ANC'li Mandela'yı böyle iktidara getirmediler mi?

O halde söylenecek tek söz kalmıştır. Her zamankinden daha fazla, proletaryanın "bildiği gibi savaşması" son derece zaruridir.

2000'e dört kala, dünya çapında emperyalistler arası kartlar, pazar alanlarının yeniden taksimi için karılmaktadır. Ortama tamamiyle bir "belirsizlik hakimdir". Ve emperyalistler açısından durum, soğuk savaş dönemine rahmet okutturacak kadar tehlikelidir. Bir yandan emperyalistler, bağımlı ve ezilen ülkelerde, kukla rejimlerle burjuva muhalifler arasında "mutabakat" yollarını ararken, öte yandan aynı ezilen ve bağımlı ülkelerde, kendilerine meydan okuyan devrimci ve komünist silahlı direnişlere topyekün saldırmaktadırlar. Buna rağmen gene de, iki ipin ucunu bir araya getirme rahatlığına sahip değillerdir. Kendi metropollerinde ise "cennet" dönemi son bulmuştur. Bırakalım son yıllarda emperyalist metropollerde vukuu bulan yoksul azınlıkların muhteşem ayaklanmalarını bir tarafa, örneğin sadece "sosyal adaletin" diyarı Almanya'da bile şu anda işsizlik beş milyona varmış durumdadır.

Bu durum emperyalistler açısından felaket çanlarının çaldığının habercisidir. Zira, "Globalizm, bugün demokratik endüstri ülkelerinde" diyor ABD çalılşma bakanı Robert Reich, "aşağı yukarı bitkin ve sefil bir alt sınıfı üretmektedir". Bu "subjektivizm" kokan mantığı, müsadenizle Kisinger'in daha da "subjektif tahlili" ile tamamlayalım; "liberal kapitalizmimizin gidişatına dikkat etmezsek, komünizm tehlikesinin yeniden başgöstermesine kimse şaşmasın". Eee, bu dünyada emperyalist olmak kolay değil. Dolayısıyla, emperyalist dünyanın akıl hocalarının, onların hasmı olduklarını sadece iddia eden "objektif"çilere nazaran, son derece "subjektif" olmaları kaçınılmazdır.

Burjuva toplumsal ahlaki değer yargılarının tüm dünya çapında allak bullak olduğu bir dönemden geçiyoruz. Her şey bir anda zıttına dönüşüyor/ dönüşebiliyor. Türkiye'de 80 sonrası, devrimci güçlerin beklediği 78'in özgüllüğünde bir devrimci durum gündeme gelmedi.

Devrimci durum beklenilenin tersine, ani sıçramalarla ve bir evvelki dalgaya rahmet okutturacak denli geldi/geliyor. Şimdi, "tabusu olmayan", pos bıyıklı devrimci ağbeylerinin değer yargılarını takmayan, saçı uzun ve hatta bıyıksız, kadınlı erkekli, bomba gibi bir devrimci gençlik geliyor. Bayrağında "İsyan etmek meşrudur!" yazılı. (Evet, anarşistce olsa da) düzenin on küsur yıldır dayattığı "Amerikan yaşam tarzı" yavaş yavaş bu gençlik nezdinde miladını doldurmak üzere. Tıpkı 50 sonlarının gençliğinde olduğu gibi -ki gene o gençliktir ki, muhteşem 68 fırtınasını koparmıştır. Carter döneminin baş danışmanı Zbigniev Brzezinski, "bugünün dünyası gençliğinin en büyük sorunu hiç bir ideal'inin olmamasıdır" diyor. Danışman bey, burada ülkemiz açısından da, toplumsal patlamanın saatli bombasına dikkat çekiyor. Şüphesiz gelecek fırtına da devrimci gençlik tek ve belirleyici olmayacak. Düzenin yeniden rektifikasyonu için emperyalist mali sermayenin dayattığı özelleştirme, geniş emekçi yığınları nezdinde bir sürü "gök gürültüsünü" beraberinde getirecek. Komünist bir dünya için savaştığını söyleyenlerin Kaypakkaya'nın "Leninist ne yapmalı'ist" vasiyetine avdet etmeleri, devrimci komünist çalışma tarzının olmazsa olmaz kaidesidir. "İbrahim için, bıkıp usanmadan propaganda, bıkıp usanmadan tekrar, prensibine dört elle sarılmak hayati önem taşıyordu. Bizim için tekrar olan, bıktırıcı olan şey işlenmemiş kitleler için yeni ve ilginçti."(6)

Gene de, yukarıda başından beri izah etmeye çalıştığımız sınıf mücadelesinin bu gelişimi karşısında, Marksist-Leninist-Maoist tahlillere nazaran, kitlelerin kendiliğindenciliğine avdet eden, ve hayal kırıklığına uğrayan bütün yoldaşlarımızın, bir kez daha Kaypakkaya'nın şu sözlerini gözden ırak tutmamaları gerekmektedir. *"Bakın arkadaşlar bi dakka... bir durumu anlayamıyorsunuz. Halkın ruhunun derinliğinde yatan gerçeklere bakın. Onun kaç bin yıllık tarihi bir tecrübesi var. O dostunu, düşmanını iyi biliyor. Güven vermeyen beceriksiz dostlarını acımasızca paylıyor. Biz elimizde değnekle dağlarda geziyor, köy köy propaganda yapıyoruz. Halkın, büyük hasmı yenme konusunda bize hemen güveneceğini mi sanıyorsunuz? Bu safdillik olur. Halkın desteği ve seferberliği için doğru görüş yetmiyor. Doğru görüşün maddi güç haline gelmesi, hasmı ciddi şekilde uğraştırması gerekiyor. Yargılarınızı münferit olaylara dayandırmayın. Normal şartlarda sizi destekleyenler, şartların amansızlaştığı zamanlarda size aynı desteği vermeyebilirler. Bu onların sistemi destekledikleri ve sizin davanıza karşı oldukları anlamına gelmez. Olgulara derin ve geniş bakın"* (7).

Kaypakkaya'nın yanında bir dönem yer alan ve daha o dönemlerde sağa doğru savrulup olgulara derin ve geniş bakmayanlar, şimdi İbrahim ekolünün içinde bulunduğu sorunları fırsat bilerek, "Teorinin doğruluğu pratiğe uygulanabilir olmasıyla ölçülür" şeklindeki rölativzmi körüklüyorlar. "Bir şey doğruysa işler, doğru değilse işlemez" türküsünü terennüm ediyorlar. Her düşünce bir diğeri kadar iyidir şeklindeki genel rölativist tartışmaya bütün kapıları açıyorlar.

Amaçları, "Marksist" söylemle çelme atarak, açık kapıdan Kaypakkaya'nın Maoist hattını, 24 sene sonra Komprador "Marksist"lerin önüne devirip, hep birlikte tarihsel intikamlarını almaktır. Tıpkı 1970'lerde devrimci militan Halkın Yolu kadrolarına yaptıkları gibi. Kaypakkaya ekolüne karşı, 1996'nın Nisan ve Mayıs'ına böyle hazırlanıyorlar. Tutar mı bu revizyonist manevra? Bir ölçüde evet! Stalin'in zarih tabiriyle, "hayal kırıklığı"na uğramış, müzmin, artık iyileşemeyecek oranda "inançsızlık" baş göstermiş olanlar da, bu manevra tutacaktır. Fakat, Türkiye'nin içinde debelendiği tarihsel sorunlar varlığını devam ettirdiği müddetçe, Kaypakkaya'nın fikirlerinin sosyal tabanı açısından bu manevra tutmayacaktır. Marks'ın dediği gibi:

"Gül burada, burada raksetmelisin!"

Dipnotlar:

1. Devrimci Enternasyonalist Hareket'in Deklarasyon'u. Sayfa,17

2. Lenin, Devlet ve İhtilal. Sayfa, 61

3. Stalin, Bütün Eserleri 2. Sayfa 280. Devrim yayınları, Ankara, Ocak 1977

4. Stalin, Marksizm ve Milli Mesele. Sayfa, 24-25

5. İbrahim Kaypakkaya, Seçme Yazılar. Sayfa, 226-227. Ocak Yayınları, İstanbul 1979

6. Muzaffer Oruçoğlu, Tohum. Sayfa, 276-277

7. Muzaffer Oruçoğlu, Tohum. Sayfa, 32

Toprak yakılarak, bilinç yasaklanarak yok edilemez

Ozan VELİ

"Zulüm ne kadar vahşi, ne kadar azgın olursa, direniş o kadar güçlü olur" gerçeği ne alemde acep toprağımızda. Zulüm edenin kamçılarında şakıyan direnişin doğruluşu hala ayakları üzerine dikilemedi mi dersiniz! Ya da ayakları üzerine dikilen direnişin yönünü aydınlatan küçük ışıltıların rengine düşen tereddütlerin, bir dikilmeyi zora koşması mıdır yaşanan.

Bir ülke düşünün ki, toprağının her karışına can yontuları karışmış, kan göletleri nehir yataklarına bölünmüş; bir tek evin yakılışında olay görülürken, hiç rivayetsiz beş binin üzerinde köyü mezrası yakılmış oluk oluk, öbek öbek sürülmüş insanı kadınlı, erkekli çocuklu. Yazarları, gazetecileri yürek yürek kıyılmış. Ay adsız, gece pususuz yaşayamaz olmuş. Ölümün hangi adla, hangi kılıkla, hangi zamanda geleceği belli olmayan bekleyişler sarmış kulluğu. Töreler çekincesiz deyilken artık, törensiz gömülmüş ölüler. Bombaların şarapnel yayımlarına tutunmuş bütün koyaklar. Yakılmış dağların sinesindeki kara baharları kanıksayamamış hiç bir yabani. Yılan dahi iğrenmiş insanın yılan olanından.

Bir ülke düşünün ki, adı bantlarla kapanmış sıkıca. Söylenmez olmuş hiç bir ezgi, yüreğinde al renkler taşıyan. Ve bir ülke ki, dağlarında yakamoz vakti. Zulüm öylesine vahşi ki, söylenemeyecek, yazılamayacak yıkıntılarla geliyor dağlarımızın eteklerine.

En modern kapitalist gelişmelerde dahi, insanı insana köle kılan iktisadi yasalar ve onun uygulayıcıları var oldukça, zulüm uygulamadan kalkmaz. O sadece görüngüsünü değiştirir ve baskı altında tuttuğu etkinliklerin pozisyonuna göre dozaj belirler. Feodal despotizmle bütünleşen emperyalist siyaset en azgın zulmün ifadesidir. Yıkımlar ve kıyımlar onun adıyla özdeştir.

Böylesi bir ülkede tarafsızlık olgusu çoktan gömülmüştür tarihin acımasız yasalarına. Taraf olmamak, her türden vahşetin altına imzayı atmaktır. Bu ülkede direniş ve ihanet kutupları çoktan belirginleşmiştir. Ortada tutunacak hiç bir güç kalmamıştır, adını insan olarak tutabilecek.

Binlerce köyü yakılan bir ülkeyi düşünün. Onlarca film şeridini bir arada hafızalara kaydetmektir bu. Ama en silinmez hafıza, gerçekliğin taa içinde resimlenen yürek şeritleridir.

94'ün sonbaharında Dersim köyleri yakılmaya başlandı, binlerce yakımdan sonra. Toprak, yıllar önce bağrını deşen emmperyalist menşeeli botların modern halini tanıyordu hemen. Kokusu, faşizmi besleyen büyük toprak sahipliği ve emek tacirliğinden alıyordu özünü. Ferman, aynı babaların modern saltanatları içindi. Bu kez daha modern ve daha hızlı tutuşturuluyordu evler. Uçuverdi 38ler'e bütün yaşlı hafızalar. Bu toprak daha nice yangını besler bağrında. Yakarak toprak yok edilebilinir mi?

Mercan Vadisi, karakola en yakın evlerden başlanarak yakılıyordu. Bütün kainat canlısı, yer gök, tüm namuslu insanlar tanıktı buna. Hem de bir daha hafızalarından silinmeyecek bir tanıklıktı bu. Zulüm hiç çekincesiz girmişti kapıdan içeri. Gözaltılar, kayıplar, katliamlar sayılamayacak sayılara varıyordu. Ve bir ülke baştan başa ateş ve barut kokuyordu.

Bütün bunlara rağmen, çocuklara uyumaları söylenecekti tank paletlerinde. Ve ağlamaması istenecekti. Oysa, toprak çoktan ateşin ve demirin sevincini almıştı bağrına. Bedeni şarapnel parçalarında liğmelenmiş nice adsız kahraman direnişin ninnileri eşliğinde uykuya durmuştu. Artık uslandıramazdı zulüm sesini.

Vietnam'da faşizm ne idiyse, Kürt coğrafyasında da oydu. İstanbul varoşlarında ne idiyse, Mercan Vadisi'nde, Şahverdi'de, Işık Vuran'da da oydu. Evlerin yıkımlarından tütsüler yükselilyordu. Son solukları boğulmuş. Bütün canlılar terk etmemişti hala. Köpekler küçük seyirlerinde yiyordu zulmün adını, haki renkli general suratlara kusmuklayarak köpekliğini.

Ülkenin dağları tutunmuştu yakamoz vaktine bir kez. Kara duman salgınları kar etmezdi. Töresi buydu doğanın. Zulüm şiddetinde karşıtını da var edecekti. Baş kaldırı, bu şiddetin çapında büyüyecekti. Kültürüyle, şekillenişiyle, diliyle koca bir ülke gömülemeyecekti şövenizmin derinliğine. Şafakları durulana kadar, toprak besleyecekti yangınları.

Dersim merkezinde bir ortaokulda öğretmenin biri, kabaran faşizan duygularıyla öğrencilere; "Türk olanlar parmak kaldırsın" der. Koca sınıftan bir tek parmak kalkmaz. "Bunların hepsi Ermeni" diye geçirir içinden öğretmen. Bu arada ikinci kez;

"Peki Kürt olanlar parmak kaldırsın" der. Bütün öğrencilerin elleri havadadır. Öğretmen çıldırırcasına, yerinden fırlayan gözlerini, çocukların gülüşlerinden kaçırarak, "Siz Kürt değil, Türk'sünüz" der. Çabalarının boşa gitmesini sindiremez bu öğretmen ve onun gibiler. Bunlar şöven çabalar ve anlaşılabilir iken, bizim kimi sosyal şövenlerimiz de, Kürt'lük ve proleterliği bir türlü bağdaştıramamakta, var olan realiteyi inkardan gelerek, "milliyetçilik" yaftasını hemen cebinden çıkarıp, "proletarya" adına "sus" çekmektedirler.

Gerçekler bununla da sınırlı değildir. Kürt coğrafyasının iç kesimlerine girmek için Dersim'den Bingöl'e doğru hareket eden bir partizan birliği, köylerde toprak devrimi propagandası yapınca, köylüler, "toprağı ne yapalım kirvem. Bakın topraklar hep boş, alın siz işleyin, sizin olsun toprak" diye cevap vermeleri, bir gerçeğin yalın, çarpıcı ifadesinin dile getirilmesidir aynı zamanda.

Evet biz Kürt proleterleri, tam hak eşitliği çerçevesinde diğer milliyetlerden sınıfdaşlarımızla birlikte olmayı yeğleriz. Milliyet olarak Kürtlüğümüz, proleterliğimizi yadsımaz. Halkımızın seninle eşit haklar istemesine şüpheyle yanaşmanın anlamı, tam hak eşitliğine karşı duyulan bir gönülsüzlük olmasın?

Bu gün her zamankinden daha fazla Türk ve çeşitli milliyetlerden proletarya ve halk ile bütünleşmek, birlikte mücadele cephelerini güçlendirmek, birleşik mücadele örgütlerini yaratmak bir ihtiyaç olarak belirginleşmiştir. Adının dahi yasaklandığı bir ülkede yaşamayı anlamanı istiyor toprak, gök, insan.

Ve bir ülkenin asi çocukları. Adı yakamoz vaktine durmuş bir ülkenin. Şimdi daha fazla kol kola, omuz omuza yürümek zorunlu hale gelmiştir. Kürtlüğü yok sayarak hepsini Ermeni diye ilan eden faşizmce birileri kalkıp "biz Ermeni'yiz. Yıllar önce bizi katlettiğiniz, sürdüğünüz toprakları geri istiyoruz." dese, herhalde tüm Ermeniler yok sayılıp, hepsi Kürt gösterilirdi.

Bu gün görev, ülkenin hafızlara kazının adını silmek değil, onu proleter bilinç öğesiyle bütünleştirebilmek ve statükonun ilerisinde olan gelişmelere omuz verebilmektir.

Bir kez daha bunu herkes anlamalıdır ki: **Toprak yakılarak, bilinç yasaklanarak yok edilemez!**

Yeniden başlamak

Erhan MEYDAN

Yenilgi, dibe vuruş ve dağılma Süreç, kendimizi aşmanın ve daha üst bir düzeyde yeniden oluşturmanın zorunluluğunu ve koşullarını belirginleştirerek devam ediyor. Dünyada ve ülkemizde yeni kıpırdanışların, arayış ve yönelimlerin ortaya çıktığı; tartışma, eleştiri ve köklü sorgulama ihtiyaçlarının kavranmaya başlandığı görülüyor. Ancak süreç, tümüyle aşılmanın ve tamamlanmanın uzağında. Devrimci ve sosyalistler olarak daha henüz, kendimizin ve sorunlarımızın farkına varma aşamasını tamamlamış değiliz.

Dolayısıyla, süreci kavramaya başlayan herkesin, sağlam bir yöntem ve perspektifle donanarak, aynı zemindeki diğer devrimci ve sosyalist güçlerle ilişki ve etkileşim içinde, sürece sorgulayıcı bir tarzda yüklenmesi ve yeni sentezler- formasyonlar oluşturmaya yönelmesi, bütün aciliyetini ve önemini koruyor.

Evet, tarihsel olarak bir dönem sona erdi ve yeni bir dönem başladı. Bu noktada bir bunalımla karşı karşıya olduğumuz ve geçiş sürecinde yaşadığımız tespitinin, altını çizmemiz gerek. Sosyalist hareket bugün, köklü bir kopuş sürecinde. Kopuş, geçmişi yok saymak değil, geçmiş birikimi yeni düzeylere taşıyarak, kendimizi ve sınırlılıklarımızı aşma zorunluluğumuz anlamına geliyor. Geçmişe sorgulayıcı bir bakış ve bugünün doğru bir kavranışıyla, yeni düzeyler oluşturulması gerekiyor. Bu nedenle, geçmiş-bugün-gelecek bağıntısında tarihsel bir perspektife sahip olmak, mevcut tıkanıklıkları aşacak ve kendimizi yeni düzeylerde yeniden oluşturacak, bir yetenek ve yeterliliğe ulaşmak zorundayız. Burada, bu bağlamda bir kaç noktaya işaret etmeye çalışacağım.

SORUN ALANLARININ BELİRLENMESİ

Yeniden başlamak, bazılarını rahatsız ediyor olsa da sürece denk düşen bir çağrıdır. Hem, geçmişe sarılarak varlığını sürdürme çabasında olan gelenekçiliğin aşılması bakımından, hem de yenilenme adına mevcut tıkanıklıklardan hareketle, geleceği inkar eden ve bugünü mutlaklaştıran Yeni Sol'culuğun mahkum edilmesi bakımından, böylesi bir anlayışla donanmak gerekiyor. Yani, hem "yeni"den, hem de "başlamak"tan söz eden bir anlayışla...

Burada meselenin bir başka önemli yanı, yeniden başlamanın ne anlama geldiğiyle ilişkili olarak ortaya çıkıyor. Bu noktada, bütün kapsam ve boyutuyla sorunları ortaya koymak, sağlam bir kavrayışa ulaşmak zorunludur. Dolayısıyla bütünlüklü olarak sorun alanlarının belirlenmesi, yenilgi ve tıkanıkların açığa çıkarılması, yükümlülüklerin ortaya konulması gerekiyor. Böyle bir kavrayışa ulaşmadan sorunların bütünlüklü olarak aşılması mümkün olmayacaktır.

Çoğu zaman sorunun ortaya doğru bir biçimde konulma çabası, çözüm arayışlarından daha belirleyici olabiliyor. Kaldıki sorun alanlarının belirlenmesi, çözüm üretme sürecinin öncelikli bir aşamasıdır. Sorunu görmeden çözüm üretemezsiniz. Ve sorunu ortaya koyuş biçiminiz, ulaşacağınız sonuçları belirleyecektir. Bu noktada sorunlamayı yapan öznenin kavrayış tarzı ve perspektifinin sınırlılıklarıyla ilgili sorunlarla karşılaşıyoruz. Burada tartışarak ve sorgulayarak netleşmek gerekiyor. Sorunların yanlış ya da eksik tanımlanması üretilecek bütün çözümlerde kendisini gösterecektir. Dolayısıyla doğru bir tedavi için, doğru bir teşhis zorunludur.

Bunun için, karşı karşıya olduğumuz sorunların öznel ve nesnel boyutunu, evrensel ve özgül yükümlülüklerini, doğru bir biçimde tanımlamak, ortaya koymak durumundayız. Devrimci ve sosyalistler olarak ancak, böylelikle enerji ve çabaların doğru bir tarzda kullanılmasını sağlayabiliriz. Çeşitli çevrelerin bu noktada önemli mesafeler katettikleri ve çeşitli düzeylerde ürünler ortaya koydukları biliniyor. Eleştirel bir yaklaşım gerekli olmakla birlikte, bunları gözardı etmek ve küçümsemek mümkün değildir. Bu zemindeki çevrelerle düşünsel- politik karşılıklı etkileşimleri içeren ilişkiler geliştirmek gerekiyor. Bu, aynı zamanda, dar örgüt zihniyetinin aşılması ve ideolojik kalıpların sınırlandırıcılığından kurtulmak bakımından, bir ön adım olacaktır. Yeni sentezlerde bu zemin üzerinden gerçekleşebilecektir ancak.

MARKSİZM'İN KRİZİ

Yaşadığımız geçiş sürecinde, karşı karşıya olduğumuz sorunları en özlü ifade eden kavram, krizdir. Marksizm'in krizi. Bu tanımlama üzerine çeşitli yaklaşımlar sözkonusu. Sorunu yalnızca tek bir alanla sınırlı ele alanlar, kendi dışında görenler, böyle bir krizden hiç bir biçimde sözedilemeyeceğini söyleyenler ve bu krizden hareketle Marksizm ötesine geçenler, var.

Sorunu Marksizm'in bütünselliğiyle ilişkili olarak ortaya koymak, ancak mutlaklaştırmadan aşmayı hedeflemek gerekiyor. Teorik, ideolojik, politik alanlarda ve bunların bütünlüğünde tıkanma ve parçalanmalar sözkonusu. Toplumsal ve bilimsel gelişmelerden kopma, düşünsel üretimsizlik, eleştiri ve sorgulamanın zayıflaması sonucunda, bilim ile ideolojinin, teoriyle politikanın birbirlerinin yerine idame edildiğini görüyoruz. Bu durum tıkanıklığı, teoriyle pratik arasındaki uçurumu ve dolayısıyla parçalanmışlığı derinleştiriyor. Her geçen gün eski anlayış ve düşünceler, yeni olguları, yeni deneyim ve koşulları açıklamakta yetersiz kalıyor.

Krizin nedeni, varolan bilgi birikiminin, düşüncelerin ve kavrayış tarzının, mevcut sorunların aşılmasında ve gelişmelerin açıklanmasında yetersiz kalmasıdır. Bunun tek bir alanla (örneğin genel bir eğilim olarak politikayla) sınırlandırılması mümkün olmadığı gibi, buradan tarihsel bir son çıkarmak da mümkün değildir. Sorunu teorik, ideolojik, pratik alanların bütünlüğünde görmek ve bu bağlamda köklü bir yenilenmeyi hedeflemek, tek doğru tutumdur. Teorik darlaşma, ideolojik merkezsizlik ve politik irade yoksunluğu, ancak böylesi bir kavrayışla aşılabilir.

Bugün kriz aşılmamıştır. Aksine, devrimci ve sosyalist hareketin geniş bir kesiminde, sorunların varlığının algılanmasından bile söz edemiyoruz. Oysa hiç bir akım (Stalin, Mao, Troçki, Enver Hoca çizgisinde) bu krizin, kendi dışında olduğunu söyleyebilecek durumda değil. Teorik ve pratik olarak Marksizmin bütünselliğini temsil eden hiç bir çizgi yok. Dolayısıyla sözkonusu akımların hiç birisi, tek başına mevcut sorunların muhatabı değil. Kriz, hepsini kapsayan bir tarihsellik içeriyor. Tek başına herhangi birinden hareketle, bu krizin aşılabileceğini ileri sürmek, anlamlı görünmüyor bu bakımdan. Marksizm-içi bütün akımlar, özgül deneyimler, teorik yorumlar, hem sorunun hem de çözümün bir parçası olduklarını görmek durumundadırlar. Teorik-ideolojik-politik parçalanmışlığın aşılması ve bütünselliğin daha üst bir düzeyde yeniden sentezlenebilmesi için, böylesi bir anlayış zorunludur.

Sorunların gündeme getirdiği dünyasal boyuttaki sorumluluk ve görevler, devrimci ve sosyalistlerin önüne her şeyden önce evrensel bir ufka ve kavrayışa sahip olmayı, ihtiyaç duyulan birikim ve düşünce zenginliğini geliştirmeyi koymaktadır. Bunu, dar ideolojik yaklaşımlarla ve dar örgütsel ihtiyaçlardan hareketle oluşturmak mümkün değildir. Bu nedenle yaşadığımız yenilgi ve tıkanıklıkların, başarısızlıklarınızın, dünyasal ölçekli sorunların bir parçasını oluşturduğunu görmekte çok zorlandık. Yayın organlarına bakılırsa, bugün hala yaşanılanların kendisini doğruladığını düşünenler hiç de az değildir!

Türkiye devrimci ve sosyalist hareketi, ortaya çıktığı koşulların ideolojik-örgütsel belirleyiciliğinden ve politik ikliminden kurtulmayı başaramamıştır. Kalıpçı ve tek yanlı düşünce tarzıyla, ağır bedeller ödenerek direnilmiş olmasına rağmen, gelişmelere göre yenilenememiştir. Eksiklik ve hatalar giderek yapısal zaaflara dönüşmüş, gelenekçi, dogmatik ve yüzeysel eğilimler egemen hale gelmiştir. Böylelikle dünyayı ve ülkeyi doğru bir biçimde açıklama, devrimci teoriye sahip olma, gelişmeleri anlama ve yığınları örgütlemede başarılı olamamıştır.

Gelinen noktayı (ülkemiz sosyalist hareketi açısından) iki olguyla özetleyebiliriz. Birincisi, devrimci teoriden yoksunluktur. İkincisi ise, kitlelerden kopukluk. Bu iki olgu devrimci ve sosyalist hareketin yapısal zaafı durumundadır. Dönemin ideolojik ve politik iklimi içerisinde oluşan ve kısa zamanda kendini mutlaklaştıran örgütsel yapıların, bu zaaflardan kutulabilmesi mümkün olmamıştır. Kitlelerden ve teoriden yoksun bir biçimde bugünlere gelinmiş olmasına rağmen, sosyalist hareket darlaşmak ve kendi dünyasına kapanmak durumunda kalmıştır.

Bugün bir çok örgütsel yapının, geçmişi sorgulama ve aşma çabasında olacağı yerde, "geleneğimiz" söylemiyle kendini tekrar etmenin ideolojik savunusunu yapması, bu noktada anlaşılırdır. Geleneksel düşünce tarzı ve zihniyet yapısı, dün olduğu gibi bugün de gerçekliği görmeyi sorunlu hale getiriyor. Kendimizi, ülke özgülünü ve evrenselliği kavramak olanaklı olmuyor.

PERSPEKTİF SORUNU

Yenilen orduların çabuk öğrendiği söylenir. Doğrudur. Ama yenilgiden doğru dersler çıkarılır ve nedenleri aşılabilirse. Yaşanılan tarihsel deneyim ve bugünkü süreç, bu bakımdan bizlere öğretmen olabilir. Ancak, başta da ifade edildiği gibi, geçmişi aşabilmek için, öncelikle sorunları bütün boyutuyla görmek ve kavramak gerekiyor. Yenilgiyi görmeyen, tıkanmanın tarihsel ve teorik boyutunu anlamayanların, süreci aşamayacakları ve yenilgiden öğrenemeyecekleri açıktır. Bu noktada bir kez daha ülkemizde ciddi bir görme ve kavrayış sorunu olduğunu belirtmek gerekiyor.

Peki neden göremiyoruz? Bunu niyetlerle açıklamak olanaksız olduğuna göre, öncelikle ideolojik körlüğe işaret etmemiz gerek. Gerçeğe bakıp görememe ya da tam olarak algılayamama durumu, ciddi bir ideolojik bakış ve kavrayış sorunuyla karşı karşıya olduğumuzu gösteriyor. Dolayısıyla öncelikli olarak tespit edeceğimiz sorun, "görmeyi öğrenmek"tir.

"Bakar kör"lük dünyaya nasıl bakıldığıyla ilişkilidir. Bu da ufkumuzun ve bakış açımızın sınırlarıyla. Bugün, olay ve olguları değerlendirmekte, nesnel sonuçlar çıkarmakta ve sürecin bütünlüğü içinde kendimizi görmekte zorlanıyoruz. Tek yanlılık, yüzeysellik ve öznelcilik düşünce tarzımıza egemen olmuş durumda. Sezgilerimizi, teorik-pratik sıkıntılarımızı tanımlayamıyoruz. Bir şeyler var iyi gitmediğini hissettiğimiz, anlamlandıramıyoruz. Doğrulardan ve yanlışlardan emin değiliz, açıklayamıyoruz. Cesaretsiz, ürkek ve uzlaşmacıyız.

Ancak, alışılmış yaklaşım biçimleri ve bakış açılarıyla dünyanın geldiği noktayı, sorunlarımızı ve kendimizi kavrayamayız/ kavranamıyor. Yeni olguları, geçmişi ve gerçekliği açıklayabilmek için, yöntem ve perspektifimizi geliştirmek, bakış açımızı genişletmek zorundayız. Burada Marksist felsefenin geliştirilmesi sorunu yakıcı bir aciliyetle önümüze dikiliyor. Bunun için bilimle ve felsefeyle barışmak, düşünsel tartışmalarda söz sahibi olacak birikim ve zenginliği sağlamak ve farklı görüşlerle sürekli hesaplaşmak durumundayız. Marksizm'in, çağın bilinci üzerinde yükseldiği ve kendi karşıtlarıyla mücadele içerisinde gelişip güçlendiği unutulmamalı. Bilim her gün yeni sonuçlara ulaşıyor, yeni yasalar ortaya koyuyor. Kuantum fiziğiyle tüm bilim ve düşünce alanlarında köklü altüst oluşlar yaşanıyor. Klasik mantığın sınırları, mekanik anlayışlar, determinist yaklaşımlar tümden aşılıyor. Düşünce alanındaki köklü tartışmalar ve arayışlar, doğrudan ya da dolaylı olarak bu zemin üzerinde uç veriyor. Marksist felsefenin geliştirilmesi zorunluluğunun ve olanağının, ortaya çıktığı zemin de burasıdır.

Ayrıca, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin, bütün toplumsal ve politik sonuçlarıyla birlikte ortaya konulması, kapitalizmin yeni bir eleştirisinin gerçekleştirilmesi kaçınılmaz bir önem taşıyor. Marksizm'in uluslararası yükümlülükler içeren teorik-ideolojik-politik açılımlarını sağlanabilmesi, böylesi üretimler gerektirmektedir. Çağdaş bilimsel gelişmelere, yeni olgulara ve yeni düşüncelere yoğunlaşmadan, bunlarla hesaplaşmadan ve ayrıca sınıf mücadelesinin tarihsel deneyimlerinin eleştirel bir analizini yapmadan, yeni açılımlar yapmak, ideolojik-örgütsel yeni formasyonlar geliştirmek olanaklı değildir. Bu alanda önemli yönelimler olmakla birlikte, henüz ihtiyaç duyulanın gerisinde seyrediyoruz.

Tüm geçiş süreci boyunca teorinin merkezi bir önem taşıdığı ve öncelik kazandığı görülmelidir. "Devrimci teori olmadan, devrimci pratik olmaz". Teorinin devrimci tarzda inşası ve bunun pratiğinin gerçekleştirilmesi, sosyalizmin inanılabilir bir gelecek tasarımı olarak dünyanın gündemine yeniden girebilmesi için, zorunludur. Dolayısıyla, bütün düşünce ve bilgi birikimini özümsemeyi hedefleyen, güçlü bir aydınlanma hareketini örgütlemeye, bu doğrultuda yeniden başlamaya ihtiyacımız var.

Gerçeğin ısrarlı arayıcılığı

Özlem MERAL

Toplumsal gelişmelere uygun iç ve dış olguları, kendi meşruluğu içinde hareket eden tüm oluşumları araştırmak ve incelemek bir zorunluluktur. Sınıf mücadelesinin gelişim seyri içinde oluşan teoriler, somut durumlara uygun olarak değişime uğrarlar. Bu değişim, yeni süreçlere uyumu da kendinde içsselleştirmek zorundadır. Güne uygun politikaların belirlenip, yaşama geçirilmediği bir ortam, doğmatizmden kendini kurtaramaz.

Toplumların tarihine baktığımız zaman, önemli tarihsel süreçlerde ortaya çıkan büyük toplumsal olaylar, iradi müdahalelere gereksinme duymuştur. Her sınıf kendi ideolojik-politik duruşuna göre konumlanarak, varolan toplumsal olaylara müdahaleyi görev edindiği için, bu hasaplaşmalar esnasında sınıfını örgütlü hale getiren güç, iktidara oturmaya daha yakın hale gelmiştir. İktidarı ele geçiren sınıf, karakteri gereği diğer sınıf ve tabakaları baskı altına almaya devam etmiştir. Proletarya da tarihteki rolünün bilinciyle örgütlü bir güç olarak küçük burjuva ve diğer ezilen halk yığınlarını kendi etrafında toplayarak iktidara yürümenin zorunluluğuna Komün, Ekim ve Çin deneyimleriyle ulaşmıştır.

Bugün uluslararası düzeyde yaşanılan geçici yenilginin, tüm dünyada yarattığı etkiden bizler de payımızı almaktayız. Egemen güçler, egemenliklerinin sürekliliğini sağlayan, teknik aygıtları kendi dünya görüşlerinin "doğruluğu"nu kanıtlamak için yaygın bir biçimde kullanıyorlar. Özellikle kitle iletişim araçlarıyla evlerimize kadar girip "komünizm ideolojisi bitti" propagandasıyla geleceğe duyulan büyük özlemi tuzla-buz etmeye çalışıyorlar. Bu yoğun ideolojik bombardıman altında kitleleri kendi tarihlerinin yaratıcısı olarak yeniden ayağa dikmek hayli zor bir olaydır. Komünistlere düşen görev; zorun başarılmasında ısrar etmek olmalıdır. Bu ısrar kuru bir ısrarcılığın ötesine taşmak zorundadır. Alınan yenilgilerin teorik açılımları yapılmalı ve yenilginin kaynaklarını gizleyen sis perdeleri açılmalı, olumluluklar değer haline getirilmeli, olumsuzluklar ayıklanmalı. Yenilgilere kaynaklık eden koşulların neler olduğu konusunda parti ve kitle ilişkisi boyutu ele alınmadan sorunların kaynağına inilemez. Geriye dönüşlerin yaşandığı ülkelerde, parti kitlelerden koptukça daha doğrusu bürokratlaştıkça yönetsel yöntemleri devreye sokmuş ve bir avuç ayrıcalıklı insan tüm kitleyi yönetir hale gelmiştir. İnsan unsurunun manevi doygunluğu hesaba katılmadan "her şey üretim için" propagandasıyla insanı robotlaştırmışlardır.

Bugün ülkemizde "iktidar perspektifiyle donanımlı" bir çok siyasal yapılanma sınıf mücadelesinden boy vermektedir. Bunlar kitlelere ulaşma yöntemlerini kullanırken kitlelerin sorunlarına yanıt verebilecek somut politikalar sunmakta zorlanıyorlar. Oluşturulan teorilerin kitlelerle bütünleşmesi yeterince gerçekleşemediği için, maddi güç olmaktan yoksun kalınıyor. 72 geleneğinin çeyrek asırlık savaşımı, kitleyle bütünleşmeyi sağlayamamıştır. Bu başarısızlığın faturası hep "merkezi yönetimde" yer alanların "çizgiyi uygulayamamalarına" bağlanmıştır. En "yetkin" ve aynı biçimde kolay açıklama tarzları da "dava adamı" olmama "feda ruhu"ndan yoksun olma veya "pili bitmiş" olma ile geçiştirilmiştir. Siyasal yaklaşım tarzları tarihsel gelişme yasalarından uzak kalınca öznel yaklaşım kaçınılmaz olarak gelip kapıya dayanır.

Yenilenmenin gerekliliği artık tartışma götürmez. Politik çözümsüzlük sınıf mücadelesinin içinden çıkar, yani sürece müdahaleyle birleşen teorik açılımlar, pratik yönelimin de önünü açar. Karşılıklı etkilenme sonucu teori- pratik bütünlüğü sağlanmış olur. Geleneğin sığ suyunda yüzmenin, enginlere ulaşmanın önünde engel olduğu bilinciyle hareket ederek, tarihsel ve toplumsal koşulları hesaba katan bütünlüklü politikaların yaşama geçirilmesi bugün için elzemdir. Varılan sonun "kötü" olduğu tesbiti sonuçtur ve bu sonuç artık herkes tarafından görülmüştür. İktidar hedefli bir doğrultu tesbiti acil bir görev olarak orta yerde durmaktadır. "Kutsanmış program"ı artık hiçbir dikiş kurtaramaz. Yenilenme ve değişim zorunludur. Bunun gerçekleşmesi içinde yetkin bir araca gereksinme vardır. Amaca giden aracı farklı fikirleri tartışmadan korkmamalıyız. "Yüz çiçek" esprisi ile yürütülen tartışma tarzımız "tartışma klübü" anlayışından farklı olmalıdır. Merkezileşmiş bir yapıdan yoksun hareket tarzı, boş bir "tartışma süreci"ni aşmamış olur. Teori pratik bütünlüğü sağlanmalı yani hem tartışma, hem de iş yapma olayı birlikte gerçekleştirilmeli.

Genel kitleyi hedefleyen uygun politikalar üretilmezse, kitlelerden kopuk marjinal bir grup olmanın ötesine geçilmez. Elbette öncü güç iradi müdahaleden yoksun kendiliğindenci bir hat izleyemez. İzlemesi gereken yöntem; kitlelerin somut taleplerini, onların duygu ve düşüncelerini hesaba katan ve onları iktidara taşıyan plan ve programlar etrafında merkezi bir biçimde birleştirip iktidara taşıma olmalıdır. Burda dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta, oluşan aracın bir amaca hizmet ettiğinin bilince çıkarılmasıdır. Yoksa aracı amaç kılan anlayışlara düşme tavrı, bizi "gelenekten" koparamaz. "Herşey parti için" şiarının yükseldiği bir ortamda, yaratılan olumlu değerlerin tümü o partinin tasarrufunda değilse kesinlikle olumsuzlanmaktadır. Bu dar bakış açısıyla sakatlanmış zihniyetlerin ulaştığı son; bizim değerlerimiz deyip, "çefye, pil, telsiz, daktilo" vb. şeyler için "büyük paylaşım" savaşları verecek düzeye düşülmekte ve insanlar bu malzemeler yüzünden yaralanıp incitilmektedir. Bu tür olumsuzluklara düşen bireyler, kendileri için birşey istemediklerini bunu "devrim" ve "parti" için yaptıklarını düşündüklerinden hiçbir rahatsızlık duymamaktadırlar. Çünkü yaptığı her şey "parti için"dir, genel insanlık çıkarıyla "parti" çıkarını sorgulamaktan ürker. Hatta oluşturulan bazı despot yapılanmalar eleştiri ve tartışma ortamını yok ettikleri için, uyanmaya başlayan kişi bunları dillendiremez ve yavaş yavaş çürümeye başlar. Hiç umulmadık ortamlarda bu çürümüşlük patlayınca büyük bir şaşkınlık yaşanır. Suç yapının çürümüşlüğündün çok bireyin çürümüşlüğüne yüklenir. Kendi bireyleriyle barışık olmayan bir yapının kitlelere umut olma şansı olmaz.

Evet, ısrarcılık kollektif bir olgudan ayrı ele alınamaz. Gerçek anlamda kollektifin yaşandığı yerde, birey olabildiğince yetkin biridir. Sorunlar karşısında merkezileşmiş bir iradeyle kendi iradesini "eleştiri" ve "tartışma özgürlüğü"yle yükseltip, bunu "eylem birliği"yle pekiştiren merkezileşmiş bir yapının bireyi, sağlıklı bireydir. Aynı biçimde böyle bir partide sağlıklı bir partidir. Yaşamla bütünleşen ısrarcılığı hiçbir araç karartmamalıdır. Araştırma ve incelemede ısrarcılık gerçeğin arayıcılığına tutkun olanların işidir.

Yalanı kişiliğimizden kovalım

Dursun YILDIZ

Yalan bir sığınmadır, suçluluk duygusu karşısında sığınılan bir kaynaktır. İnsanların kendilerini, kendi dışındakilere karşı korumak, çıkarlarını belli bir süre de olsa garanti altına almak için sık sık başvurdukları bir yöntemdir. Kişinin kendisine karşı olan güvensizliğinden kaynaklanan yalan olgusu başkalarından korkmanın da bir sonucudur. İnsanların varoldukları gelişme gösterdikleri evrelerden bu yana doğrulardan daha çok yalan söyledikleri bir gerçekliktir.

Yalanlar, basitten karmaşığa doğru bir evrimsel aşama göstermiştir. Dikey ve yatay doğrultularda giderek genişleme ve yayılma göstermişlerdir. Bireysel ve toplumsal yalanların çokça görüldüğü bir yaşam alanını paylaşıyoruz. Gerçeklerin ve yalanların iç içe geliştiği, karşı karşıya olduğu bir yarış sahasıdır yaşam. Günümüzde de bu yarış farklı boyutlarda farklı araçlarla devam ediyor.

Yalanın bir tek nedeni olamaz. Çıkarların karmaşıklaştığı insan gereksinimlerinin farklılaştığı günümüzde bir çok nedeni vardır. Bireysel, sınıfsal ve ulusal ve uluslararası temellere kadar uzanır. Yalanda gerçek neden olarak tek boyutluluk aranmaz. Çok boyutlu olarak ele almak gerekir. Önce hayvanları avlamak için ona tuzak kurdular. Yanılsama yarattılar. Doğaya karşı yaşam savaşı veren insanın kendi doğallığından kaynaklanan yalanların da varlığından söz etmek lazım. Bunlara masum yalanlar da diyebiliriz. Aşkta ve sevgide olduğu gibi.

Bizim esas sorunumuz yukarıda belirttiğimiz doğal gelişim halindeki masum yalanlar değildir. Günümüzde ve tarihte sorun yaratan yalanlar, toplumsal yalanlardır. Sınıflı toplumlardan bu yana sömürü ile birlikte at başı gitmektedir yalan. Sömürünün yoğunlaştığı her toplumsal biçimde yalanlar da buna paralel olarak kurumlaşmışlardır. Gerek devletler düzeyinde gerekse bireysel düzeylerde belli amaçlar doğrultusunda yalanlardan yararlanılır. Egemen güçler yalanları, sömürü ve sömürgeci sistemi ayakta tutmak için söylemeleri yanı sıra kendileri de içinden çıkılamaz bir yanılsamanın içine girmişlerdir. Onca bataklık içinde temiz kalmaları mümkün mü? Gerçi, gerçeği olduğu gibi değerlendirmek çıkarlarıyla uyuşmadığı gibi dönemsel özellikler nedeniyle de doğruyu bulmaları mümkün olmamıştır. Doğruyu söyleyenler. Yaşamları boyunca çeşitli baskılarla karşı karşıya gelmişlerdir. "Doğruyu söyleyen dokuz köyden kovulur" deyimi boşuna söylenmemiştir. Ülkemizde ve dünyanın bir çok yerinde gerçeği savunanların mezarlarında bile rahat bırakılmadığını görüyoruz. Şöyleki; Beyazıtta Şeyh Bedrettin'in mezarı yerinden kaldırıldı. Pir Sultan Abdal'ın heykeli saldırıya uğradı ve yerinde parçalandı. Denizler'in mezarları tahrip edildi. Yine aynı şekilde ve aynı amaçla cenazeler kaçırılıyor, cesetler parçalanıyor. Doğruyu savunanlar öldükleriyle kalmıyor, yalanlar cephesi, gerçekler cephesinin ölüsünden de korkuyor. Dünyanın ibretle izlediği ama sadece izlediği kelle koparmalar, kulak parçalamalar, cesetler üzerine basılarak resim çektirmeler, "zafer" işaretleri yapmalar vb. davranışlarının altında gerçeklerden korkan yalan ve inkar olgusu yatmaktadır. Gerçeklerin ve doğruların tarihi günümüzün egemenlerini korkutuyor. Rahatsız oluyorlar. Her yönüyle tarihlerine, düşüncelerine saldırılıyor. Düşünmeleri, örgütlenmeleri gerçeğe egemen olmaları sürekli olarak engelleniyor. Ve nesnel gerçeklik işgal altındadır. Beyinler işgal altındadır.

Tarihte ve günümüzde köleler, serfler, yoksul köylüler, proleterler ve de sömürgeleşmiş ulusun bireylerinde belirleyici özellik işgalciler gibi düşünmeleridir. İşte işgalciyi, kemirgeni, talancıyı, barbarı ayakta tutan en önemli güç ezilenin beyninde yaratılan imajdır. Bu imaj yanılsama yani yalan imajıdır. Saptırmalardır. "Kölenin mutluluğudur".

Volter'in şu ünlü görüşüyle söylemek istediğimi daha iyi anlatabileceğime inanıyorum: "Bir ülkede özgürlüğün en büyük düşmanı hallerinden memnun olan kölelerdir." Bu deyim olayı çok güzel bir biçimde belirtmeye yetiyor. Ve yine köleci Roma döneminde özgürlükten söz eden köle ve köleler diğer köleler tarafından öldürülmüyorlar mıydı? Bugünkü halkımızın, ailelerimizin davranışlarında da o dönemin izlerini görmüyor muyuz? "Karışma seyret. Devlet tanrı gibidir."

Masum yalanlar, sınıflı toplumlarda ideoloji haline geldiler. Herşey ondan sonra başladı. Dinler, ütopyalar ve de bilimsel temellerdeki tüm görüşler insanlara ideolojiler halinde sergilenmektedir. Amacımız, bilimsel temeli olan gerçeğe yakın, insanlığın kurtuluşunu sağlayan, onları yabancılaşmanın tutsaklığından kurtaran bilimsel ideolojiyi savunmaktır, egemen kılmaktır. Yabancılaşma çemberinden kurtulmanın belli başlı araçları olan ideoloji, politika, örgütlenme ve mücadeleyi devreye sokmak biz ezilenler için bir zorunluluktur. Bu nedenle önce beyinleri işgalden kurtarmak gerekiyor. Beyinlerimizin doğal gelişimlerinin en büyük düşmanı resmi ideolojilerdir. Yaygın düşünce ve davranış alışkanlıklarıdır. Düşünme yöntemlerinin gelişkin olmayışı, ütopyasız bir toplum oluşumuz, durgun, kendi halinde davranışlara sahip oluşumuz gibi belirgin özelliklerimiz vardır. Bu özelliklerin içinde bireysel ve toplumsal korku ruhumuza ilişmiştir.Bugüne kadar dünya yalanın iktidarıyla oyalandı. İnsanlar öldürüldü; uluslar, ülkeler talan edildi. Her türlü vahşet sergilendi. Her türlü renge girerek varlığını, ömrünü devam ettiren yalana karşı mücadele etmek bir sanat olmalıdır.

Ekonomik, demokratik, ideolojik politik, psikolojik, pedogojik ve felsefi boyutlarının tümel birliğinden hareketle yola çıkılmalıdır. Parça ve bütünün birliğinden hareketle olaylar değerlendirilmeli, dün, bugün ve yarının diyalektik ilişkisi yaratıcı bir şekilde uygulanmalıdır. Yalanların her türlü şablonculuğuna karşı bilimin yaratıcılığıyla karşı duruşlar örgütlenmelidir.

İradi müdahaleleri zorunlu kılan kişilik yapılarına ulaşmak zorundayız. Önce kişilikte devrim. Önce kişilikte değişme ve de örgütlenme gerekmektedir. Yeni kişilik kendini ve tarihi sorgulamalıdır. Kendini ve çevresini eleştirel süzgeçten geçirmelidir. Düşünce ve davranış birliğini değişimin, ilerlemenin doğrultusunda kullanmalıdır. Bunu bilinen bir deyimle "Düşünce ve davranış birbirini bütünlemelidir" diye ifadelendirebiliriz. Türkiye ve dünya insanlığı, değişen, gelişen, yaratıcı, korkuyu ve yalanı def eden yeni kişilikle kurtulur.

Doğrulara, bilimsel hakikatlere varmanın yolu önce kendimizden geçer. Kişiliğimizi iyi çözümleyebilirsek gerçekleri kendi kişiliğimizde somutlayabilirsek dışımızdaki nesnel olgulara daha iyi müdahale etme olanağına kavuşabiliriz. İçinde yaşadığımız toplumda yalanla, ikiyüzlülükle, bireysel çıkarlarla, duyarsızlıkla örülmüş kişiliklere sahibiz. Günümüzün her saatinde kendimizi sorgulamaya kalkıştığımızda her an acı gerçeklerle karşılaşırız. Zalimin zulüm çarkının acımasız dişlileri arasında ezilen, parçalanan insalığa rağmen kılı kıpırdamayan insan kılıklı varlıklar olduğumuz ortaya çıkmıyor mu?

Yaratılan soylu değerleri bozuk para gibi harcayan, mevcut değerlerin üzerine oturan. rantçılardan olduğumuz acı gerçeğini nasıl gizleyebiliriz? İçimizdeki yabancıyı defetmek demek, korkuyu, kör inançları, vurdumduymazlığı kovmak demektir. Kemirgenliği, asalaklığı yok etmek demektir. Nasıl yok edilebilir? Hamle yaparak, bir adım da olsa ileri atılarak, bedel ödeyerek değişerek değiştirerek, dönüşerek dönüştürerek, önce kendi kişiliğimizdeki yalancı yabancı kişiliği kovmak gerekir. Başkasının yalanlarına karşı verdiğin mücadelede başarının biricik koşulu kendi söylediğin, yarattığın, davrandığın sahte kişiliğe kurşun sıkmaktır. Kendi yalanını kendin yok et. Gerisi pek de zor bir şey değildir.

(İŞ BİLDİĞİN GİBİ DEĞİL! LÜTFEN, GERÇEĞİ SANDIĞIN GERÇEK ZANNETME!)

Yanılgının farkında mısın?

Dede DOĞAN

Telefonu kaldırdığımda biraz panikledim. Telefondaki ses sadece "N'aber?" dedi. Hemen bir gerekçe bulmak zorunda hissettim kendimi... Başladım işimin çok yorucu olduğunu anlatmaya... İzin bile alamıyordum! İşe erken geliyordum. Geç çıkıyordum. İşyerinde yeterince eleman olmadığını, mecburen biraz fedakarlık yaptığımı falan söyledim. Ama telefon hattının diğer ucundaki kulak bunları hiç duymuyordu. Biliyordum. Korkuma neden olan soru lafı fazla uzatmama fırsat vermeden geldi:

"Kamil'le Fatma'ya söz vermişsin, hani yazı yazacaktın? Senin yazacağın yazının yeri ayrıldı, ama boş çıkacak!"

Arayan dergide çalışan Serdar'dı. Bahaneler sıralamak için atağa geçmem gerekiyordu!

"Dostum yazıyorum, yazı bir iki güne kalmaz elinize geçer!" dedim.

"Ben hatırlatayım da!"

Telefon konuşması biraz daha sürdü; hal hatır faslı paniklememe neden olan talepten sonra gelmişti. Telefonu kapattığımda uzun bir "uff!.." demek zorunda kaldım. Oldukça yorucuydu, henüz bir satır olsun birşeyler yazmadığımı söylemek!..

Arkadaşlar ısrar etmiş; "Düşündüğünü yazsana!" demişlerdi. Düşündüğümü yazmaya çalışacaktım da, düşüncelerim pek berrak değildi. Uzun zamandır, yeni bir yayın çıkartmanın umudunu yitirmiştim. Konu üzerine de artık fazla düşünmez olmuştum.

Son dönemlerdeki düşüncelerimi de arkadaşlarımla tartışmamıştım.

Kaygılarım vardı. Daha önce yayınlanan yazılarımda, olur olmaz müdahalelerle, değişiklik talepleriyle karşılaşmıştım. Yazdığım bir yazıda devletin faşist niteliğini anlatırken, arkadaşlar her devlet sözcüğünün başına "faşist" yazmış, anlatmaya çalıştığım olgu hepten güme gitmişti. "Türkiye Türklerindir" dercesine, "faşist devlet, faşist devlettir" gibi bir anlatım olmuştu...

Yığıntılardan oluşan sözcüklerden dolayı anlaşılırlığın yok olmaya başladığını söylememin hiç bir anlamı yoktu.

Yazdığım yazılarda değiştirmemi istedikleri yerlerin de efe püfe gelmez yerlerden olması beni rahatsız ediyordu. Değişiklikleri anlamadan talep ediyorlardı. Derinlikli eleştiriler olmuyordu.

Klişeleşmiş sözcüklerle anlatmak istemediğim bazı olguları klişeleşen beylik sözcüklerle anlatmıyorum diye, "küçük burjuva" nitelemesiyle bile karşılaşmıştım!

Kaygılıydım! Ya bu dergide de bu sorunlarla karşılaşırsam! Bu kaygılarla yazmayı tasarladığım yazılarda hemen otosansür başlıyordu...

Anlaşılamıyordum. Yazdıklarımı arkadaşlara tek tek okuttuğumda hiç anlaşılmayan yan olmuyordu. Ama neden bir engelle karşılaşıyordum, anlamakta zorlanıyordum.

Tartışıyordum, buna rağmen yazılarımı kurtaramıyordum.

Üzülüyordum. Yazdığım yazıları severek yazmaz olmuştum.

Ertesi gün telefon eden bendim. Kamil'i sordum. Yoktu, dışarı çıkmış.

"Geldiğinde ona, görüşmek istediğimi söyleyin" dedim. Fazla zaman geçmedi, aradı:

"Aloo! Moruk, gene sıkıntılı mısın?"

"Eh işte!"

"Dostum, seni iteklemesek birşey yaptığın yok! yazıyı yazmadın anlaşılan!"

"Yazmak istediğim konularda kendimi sıkmaya başlamışım, konu seçiminde sorun yaşıyorum. Doğru dürüst bir konu bulsam bile hemen başka sorunlar çıkıyor."

"Bak yardımcı olayım! Sen ne konusunda yazmak istiyorsan bana söyle, ben senin yerine yazayım ha! Armut piş ağzıma düş! Fazla naz aşık usandırır, senin söyleyeceğin bir iki satır lafın yararlı olacağını düşündük, düşündüklerini yazsana dedik, bu kadar uzatma!"

"Kızma ya! Ben de uzatmak istemiyorum. Sıkıntılarımı anlatıyorum. Düşündüğümüz bazı olguları arkadaş sohbetlerinde dile getiriyoruz, tartışıyoruz. Hoş da oluyor. Sohbetlerimizde zenginleştirdiğimiz bir çok olguyu yazıya döktüğümüzde revizyonizmle bile suçlanıyoruz! Benim sıkıntılarımın başında bu tür şeyler var!"

Telefonun öbür ucundaki Kamil'in birşeyler karıştırdığını hissettim Sözüme müdahale etti.

"Bak" dedi, "Seninle konuşmalarımızda not almışım, okuyorum dinle: 'Belirli eğilimleri ve örgütleri temsil eden haftalık ve aylık yayınlar sanal bir kitle tabanına sesleniyorlar. Bu yayınlarda büyük ölçüde tarihin kaçınıl-

maz bir yönü olduğu tezine bağlı kalındığı görülüyor. Her grup ötekini horlamakta ve belirgin bir fanatizm yansıtmaktadır.' Yaşadığımız memlekette bu tür tespitlere ihtiyaç var."

"Ne zaman söylemişim o sözü ya! Ben söylemişsem doğru bir söz etmişim!" "Megolamanlığı bırak!"

"Tamam tamam! Ama dostum, ben biraz da anlattıklarımızla kendimizi ifade etmek gerektiğini düşünüyorum."

Kamil devam etti:

"Bizim çıkaracağımız dergide bu tür tespitler olacak. Bilimsel sosyalizm, dogmatik anlatımlarla ne kadar öğretilebilir. Diğer dergilerde zannetmemizi istedikleri anlatımlarla okura ne verebildiler. Bilimsel sosyalizmi, idealist, basma kalıp, gerçeklikten uzak ifadelerle nasıl öğretebiliriz? Bu açıdan senin yazarsam eleştirilirim diye korktuğun anlatımlara ihtiyaç var. Çorbada senin de tuzun olsun istiyoruz. Sosyalizm özgürlük getirir. Biz de yaza yaza özgürleşeceğiz! Yaz, özgürleştiğini hissedeceksin."

Telefonda tartışmanın tansiyonu yükseliyordi. Tam bu sırada, iş arkadaşlarımdan birinin bir sorusuyla karşılaştım. Yanıt vermemin yanında, işi yapmam da gerekiyordu. Kamil'e "Seninle konuşmaya biraz sonra devam edelim!" dedim.

"Tamam!"

Konuşmalarımız üzerine düşünerek işimim bitirdim. Yaklaşık yarım saat sonra tekrar telefonda sohbete başlamıştık. Kamil sordu:

"Ne diyorduk!"

"Siyasi dergilerde yeni bir üslüptan bahsediyorduk."

"Bak moruk! Demin konuşurken okuduğum yazıda geçen 'sanal bir kitle tabanı' sözcüklerinin altını çizip, 'sanal gerçeklik nedir, araştırılsın' diye bir not yazmışım. İstersen yazacağın yazının konusu 'sanal gerçeklik' olsun. Fena da olmaz."

Aslına bakılırsa ben de 'sanal gerçeklik' konusunu merak ediyordum. Önceleri sadece bilgisayar oyunlarıyla gerçekmiş gibi olan bir ortamda eğlenerek zaman öldürmeyi amaçlayan durumu ifade eden kavram olarak düşünüyordum. Daha sonra Marksist literatürde geçen 'yanılsama' sözcüğünün bir başka ifadesi olduğunu düşünmeye başladım. Bu andan itibaren de ilgimi çekmeye başlamıştı. Çünkü, 'yeni dünya düzeni' diye ifadelendirilen Amerikan emperyalizminin dünyaya egemenliğini kabul ettirme tezi gerçekleri çarpıttığı gibi kavramları da çarpıtmayı hedefliyordu. Bilmem kaç yıldır ne menem birşey olduğunu bildiğimiz 'emperyalizm' kavramını, 'küreselleşme' ya da ingilizcesiyle 'globalleşme' diye yutturmaya kalkıyor, emperyalist politikaları sempatikleştirmenin yollarını arıyordu. Dünyanın düzensizliğini bile 'yeni dünya düzeni' adıyla ifadelendirerek yanılmamız isteniyordu.

'Sanal gerçeklik' de böyle bir kavramdı. Somut gerçekleri görebilmek zaten güçken, bir de farkına ile varmadığımız bazı öğretilme yöntemleriyle zannetteğimiz bir dünya vardı. Emekçiler orada yaşıyordu! Ezilen halklar orada yaşıyordu. Gerçeği farkettiği zaman bile bu gerçeklikten kurtulmak kolay olmuyordu!

Kafamdan bunlar geçmeye başladı, "Valla bravo! ilgilenmeye değer bir konu" dedim.

Telefon sohbeti bir süre sonra bitti.

'Sanal gerçeklik' yaşar olmuştum! bulunduğum ortamdan uzaklaşmış dalgın dalgın geziniyor, 'sanal gerçeklik' kavramını düşünüyordum. Artık iş bu kavramı araştırmaya kalmıştı.

Sözlüklerden araştırdım bulamadım. Gazete kupürlerinden 'sanal gerçeklik kavramının ingilizcesinin 'virtual reality' olduğunu öğrendim, başka da bir bilgiye ulaşamadım!

Ama artık biliyordum, bilgisayarla oynanan 'sanal gerçeklik oyunları' yeniydi ama 'sanal gerçeklik' olgusu eskiydi, hem de çok! Bildiğimiz alavere dalevere yöntemiydi!

Sanal gerçeklik; toplumlar, kurumlar, bireyler için tuzaklarla dolu bir ortamda yaşamak demekti! Bunu aşıp somut gerçekleri görebilmek de giderek güçleşiyordu! Emperyalist güçler, dünyanın yeni düzenlerini kuruyor, bozuyor, insanları ordan oraya savuruyordu!

Dünyanın tarihi, tıpkı sanal gerçeklik oyunları gibi birileri tarafından programlanıyor ve hepimiz bu sanal gerçekliği sanki somut gerçeklermiş gibi yaşıyorduk!

İletişim tekelleri şarlatanları 'dahi' diye pazarlarken, gerçekleri 'medyum'lardan öğreniyorduk! Zerre kadar ekomomi bilgisi olmayan 'ekonomi profesörlerini', ekonomi bakanı yapıyor, başbakan bile seçiyorduk! Birileri istedi diye siyaseti, ahlakı altüst edip rüşveti, hırsızlığı kural haline getiren kişileri 'büyük devlet adamı' diye anabiliyorduk! Emeğe düşman politikalar izleyen devlet adamlarını 'devrimci' diye değerlendirebiliyorduk!

Kavramlarımızı sahiplenemiyorduk! 'Devrimciliği' başkalarına veriyor, burjuvazinin bayrak yaptığı kavramları, emekçiler bayrak yapıyordu. 'Özgürleşme' mücadelesi vermek gerekirken, 'özgürlük' için mücadele veriyorduk!

Bir zamanlar Tuncer ile muğlaklığına dikkat çektiğimiz 'özgürlük' kavramını saatlerce tartışıp 'özgürleşme' kavramını kaşfetmiştik. Bilinmez bir keşif değildi ama biz o gün tespit etmiştik. O gün konuşmalarda kalan ve yazmak için cesaretlenemediğimiz bu tür tespitlerin çok önemli olduğunu farkediyordum. Bu tespitleri bir daha yazmak gerektiğini düşünüyordum. Sandığımız gerçeklikten kurtulup, zannetmemizi istedikleri gerçeklikten sıyrılmamız, özgürleşmemiz gerekiyordu. Yoksa tek başına 'özgürlük' kavramını tanımlamanın pek bir faydası yoktu.

Yazacağım konu belli olmuştu!

Artık Serdar'la korkmadan sohbet edebilirdim.

Kim demiş dergide benim yazacağım yazının yeri boş kalır diye! Bunları düşünerek bir süre sonra derginin telefonunu çevirdim:

"Alooovv! Serdar!..."

Tiyatroda uzun yürüyüş

H. Hilmi BULUNMAZ

Karşımızda, uzun yıllardır sömürüyle yelkenini şişiren burjuvazi var. Türkiye tiyatrosuna yön verebilme becerisini gösteren burjuva mantığı, tepeden tırnağa tiyatroda egemenlik kurmuş durumda denilebilinir...

Özellikle 12 Eylül faşizmi öncesi, burjuvazi bir çok konuda kendini değil, temsilcilerini yada yağdanlıklarını gündemde tutardı. Örnekse politika konusunda, hemen hemen hiç bir işin içerisinde dolaysız olarak bulunmazdı. Günümüzde Yeni Demokrasi Hareketi başta olmak üzere, burjuvazi politikanın göbeğine oturdu. Sözde sol söylemle gündeme gelen bu devinim, Cem Boyner gibi "büyük" burjuvaların kaptanlığında yüzen çağdışı gemidir. Yine durduk yerde Sakıp Sabancı "Kürt Sorunu"na yönelik politikalar üretip gündeme getirebiliyor. Oysa, daha önceleri bunlar pek öne çıkmaz, "temsilci"leri gündemi belirlerdi...

Nasıl ki, politikada bu türden bir burjuva yönelimi varsa, sanatta da benzeri yönelimler var... Örnekse "Dünya Tiyatrolar Günü"ne yönelik yaklaşımlar geliştirmeye başlayan burjuvazi, 1994 Yerel Seçimlerini tam da Dünya Tiyatrolar Günü olan 27 Mart'a denk düşürebilmiştir. Beşyüz civarında üyesi bulunan parlamento, hiç bir öngörüde bulunmadan, anılan tarihte yerel şeçim kararı aldığından, Dünya Tiyatrolar Günü kutlanamamıştır. Ya tüm parlamenterler ayrımına varmamıştır ya da (yine) tüm parlamenterler ağız birliği yaparak, o günün anılmasını engellemişlerdir...

Aradan iki yıl geçmiş ve 1996 yılının Dünya Tiyatolar Günü'ne gelinmiştir. Gazeteleri açıp baktığımızda, küçük dilimizi yutmamıza neden olan bir haber çıkmıştır: "Dünya Tiyatro Günü bildirisini bu yıl, İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı Başkanı Şakir Eczacıbaşı hazırladı"...

Bildirinin içeriği tamamıyla soyut, anlaşılması zor ve karşı-devrimcidir. Bağışlayıcılığınıza sığınarak metni aktarıyorum: "Her gece yüzlerce ülkede, binlerce perde açan tiyatro... İnsanlığı, insanlarla insanlara anlatan tiyatro... İnsanlar arası sınırları tanımayan tiyatro... İnsanın iç dünyasının derinliklerini araştıran, insanı insan yapan duguları açıklayan tiyatro... İnsanın toplumsal ve siyasal davranışlarını sorgulayan tiyatro... Bağnazlığa, tutuculuğa, gericiliğe, durgunluğa karşı çıkan tiyatro... Zaman aşımına uğramayan gerçekleri dile getiren, çağlar üstü tiyatro... Sözü, düşünceyi, inancı yücelten tiyatro... İnsanın daha yüksek aşamalara erişeceğine inanan tiyatro... İnsanlığın en karanlık günlerinde bile perdelerini umuda, barışa, sevgiye açan tiyatro... Tiyatro günü, tiyatroculara, tiyatro yazarlarına, tiyatroseverlere kutlu olsun..."

İmdi, tek tek tümceleri açımlamaya çalışalım: İlk tümce herkesin kolaylıkla söyleyebileceği bir tümce. Hiç bir özelliği yok. İkinci tümcenin yine özgünlüğü ve doğurganlığı yok. Üçüncü tümce oldukça tehlikeli ve karşı devrimci bir yaklaşım. İnsanlar arasında sınır vardır, bu sınırı herkes tanımalı ve ona göre siyasal tavır takınmalıdır. İnsanlar arası sınırı kaldırabilmenin tek bir koşulu vardır. O da sosyalist kavga... Dördüncü tümce de son derecede sakıncalı bir tanımlamadır. Tamamıyla duygulara yönelik olarak söylem durumuna getirilen bu tümce, bilincin dumura uğramasına neden olabilir. Beşinci tümceye katılmamak elde değil, Ancak burada klasik bir soru sorulabilir; İnsanın toplumsal ve siyasal davranışlarını hangi tiyatro sorgulayacak?.. Burjuva tiyatrosu mu devrimci tiyatro mu?.. Altıncı tümce de tuzaklarla dolu... Bu tümcenin "buyruk"larını yerine getirebilecek tiyatrosal yapılanma var mı ülkemizde?.. Yedinci tümcede bulunan çağlar üstü ne anlama geliyor?.. Sekizinci tümcede bulunan söz, düşünce ve inanç, üretim ilişkilerini sorgulayabilecek boyuta gelebilir mi? Gelirse Eczacıbaşı Holding'in durumu ne olur?.. Ardından gelen tümce, sanki insanlık çok yüksek aşamadaymış yanılsaması yaratıyor. Oysa başta Eczacıbaşı Holding olmak üzere, burjuvazinin boyunduruğunda emeğini satan işçilerin bir çoğu en alt insanlık değerlerinde devinmek zorunda kalıyorlar. İnsanlığın en karanlık günlerinde perde açmak doğru olsa da karanlıkların neden oluştuğunu sorgulamakta yarar var. En sonunda, tiyatroya kilometrelerce uzakta bulunan bir holding patronunun bizlere (tiyatrocular, tiyatro yazarları ve tiyatroseverler) kutlamada bulunması en hafif deyimle zavallılıktır...

Halkın sokaklarda kutladığı Newroz'a karşı alanlarda Milli Nevruz kutlamaları yapan mantıkla bu mantığın hiç bir farkı yoktur. Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nün "emekçi" sözcüğünden rahatsız olup da "Dünya Kadınlar Günü" düzenleyen "nişantaşı devrimcileri"nin düşünüşüyle bu düşünüş aynıdır. 1 Mayıs gününde salt piknik yapılmasını öneren düşünceyle bu düşünce aynıdır. Emeğin "kutsanması"nın dışında kutsanmalardan yana olan her türden kutsama/kutlama, tamamıyla karşı-devrimcidir...

Peki ünlü soruyu bir kez daha soralım: Ne yapmalı?.. Hemen, bugünden tezi yok kolları/paçaları sıvayıp, karşıt yapılanmalar oluşturmalıyız. Pratikten kopmadan, kuramsal ve seçenek tiyatrosal oluşumları yaşama geçirmeliyiz. Emeği ve emekçileri içeren kutlama günlerini burjuvaziye teslim etmemeli, direnmeliyiz...

Burjuvazinin tıkanma noktasına geldiği tiyatro sürecine müdahalede bulunmalı, küçük burjuva mantığıyla tiyatroyu rehabilitasyon merkezi haline sokan topluluklara karşı tavır takınmalıyız. Örnekse, Kumpanya Sahnesi, Bilsak Tiyatro Atölye, Şehir Tiyatroları Araştırma Laboratuarı, Tuncel Kurtiz Tiyatrosu gibi, tiyatroyu burjuvazinin kirli alanlarına taşıyan sözde ilerici tiyatrolara karşı yoğun tepkiler göstermeliyiz. Tiyatroların "bar kültürü"yle kirletilmesine göğüs germeli ve kurtuluş savaşımına hazır olmalıyız...Bu arada amatör sözcüğünün "gizem"ine sığınıp yalapşap işler yapan ve tiyatroyu ciddiye almayan insanlara karşı yaptırım uygulamaya çabalamalıyız...

Hepinizin Newroz'u, İşçi Bayramı, Emekçi Kadın Günü ve Dünya Tiyatrolar Günü'nü kutlarım...

Biz kazanacağız

Üzerinde yaşadığımız topraklarda cumhuriyet tarihinin belki de en çalkantılı dönemi yaşanmaktadır. İktisadi parametreler tam bir çöküntüyü tanımlamak da; ekonomik zor siyasal zoru beraberinde getirmektedir.

Uluslararası finans çevreleriyle girilen bağımlılık ilişkisinde gündeme sokulan "istikrar faketleri" pandoranın kutusu misali yokluğu, yoksulluğu, krizi arttırıcı bir etki yapmaktadır.

Krizin yapısal bir özellik olması ve günlük yaşamın bir parçası haline gelmesi her türden tepkiyi, muhalefeti, hak talebini şiddet yolu ile bastırma ve tahammülsüzlük olarak dışavurmaktadır.

Yaygınlaşan infazlar, cezaevlerine yönelik saldırılar, köy yakmalar, işkenceler, yoğun tutuklamalar aynı politikanın benzer sonuçlarıdır. Son olarak Ümraniye Cezaevi'nde gerçekleşen katliam ve peşinden basın emekçisi Metin GÖKTEPE'nin katli egemenlerin kendi yasalarını dahi hiçe saydıklarının en bariz örnekleridir. Katliam sonrasında bütün işaret parmakları devleti göstermiş; devlet, yoğun bir teşhirle karşı karşıya kalmıştır. Çok geniş bir yelpazede vücut bulan ve anlam kazanan tepkiler artık kalıcılaştırılmalı ve örgütlü bir biçime sokularak daha sistemli kılınmalıdır.

Katlianıdan katliama taziye mesajları veren veya sokaklarda boy gösterip geri çekilen; düzen sınırları içerisine hapsolmuş, edilgen bir güç olmaktan çıkıp mücadeleyi daha iradi bir zemine çekmek ve süreklilik kazandırmak şarttır. Anti-faşist güçlerin mücadele birliğini sağlamak başarının koşuludur. Ve bu giderek ortak tavır alma refleksine dönüşmelidir. Tek tek olaylarda alınacak tutumlar küçümsenmemeli, bunların ihtiyaç duyulan refleksi geliştireceği ve adeta bir egzersiz işlevi göreceği bilinmelidir.

Sorunu METİN'in gazeteci kimliğine indirgeyen yaklaşımlar devletin kendini aklama operasyonuna güç katar. Sorun daha çok katledilenin kimliğidir. Faşist devletin buradaki rolü görülmediği sürece, katliamları "birkaç kendini bilmez polisin işi" olarak gösterme demagojisi etkili olacaktır. Aynı devletin emir komuta zinciri içerisinde karar alıp uyguladığı Ümraniye katliamı elçabukluğu ile geçiştirilip örtbas edilmiştir.

Resmi güçlerini demir çubuklu, kalaslı bir biçimde tutsakların üzerine saldırtan ve "ben devletim, istediğim yerde infaz yaparım" mesajını veren devlet şimdi "temiz eller"i oynayarak tepkileri manipüle etmeye çalışmaktadır.

Devrimci-demokrat kamuoyunun en hassas ve dikkatli olması gereken bir dönemden geçmekteyiz. Sapla samanı karıştırmadan; kimlerin dost kimlerin düşman, kimlerin insan kimlerin uşak olduğunu doğru saptamak gerekiyor. "Vah vah çok üzüldük" dercesine haber yapan ve timsah gözlaşları döken TV kanallarında maske erken düştü ve peşinden Metin'in aslında "terörist" olduğu senaryosunu sahneye koydular. Gerçi onlar öldürmeye, işkenceye yine de karşıydı(!) ama "objektif" olmak gerekiyordu!...

Haramilerin saltanatı bu türden çanak yalayıcı kalemlere, medyanın her türden sahtekarlığına her zaman ihtiyaç duymuştur. Bundan sonra da duyacaktır. Ancak unutulmalalıdır ki, zorbanın halka karşı zaferi hep zaman için bir pirus zaferidir; gerçek zafer halkların, haramilerin saltanatını yıktığı gün gerçekleşecektir.

Egemenlerin cellat ruhlu uşakları tutsak aldıkları devrimcilere yaşama hakkını dahi çok görmekte ve yok etme provaları yapmaktadır.

Muhtemel saldırıların ve sindirme politikalarının yeni adı rehabilitasyondur.

Sahtekarlığın, bireyciliğin, köşedönücülüğün, asalaklığın revaçta olduğu kendi düzenlerinde rehabilitasyonun anlamı; kimliksizleştirme, beyinleri boşaltma, robotlaştırma ve sonuçta kendilerine benzetmedir. Tutsakların bu kadar beton ve demir yığını arasında nasıl özgür olabildiğini, nasıl mutlu olabildiğini akılları almamakta; yüreklerine korku düşmektedir.

Proje üzerine proje eskitmektedirler. Ancak sorunun proje işi olmadığını onlar da biliyor. Onlar eskiyi, çürümekte olanı, biz ise yeniyi, gelişmekte olanı temsil ediyoruz. Onlar bir avuç, biz milyonlarız. Ve gerçekte asıl onların rehabilitasyona ihtiyacı var. Tabii şansları kalırsa...

Mehmet YEŞİLTEPE
Çanakkale Özel Tip Cezaevi

Merhaba arkadaşlar

Derginizin ilk sayısı elime ulaştı. Doğrusunu söylemek gerekirse, sizinde üzerinde durduğunuz gibi diğer dergi ve gazetelerden oldukça farklı bir dergi. Gerek kullandığı dil, gerek yazılar için açılmış olan köşeler oldukça güzel. Umarım açılmış olan bu köşelerden okurlarınız yeterli derecede yararlanırlar.

Derginizde yer verilmesini istediğim konular kısaca şöyle; **1-** İlk olarak tabi ki ulusal sorun ve azınlıklar sorunu üzerine yazılar. Bu konuya yaklaşımınız oldukça önemlidir. Çünkü günümüzde Türkiye sol hareketlerinin hemen hiçbiri bu konuya yeterince önem vermemekte hatta gündeme bile getirmemektedir. Bu da tabi ki sosyal-şöven yaklaşımın ta kendisidir. Eğer onlardan farklı olduğumuzu kanıtlamak istiyorsak bunu ortaya koymalıyız, yani koymalısınız. Bugün düzenin piyonları bile bu sorun hakkında sayfalarca raporlar hazırlarken bizler neden gereken önemi vermiyoruz? Halbuki bu sorun burjuvazinin değil, devrimin çözeceği bir sorundur ve devrim sürecinin bir parçasıdır. **2-** İkinci olarak ta felsefe üzerine yazıların yoğun bir şekilde yazılmasının gerekliliğidir. İnsanlarımızın felsefeyi günlük yaşamın, devrime ve halka uyarlayabilmesi için felsefeyi öğrenmeleri çözülmesi gereken bir sorundur. Ne yazık ki insanlarımız bu konuda oldukça yetersizdir. **3-** Devrimci ve komünist hareket içindeki tartışmaların mümkün olduğu kadar okuyucuya yansıtılması ve okuyucularında bu tartışmalara dahil olması gerektiği kanısındayım. Serdar Çakmak'ın bu konuda yazmış olduklarına sonuna kadar katılmaktayım. Ancak tartışarak tabanla bütünleşebilirsiniz.

Evet dostlar, kısaca önerilerim bunlar. Yanlız derginizde kelimelerde basım hataları var. Bu hata sizden kaynaklımı bilmiyorum, ama düzelse fena olmaz. Yayın hayatınızda başarılar dilerim. Muzaffer Oruçoğlu ve Serdar Çakmak'ın yazmaları, özellikle Serdar Çakmak'ın yazması beni sevindirdi.

Emre / Çanakkale

Uzun Yürüyüş emekçileri, Merhaba;

Değerli dostlar derginizin ilk sayısını büyük bir beğeni ve dikkatle okudum. Oldukça memnun olduğumu izninizle hemen belirtmek istiyorum.

Yaklaşık olarak onsekiz aylık Buca Kapalı Cezaevi yaşantımda, onlarca çevrenin yayın organının yanında ve hergün gelen, "sosyalist solun ajitasyon bombardımanı altında boğulduğumdan(!) dolayı Türkiye "sosyalist solu"nun yayınlarını açıkçası okumuyorum...

Bugüne değin anti-sömürgeci (çünkü anti-sömürgeci çizgi gerçek anlamda Kürdistan'ın askeri işgalden arındırılmasını öngörmektedir) bir iki derginin dışındaki yayınların, pek ilgimi çektiği söylenemez. Aslında üzüntü verici bir durum arzetmekle beraber gerçeklik de bu. Çümü, bu baylar, bilimsel bilgi üretiminden çok "tabancaya boş ajitasyon mermileri sürmekten" ve gerilla dalkavukluğu yapmaktan ötesine geçemiyorlar ve açıkçası bu kafayla da geçebileceklerine olan inancımı yitirmek üzereyim ne yazık ki...

Amaçların ve araçların böylesine birbirine karıştırıldığı bir ortamda, bilimsel bilgi ve entellektüel düzeyde yayın yapma kaygısı taşıyan ve kitlelere siyasal bilinç taşıma noktasında hareket eden derginizi kutlarım...

Sovyetler Birliği ve Doğu blokunun çökmesiyle beraber devrimci kadrolarda başlayan kargaşa ve şaşkınlık ortamı her geçen gün kendisini yakıcı bir şekilde ortaya koyuyor...

Özellikle dikkat edilmesi gereken nokta, dünyamızın çok kutuplu merkezlerden, tek kutuplu merkeze evrildiği, emperyalist-kapitalist sistemin yoğun olarak "sol" üzerindeki ideolojik ve her türden bomdardımanı, radikal silahlı muhalefetin içinin boşaltılması ve giderek düzen sınırlarına çekip, legalleştirme ve ehlileştirme propagandalarının büyük bir titizliklikle ve incelikle uygulanmaya çalışıldığı böyle bir ortamda derginize çok iş düşeceği aşikar olup, yaratılan devrimci değerlere tarihi materyalist diyalektikle ve militan bir kararlılıkla savunacağınıza olan inancımı belirtmek istiyorum.

Derginize ilişkin olarak da, siyasal ve ideolojik hattınızı önümüzdeki sayılarda daha da belirgin bir biçimde ortaya koymanızın ve kavramları daha belirgin, daha net (Kürt Ulusunu"mu, "Kürt Halkı" mı tartışmasının sizler açısından en azından İ. Kaypakkaya'nın PDA'yı eleştirmesiyle sonuçlanmış olmasını dilerdik) kullanmanın yararlı olacağı kanısındayım. Özellikle Türkiye ve Kürdistan'a bakış açınızı (siyasal - ekonomik) öğrenmek istiyorum.

Bundan sonraki çalışmalarınızda size başarılar diler saygılar sunarım...

Jana GEL
Buca Cezaevi / İZMİR

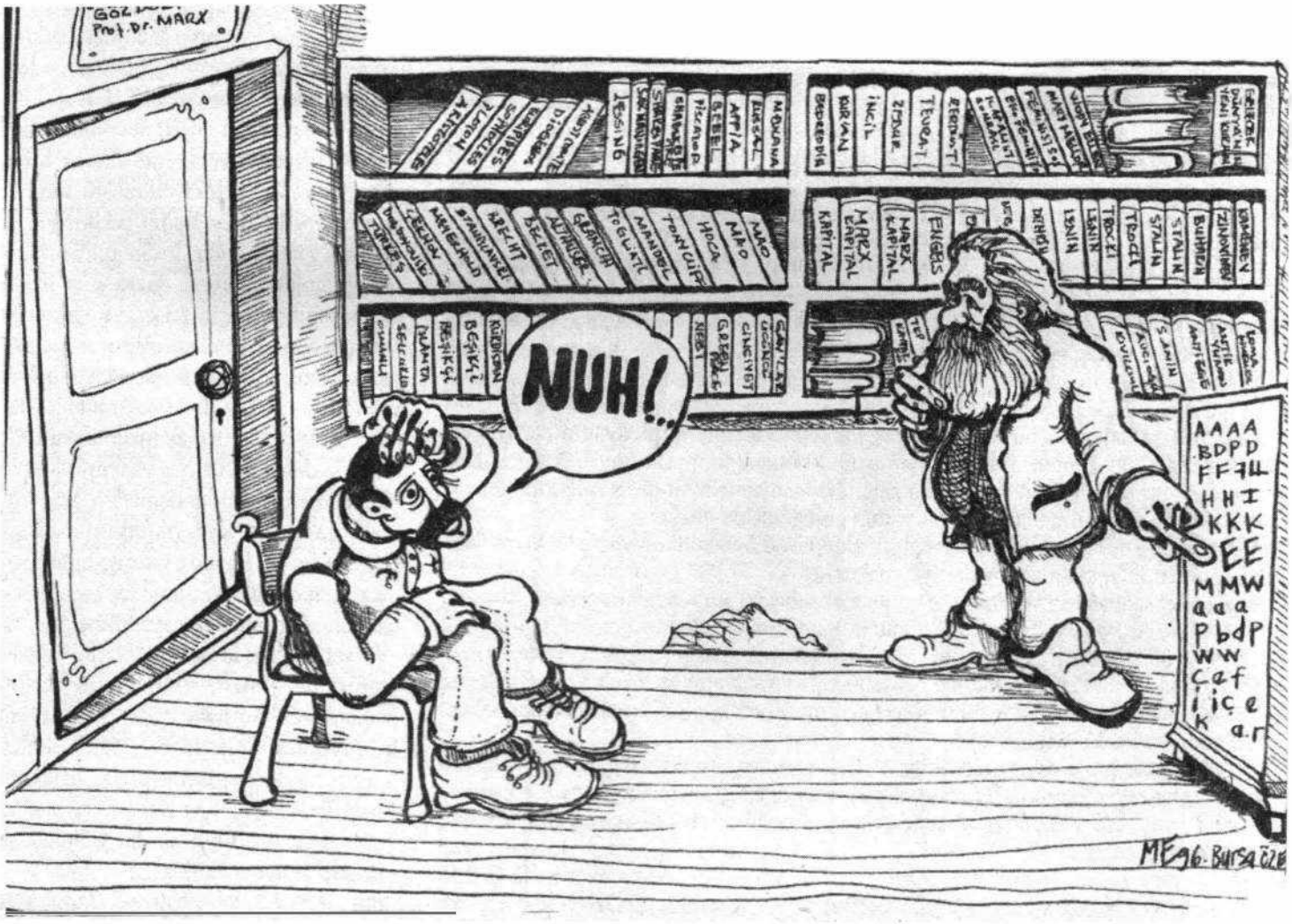

EKMEK TERLERİNİN SEVGİLİSİ

Boncuk boncuk ekmek terlerinin
halka halka dizildiği
binlerce metrekarelik yerde
binlerce nasırlı el vardı
binlerce de sevgili;
dilsiz ama cıngar çıkartan
simasız ama kahkaha atan...
Eller okşardı körcesine
-göğüslerinin düğmelerini açıp kaparken
sevgilinin
Nasıl sevmezdi nasırlı elleri?
Her dokunuşta geçerdi kendinden
Üretir ha üretirlerdi birlikte.

Ah o yaratan eller;
Anlayamadı
bilemedi
göremedi.
kutsallık kokuveren aşkı
Aldatılmışlığın sökülememesinden
çekinirdi nara yanmaktan
"Ben seninim sen de benimsin
Üreten biziz, biziz üreten" dediyse de
Sevgili
ellerin sağırlığını içi cızlayarak anladı...
Ama sevişecekleri o kızıl günü
bekliyordu
bekliyorlardı...

Mehmet ERENLER/ İstanbul

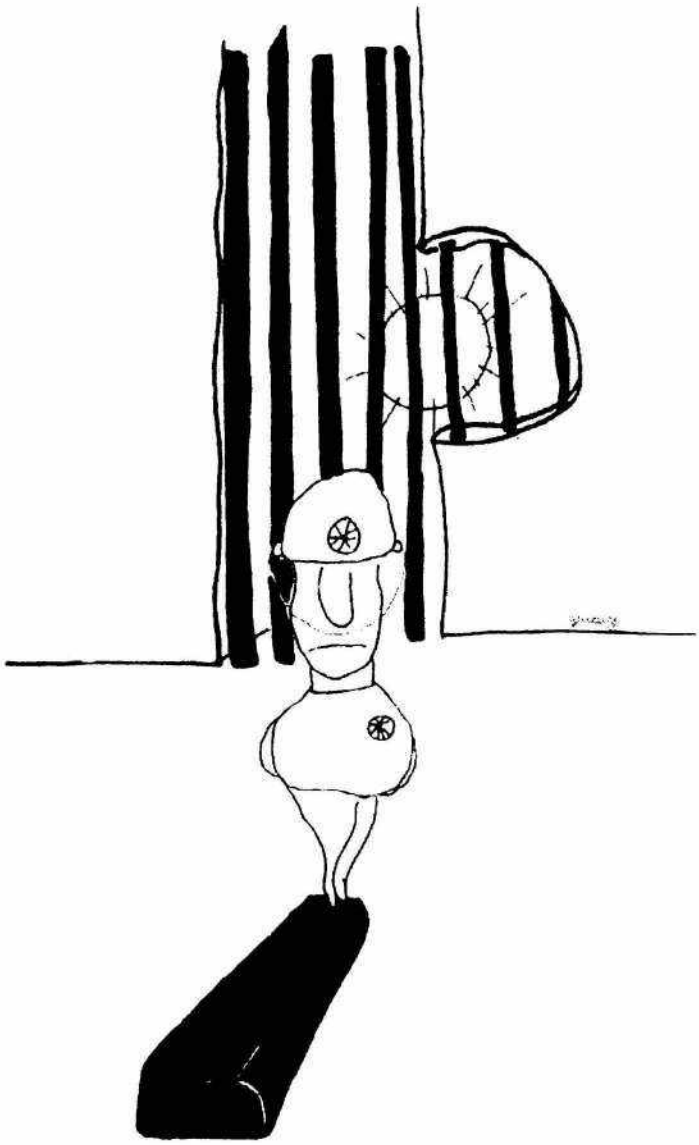

Çizen: Güray, Bursa Özel Tip Cezaevi

EFTELYA

Yaşam kıskaç içinde
Elimde hüzünler hıçkıra hıçkıra ağlarken
Düşünüyorum sensizliği Eftelya
Bilinmezliği aldatılmışlığı

Yaşam kıskaç içinde sevgili
Ellerimiz bomboş
Kaçmışsın elimizden taa uzaklara
Kaybolmuş imgelerin aval aval dolaştığı
Bir daha bizi hatırlamazcasına bir yerlere
Uçarcasına bir kelebek gibi kaçmışsın
Eftelya

Şehmuz /İstanbul

UZUN YÜRÜYÜŞ'TEN NOT:

1-Arşivimizi görsel malzeme ve yayın açısından güçlendirmek istiyoruz. Daha nitelikli ve oturmuş bir yayın çalışması için ayrıntılı bir arşiv şart ve biz daha işin başındayız. Bu anlamıyla arşiv konusunda duyarlılığın önemi büyüktür, dayanışmaya davaet ediyoruz.

2-Yürüttüğümüz atık kağıt kampanyamıza tüm dostlarımızdan destek bekliyoruz. Biriktirdiğiniz kağıtları büromuza getirerek veya bize haber verip almamızı sağlayarak kampanyamıza yardımcı olabilirsiniz. Unutmayalım **"karınca sidiğinin denize faydası var"**dır.

Baki MURAT / Avustralya

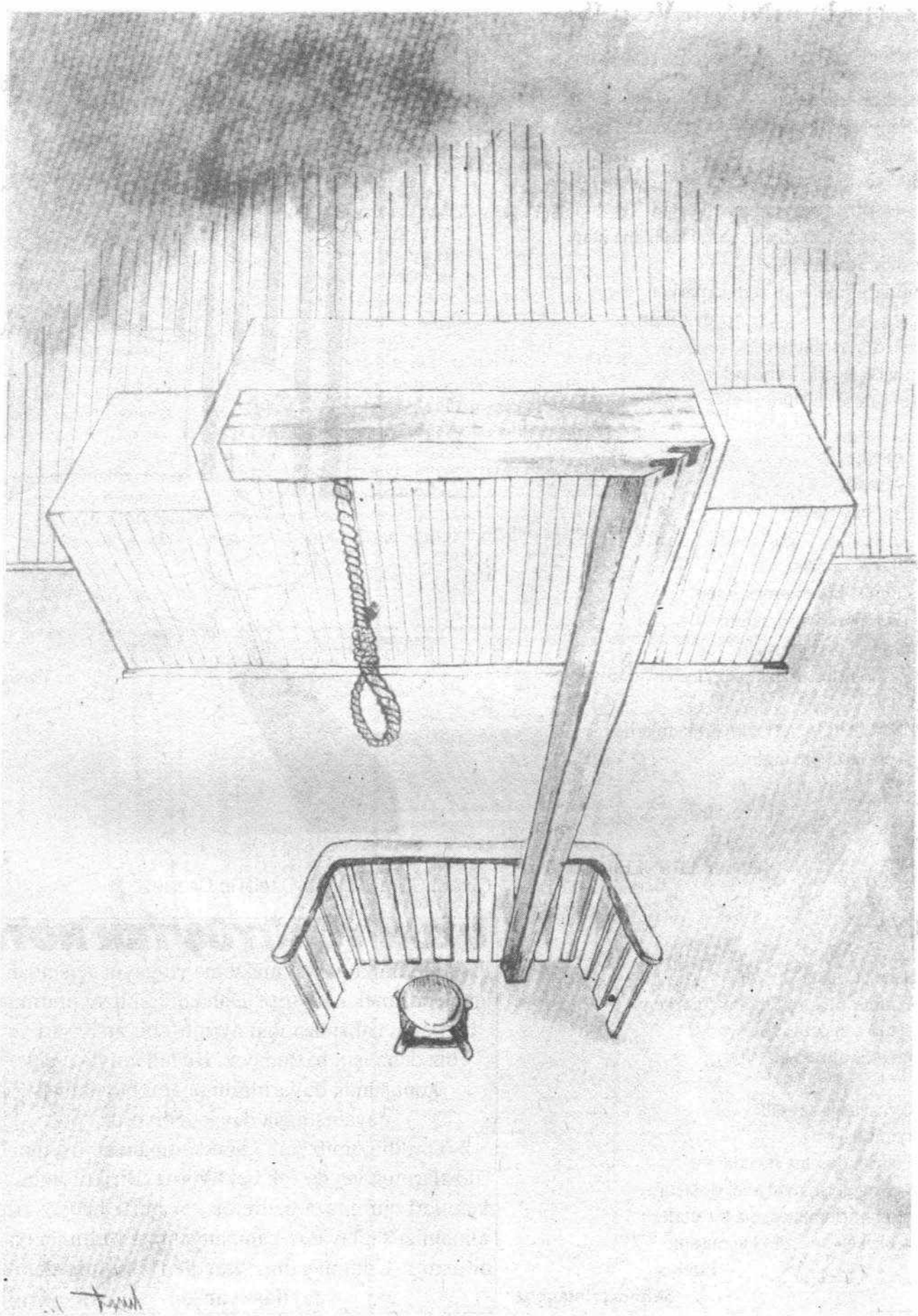

İNTER YAYINLARI

Adres: Ankara Cd. Fahrettin Kerim Gökay Vakfı İşhanı No: 31/51 Cağaloğlu/ İST. Tel: 5191616

-Seçme Eserler, 6 cilt, Lenin / 4.250.000 TL
-Materyalizm ve Ampriokritism(2 cilt birarada) Lenin/ 700.000 TL
-Kır Yoksullarına, Lenin/ 170.000 TL
-Ne Yapmalı? Lenin/ 300.000 TL
-Bir Adım İleri İki Adım Geri, Lenin/ 380.000 TL
-Demokratik Devrimde
Sosyal Demokrasinin İki Taktiği, Lenin/ 230.000 TL
-Emperyalizm Lenin/ 220.000 TL
-Devlet ve Devrim Lenin/ 270.000 TL
-Leninizm Nedir? 1. Defter(2.baskı)/ 50.000 TL
-Proleter Devrimin Teorisi 2.Defter/ 250.000 TL
-Proletarya Diktatörlüğü 3.Defter/ 190.000 TL
-Sosyalist İnşaanın Zaferi Uğruna Mücadele 4.Defter/ 250.000 TL
-Tarım ve Köylü Sorunu 5. Defter/ 280.000 TL
-Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu 6.Defter/ 330.000 TL
-Proleter Devrimin stratejisi ve Taktiği 7.defter/ 190.000 TL
-Eserler, 16 cilt, Stalin/ 6.640.000 TL
-Diyalektik ve tarihsel materyalizm, Stalin/ 120.000 TL
-SBKP(B)'deki sağ sapma üzerine, Stalin/ 190.000 TL
-Muhalefet Üzerine, Stalin Cilt 1 1921-kasım 1926/ 430.000TL
-Muhalefet üzerine, Stalin Cilt 2 Kasım 1926 -1927/ 430.000TL
-RKP(B) xıı ve xııı Parti Kongre Raporları/ 190.000 TL
-SBKP(B) xıv ve xv Parti Kongre Raporları/ 290.000 TL
-SBKP(B) XVI. XVII. XVIII. Parti Kongre
Raporları/400.000 TL
-XIX ve XX. Parti Kongre Raporları/ 400.000 TL
-Tarih Çarpıtıcıları SSCB Enf. Bürosu - Stalin/320.000
-Politik Ekonomi Ders Kitabı Cilt:1 (1955)/620.000TL
-Politik Ekonomi Ders Kitabı Cilt:2 (1955)/ 550.000 TL
-Sendikalar üzerine I Muharebe olarak Grev Losovsky/ 270.000 TL
-Sendikalar üzerine II Marks ve Sendikalar Losovsky/ 360.000 TL
-Örgütlenme Üzerine Lenin - Stalin (4. baskı),/ 3000.000 TL
-Kadın ve Sosyalizm A. Bebel (Tam metin)/ 700.000 TL
-Kadın Sorunu Üzerine, MELS-Komintern ve C. Zetkin/ 470.000 TL
-Kadın Sorunu Üzerine Seçme Yazılar, C. Zetkin/ 350.000 TL
-Lenin'den Anılar, N. Krupskaya (3 kitap birarada)/ 670.000 TL
-İşte Lenin, N. Krupskaya/ 670.000 TL
-Birçok Hayat Yaşadım, A.Kollantai (otobiyografi)/ 670.000 TL
-Toprağın Kızı Agnes Smedley/ 400.000 TL
-Çin Halkının Savaşı Agnes Smedley/ 400.000 TL
-Polemik (1963) (dokuz yorum)/ 800.000 TL
-Proletarya Diktatörlüğünün Tarihsel Deneyimleri/ 190.000 TL
-Fransız Devriminin Kısa Tarihi A. Soboul/ 290.000 TL
-Anti-Semitizm ve Yahudi Sorunu İ. Rennap/ 200.000 TL
-Yahudiliğin Çöküşü Otto Heller/ 420.000TL
-Selam Yaşam Ateşi Nikolai Ostrovski/ 320.000 TL
-Devrim Yılları-1905- S. Mstislavski (Tarihi Roman)/ 550.000 TL
-Üye misin?.. Üye miydin? H. Keil/ 400.000 TL
-Özgürlük, P. Wahlöö (Roman)/ 370.000 TL
-Brecht'in Lai-Tu'su R. Berlau (Der. H. Bunge) (Biyografi)/ 430.000TL
-Kılları Yolunmuş Maymun Güney Dal (Roman)/ 400.000 TL

Dağıtım:CKK- Evrensel- İletişim (İL-PA)- Papirüs- Say- Sosyal- Belge Kitap Klübü
Ankara:Güncel Dağıtım- İletişim (İL-PA) **İzmir**: Devinim Kitabevi İletişim (İL-PA)
Yurtdışı:Barış Buchhandlung - Solingen Str.1 47166 Duisburg - Deutschland

BULUNMAZ KÜLTÜR MERKEZİ Nazım Hikmet Sahnesi

"NİSAN AYI ETKİNLİKLERİ"

11 NİSAN 96 Hüseyin Hilmi Bulunmaz Tiyatroda Karakter Saat:19.00
12 NİSAN 96 Bozlak Müzik Grubu(Aydın Devrim, DevrimÇetinkayalı) Saat:19.00
13 NİSAN 96 İnsancıl Okuma Tiyatrosu'Süleyman Sırrı Kazdal-Saklı Saat: 19.00
14 NİSAN 96 Aziz Nesin "Hazırol" oyun Saat 19.00
15 NİSAN 96 Berrin Taş Işığa Doğrulum Saat 19.00
16 NİSAN 96 Afşar Timuçin Çağdaş Estetiğin Sorunları Saat: 19.00
17 NİSAN 96 Kadir Yerci Bilim Yöntemi Saat: 19.00
18 NİSAN 96 Hüseyin Hilmi Bulunmaz Tiyatro ve Şiir Saat: 19.00
19 NİSAN 96 Aşama Oyuncuları "Gişe" adlı oyun Saat: 19.00
20 NİSAN 96 İnsancıl Okuma Tiyatrosu - Metin İlkin Promete Saat: 19.00
21 NİSAN 96 Aziz Nesin "Hazırol" oyun Saat: 19.00
22 NİSAN 96 Cengiz Gündoğdu Aydınlanma Saat: 19.00
23 NİSAN 96 Afşar Timuçin Çağdaş Estetiğin Sorunları Saat:19.00
24 NİSAN 96 Kadir Yerci Bilim Yöntemi Saat: 19.00
25 NİSAN 96 Tiyatroda Geri Zekalılık Boyutu Saat: 19.00
26 NİSAN 96 Aşama Oyuncuları "Gişe" oyun Saat: 19.00
27 NİSAN 96 İnsancıl Okuma Tiyatrosu "Taş Bebek Ağlamaz ki" / H.H. Bulunmaz Saat:19.00
28 NİSAN 96 Aziz Nesin "Hazırol" oyun Saat: 19.00
29 NİSAN 96 Tiyatroda Estetik
30 NİSAN 96 Afşar Timuçin Çağdaş Estetiğin Sorunları Saat:19.00

Her pazar/ saat: 12: Çocuk Oyunu, Saat:13.00 C.Gündoğdu: Düşünce Yöntemi, Saat:15.00 Akis Tiyatro Topluluğu, Saat:17.00 Güneşi İçenlerin Türküsü Katılım: 100.000 TL

Adres:İstiklal cd. Aznavur Pasajı 212/8 Galatasaray/İstanbul Tel: 251 [illegible]5 23 - 251 60 90

GÜNÜ GELDİ

Kaygıyı yastık kılan sizler
yaşamın ıssızlığını yatak yapanlar
belini yıllarca doğrultmamış sizler
iyiliğe dokunmamış olanlar

Günü geldi, günü geldi
dünyanın yarasında
Günü geldi,günü geldi
inşaat başlasın dünyada

Kardeşlerim, ses çıkarmamış olan sizler
evlerinde bayram görmemişler
yüreklerde acısı taşmış olanlar
herkesin yazısız kağıt gibi gördüğü....

Günü geldi, günü geldi
dünyanın yarasında
Günü geldi,günü geldi
inşaat başlasın dünyada

Nikos GATSOS